

antologie de poezie americană

918

antologie de poezie americană de la începuturi pînă azi

Volumul I al Antologiei cuprinde o perioadă îndelungată a istoriei liricii americane : din primii ani ai colonizării pe țărmul Atlanticului, pînă la cei dinții poeți de seamă ai țării, la începutul veacului al XX-lea. Poeții epocii de elan a Războiului de Independență și cei ai dramaticii confruntări din vremea războiului civil. Poeți ai unor realități complexe din care se desemnează profilul spiritual al unei națiuni. Poeți care receptau încă ecourile versului european și alții, de statura lui Poe și a lui Whitman, care vor produce ample reverberații în lirica lumii.

Cartea de față își propune să urmărească istoria poeziei americane. Și, prin ea, istoria însăși a unei țări care și-a făcut din artă și din literatură o cronică a evenimentelor celor mai de seamă din existența ei.

DAN GRIGORESCU

Lei 5

editura minerva

antologie de poezie americană

Ilustrația copertei :
LARRY POONS
„UNTITLED No 6“
(fragment)

**antologie
de poezie americană**

de la începuturi pînă azi

EDIȚIE ÎNTOCMITĂ DE
LEON LEVIȚCHI ȘI TUDOR DORIN
PREFAȚĂ ȘI TABEL CRONOLOGIC
DE DAN GRIGORESCU

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI ● 1977

EDITURA MINERVA ● BUCUREȘTI

Ilustrația copertei :
LARRY POONS
„UNTITLED No 6“
(fragment)

**antologie
de poezie americană**

de la începuturi pînă azi

EDIȚIE ÎNTOCMITĂ DE
LEON LEVIȚCHI ȘI TUDOR DORIN
PREFAȚĂ ȘI TABEL CRONOLOGIC
DE DAN GRIGORESCU

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI ● 1977

EDITURA MINERVA ● BUCUREȘTI

penii priveau realitățile americane : „Nimic nu poate încuraja fan-tezia în acea țară a înfățișărilor mohorâte ; nimic nu poartă imagi-nația spre contemplarea antichității ; nici o ruină nu incită curiozi-tatea de a afla istoria epocilor trecute... nu există nici un fel de tradiții și de legende care să pună la îndemână un material prielnic ivirii poveștilor de dragoste și poeziei“.¹

Mai târziu, însă, tocmai împrejurarea că „a crescut, asemenea existenței însăși a americanilor, pe un pământ virgin“, că „a avut energia să se împotrivească lipsei de tradiții, adversității puritane și vitregiei naturii“, a fost considerată capabilă să dea literaturii americane „originalitate și sinceritate a expresiei“². Adevărul e că, mai cu seamă în coloniile din Noua Anglie, atmosfera din primele vremuri ale colonizării nu părea cîtuși de puțin prielnică înfloririi artelor. Dacă e drept că drumul spre apus, peste ocean, a emigran-ților europeni a avut semnificația unui fenomen explicabil, într-o măsură, prin pasiunea renașcentistă de cunoaștere a unor noi ori-zonturi, mentalitatea celor sosiți pe pămînturile Americii o reflectă pe aceea a Reformei și a creației antirenașcentiste. Un istoric literar nota un fapt dintre cele mai simptomatice pentru atmosfera culturală în care s-au scris primele versuri ale poeziei americane : „Nu se menționează nicăieri existența vreunui exemplar din Shakespeare, în întreaga Nouă Anglie“³.

Sub raport cultural, colonizarea Americii este „unul dintre ultimele acte ale Reformei“⁴. Puritanii au întemeiat o comuni-tate a cărei caracteristică fundamentală era transformarea prin-cipiilor teologice în doctrină de stat. Cultura urma să se supună întru totul îndemnului de a-l slăvi pe Dumnezeu — ceea ce, încă din primele decenii ale Americii coloniale, nu a putut împiedica apariția unor cîntece populare prea puțin credincioase viziunii impuse de conducătorii coloniilor. Poezia nu era respinsă, dar

¹ Cf. Richard, Ruland, *The Native Muse*, New York, 1972, p. V.

² Henry B. Parkes, *The American Experience*, New York, 1947, p. 67.

³ Alfred Kreyborg, *Our Singing Strength*, New York, 1929, p. 8.

⁴ Perry Miller, *The New England Mind : the XVIIth Century*, New York, 1938, Appendix B.

• i se conferea un rost practic, acela de a ilustra tezele puritane ; principiile puritane încurajau un „stil simplu“, care să poată fi ușor înțeles și să îngăduie memorizarea și difuzarea versurilor, într-o țară în care nu existau încă tiparnițe. Ornamentele stilistice, jocurile de cuvinte, anagramele erau cele pe care emigranții le învățaseră acasă, în versurile unor poeți religioși minori, ca frații Herbert sau ca Francis Quarles, unde figura de stil rămânea cu totul exterioară sensului poemului. Contemporani cu Milton și cu Donne, poeții coloniilor își alegeau modelele din literatura unor scriitori lipsiți de strălucire, spre care îi îndrumau ideile filosofice comune.

Versurile celei dintâi poete a Americii anglo-saxone, Anne Bradstreet, reflectă foarte fidel ideile estetice ale epocii coloniale, predominanța concepțiilor puritane care condiționau creația literară de adevărată credință la crezul teologic al discipolilor lui Calvin. Volumul său, publicat în 1650, la Londra, omagiază viața viitoare în termenii rigidei ideologii a teocrației din Noua Anglie ; dar poeta rămâne o ființă care participă la evenimentele familiei, se bucură la nașterea copiilor, plânge lângă mormîntul vreunui nepot pierit de timpuriu. Semnificația acestor poeme, negreșit modeste ca valoare artistică, nu poate fi despărțită de aceea a existenței domestice din Noua Anglie colonială ; o lume lipsită de ambiții aristocratice, alcătuită din meșteșugari, agricultori, mici negustori, omagia modestia femeii, virtuțile ei de soție și de mamă. Eroinele celor dintâi legende americane torc și țes, asemenea Evei din baladele secolului al XIV-lea englez, sînt despovărate de aura mistică a iconografiei din țările Americii Latine și sînt înfățișate de pioșii zugravi ai Noii Anglii ca niște ființe foarte obișnuite, îmbrăcate în straie modeste, ascultînd cu deplină supunere de legile severe ale moralei puritane.

Comparația între versurile scrise de Anne Bradstreet și *Elegia* lui Urian Oakes, compusă cu un sfert de secol mai tîrziu, scoate în evidență lipsa de prejudecăți literare a unei poete care nu scria cu gîndul să fie citită de alții, ci își confesa sie însăși speranțele și temerile viitoarei mame. E drept că, în alte poeme, cultura filosofică (bineînțeles, tot în termenii învățăturii protestante), cunoașterea poeziei din Anglia natală se vor desluși în temele livrești, în emfaza tonului discursiv cu care sînt comentate subiecte precum

cele patru elemente ce alcătuiesc lumea, cele patru vârste ale omului, cele patru anotimpuri, sau versifică istoria lumii antice. Tocmai de aceea, candoarea însemnărilor ei intime au farmecul autenticității într-o epocă în care — așa cum o dovedește și Oakes în singura-i operă poetică știută de istoricii literari — modelele engleze erau urmate cu fidelitate.

Legea estetică supremă era conformitatea cu dogma religioasă ; orice încercare de a se abate de la această inflexibilă ordine a lucrurilor era sancționată cu asprime. Una dintre personalitățile cele mai temute ale autocrației bisericești din Massachusetts, John Cotton, amenința cu pedepsele iadului pe oricine ar fi cутezat „să-l preamărească pe Dumnezeu în alt chip și cu alte vorbe decît acelea pe care el însuși le-a încuviințat la poezii cei vechi, insuflăte fiind aceste vorbe de Spiritul divinității, odată pentru totdeauna“¹.

De aceea, nu e de mirare că tocmai un poet care-și proclama cu sfișietoare patimă credința în divinitate va lăsa cu limbă de moarte ca versurile să nu-i fie publicate niciodată. Se temea, cu siguranță, că nu împlinise cerințele, atît de riguros formulate, ale poeziei menite să slăvească puterea divinității. Așa se face că au trecut mai bine de două sute de ani de la moartea reveren-dului Edward Taylor din orașul Westfield, în Massachusetts, pînă cînd, în 1936, manuscrisele sale (însușind patru sute de pagini) să fie găsite în biblioteca Universității Yale. Și adevărul e că, susținînd cu înflăcărare principiile teologiei puritane, Taylor nu asculta, de fapt, îndemnurile spre simplitate austeră ale lui Cotton și ale prietenilor săi. Edward Taylor cultiva și el modelele liricii engleze ; dar nu pe acelea socotite de estetica puritanilor că împlinesc virtuțile fundamentale ale unei literaturi consacrate subiectelor sacre.

Venise din Anglia într-o vreme în care poezia barocului modifica esențial tiparele renașcentiste (cele ce alcătuiseră pînă atunci unicele pilde cunoscute anglo-saxonilor din Lumea Nouă). Poemele lui John Donne și ale lui George Herbert cultivau un stil al para-

¹ Cf. Larzar Ziff, *The Career of John Cotton*, Princeton, 1962, p. 32.

doxului verbal, al bogatului ornament metaforic, al neașteptatelor alternanțe ritmice ; versurile dezvoltau efectele omonimiei și ale sinonimiei, jocurile de cuvinte foloseau deopotrivă sugestiile sonore și pe cele ale sensului lexical. Poezia aceasta îndelung elaborată era, firește, departe de arta poetică acceptată de puritani. „Taylor iubea pietrele prețioase și miresmele tari, aluziile la muzică dovedesc că îl bucurau și melodiile cele mai pline de farmec ale unor cîntece, nu întotdeauna liturgice. Se pare că, dintre toate textele biblice, *Cîntarea Cîntărilor*, atît de sensuală, îi plăcea cel mai mult.“¹

Fără îndoială, forța conflictului dintre temperamentul poetului inclinat spre „desfătărilor simțurilor“ și dogma puritană nu trebuie exagerată. Taylor se supune adesea celor mai ferme principii ale gîndirii teologice ale mai-marilor săi bisericești. Artă juxtapunerii ideilor disparate, a ambiguității verbale — preluată de la poeții metafizici englezi — alternează cu aceea, tipic protestantă, a întrupării celor mai abstracte în imagini obișnuite ale vieții domestice. Alegoriile tradiționale ale textelor religioase vorbesc și ele în limbajul cotidian al tîrgoveților din Noua Anglie. Din această perspectivă, Taylor nu poate fi decît un poet dintr-o comunitate rurală americană ai cărei membri duceau o viață simplă. „El vorbește într-o limbă în care se amestecă elementul livresc și cuvîntul banal, diafanul și teluricul, expresia îndelung polisată și cea spusă pe șleau ; pentru că, într-o lume cum era aceea în care trăia poetul, asemenea distincții nu se făceau.“² Edward Taylor nu este numai cel dintîi poet american a cărui forță de expresie poate fi comparată cu aceea a scriitorilor din veacul al XVII-lea european, ci și creatorul unui limbaj literar specific, reflectînd un anume grad al civilizației de pe teritoriul Lumii Noi. Și, cu toate că întîrzierea cu care s-a aflat despre aceste versuri sugerează lipsa unei atmosfere culturale prielnice în Noua Anglie, e evident că acolo, în Massachusetts, și nu în Sud unde climatul intelectual

¹ Kenneth B. Murdock, *The Literature of the American People*, New York, 1951, p. 57.

² Louis L. Martz, *Prefață la The Poems of Edward Taylor*, New Haven, 1960, p. XXXVII.

era mult mai favorabil artei și literaturii, s-au pus temeiurile poeziei americane.

În Virginia, unde lipseau opreliștile puritane și coloniștii nutreau un sentiment de mândrie îndreptățită pentru cutezanța celor care cucereau pământurile Lumii Noi, poeții sînt coplesii de tradiția livrescă a literaturii aduse din Anglia de emigranții monarhiști ce alcătuiau majoritatea intelectualității din această colonie. Poemul eufuistic cerea, însă, un îndelungat exercițiu stilistic; jocurile de cuvinte scînteietoare, efectele prozodice sună stîngaci la imitatorii americani ai poeziei renașcentiste britanice. Poate că o notă specială merită epitaful compus la moartea lui Nathaniel Bacon, un plantator care a condus, în 1676, o răscoală împotriva despotismului guvernator al Virginiei, sir William Berkeley. Poemul, găsit într-o copie mai recentă, în 1812, e atribuit soților John și Ann Cotton „din Queen's Creek“; și, cu toată recuzita pedantă (invocarea lui Marte, a Minervei, a lui Cato și a lui Cezar), el cuprinde unele ecouri ale muzicalității versului elizabetan.

După ce fervearea renașcentistă se va stinge, pe la sfîrșitul secolului al XVII-lea (într-un moment în care, în Anglia, exemplul poeziei contemporane cu Shakespeare își pierduse de mult puterea de a influența expresia literară), scriitorii din Virginia se vor îndrepta spre expresia clasicistă, ce se impunea în scrisul englezesc. Unii dintre ei (William Dawson, de pildă) și-au compus versurile pe cînd se aflau în Anglia, și influența artei literare a lui Pope, asociată cu arhaizante procedee anacreontice, devine și mai ușor de explicat. Probabil că, dacă n-ar fi emigrat în America, un poet ca Dawson nu s-ar fi distins neapărat printre contemporanii săi englezi.

Se pare că lui John Donne i s-ar fi refuzat, în 1610, autorizația de a emigra în Virginia; prilej pentru unii istorici literari să se întrebe cum ar fi arătat peisajul culturii americane, dacă primul poet al coloniilor ar fi fost cel pe care T.S. Eliot îl va proclama „un mare reformator al limbii engleze, al versului englezesc“¹. Bineînțeles, simplă speculație. Dar cred că, în atmos-

¹ T. S. Eliot, *Donne in Our Time*, în Theodore Spencer, *A Garland for John Donne*, Londra, 1931, p. 136.

fera Virginiei coloniale, poezia lui Donne nu ar fi avut puterea să înfrângă influențele eufuismului și ale epigonilor lui Spenser.

Pe la începutul veacului al XVIII-lea, centrul de greutate al creației literare era, deci, Noua Anglie. Se întemeiasă acolo o tradiție pentru care dogmele funcționau ca principiu suprem al vieții individului și a colectivității. În același timp, însă, puritanii contestau cu înverșunare concepția potrivit căreia regele ar avea dreptul să hotărască în numele supușilor săi și se declarau, mai mult sau mai puțin deslușit, partizani ai republicii. Ei au contribuit, de fapt, la crearea unui climat în care cuvântul *independență* putea fi rostit în chip firesc. „Pelerinii“, o sectă protestantă compusă mai ales din săracii târgurilor, erau și mai hotărât separatiști; e adevărat că influența lor asupra literaturii a fost în-deajuns de slabă, dar atitudinea lor față de clerul anglican (al cărui conducător era monarhul englez însuși) se va reflecta ceva mai târziu, în ideile antibritanice ale unor gânditori americani. „Cuvântul *separatist* care a fost folosit pentru definirea acestor congregații trebuie aplicat nu numai la chestiunile religioase. Odată cu revolta pe care o reprezenta Reforma, s-au produs și numeroase revolte de ordin social... Extinzând legăturile dintre oameni dincolo de granițele religiei, se schițau premisele unei adevărate *separații* de tradiția engleză.“¹

Fenomenul nu trebuie înțeles, firește, ca o proclamare a rupturii definitive de cultura britanică. Până târziu, în anii Revoluției, literatura americană asculta cu luare-aminte intonațiile poeziei din Anglia. Dar, paralel cu dezvoltarea unei poezii a barocului târziu, semn limpede al unei mentalități epigonice (într-o vreme în care această formulă își epuizase, în Anglia, resursele poetice), se deslușesc unele accente provenind din literatura britanică mai modernă. Versurile unui Mather Byles, deși adesea de factură pur imitativă, vădind predispoziția de a compune lungi și monotone narațiuni, lasă a se descifra familiarizarea cu lirica, negreșit mai modernă, a așa-numitei „epoci augustane“, lirică de inspirație pre-

¹ Constance Rourke, *The Roots of American Culture*, New York, 1942, p. 195-196.

cumpănitor clasicistă. Către mijlocul secolului, *cataloagele* bibliotecilor americane consemnează tot mai des achiziția volumelor lui Swift, Pope, Thomson, Gray, Goldsmith. Clasicismul lăsa loc, treptat, ironiei iluministe și viziunii de natură a unui preromantism îndrăgostit de priveslile misterioase, învăluite în cețuri, cuprinse de recea lumină a lunii.

S-a observat, cu dreptate, că există o trăsătură care unește cele două direcții culturale de pe teritoriul Americii: ignorarea tradiției autohtone. După cum au scos la iveală cercetările ulterioare (din nefericire întreprinse târziu, cînd nimicirea multor populații indiene sau strămutarea arbitrară a altora făcuseră să se piardă un tezaur folcloric inestimabil), cîntecele indiene „erau opere de artă întru nimic mai prejos decît ceramica sau țesăturile acestor popoare“¹. Primele cercetări temeinice ale culturii indiene s-au întreprins abia în deceniul al treilea al secolului trecut. Și, deși etnografii americani au demonstrat, nu mult după aceea, că antologiile publicate în plină epocă romantică purtau semnul clar al mentalității acelei vremi, că piesele adunate fuseseră aproape întotdeauna modificate și „înfrumusețate“ de culegătorii cărora le lipsea rigoarea unor principii științifice, li se recunoaște meritul de a fi atras atenția asupra unei literaturi îndelung neglijată. O literatură reflectînd tradițiile diverse ale unor populații vorbind limbi diferite, răspîndite pe un uriaș teritoriu.

Unele dintre ele par a fi foarte vechi, formele actuale, detaliile narative înfățișîndu-se într-o suită întru totul asemănătoare aceleia consemnate prin 1630 de unele „cronici“ redactate de coloniștii spanioli de pe coasta Atlanticului. Altele reflectă influențe recepțate de la triburi învecinate, sau purtate de la mari distanțe de călătorii indieni, mai ales de cei din Vestul Mijlociu, populații mobile, de crescători de vite. Se disting, de asemenea, unele înrîuriri ale literaturii coloniștilor, nu o dată adusă, la rîndul ei, din Europa. Astfel încît folclorul indian reprezintă „o structură extrem de complexă, rezultat al contopirii multor influențe și al

¹ N. Barnes, *American Indian Verse: Characteristics of Style*, Cambridge, Ms., 1925, p. 87.

evoluției de-a lungul unor secole de maturizare și de neconținută rafinare a expresiei“¹.

Cultura literară a indienilor din Statele Unite nu poate fi judecată în afara contextului tradițiilor din restul continentului. Frontierele țării și ale statelor nu reflectă în nici un chip dezvoltarea istorică a populațiilor băștinașe, mai ales după ce administrația de la Washington a luat hotărîrea de a crea „rezervațiile indiene“, unde a adus oameni deprinși să trăiască în condiții cu totul diferite de acelea de pe pămîntul sterp unde fuseseră strămutați.

Triburile din statul Washington constituie o unitate etnografică cu acelea din Columbia Britanică, de pe teritoriul canadian, dar cele din două state americane învecinate, Oregon și California, nu au nici un fel de afinități culturale. S-a ajuns la concluzia că populațiile din sud-vestul Statelor Unite de astăzi au suferit, cu siguranță, influența unei civilizații atît de puternice cum a fost civilizația aztecă din Mexic; dar — din nefericire — colonizarea spaniolă a nimicit aproape în întregime mărturiile unei culturi extrem de rafinate. Astăzi însă interesul cercetătorilor față de poezia băștinașilor este mult mai adînc decît cel manifestat în legătură cu producțiile lirice ale anglo-saxonilor din perioada colonială.

În Noua Anglie, stima — nu totdeauna mărturisită — de care se bucura cultura britanică se tălmăcea prin imitarea perseverentă a modelelor literare descoperite în cărțile tipărite la Londra sau la Oxford. În Sud, în prospera Virginie, oamenii cu dare de mină își trimiteau copiii să învețe la universitățile englezești. Un fel de complex de inferioritate va împovăra creația poetică din colonii, chiar și în anii în care protestul politic împotriva guvernului de peste ocean și a reprezentanților lui din colonii va căpăta o intensitate violentă. Simptomatic, însă, de pe la începutul secolului al XVIII-lea, odată cu volumele de literatură, se aduc din Anglia tot mai multe cărți științifice. Sub înfriurirea lor se tipăresc texte din ce în ce mai puțin conforme dogmei puritane. Se vorbește,

¹ Stith Thompson, capitolul *The Indian Heritage*, în Spiller, Thorp, Johnson, Canby, Ludwig, *Literary History of the United States*, New York, 1964, p. 695.

astfel, tot mai frecvent, despre „libertatea voinței“ și se afirmă, fără echivoc, necesitatea de a studia, mai întâi de toate, nu principiile teologiei, ci ființa umană. Empirismul englez, apoi materialismul iluminist francez vor eroda temeliile filosofiei teiste, pînă atunci atotputernică în colonie. La acestea se va adăuga și influența quakerilor care își aflaseră adăpost în Pennsylvania : doctrina lor se opunea dogmei predestinării, considera bunătatea drept suprema virtute a omului și chema la întemeierea unui stat care să asigure desăvîrșita egalitate între oameni.

Secolul al XVIII-lea este o vreme a modificărilor structurale în viața politică, economică și culturală a Americii. O națiune nouă se forma pe pămîntul coloniilor ; instituțiile fondate de administrația engleză se dovedeau incapabile să ordoneze noile tendințe ale societății americane. Ele au devenit ținta unor atacuri înverșunate care veneau din partea oamenilor politici, a cărturarilor, a orășenilor, a fermierilor. Conștiința necesității unei schimbări fundamentale cuprinsese toate straturile sociale. Cu mult înainte de Revoluția de la 1776, se conturase clar o direcție de afirmare a valorilor produse în America și, cu toate că filosofii și literații se inspirau încă din cultura europeană, un sentiment de mîndrie națională le însuflețea, tot mai aprig, scrierile. Conflictul dintre formele noi și cele tradiționale lua deopotrivă înfățișarea unei ciocniri între partizanii Angliei și dușmanii ei, între conservatori și radicali, între cei care susțineau imposibilitatea creării unei culturi americane și cei care proclamau „virtuțile plămăditoare de frumusețe“ ale poporului american. Linia de despărțire a acestor două atitudini diferea de la o colonie la alta ; dar conducătorii direcției radicale proveneau pretutindeni din rîndurile micilor negustori, ale meșteșugarilor, ale intelectualilor, ale clerului sărac care se simțeau umiliți de dominația britanică și de administratorii locali, de obicei aristocrați englezi. E perioada constituirii unei conștiințe naționale, atît de puternică, încît oricine își exprima îndoiala față de valorile culturii americane devenea, implicit, în ochii compatrioților săi, un partizan al britanicilor.

Așa se explică împrejurarea că mulți intelectuali cu vederi conservatoare se pronunță, în termeni uneori la fel de energici ca și adversarii lor politici, radicalii, în favoarea unei literaturi

care să reflecte creșterea unei țări noi și puternice. În jurul lui 1770, de pildă, la Hartford și la New Haven se formase un grup numit al „înțelepților din Connecticut“; fără ca ideile lor politice să fie neapărat unitare (existau, printre ei, susținători ai unei puteri centralizate și ai moralei protestante), atitudinea lor față de cultura națională îi unea chiar și pe adepții celor mai diverse tendințe politice. Literatura lor, satirică în cazul lui John Trumbull, didactică — la Timothy Dwight, epică — la Joel Barlow (autor al unei ambițioase *Columbiade*, care urma să „clădească o imagine a țării libere, demne și prospere, așa cum ar fi visat-o Columb însuși“), exprimă, în totalitatea ei, încrederea în destinul Americii. Conștiința națională a „înțelepților“ se reflectă, de pildă, în antologia lor de *Poeme americane*, editată în 1783, care cuprindea și versuri ale unor poeți din alte ținuturi ale țării, poeți ale căror păreri politice și estetice erau fundamental diferite de cele ale autorilor *Antologiei*.

Deși repeziciunea cu care se desfășurau evenimentele nu a permis crearea unei poezii cu totul desprinse de modelele englezești, e foarte semnificativ faptul că, alături de reprezentanții neoclasicismului și ai iluminismului, încep să fie menționați și purtătorii unor alte idealuri, cei care credeau că trăirea sufletească trebuie să aibă rolul precumpănitor în creația poetică. „Tinerii intelectuali ai întregii națiuni căutau cu înfrigurare cuvinte noi pentru a se explica pe ei înșiși și pentru a explica furtunile ce se declanșaseră în jurul lor“¹.

Expresia poetică este, declarat, un mijloc de afirmare a crezului patriotic: destinul națiunii americane îi preocupă pe toți scriitorii epocii revoluționare. Satira lui John Trumbull, *Propășirea prostiei*, de pildă, nu este doar un atac violent împotriva sistemului tradițional de educație: ci și o pledoarie pentru adoptarea unor criterii practice de apreciere a valorii omului. Tendința, existentă în întreaga istorie culturală a unei țări care se întemeiasă prin munca unor pionieri energici, confrunțați de teribilele greutăți puse în fața lor de un pământ neprietenos, era și mai puternic subliniată în anii premergători Revoluției. Totul se ju-

¹ Leon Howard, *The Connecticut Wits*, New Haven, 1943, p. 133.

deca acum din perspectiva foloaselor pe care cineva le putea aduce cauzei patriotice.

Subiectul poemului discursiv *Greenfield Hill* al lui Dwight este, și mai evident, un rod al acelei atmosfere în care America se simțea pe deplin îndreptățită să se măsoare cu națiunile europene. Slăvind frumusețea peisajului american și viața îndestulată a oamenilor (înfățișate într-o imagine din care nu lipsește convenționalul bucolic), Dwight voia să demonstreze și că „America poate da la iveală opere la fel de pline de miez și de culoare ca și Europa”¹. Și, chiar dacă n-a izbutit să sugereze ideea pe care voia s-o susțină, poemul este un simptom al statornicului efort de a face din poezie o artă a idealurilor naționale. Și, dincolo de unele accente în care pasișarea liricii lui Goldsmith e vădită, perspectiva optimistă a poemului dă măsura acestei încrederi neabătute în viitorul Americii cu care scriitorii fostelor colonii pășeau în secolul romantismului. Și, dacă se adaugă și versurile lui Barlow, care — sub aparența ușor glumeață a poemului eroi-comic — ascundeau nostalgia pașnicei lumi de acasă (poetul le-a compus în timpul îndelungatei sale șederi în Franța), se conturează o imagine mai precisă a literaturii pe care conservatorii de odinioară din Connecticut o scriau, solicitați fiind de problemele fundamentale ale unei națiuni aflate în luptă pentru dobândirea deplinei independențe.

În cazul lui Barlow, adeziunea la ideile naționalismului anti-britanic e mai ușor de explicat. Prieten al celui mai înflăcărat partizan al Revoluției, Tom Paine, autor al unor pamflete care susțineau că „poezia trebuie să fie o armă împotriva despotismului”², el a încercat să scrie o poezie care ar putea fi o pildă de elan patriotic și de devotament pentru Revoluție. A fost cetățean de onoare al Republicii franceze, demnitate acordată drept recunoștință pentru scrierile sale anti-monarhice.

Dar și mai caracteristice pentru starea de spirit a Americii de la sfârșitul secolului sînt versurile *Cîntecului libertății* al lui John

¹ A. W. Griswold, „The Puritans on Prosperity”, în *New England Quarterly*, VII (1934), p. 490.

² Cf. T. A. Zunder, „Notes on the Friendship of Joel Barlow and Tom Paine”, în *American Book Collector*, VI (1935), p. 97.

Dickinson. Pentru că poetul reprezenta aripa conservatoare a politicianilor din Pennsylvania și se va opune *Declarației de Independență*. Însă, tot așa cum simpatiile lui pro-britanice (nu era de acord decât cu lupta împotriva impozitelor excesive percepute de Coroană) nu l-au împiedicat să se înroleze în armata americană (credea că Statele Unite ar fi trebuit guvernate de o monarhie) și să participe cu înflăcărare la dezbaterile care aveau să modeleze constituția țării, Dickinson nu pune la îndoială nici dreptul patriei lui de a fi liberă și socotea o datorie elementară să lupte pentru această idee.

Personalitatea cea mai proeminentă a liricii americane de la cumpăna veacurilor al XVIII-lea și al XIX-lea a fost Philip Freneau. Contemporanii îl priveau cu teamă : li se părea prea radical și ideile lui (în care unii îl recunoșteau pe Tom Paine) îi nelinișteau pe cei care, cum spunea el, „văd în câștigarea independenței o ocazie de a se îmbogăți nestinjeniți și de a-i asupra fără opreliști pe indieni și pe lucrătorii de pe propriile plantații“¹. În viziunea lui, poezia trebuia să se îndrepte spre idealul unei comunicări directe cu oamenii, să fie „un cântec de luptă, țîșnind din sufletul unui om și adresîndu-se celorlalți oameni“². Încă din anii studenției la Princeton, compusese un imn închinat *Gloriosului răsărit al Americii*. Interesant e că poemul introducea, încă din 1772, tema „ruinurilor“, dîndu-i o semnificație pe care abia generația următoare, aceea a romanticilor englezi, o vor dezvolta : semn al deșertăciunii gloriei, ruinele trebuie să le trezească oamenilor sentimente mai generoase, gîndindu-se că, între atîtea lucruri trecătoare, numai omenia rezistă timpului. În vremea Războiului de Independență a fost capturat în două rînduri de englezi (o dată a fost întemnițat pe o corabie-închisoare în rada New Yorkului, ceea ce i-a inspirat compunerea unuia dintre cele mai emoționante poeme ale sale). Întors printre prietenii lui, s-a dedicat activității ziaristice, publicînd pe foi volante zeci de pamflete anti-britanice. Se spune că Washington însuși i-a interzis să se mai înroleze

¹ Cf. P. M. Marsh, „Philip Freneau and His Circle“, în *Pennsylvania Magazine of History and Biography*, LXIII (1939), p. 46.

² Cf. U. F. Calverton, „Philip Freneau, Apostle of Freedom“, în *Modern Monthly*, VII (1933), p. 540.

în armată, „pentru a nu-și mai primejdi viața atît de prețioasă pentru însuflețirea cu nobile sentimente a luptătorilor pentru libertate“¹. Cu un patetism care pare a-l anticipa pe Marat, el chema la unitatea tuturor americanilor, provocînd „înălțarea unei țări cu care să se mîndrească toți aceia care cred în dreptatea celor mulți, în adevărata democrație și în libertate“². Un general englez a anunțat că va da cîte un șiling, sumă foarte mare pe atunci, pentru fiecare exemplar care i-ar fi fost adus din aceste pamflete.

Cu o jumătate de veac înaintea *Firelor de iarbă* ale lui Whitman, poezia lui Freneau glorifica America întreagă, vastele ei întinderi necunoscute, oamenii ei, băstinași și emigranți laolaltă. Poetul crede că, înainte de orice, America are nevoie de o poezie care să tălmăcească viața lăuntrică a omului, pasiunile lui; concepție care — în comparație cu ordinea neo-clasicismului, pînă atunci necontestată în arta americană — a părut multora cu totul inacceptabilă. Avîntul patriotic, încrederea în viitorul țării sale nu-l împiedicau pe Freneau să deslușească în peisajul american tendințele unei gîndiri practice care nu dau Fanteziei putința să glăsuiască „pe-aste țărături reci“, iar „zările sihastru...“, un lac umbrît, un crîng, un pîlc de brazi“ nu-i pot inspira pe poeți. El socotea că, în felul acesta, nu se împlinește o cerință elementară a poeziei care, pentru a se desăvîrși, trebuie neapărat să se întoarcă spre natură „ca spre un izvor de adevăr ce nu seacă nicicînd“, să umble „pe drumurile ce se pierd în pădurile Americii, pînă la țărmul Oceanului, pe potecile prăpăstioase ale munților și pe înspumatele cărări ale apelor“³.

Acest temperament de luptător avea un simț al picturalului, al grației și al culorii care a îngăduit compararea liricii sale cu aceea a romanticilor englezi din generația lui Wordsworth. Cel care se temea că, într-un veac „ce-ascute armele“, „extazul dăruit

¹ Vezi M. S. Austin, *Philip Freneau*, New Haven, 1901, p. 106.

² Cf. H. H. Clark, „What Made Freneau the Father of American Prose?“, în *Transactions of the Wisconsin Academy of Sciences, Arts and Letters*, XXV (1930), p. 39.

³ *Letter on Various Subjects*, în vol. *The Prose of Freneau*, New York, 1955, p. 34.

de poezie“ nu are cum să-și afle loc în sufletul oamenilor ¹, stăruia să considere poezia ca pe o expresie a frumuseții firii. Ceea ce nu a atenuat defel energia liricii lui politice, în care se deslușesc ideile unui partizan al Revoluției franceze (mai ales al iacobinilor).

Opera lui leagă două epoci literare. Supunându-se încă (mai cu seamă la începuturile ei) influențelor exercitate de sistemul poetic al clasicismului târziu, ea deschide perspective spre romantismul veacului următor. Viziunea gotică (din *Casa nopții*, de pildă) e convertită într-o concepție filosofică a acțiunii care se justifică prin „uciderea Morții“, cea din urmă împotrivire în necontenita luptă cu răul. Făptura umană, fragilă, supusă pieirii — asemenea tuturor lucrurilor de pe pământ — are, totuși, puterea să acționeze pentru propria desăvârșire și pentru întemeierea unei lumi a libertății și a armoniei (*Mileniul*); destinul ei nu poate fi despărțit de nevoia logică a dobândirii frumuseții pentru toți cei care trăiesc pe pământ (*Despre unitatea și desăvârșirea Națiunii*). A fost cel dintâi poet american care a atras atenția unor scriitori britanici: versuri ale poemelor sale se regăsesc în opera lui Walter Scott și a lui Thomas Campbell, uneori pur și simplu transcrise ca atare.

„Admirația față de natură nu se transformă în imitație: ea provine dintr-un acut simț al observației și din obișnuința de a contempla lumea. Patriotismul său are o fervoare ce îl așază deasupra tuturor controverselor pe care le-a prilejuit. Emoția sa are o vibrație adincă și o neîndoielnică sinceritate“ ².

Cînd s-a stins, Freneau fusese părăsit de prietenii lui de odinioară, dar nu uitat de dușmanii care continuau să-l atace adesea. Puțini recunoșteau pe atunci importanța contribuției pe care o avusese el la pregătirea unei atmosfere prielnice afirmării unei arte naționale. În jurul lui 1835, poezia americană se întorcea spre modelele engleze: dar nu spre acelea ale lui Keats, Shelley sau Byron, ci spre sentimentalismul idilic al secolului al XVIII-lea.

¹ Vezi, în volumul de față, poemul *Către un autor*.

² Robert E. Spiller, *The Roots of National Culture*, New York, 1933, p. 17.

Reacția cea mai puternică s-a produs în fostele „Middle Colonies”, adică în regiunea cuprinsă între fluviile Hudson și Delaware. New Yorkul și Philadelphia erau, în acea vreme, centrele cele mai puternice ale vieții culturale americane; ferite de influențele clasicizante, explicate încă în Noua Anglie, cele două orașe receptaseră mai devreme decât altele sugestiile „culorii locale” a romantismului. Fără să se poată referi la un document programatic fundamental (așa cum fusese *Prefața la Baladele lirice* ale lui Wordsworth și Coleridge în Anglia), romantismul american va fi pregătit îndelung de manifeste și de scrieri polemice ale căror idei convergeau spre relevarea importanței *specificului național* în crearea literaturii. Dintre toate tezele romantismului, aceasta va constitui axa de-a lungul căreia se va construi, la început, o concepție americană a artei noi, Grupul new-yorkez „al knickerbockerilor” va lansa, în primul deceniu al secolului, o teorie a fundamentului național al creației literare; James Kirke Paulding, unul dintre fruntașii grupului era convins că „viața din această țară e atât de bogată în întâmplări, încât orice scriitor american poate afla tot ceea ce-i trebuie pentru compunerea unei *opere romantice*”¹. Cam în aceeași vreme, Charles Jared Ingersoll, dramaturg și eseist din Philadelphia, prezenta în fața Societății Filosofice Americane o comunicare intitulată *Influența spirituală a Americii*, care va fi considerată „cea dintâi declarație lucidă de independență culturală a Statelor Unite”. Fără să proclame (așa cum făceau unii poeți naționaliști ai vremii) superioritatea artei și literaturii americane față de cea europeană, el susținea ideea că „o poezie nu poate trăi fără seva faptelor concrete pe care i le pune la îndemână cercetarea vieții înconjurătoare”².

Conferința lui Ingersoll era, de fapt, un răspuns la numeroasele „însemnări” publicate de călătorii englezi care înfățișau în chip foarte nefavorabil realitatea din fostele colonii ale Coroanei, și — mai ales — faptele culturale de aici. Atitudine culminând cu pamfletul *Cine citește o carte americană*?, publicat în 1818 de

¹ Cf. E. K. Brown, „The National Idea in American Criticism”, în *Dalhousie Review*, XIV (1934), p. 139.

² Cf. *ibid.*, p. 136.

Sidney Smith, parohul catedralei St. Paul's din Londra, care nega în întregime orice merit al literaturii din Statele Unite. Peste câțiva ani, William Ellery Channing, profesor la Harvard, va replica și el pamfletului lui Smith și va da această definiție literaturii : „expresia spiritului unei națiuni, reflectată în scrierile ei“¹. Definiție prin excelență romantică.

Noua atitudine față de sensul literaturii naționale care, insistând asupra motivelor autohtone de inspirație, nu respingea achizițiile stilistice din noua poezie europeană este liustrată în chip elocvent, cu toate convingerile și ezitățile ei, de poezia lui Bryant. Evoluția ideilor literare o urmează pe aceea a ideilor politice : tînărul conservator din Noua Anglie (care, la 18 ani, cerea independența Massachusettsului, pentru a-i păstra „privilegiile din vremea colonială“) va deveni susținător înflăcărat al libertății de gîndire și de exprimare și va cere drepturi pentru proletariatul american ; în deceniul al cincilea va fi stimat de aboliționisti, care-i admirau hotărîta intervenție în confruntarea cu partizanii sclaviei. Poezia lui, la început scrisă în tradiția evocărilor solemne de natură ale școlii preromanticilor englezi Blair și White, se va apropia, pentru o vreme, de exemplul byronian și se va îndrepta în cele din urmă spre Wordsworth (de la care însă va prelua mai curînd tehnica decît ideea poetică). Lirica lui va marca o evoluție sensibilă de la descripția pitorească a peisajului către o artă aptă să cuprindă realitatea dramatică a lumii contemporane.

Numeroasele influențe care au acționat asupra poetului în anii lui de formare sînt dezvăluite de geneza poemului *Thanatopsis*. Scrise în 1811, versurile care compun miezul acestei „viziuni a morții“ oglindesc gîndurile adolescentului de 17 ani, lecturile lui din preromantici, din Volney, din poezii lakiști ; întunecata credință calvină a bunicului său, în casa căruia crescuse, e înlocuită de încrederea deistă, stoică învățată de la tatăl său, adversar declarat al dogmei calvine. Trecerea în moarte se săvîrșea cu seninătate, ca o firească întoarcere în ciclul neconținut al naturii : fiecare om trebuie să pășească spre mormînt, fără a-și părăsi credința (dar Bryant nu preciza care anume s-ar cuveni a fi această

¹ Cf. Robert Spiller, *op. cit.*, p. 18. .

credință). În 1821, tânărul poet adăuga 14 versuri la început și concluzia : Natura însăși e aceea care vorbește de data aceasta, îndemnînd — în spirit romantic, lăsînd a se desluși concepțiile lui Wordsworth — la întoarcerea spre liniștea dăruită de înfățișările firii : „Cînd duhul ți-e mînat de-al morții gînd / Și te cutremur groaznice vedenii, / Durerea de pe urmă, negrul val, / Amurgul mut, ne-ncăpătorea casă, / Și ți-e smintită inima de chin, / Te du sub cerul ne-ntînat și-ascultă / Cum pilduiește firea...“. Era o replică la posomorîta învățătură despre moarte, despre imposibilitatea fericirii pe această lume, învățătură spre care îl îndrumase bunicul său.

Bryant se va apropia, din ce în ce mai decis, de concepțiile romantice. Romantismul lui este, de fapt, rezultanta a două tendințe diferite. Pe de o parte, aceea desprinsă din programul lui Wordsworth care însemna „cufundarea în Natură a sufletului poetic“ ; pe de altă parte, abordarea temelor naționale, spre care îndrumau Washington Irving și școala knickerbockerilor din New York. S-a observat că, de pe la 1832, edițiile succesive de *Poeme* ale lui Bryant reprezentau reluări ale unor idei formulate în tinerețe. Frumusețea peisajului american, strădania de a descoperi înțelesuri morale în înfățișările naturii, proslăvirea libertății. Nu foarte adesea, temele istoriei americane se ivesc în poezia aceasta, dar și atunci (ca în *Cîntecul oamenilor lui Marion*, evocare a unor episoade din Războiul de independență) influența lui Walter Scott e atît de puternică, încît poemele par localizări ale evenimentelor povestite de poetul britanic.

Repertoriul tematic și formulele prozodice evoluaseră atît de puțin în ultimele deceni, încît *Șuvoiul anilor*, scris la vîrsta de 81 ani, nu adăuga elemente esențiale poemului compus la 17 ani, *Thanatopsis*, iar *Poetul* din 1863 ar fi putut să figureze ca prolog al primei ediții de versuri ale lui Bryant, aceea din 1821.

Așa încît, cu toate că poezia sa a afirmat o atitudine romantică conturată în chip mai cuprinzător, literatura americană va fi înfrîurită mai profund de versurile „nobilei tradiții“ din Noua Anglie și de Longfellow. O cultură care încă nu-l recunoștea pe Bryant, îl ignora pe Freneau și va lăsa să treacă atîta vreme pînă

să-i înțeleagă pe Edgar Poe și pe Whitman l-a întâmpinat pe poetul *Legendei de aur* ca pe un adevărat reprezentant al „spiritului național”. America era mai bine pregătită să înțeleagă versul acestui „reprezentant al mentalității victoriene”, cum l-a definit un comentator al său¹. Lirica lui, evitând problemele cele mai grave ale Americii contemporane, propunea o imagine optimistă, în care istoria devenea o sursă de încredere în viitorul țării, iar natura era o realitate capabilă să dăruiască pace sufletelor bînuite de neliniști. Nu a anticipat, însă, în nici un fel (așa cum vor face Whitman, Poe sau Emily Dickinson) spiritul poetic al secolului următor și, de aceea, gloria lui se va stinge treptat, o dată cu epoca și cu tendințele cărora le-a aparținut.

Longfellow se îndrepta, totuși, spre unele aspecte fundamentale ale vieții compatrioților săi și tocmai pentru că le interpreta ca pe niște argumente într-o demonstrație meticolos articulată, aceea care viza destinul glorios al Americii, a devenit un adevărat poet național. Existența cotidiană e proiectată într-o lumină blajină : eroii poemelor de dragoste sînt simboluri ale statorniciei și ale sacrificiului împlinit cu firească simplitate. Viitorul națiunii sale este interpretat ca un model al desăvîrșirii ; al unei desăvîrșiri obținute prin muncă, precum în poemul alegoric *Construirea corăbiei*, slăvind idealul unității naționale.

Pildele morale ale acestei poezii, îndemnurile la cumpătare înscriu poezia aceasta mai curînd în aria literaturii clasiciste decît în aceea a romantismului. Ceea ce aparține esteticii dominante a vremii este atracția exercitată de episoade ale istoriei naționale, poeme precum *Evangeline* sau *Miles Standish* învăluind anii epocii coloniale în aceeași aură de legendă în care romantismul european înveșmînta Evul Mediu, văzut ca o îndepărtată vreme a purității sufletești și a nobilelor dăruiri. Dar Longfellow nu împărtășește elanurile pătimașe ale lui Byron : poemele lui se desfășoară calm și se îndreaptă spre un final pilduitor. „Omul nu aspiră să se confunde cu Natura, ci împlinește un act logic, concluzia fiind

¹ H. S. Gorman, *A Victorian American : Henry Wadsworth Longfellow*, New York, 1926.

aceea a unui scepticism filosofic, urmare a imposibilității de a înțelege necunoscutul și a necesității de a se bucura de tot ceea ce oferă lumea care se descoperă simțurilor¹.

Dar Longfellow a vrut să atribuie istoriei americane temeuri mult mai vechi decât acelea ale epocii coloniale. Cosmologia folclorică indiană (*Cîntecul lui Hiawatha*) sau legenda scandinavă (*Scheletul în platoșă*) dezvăluie, dincolo de inconsecvențele de ordin etnografic sau de fantezistele detalii arheologice, de elementele convenționale ale ficțiunii romantice, nevoia aprigă a clădirii unui trecut îndepărtat al țării pe care mulți poeți din generația lui Longfellow o simțeau prea tinără, lipsită de tradiții. Evocarea poetică a acestui trecut, în care faptul real e sublimat în imaginar, rămîne un reper în evoluția poemei epice americane. Istoria contemporană i-a prilejuit comentarii lucide, de o mare generozitate: sclavia însemna și pentru el, ca pentru mulți intelectuali ai vremii, o instituție care trebuie neapărat înlăturată din viața societății. Dar *Poemele despre sclavie*, publicate în 1842, dovedesc mai curînd convingerile unui umanitarist decât temperamentul unui luptător. În înverșunata polemică împotriva barbarelor practici ale proprietarilor de sclavi, în deceniile al șaselea și al șaptelea, nu se întîlnește numele lui Longfellow; ceea ce i-a fost reproșat, fără prea multă cruțare încă din timpul vieții și, pe un ton chiar mai tăios, de criticii moderni.

La cumpăna dintre romantism și spiritul clasic, poetul aparține — poate mai mult decât oricare dintre contemporanii săi — unei epoci de tranziție, ale cărei drame nu le-a înțeles pe deplin. Dar el a dăruit tinerei civilizații „o istorie culturală mai veche”; și chiar dacă istoria aceasta se plămădea „din contopirea irealităților romantice ale celor două lumi care formaseră națiunea americană, ceea ce a stabilit o puternică prejudecată căreia țara avea să-i rămîină datoare vreme de mai bine de un secol”², nu e

¹ R. H. Pearce, *The Continuity of American Poetry*, Princeton, 1961, p. 211.

² Robert E. Spiller, *The Cycle of American Literature*, New York, 1960, p. 124.

mai puțin adevărat că, deși atenuată, conștiința de sine a Americii glăsuiește în poemele acestea.

Din această perspectivă, poezia lui Poe a putut fi învinuită că-i lipsește simțul istoriei americane, că se proiectează pe un orizont fantastic, lipsit de identitate națională. Se spune și astăzi că ea aparține, mai degrabă, tradiției europene, că exemplul poemei byroniene, în tinerețe, al versului lui Coleridge și Shelley, mai târziu, dau măsura întreagă a orientării sale estetice. Pe de o parte, s-a putut ajunge la o asemenea concluzie pentru că opera lui a fost mereu comparată cu aceea a unor scriitori ce descindeau din tradițiile Noii Anglii și ale statelor Atlanticului de Mijloc, unde simțul istoriei americane se exprima cu totul altfel decât în Sudul de unde venea Poe. Pe de altă parte, chiar și atunci când s-a vorbit despre legăturile artei sale cu peisajul literar contemporan al Americii, s-au propus paralele între fragmente dispartate, a căror semnificație nu e întotdeauna convingătoare. E adevărat că lirica acestei țări traversa un moment de sedimentare a tradițiilor recente și nu sugera decât puține elemente vrednice a fi reținute de un poet a cărui viziune era atât de profund înnoitoare, un poet atât de exigent față de creația altora și a sa.

Mai întâi de toate, Edgar Allan Poe a reacționat, împreună cu alți scriitori din Sud, împotriva filosofiei pragmatice a artei, așa cum se schița ea în Nord, și a încercat să-i opună modelul culturii clasice grecești. El visa la o lume eliberată de presiunea tiranică a goanei după înăvuițire, de vulgaritate, de simțul practic tradus într-o scară a valorilor care așeza pe treptele cele mai înalte pe cei ce „reuşiseră în viață“, deci făcuseră avere. Caracterizarea lui Baudelaire e, prin urmare, exactă: „un Byron rătăcit într-o lume adversă“. Cuvinte care evocă apartenența lui Poe la tradiția romantică a *dandy*-ismului, a negării ostentative a moralei și esteticii recunoscute de epocă.

Fără îndoială, opera lui Poe nu reflectă *istoria* Americii în termenii ei concreți. Dar destinul său nu poate fi, categoric, imaginat în afara realității istorice a unei țări în care consecințele conflictului dintre două tipuri de civilizație se defineau atât de

precis în câmpul culturii. „Poe a naufragiat în ciocnirea cu stîncile mercantilismului american.“¹

Și totuși, comentatori mai recentî au descifrat în această creație, aparent absorbită doar de aspirația împlinirii unei frumuseți abstracte, de neliniștita introspecție, de credința în logica matematică a universului, ceva din spiritul pionierului, rătăcind prin ținuturi necunoscute, convins că Lumea Nouă merită să dobîndească frumusețile și gloria Europei ; un pionier visînd la viitorul pămînturilor cucerite, mai curînd decît căutînd, în sensul literaturii lui Fenimore Cooper, „un amurg ce poate fi purtat din ce în ce mai departe, spre vest, spre ținuturile noi și încă nedescoperite“². Poe a fost un singuratic, nu pentru că nutrea o convingere neapărat opusă celeia a lui Longfellow, de pildă : ci pentru că, format într-o atmosferă culturală foarte diferită de aceea din Noua Anglie, muta idealul american din tărîmul faptelor reale în acela al visului și imaginației, statornicind o tradiție pe care (fără s-o fi știut) au urmat-o și Henry James și T. S. Eliot.

A socoti opera lui Poe doar ca pe o prelungire a fantasticului gotic înseamnă a-i da o definiție incompletă. E adevărat că prefața la cea de-a treia ediție (cea din 1831) a poemelor sale conține un vehement protest împotriva controlului exercitat de rațiune asupra imaginației ; dar e mai presus de orice îndoială că, la 22 de ani, influența doctrinei lui Wordsworth și a lui Coleridge era prea puternică pentru a îngădui concluzia că Poe ar fi așezat la temerurile versului său acest conflict ireductibil, caracteristic de altminteri romantismului. Și e tot atît de adevărat că, și mai tîrziu, el și-a păstrat credința că poezia e un fapt al simțului frumosului („Poezia e creația ritmică a frumuseții“). Însă opoziția sensibilitate-rațiune nu mai e formulată cu aceeași strictețe. E inexact că Poe ar fi respins orice implicație în afara „frumosului“ ; în trinitatea Intellect-Gust-Simț Moral, pe care-a evocat-o de multe ori, gustul pentru frumos era așezat la mijloc, ca un factor de mediere între speculația intelectuală și sensul etic. Pe măsură ce teoria estetică

¹ Vernon L. Parrington, *Main Currents in American Thought*, II, New York, 1954, p. 56.

² Robert E. Spiller, *The Cycle*..., p. 69.

se formulează mai precis, Poe recunoaște mai deplin funcția rațiunii în ordonarea structurilor poetice; *unitatea* devine, mai degrabă decât *frumosul*, țel al creației.

Prin poezia lui Poe (care „a parcurs trei stadii definitorii: frumusețe, economie a mijloacelor expresive, unitate a efectelor“¹), romantismul atingea un stadiu — prefigurat de ideile lui Coleridge și ale lui Shelley — în care elanurile lăuntrice nu mai erau traduse în gesturi grandilocvente: visul și realitatea se contopeau într-o imagine ale cărei contururi erau estompate de un fel de negură mișcată de vânt. Comparația cu suprarealismul este numai aparent îndreptățită: halucinația lui Poe nu are precizia de coșmar a detaliilor absurde din pictura lui Magritte sau Dali, nici arbitrarul asamblării amănuntelor din poemele lui Breton. Ea învăluie peisajul sufletesc într-o atmosferă de mister, în tradiția strictă a romanului gotic, așa încît „lumea reală se proiectează în interiorul conștiinței poetului, este uneori pulverizată de tensiunea lăuntrică a lui Poe; dar nu asistăm la procesul invers, adică acela în care universul sufletesc tinde să devină realitate unică, înlocuind-o pe aceea a faptelor și priveliștilor exterioare“².

Două tendințe potrivnice se înfruntă în studiile consacrate poetului *Corbului*. Una încearcă să descopere aproape în fiecare vers al operei o aluzie la o împrejurare a biografiei; cealaltă îi atribuie o „permanentă voință de a depăși autobiografia“ și de a cuprinde treptat „o situație din care derivă implicațiile unei poezii desprinse de lumea reală“, de a se refugia „într-un sens ultim“³. Cred că înțelesurile poeziei lui Poe nu au cum să fie identificate întotdeauna cu evenimente ale biografiei; dar ele nu pot fi dissociate de reacția față de epoca în care teoria „bunului simț“, vulgarizată, coborîta la un simplu îndemn practic, devenise dominantă.

¹ Edward Shanks, *Edgar Allan Poe*, New York, 1957, p. 163.

² Perry Miller, *The Raven and the Whale: The War of Words and Wits in the Era of Poe and Melville*, New York, 1956, p. 36.

³ Edward Davidson, *Poe, A Critical Study*, Cambridge, Mass., 1957, p. 47.

Nici de năzuința lui Poe de a conferi actului creației „o puritate care să-l poată scoate în afara spațiului și a timpului”¹.

Poate că nu numai boala a fost de vină că, după *Ulalume* (publicat în 1847), Poe a compus foarte puține versuri; și că, tocmai în acești ultimi ani de viață, el va încerca să dea teoriei sale poetice un temei rațional mai bine articulat. Și că, numai cu un an înaintea morții, scria un poem ce denunța „trufia nebunească” a celui care, „nu cu multă vreme în urmă”, proclamase „puterea vorbelor” și negase că „vreun gând s-a putut naște cîndva în mintea omenească, dincolo de ceea ce exprimă graiul omenesc”.

Era o întoarcere tîrzie spre semnificațiile umane ale poeziei; și, dacă în teoria „literaturii ca formă a existenței ideale” se deslușește, poate, un protest împotriva concepției utilitariste, de tradiție puritană, premisele din ultima perioadă a creației sale („Adevărul și Frumusețea sînt unul și același lucru”) duc, firește, cu gîndul la Keats și la Elizabeth Browning. Accentuîndu-se această relație cu poezia europeană, s-a emis teoria (încă vehiculată de critici) că Poe nu a avut nici o aderență la cultura propriei țări. E greu de înțeles de ce se uită adeziunea lui la mișcarea „Americii Tinere” și colaborarea la revista acesteia, „*Arcturus*”. La o mișcare al cărei program cuprindea crearea „unei tradiții naționale”, în spiritul „transformării în literatură a temelor existente în viața Americii”². Și, chiar dacă Poe n-a îmbrățișat fără rezerve ideile naționaliste ale grupului, poziția lui împotriva imitării modelelor a fost consecventă, „ceea ce echivala cu un apel la independență culturală”³. Ceea ce i-a derutat pe mulți comentatori a fost exigența cu care scriitorul a privit literatura națională, refuzul său de a face concesii numai pentru că o creație literară se inspira din realitatea americană. „Patriotarzii de duzină n-au putut înțelege niciodată că Poe a dăruit astfel o nouă demnitate literaturii americane”⁴.

¹ Arthur H. Quinn, *Edgar Allan Poe: A Critical Biography*, New York, 1941, p. 143.

² Killis Campbell, *The Mind of Poe*, Cambridge, Mass., 1933, p. 61.

³ John Paul Pritchard, *Criticism in America*, Norman, 1956, p. 77.

⁴ Vincent Buranelli, *Edgar Allan Poe*, New York, 1961, p. 115.

Paradoxal, ideile lui Poe se întâlnesc astfel cu acelea ale celui mai înverșunat potrivnic al său din acea vreme, Ralph Waldo Emerson. În 1837, acesta rostise la Harvard o cuvîntare care avea să devină celebră : *Cărturarul american*. Termenii „declarației de independență intelectuală a Americii“, așa cum e numită cuvîntarea lui Emerson, diferă mult de aceea în care Poe proclama necesitatea unei poezii apte să reflecte spiritualitatea națională. Dar, în esență, apelul la „depășirea convențiilor“ pentru a împlini „un efort creator, individual, independent de formele constituite“ e același. Emerson formula un program în care se recomanda mai explicit inspirația din realitățile contemporane americane ; scriitorul nu trebuia „să îngăduie lecturilor să-l modeleze ca pe un imitator al altora“. Intuiția, studiul naturii, acțiunea însăși urmau să „creeze un Om“, noțiune care evoca unitatea platoniciană a umanității.

- Deopotrivă produs și cauză a unui spirit romantic american, curentul filosofic transcendentalist la întemeierea căruia Emerson a avut contribuția decisivă „a fost pentru mișcarea intelectuală a Americii din secolul al XIX-lea ceea ce fusese gîndirea lui Descartes pentru cultura clasicismului francez“¹. De fapt, ideile lui Emerson și ale grupului său proveneau din asocierea eclectică a unor sugestii preluate din diverse tradiții filosofice : Kant (de la care fusese preluat însuși termenul „transcendental“), Coleridge, unele elemente disparate ale misticismului oriental. Nevoia unei cunoașteri transcendente se împlinea la Emerson într-o comuniune cu atotcuprinzătorul Univers (ceea ce în concepția transcendentalistă se numea Supra-suflet). Înfrurirea acestei filosofii asupra literaturii americane se explica, în primul rînd, prin capacitatea pe care păreau să o aibă de a răspunde gravelor întrebări ale epocii romantice. Întoarcerea spre natură ca spre forța supremă a lumii cunoscută și a celei neștiute reprezenta o atitudine fundamentală în care romanticii își regăseau o aspirație majoră. Însingurarea lui Thoreau în mijlocul unei naturi pline de seve, fascinația mărilor îndepărtate, la Melville, pasiunea lui Longfellow pentru lumea

¹ Robert C. Whittemore, *Makers of American Mind*, New York, 1964, p. 169.

medievală și a lui Poe pentru peisajul clădit din vise erau urmări ale insatisfacției tipic romantice față de civilizația mecanicistă. Pe de altă parte, unii dintre scriitorii vremii regăseau în opera lui Emerson, în importanța pe care el o acorda nemărginitei personalități umane, temeiul încrederii lor în continentul american; pămint al deplinei afirmări a individului, confruntat — pe la mijlocul secolului — de „îngrozitoare și rușinoasă sclavie“ și de „dezgustătoare batjocorire a muncitorilor din fabrici“¹.

Protestul romantic împotriva civilizației urbane, glorificarea peisajului rustic (adevărat, nedepășind prea des limitele convenționalului) au creat, la rându-le, un teren prielnic receptării naturismului lui Emerson. Se producea, totuși, un divorț între unii romantici americani și transcendentalism și anume într-un punct important al doctrinei curentului: atitudinea față de individul uman. Compasiunea față de oamenii sărmani (însoțită, uneori, de propunerea unor reforme sociale), evocarea satului, cu peisajul lui concret, caracterizau creația multor romantici din Statele Unite; idealul uman al lui Emerson era (pe urmele doctrinei lui Carlyle) *eroul*. Mizeriei cartierelor periferice, cu oameni oropsiți, „tîrîți-de puhoiul industrializării“², înfățișați cu un acuzat simț realist, transcendentalismul îi opunea imaginea abstractă a omului cu însușiri neobișnuite.

Opera filosofică a lui Emerson a lăsat în umbră aproape tot restul paginilor scrise de el; de aceea, creația lui lirică este, pe nedrept, trecută prea adesea cu vederea. Prezența lui în antologii de versuri e datorată tot celebrității filosofului. Totuși, disponibilitatea lui lirică e surprinzătoare: poemele lui de natură, de exemplu, dezvăluie un autentic simț al concretului. Fie că se tâlmăcește în descrieri de peisaje vaste, răscolite de furtuni (*Viscolul*, cu neașteptate alternanțe ritmice), fie că sînt grațioase caligrafii ale lumii miniaturale, spiritul acesta al priveliștii concrete propune o imagistică prin excelență vizuală.

¹ Emerson, citat de Merle Curti, *The Growth of American Thought*, New York, 1964, p. 293.

² Donalds M. Foerster, *The Fortunes of Epic Poetry*, Washington 1962, p. 112.

Nici în versurile de dragoste, Emerson nu dă impresia că ar vrea doar să-și illustreze niște principii teoretice. În ele vibrează o strună delicată, e distilată o experiență individuală : multe evenimente ale existenței sale pot fi reconstituite din lectura acestor poeme. Iubiri adolescente, amintiri ale unor fericiri apuse, dragostea conjugală, exuberante imnuri (*Iubirii dă-i tot*) : toate sînt transformate „într-una dintre cele mai sincere poezii americane ale acelei epoci de înflorire“¹.

Dintre toți transcendentaliștii, cel care s-a consacrat cu precădere literaturii a fost Thoreau. Versurile lui, însă, vor reflecta arare ideile filosofice ale grupului : Emerson însuși va observa că multe dintre versurile acestea abrupte, scrise „fără prejudecata originalității“ (preluînd, adică, fără alegere din modele prozodice diverse, Chaucer, Ben Jonson, poeții metafizici ai secolului al XVII-lea, clasicismul grecesc și Emerson însuși) sînt consemnări ale unei impresii fugare, „ale unui adevăr care l-a impresionat pentru o clipă“. Lui Emerson i se datorește faptul că Thoreau a renunțat la poezie ; autorul *Cărturarului american* i-a argumentat prietenului său că, în versurile lui, „aurul nu plutește pur, ci e amestecat cu multă zgură ; izma și iasomia nu s-au prefăcut încă în miere“².

„America a pierdut, astfel, pe unul dintre cei mai de seamă poeți ai săi, stins înainte de vreme, dar nu înainte de a fi lăsat posterității imaginea a ceea ce ar fi putut deveni.“³ Criticii moderni vorbesc cu tot mai multă convingere despre poezia lui Thoreau care „aparține epocii noastre“ — în sensul că, urmărind cu mai puțină statornicie decît Bryant, Whittier sau Longfellow conformarea la niște norme estetice, a putut exprima nuanțele, imprecizia mișcărilor sufletești, a știut să conjuge transparențele delicate cu stringenta observație realistă.

¹ Alex Preminger, Frank J. Warnke, O. B. Hardison, Jr., *Encyclopedia of Poetry and Poetics*, Princeton, 1969, p. 25.

² Cf. Townsend Scudder, capitolul *Henry David Thoreau*, în Spiller, Thorp, Johnson, Canby, Ludwig, *op. cit.*, p. 411.

³ H. W. Wells, „An Evaluation of Thoreau's Poetry“, în *American Literature*, XVI (1944-45), p. 106.

Școala transcendentalistă nu a avut, printre poeți, decît puțini adepți în înțelesul unei afiliieri directe, al unei recunoașteri a programului ei ca normă de creație literară. Dar mișcarea intelectuală pe care a produs-o, opoziția ei față de spiritul puritan — puternic încă în Noua Anglie —, acreditarea ideii că omul poate ajunge la adevăr prin cugetare și nu prin însușirea unei dogme, interesul manifestat de Emerson și de discipolii lui față de problemele dramatice ale societății americane au contribuit esențial la afirmarea unui spirit nou, rodnic deopotrivă pentru romantism și pentru literatura curentului realist.

Puține sînt, de exemplu, trăsăturile care unesc transcendentismul și ideile poetice ale lui Oliver Wendell Holmes sau James Russell Lowell. Cei care, împreună cu Longfellow, alcătuiesc „triumviratul din Noua Anglie“, ilustrînd tendințele conservatoare ale „nobilei tradiții“ din Massachusetts. De altminteri, în ceea ce-l privește pe Holmes, primul său volum de versuri (cărui culegerile ulterioare nu-i vor adăuga elemente substanțiale) a apărut înainte ca Emerson să-și fi formulat tezele estetice.

Dar poezia lor va recepta răsunsetul unor idei anti-capitaliste („cuvîntul *capitalism* — va spune Holmes — este echivalent cu jaful la drumul mare în noua evanghelie a sfîntului Petrol“¹) care sună uimitor de apropiate de cele ale transcendentismului. De aici, tendința de a descoperi subiectul poeziei în faptele mărunte ale vieții cotidiene; în nostalgicele înfățișări ale strălucirii de odinioară, din vremea Revoluției. Lowell a creat, în *Scrisorile lui Biglow*, imaginea înțeleptului din popor care comentează, într-un dialect yankeu plin de culoare, evenimentul contemporan; asemenea lui Emerson și lui Thoreau, personajul lui Lowell se opune războiului cu Mexicul, dezvăluie lipsa de omenie a sclaviei, schițează portrete de o savuroasă ironie ale politicianilor, deopotrivă ale celor din Sud și din Nord. Înclinarea de a discuta faptele cele mai importante pe un ton domestic constituie una dintre caracteristicile fundamentale ale acestei lirici.

În 1848, el a publicat *Vedenia lui sir Launfal*, versiune modernă a unui poem arthurian, plasată într-un cadru medieval interpretat

¹ Cf. Vernon L. Parrington, *op. cit.*, p. 456.

în termeni tipic romantici. „În versatilitate rezidă slăbiciunea lui, pentru că oricare dintre aceste poeme ar fi putut constitui temeiurile unei opere majore, dacă ar fi dus mai departe sugestiile versurilor“¹ create atunci, într-un singur an, 1848. Atît poezia lui Lowell, cît și aceea a lui Holmes păcătuiesc prin reducerea evenimentului real la dimensiunile faptului divers, relatat, de cele mai multe ori, cu o deliberată lipsă de elan. Poemele lui Holmes, mai ales, reflectă o concepție potrivit căreia versul nu ar fi decît un fragment de proză, ritmat și împodobit cu ornamente ; de aici, apropierea lui mai curînd de tiparele poeziei ocazionale din secolul al XVIII-lea decît de lirismul de factură romantică.

Doar excesiva grijă de a-i grupa pe scriitorii americani de-a lungul unor direcții sistematic trasate l-a putut aduce pe Whittier în preajma poeziei reprezentate de Holmes și de Lowell. În realitate, el este un continuator al liricii lui Bryant, a cărui doctrină literară și-o însușise aproape fără ezitare. Îl apropia de poetul *Preriilor* credința că „o artă careia îi lipsește însuflețirea unei idei mari e o cutie frumos lăcuită, dar goală“². Împărtășea convingerile abolitioniste ale maestrului său ; și multe poeme ale lui sînt dedicate cauzei care-i înflăcărase pe atîția intelectuali americani ai epocii : desființarea sclaviei. Versurile din poemul *Massachusetts către Virginia* — inspirat de un episod real (ares-tarea, la Boston, a unui sclav negru fugit de pe o plantație din Sud) — sînt o dovadă a capacității lui Whittier de a transfigura un incident îndeajuns de obișnuit într-un subiect poetic. Accentele sînt mai dramatice aici decît în oricare altă operă a sa ; pentru că faptul concret se transformă în temei al unor concluzii ample, în care este implicată însăși istoria Americii contemporane. Meditația poetică a căpătat aici o formă mai personală chiar decît în *Înzăpeziții*, de pildă, unde amintirile atmosferei rustice, plină de savoare, a lui Burns, și ale fantasticului macabru din *Lenore* de Bürger sînt evidente.

¹ Robert E. Spiller, *The Cycle...*, p. 127.

² Cf. F. M. Pray, *A Study of Whittier's Apprenticeship as a Poet*, Philadelphia, 1930, p. 36.

Poeemele lui Whittier reconstituie, cu un evident simț al realului, tablouri ale existenței oamenilor, ale locurilor din Noua Anglie, evocate cu sobrietate, cu o măreție aspră care anunță constituirea unei „școli a culorii locale“ în literatura Americii. „Școală“ e aici un termen aproximativ pentru a desemna niște scriitori uniți mai mult prin tematică, prin preferința pentru pitorescul priveliștii de natură și al peisajului uman de la frontiera de vest de pe atunci, decît prin subordonarea la o estetică unitară sau prin însușirea explicită a unui program literar comun.

Chiar și așa fragmentară cum se înfățișează teoria poetică a lui Holmes, Lowell, Whittier, ea a îngăduit constituirea unei direcții specifice a poeziei americane, neconținut inspirată de realitatea națională. Este semnificativă, din această perspectivă, întoarcerea tîrzie spre poezie a unui scriitor atît de profund preocupat de aflarea unui sens al destinului umanității, confruntată de tragicele in justiții, cufundată într-un mister întotdeauna greu a fi dezlegat. Melville a recurs la resursele dramatice ale versului în anii Războiului Civil, atras — de bună seamă — de aspectele concrete ale martiriului la care asista. De altminteri, volumul său de poeme publicat în 1866 poartă un titlu ce sugerează clar relația cu lumea reală : *Fragmente din lupte și aspecte ale războiului*. Compasiunea nu se exprimă în termeni abstracți, ci este reacția firească față de fapte observate direct, crîmpeie ale unei experiențe autobiografice. Și poemele sale publicate mai tîrziu (dar, probabil, compuse înainte de volumul din 1866) traduc atitudini morale prilejuite de întîmplări trăite. Astfel încît, această predispoziție pentru notația autobiografică, pentru consemnarea faptului concret, nu putea decît să izbucnească în accente tragice în vremea războiului.

Cînd se vorbește despre *realismul* poeziei americane de la mijlocul secolului trecut, se înțelege, desigur, nu un anume tip de expresie, ci o sferă a inspirației, capacitatea de a investi detaliul existenței reale, observată și trăită, cu elanuri lirice. Versul generației mai tinere — a lui Sidney Lanier și a lui Henry Timrod —, deși se întorcea — de fapt — la modelele unei epoci mai vechi,

părea de o mare prospețime în comparație cu poezia reprezentanților „tradiției aristocratice“.

În primul rînd, pentru că poeții tineri propuneau o interpretare nouă a peisajului american și pentru că ei „exprimau, dintr-o altă perspectivă, suferințele provocate de conflictul dintre vechile și noile structuri sociale, osîndind lipsa de omenie a mercantilismului modern“¹. Și, chiar dacă ideile lor politice sînt — nu o dată — discutabile, nu se poate contesta că ele erau condiționate de o realitate pe care scriitorii din Nord nu o cunoșteau sau, părtinitori, refuzau s-o accepte. Henry Timrod (acest „Chatterton al Americii“, mort la 39 de ani, după o viață trăită într-o înspăimîntătoare sărăcie, doborât de durere după înfrîngerea Confederației sudiste) a fost eroul romantic al Sudului. Debutul lui timpuriu nu depășea promisiunile unui clasicism cumpănit, lipsit de avînt. În anul izbucnirii războiului, viziunea lui se modifică, Timrod devine poetul romantic al cauzei sudiste, celebrînd-o în poeme ce-i profetesc gloria viitoare (*Ethnogenesis*), plîngînd-o — mai tîrziu — laolaltă cu morții căzuți zadarnic în luptă (în *Oda* din 1867). Cei alți poeți ai Confederației, Ticknor, Randall, Beers, Hayne, la care accentele lirice erau reflexe ale unei atitudini partizane, au fost uitați odată cu înfrîngerea cauzei căreia se dăruiseră, cîntînd-o în versuri de cele mai multe ori emfatic. Și căroră le lipsea emoția poeziei lui Timrod, capacitatea ei de a proiecta tragedia pămîntului natal într-o tragedie cosmică.

Singurul poet al Sudului, al suferințelor îndurate de ținuturile pustiite de război a cărui celebritate va stăruia mai îndelung decît aceea a autorului lui *Ethnogenesis* va fi Sidney Lanier. Poate că posteritatea a fost impresionată și de moartea lui timpurie, tot la 39 de ani ; dar — dincolo de argumentele sentimentale — poezia lui s-a impus prin puterea de a asocia efectele sonore cu acelea ale muzicii, prin sentimentul care învăluia, cu delicatețe, priveliștile naturii. Nu a devenit, așa cum visa, „un Tennyson al Sudului american“, adică un poet care să reconstituie, în imagine literară, istoria și atmosfera unei țări : îi lipsea puterea de a lega,

¹ N. B. Fagin, „Sidney Lanier, Poet of the South“, în *Johns Hopkins Alumni Magazine*, XX (1931-32), p. 236.

coerent, între ele episoadele ce ar fi avut darul să edifice o arhitectură impunătoare. Protestul său împotriva „atotputernicului dolar“ lua deopotrivă formele unor tendințe moralizatoare și pe cele ale refugiului în „imperiul cristalin al artei“; complexitatea magică a poeziei sale nu era, firește, străină de influența lui Poe pe care Lanier a receptat-o înaintea multor compatrioți. Versurile compuse de poetul pentru care muzica însemna „dragoste ce-și caută cuvîntul“ sînt adesea prea încărcate de metafore, sensul lor e umbrit de efectele melodice, prea îndelung căutate. Se întîlneau aici ecouri ale teoriei lui Coleridge care proclama principiul raportului între plăcerea estetică produsă de poezie și înțelegerea parțială a sensului ei.

Dar, prin construcțiile uneori excentrice, prin versurile lipsite de transparența înțelesurilor, răzbate o senzație poetică plină de forță, sugerînd — cu o precizie care-l apropie pe Lanier de Poe și de Swinburne — o „realitate a emoției care se dovedește mai puternică decît lipsa de adecvare a teoriei“¹. Ceea ce e definit citeodată ca „o bizarerie“ a lui Lanier reprezintă, de fapt, una dintre primele încercări ale liricii americane de a trage concluzii de pe urma teoriilor lui Poe, de a proiecta o imagine mai complexă a realității exterioare și a celei lăuntrice, a lumii sensibile a poetului.

Mișcarea „culorii locale“ care, sintetizînd tradiții ale literaturii americane, vechi încă din vremea începuturilor ei, s-a afirmat mai ales în epoca ulterioară Războiului civil. În unele cazuri, ea însemna reacția împotriva dominanței politice și culturale a Nordului; alteleori, încercarea de a învia pașnica lume dinainte de război, așa cum o vedeau, în contrast cu deprimanta atmosferă postbelică, mulți scriitori care înregistrau acum efectele ofensivei capitalismului în regiunile de frontieră de odinioară. Sau efortul de a înfățișa un tablou optimist al patriei din nou unificate.

Influențele care au determinat apariția curentului sînt numeroase. Se menționează romantismul englez al lui Walter Scott, tradiția lui Mérimée, a lui Bernardin de Saint-Pierre, a romanelor lui George Sand. Un romancier din statul Indiana, Edward

¹ Stanley T. Williams, *Experiments in Poetry*, în Spiller, Thorp, Johnson, Canby, Ludwig, *op. cit.*, p. 907.

Eggleston, mărturisirea că, în ceea ce privește cărțile sale și ale unor colegi ai săi de generație, „opera istorică a lui Taine, cu îndemnul ei de a observa specificul mediului și al rasei a fost determinantă în apropierea de tot ceea ce e caracteristic în provincia natală”¹. Nu încap, însă, îndoială că la fel de hotărîtoare a fost înfrîurirea prozei lui Washington Irving și a umorului popular din Sud și din Vestul Îndepărtat. Amestec de minuțioasă observație realistă și de idealizare romantică, teoria „culorii locale” a determinat, în primul rînd, apariția unei direcții specifice în proză, unde adevărul și exotismul se asociau în operele unor scriitori din regiuni diverse ale Statelor Unite pentru a alcătui, laolaltă, un peisaj cu o cromatică plină de savoare și de dramatism.

Deși lipsită de vigoarea descriptivă a schiței și a romanului, poezia a fost și ea atrasă de priveliștile Americii, fără să se limiteze neapărat la pitoresc și la exotic. Natura nu devine, precum odinioară la transcendentaliști, prilej de meditație la problemele filosofice ale vieții : ea este un cadru specific al existenței unor oameni reali, cu tragediile lor cotidiene. Bret Harte în regiunea minieră a Californiei, Eugene Field în Illinois, Edward Rowland Sill în Ohio, John Hay în Indiana, Joel Chandler Harris în Georgia, Kate Chopin în ținuturile locuite de creoli ale Louisiane, Irwin Russell (unul dintre cei dintîi care au revelat virtuțile expresive ale poeziei negrilor) în Mississippi, sînt cîteva nume ale poezilor care au compus împreună un portret al Americii din ultimul pătrar al secolului trecut.

Cel care, în perioada de avînturi sufletești care coincidea expansiunii spre Vest, spectaculoasei supuneri de către om a noilor pămînturi, a întrupat în chipul cel mai deplin încrederea în destinul Americii a fost, desigur, Walt Whitman. „Versul său a captat ideile emersoniene, pasiunea cu care ele preamăreau frumusețea individului uman și le-a asociat certitudinilor în viitorul țării, în democrație, în libertate, care-i însuflețeau pe oamenii simpli din Statele Unite.”² În gestul nu lipsit de emfază a poetului Fi-

¹ Cf. J. T. Flanagan, „The Novels of Edward Eggleston”, în *College English*, V (1944), p. 251.

² Frederic I. Carpenter, *American Literature and the Dream*, New York, 1955, p. 45.

relor de iarbă se deslușește efortul de a crea un verb pe măsura elanurilor epocii ; dar ideea fundamentală a acestei poezii, anume a eului uman proiectat în miriadele de înfățișări ale cosmosului, este — de fapt — dezvoltarea concepției emersoniene despre forța poetului ca om universal, în tradiția viziunii renascentiste. Ceea ce explică tonul neobișnuit de cald pe care sînt formulate aprecierile din faimoasa scrisoare adresată de Emerson lui Whitman, după apariția celei dintîi ediții, aceea din 1855, a *Firelor de iarbă*. Iar rezervele, tot mai numeroase și mai grave, cu care transcendențialistii au întîmpinat edițiile ulterioare reflectă evoluția lui Whitman spre idealuri politice și sociale profund diferite de acelea ale conservatorilor din Noua Anglie, spre afirmarea încrederii „în oamenii Americii, în spiritul țării care se degajă din faptele zilelor obișnuite“¹, cum avea s-o spună către sfîrșitul vieții.

Pare ciudat, dar biografia lui Whitman, atît de îndelung discutată, e încă puțin cunoscută. Sau, cel puțin, o perioadă de cîțiva ani, după 1848 (cînd, se susține, o primă ediție a versurilor lui era pregătită pentru tipar) despre care s-au ivit nenumărate legende romantice, fără să poată schița un portret convingător al viitorului poet. Se știe că a plecat din New York, că a locuit o vreme în New Orleans, se presupune că ar fi străbătut întinsele pămînturi ale Vestului. Nu s-a stabilit unde sfîrșesc amănuntele reale și unde începe legenda ; dar nu ni-l mai putem închipui pe Whitman altfel decît umblînd prin nesfîrșitele prerii, îmbătat de mirosul ierburilor coapte, cu cămașa descheiată la piept (așa cum se înfățișa în portretul ce însoțea volumul din 1855), respirînd aerul continentului ce ajunsese atunci pînă la Pacific.

Whitman e autorul unei cărți care, de la o ediție la alta, se amplifică, integrînd noi experiențe, subsumate însă aceleiași idei, a măreției omului. Un „om universal“, dar al cărui model rămînea „americanul, contemporanul ce-i inspiră poetului versuri măsurabile cu înfăptuirile poporului său“². O violentă dorință de a da glas „sentimentului sau ambiției de articulare în formă poetică,

¹ Walt Whitman, *November Boughs*, în *Works*, vol. II, New York, 1948, p. 368.

² Whitman, *Works*, vol. I, p. 116.

fără nici un fel de compromis; a propriei mele Personalități fizice, emotive, morale, intelectuale, estetice, în mijlocul faptelor obișnuite ale Americii contemporane cărora trebuie să le corespund întru totul... Știința modernă și democrația par să fi aruncat mănua poeziei, provocând-o să le găsească forma de exprimare, în contrast cu miturile și cîntecele trecutului.“¹ De-a lungul celor trei decenii și mai bine, cît a trecut pînă ce *cartea* lui Whitman și-a dobîndit forma finală, poetul n-a adăugat elemente substanțiale la cunoașterea Americii. Tot ce a urmat a fost întruparea în oameni a unor idei abstracte Numai tragedia războiului și, apoi, aceea a morții omului pe care l-a admirat cel mai mult în întreaga lui viață, Abraham Lincoln, au dat operei lui accente mai profunde decît acelea ce se deslușesc în primele ediții ale poemelor.

Viața și arta se confundau la Whitman; dar într-un sens cu totul diferit de cel din teoria poetică a lui Poe. Drumul era de la poet spre oameni, după ce poezia se constituise în drumul vieții spre topirea ei în artă. Ceea ce a fost decretat „egocentrism“ este — în realitate — glorificarea întregii umanități care trăiește în făptura poetului. A poetului care este „puterea nemărginită ce contopește, într-o unică realitate, tot ceea ce vede, aude și simte; el e tatăl care dă tuturor ființelor din acest univers propriul său nume“². *Eul* său este o făptură cu chip nedeslușit, învăluit în aceeași lumină difuză care aureolează elementele naturii însăși. Portretul uman nu-l preocupă pe poet, pentru simplul motiv că, în viziunea sa, omul nu există ca individualitate, ci numai ca *umanitate*, noțiune totuși prea generală pentru a îngădui vreo referință specifică la o anumită întrupare, fie ea și alegorică, a *omului*.

Cred că dezamăgirea transcendențiștilor trebuie pusă în legătură și cu felul în care Whitman înțelegea integrarea tehnicii moderne în existența socială. Un elan cu adevărat iluminist configurează relațiile omului cu lumea industriei: în primul rînd, a industriei americane. Locomotivele, metalul încins, electricitatea, zgomotul ritmic al motoarelor nu-l înspăimîntau pe poet și nu nemi-

¹ *Idem*, p. 379.

² Whitman, *Works*, vol. II, p. 439.

ceau frumusețea, așa cum credeau discipolii lui Emerson, refugiați în natura atotprezentă.

Poezia ca „expresie a libertății“ a fost înțeleasă de Whitman și ca drept de a crea cuvinte și forme noi; și — deși verbul său poetic e considerat de mulți ca „o victorie a colocvialismului“¹ — el construiește o arhitectură complexă de sonorități și de imagini vizuale, care tind să sugereze universalul prin juxtapunerea elementelor individuale. „Ceea ce a căutat Whitman a fost (așa cum a afirmat în mai multe rînduri) un mijloc prin care să poată da glas sufletului covîrșitor, cugetului și trupului unui om democratic, dezvoltîndu-se într-un continent nou și întemeind o societate nouă.“²

Curînd după moartea lui Whitman, versurile *Firelor de iarbă* începuseră să și fie socotite de unii „întruchipare a sentimentului unei epoci apuse“³. Concluziile spre care îndemnau analizele sociologice, noile curente filosofice, mutațiile de valori produse sub presiunea unor modificări din structura societății americane erau mult mai puțin optimiste decît poemul whitmanian. „Tradiția anti-tradiționalismului“, care se constituie acum, reunește elemente eterogene, contopite — aproape pe neștiute — într-o atitudine estetică a cărei definiție cuprinde, indiferent de unghiul din care e abordată, scepticismul, conștiința dureroasă a distanței dintre idealul democratic al secolului precedent și realitatea începutului de veac al XX-lea. Ceea ce surprinde e că, în ultimă analiză, esența filosofică a acestei poezii trebuie căutată tot în transcendentalismul care generase și optimismul poetic de la mijlocul secolului al XIX-lea.

Deși nu e într-un totu exact că poemele lui Emily Dickinson au fost cu totul necunoscute de contemporanii ei, ele au fost cu adevărat revelate publicului abia în ultimul deceniu al secolului trecut. Adică exact în vremea cînd realitatea se dovedea mai puțin generoasă decît o profetizase Whitman și cînd alții nu voiau

¹ De exemplu de Preminger, Warnke, Hardison, *op. cit.*, p. 25.

² H. S. Canby, capitolul *Walt Whitman*, în Spiller, Thorp, Johnson, Canby, Ludwig, *op. cit.*, p. 491.

³ John Fiske, *A Century of Science and Other Essays*, Boston 1900, p. 27.

să accepte lumea urfîneniei și a vulgarității. Poezia ei și-a aflat mai mulți admiratori decît imitatori, pentru că arta poezilor din generația mai tînăra fixa pe atunci alte puncte de referință. Ea este, însă, judecată ca „o precursoră a imagismului“¹, și caracterizarea aparține unei reprezentante de frunte a imagiștilor.

Într-o epocă de grave întrebări privind destinul individului în societate și al societății însăși, Emily Dickinson părea absorbită de problemele raporturilor omului cu absolutul și cu eternul; aproape indiferentă la evenimentele istoriei, ea proiecta o viziune înrudită cu aceea a picturii naive. Sensibilă la mișcările imperceptibile ale naturii, compunea o poezie în care se întîlneau răsunete ale liricii anacreontice și ale prerafaelitismului englez: un straniu amestec de transcendentalism și de percepții precise ale universului real, de imagini desenate precis și de schițe abia desluite, înconjurate de o „aură luminoasă. „Adevăratul înțeles al acestei poezii rezidă în revelarea unui spirit uman care suferă, luptă, înălțîndu-se spre o victorioasă sublimare.“² O sublimare care nu se produce însă în afara naturii; oricît ar părea de îndepărtată de substanța liricii lui Whitman, poezia lui Emily Dickinson aspiră la împlinirea aceluiași miracol: integrarea lumii în făptura umană.

Imaginile acestei poezii, de obîrșie gnostică, ating — nu o dată — obscurul; aforistica lor se întemeiază pe o concentrare uneori gongorică a metaforei, pe o profuziune a comparațiilor. Nu e lipsită de adevăr caracterizarea acestor mărturii lirice drept „*Vita Nuova* a poeziei americane“³. Asemenea poemului dantesc, versurile „singuraticiei doamne“ exprimă cu deplină sinceritate, fără constrîngerii impuse de reguli stilistice, adevărul psihologic care se instituie aici ca țel suprem al poeziei.

Poezie „a florii, a albinei și a păianjenului“⁴, ea propunea un fel de Eden pămîntesc, al cărui mister suprem este acela al ciclurilor neconținute ale anotimpurilor, ale vieții și morții. E o mare

¹ Amy Lowell, *Poetry and Poets*, New York, 1930, p. 88.

² Stanley T. Williams, capitolul *Experiments in Poetry*, în Spiller, Thorp, Johnson, Canby, Ludwig, *op. cit.*, p. 913.

³ *Idem.*

⁴ Charles R. Anderson, *Emily Dickinson's Poetry, Stairway of Surprise*, New York, 1960, p. 125.

bucurie a vieții, într-o viziune în care fantasticul și realul se confundă, coplesind sufletul poetei cu înfățișările fără de număr ale bucuriilor simple.

De un timp încoace, legenda „doamnei refugiate în odaia ei, refuzînd să vadă pe altcineva decît pe cei din casă” a început să-și piardă credibilitatea. S-a dovedit că Emily Dickinson „i-a cunoscut surprinzător de bine pe oamenii umili ai vremii ei”¹ și că era o ființă cu picioarele mult mai bine înfipite în pămînt decît s-a crezut mai tirziu².

Dar tendințele cele mai caracteristice ale liricii americane de la sfîrșitul secolului trecut nu derivau din această proiecție introspectivă și nici din pasionata proslăvire a omului demiurg al universului, ca în poezia lui Whitman. Modelul poeziei lui Edwin Markham este pictura școlii realiste, scena de muncă reprezentată de Millet. Poetul (care a devenit erou al romanului *Caracatița* al lui Frank Norris, unde e înfățișat ca un prieten al fermierilor săraci, a căror luptă pentru obținerea unor drepturi economice și sociale o cîntă cu pasiune) a conceput versul ca pe o expresie a adeziunii la o cauză concretă, ca pe „o armă, nicicînd silită să se plece”.

În poezia multor contemporani ai lui Markham, realitatea producea rareori efecte de o asemenea tensiune dramatică. Paul Laurence Dunbar, cel mai de seamă poet negru al sfîrșitului de veac, nu cunoștea realitățile Sudului și, de aceea, imaginea vieții de pe plantații este, evident, idealizată. La alții, precum Lizette Reese, drama existenței umane constituindu-se nu din speculații generale, ci din observarea împrejurărilor concrete, alterna cu temele pastorale.

Lumea reală era interpretată în chip tot mai hotărît, ca sursă a nefericirii și a in Justiției. Lirica lui Stephen Crane (a cărui proză e un comentariu acid, dureros, al faptelor de viață, disecate minuțios, în spirit naturalist) conturează o imagine sumbră, alcătuită din detalii preluate direct din realitate.

¹ MacGregor Jenkins, *Emily Dickinson, Friend and Neighbor*, New York, 1930, p. 87.

² Vezi Van Wyck Brooks, *New England: Indian Summer*, New York, 1940, pp. 316-329.

Criza conștiinței americane se exprimă cu o dureroasă intensitate și în poemele lui Edwin Arlington Robinson. Volumul său din 1897 (de fapt, cartea de adevărat debut, de vreme ce o reia, cu puține modificări, pe aceea publicată cu un an înainte, într-un tiraj care-o împiedicase să fie cunoscută de public) se cheamă, simptomatic, *Copiii nopții*. Motivul eșecului moral, al maladivei dorințe de sinucidere (fundamentată filosofic pe constatarea zădărniciiei lucrurilor), al însingurării, mizantropicul refuz al bucuriilor simple, ideea imposibilității de a cunoaște lumea revin obsesiv în poemele lui. El era un „realist nu numai în ceea ce privește conștiința poetică, dar și în stil și în ton, în mediul pe care-l descrie ca și în imagistică. Și toate acestea îi dau dreptul să exploreze lumea abstracțiunilor, a contradicțiilor morale, să o analizeze în cele mai mărunte detalii și s-o aducă la dimensiunile lumii reale, s-o încadreze într-un sistem logic și, în același timp, s-o descrie în cele mai întunecate aforisme, acele aforisme care, fără nici o putință de tăgadă, îi sînt caracteristice.”¹

Robinson nu a aderat la nici una dintre școlile literare ale vremii; glasul lui suna singuratic, printre cele ale unor pasionați cîntăreți ai omenirii muncitoare, ca Markham, ale naturaliştilor de felul lui Crane, ale poeților de inspirație folclorică, din școala lui Hamlin Garland, ale celor care urmau încă lecția liricii din veacul al XVII-lea, precum Lizette Reese sau Louise Guiney, ale ultimilor victorienți (probabil, dintre toți, cei mai prețuiți de contemporani), Gilder, Aldrich, Stedman.

Poetul *Copiii nopții* a rămas, totuși, credincios expresiei lirice care se revendica, pe drept, ca o reflectare a vieții din orașele de provincie ale Noii Anglii. Chiar și în legendele scrise în stilul eposului arthurian, sensurile sînt modificate astfel încît din ritmurile străvechii legende se desprind contururile lumii americane de la începutul veacului nostru.

Robinson înțelesese că opera sa încheie un ciclu al literaturii americane și nu a avut niciodată vanitatea să descopere în arta celor mai tineri sugestiile propriei expresii lirice. Poetul so-

¹ Morton D. Zabel, *Literary Opinion in America*, New York, 1937, p. 405.

litar care „absorbise în propria gândire și artă tot ceea ce fusese mai bun în vechea poezie americană a devenit cel dintîi, în generația lui, care a înțeles, totuși neclar, trăsăturile noului”¹. În 1910, glasul său era cu totul izolat; peste cinci ani, el va fi cuprins într-un cor amplu. Și nu lui, ci contemporanului său mai tînăr, Robert Frost, îi vor recunoaște poeziei noii generații meritul de a fi trasat direcțiile unei poezii americane moderne.

*

Un fenomen specific al culturii americane a fost integrarea relativ tîrzie a folclorului în creația literară cultă. Descoperirea valorilor artistice și morale ale povestirii și baladei populare s-a produs aici într-un moment în care, în occidentul Europei folclorul devenise de mai multă vreme o mărturie a istoriei trecute și se aduna cu sentimentul cu care se culeg vestigiile arheologice. Studii temeinice ale folcloriștilor au apărut abia în ultimul deceniu al secolului trecut. Deși, încă de prin 1849, cînd — atrași de febra aurului — mii de oameni au traversat continentul, spre vest, se produsese o unificare a temelor și formelor literare, determinată de influențele reciproce dintre culturile reprezentate de emigranții care se întîlneau în comunități multinaționale, după ce, atîta vreme trăiseră în formațiuni etnice relativ închise, în fermele Vestului Mijlociu, în văile Alleghenilor și Appalachilor.

Temele baladelor tradiționale (unele aduse în Statele Unite și supraviețuind aici, poate nutrite de nestinsa nostalgie a emigranților, în vreme ce în țările de obîrșie se pierduseră) se asociau acum cu versificări, de obicei naive, ale unor întîmplări recente. Încă din primele culegeri de folclor, de la sfîrșitul secolului trecut, se constata că poezia populară anglo-saxonă, baladele marinărești, cîntecele medievale din Irlanda și din Țara Galilor, se întîlneau cu baladele franceze (unele evocîndu-l pe Charlemagne, altele pe Napoleon), cu *romances* spaniole, cu cîntece germane și cu altele din Europa centrală.

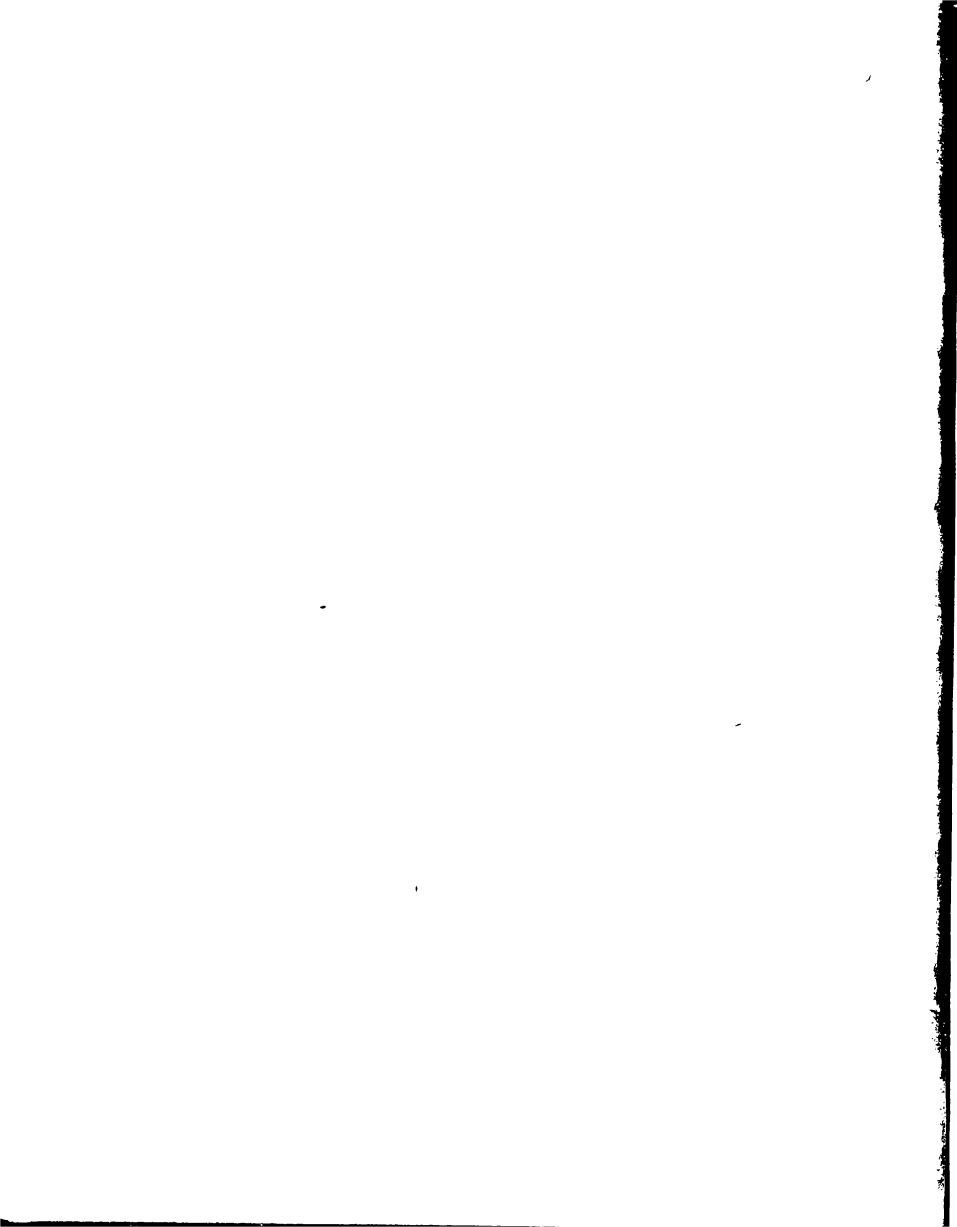
¹ Stanley T. Williams, capitolul *Edwin Arlington Robinson*, în Spiller, Thorp, Johnson, Canby, Ludwig, *op. cit.*, p. 1170.

Aproape întreaga istorie americană poate fi reconstituită din fragmentele folclorice culese în ultima sută de ani. Epoca Revoluției (de când datează, de pildă, celebrul *Yankee Doodle*), a războiului cu Anglia din 1812, luptele cu indienii, episoadele dramatice ale cuceririi Vestului, ale epopeii construcției căii ferate pînă la Pacific, ale Războiului civil, ale unor campanii electorale, ale primelor lupte muncitorești au fost consemnate în versuri populare și circulă, încă, pe vaste teritorii ale Statelor Unite.

Dar creația folclorică (i se vor adăuga *blues*-urile și *spiritual*-urile negrilor, ritmurile jazzului și, abia de curînd, cîntecele indienilor) va fi înțeleasă, abia în secolul nostru, de scriitori reprezentativi ai Americii ca o substanță ce poate spori valorile artistice ale literaturii culte, dăruind-o și cu un sens mai adînc al istoriei naționale. În acest secol, poezia modernă va absorbi, cu o conștiință tot mai clară a tradiției, aceste semne ale unei culturi zidite din contribuția tuturor acelor națiuni care, așa cum va proclama un scriitor recent, „au dat, din umilința și suferința lor, semnul măreției Americii”¹.

DAN GRIGORESCU

¹ Jack Spicer, „My Way of Thinking”, în *Northwest*, 1/1965, p. 2.

TABEL CRONOLOGIC

- 986 Cea dintii mențiune despre continentul american : norvegianul Herjulfson, navigînd dinspre Islanda, e prins de furtună și purtat spre sud. Pămîntul pe care-l vede în depărtare nu putea fi decît țărmlul Americii.
- 1000 Vikingul Leif Ericson debarcă în Vinland, pămînt care se afla, probabil, undeva în Noua Anglie de astăzi.
- 1492 Prima călătorie a lui Columb.
- 1498 John Cabot, navigator venețian care trăia în Anglia, ajunge în estuarul fluviului Delaware.
- 1507 Cartograful german Martin Waldseemüller înscrie numele „America“ pe harta pămînturilor de curînd descoperite.
- 1513 Juan Ponce de León debarcă pe coasta Floridei pe care o ia în stăpînire în numele regelui Spaniei.
- 1523—1524 Expediția franceză condusă de Giovanni de Verazano explorează țărmurile Americii, din Carolina pînă în Noua Scoție ; pătrunde în golful care astăzi se numește New York și descoperă fluviul Hudson.

- 1527 Cea dintii expediție engleză : corabia „Mary Guildford“ explorează coastele Americii de Nord, din Labrador pînă în Florida.
- 1540 Spaniolii descoperă Marele Canion al lui Colorado.
- 1541 Valea fluviului Mississippi e explorată de expediția spaniolă a lui Hernando de Soto.
- 1542 Primii europeni debarcă pe coasta Pacificului de pe actualul teritoriu al Statelor Unite : membrii expediției spaniole a lui Juan Rodriguez Cabrillo ating țărmul Californiei lîngă San Diego de astăzi.
- 1565 Întemeierea orașului spaniol St. Augustine, în Florida, cel mai vechi oraș din Statele Unite.
- 1598 Cel dintii spectacol de teatru prezentat în America de Nord : pe malul lui Rio Grande, aproape de locul unde se află azi orașul El Paso (Texas), se reprezintă o comedie spaniolă, inspirată de expedițiile întreprinse în America.
- În anii 1590-1600, în Anglia se creează dramele lui Marlowe, cîteva dintre piesele reprezentative ale lui Shakespeare (*Romeo și Julieta*, *Richard II*, *Neguțătorul din Veneția*, *Iuliu Cezar*) și ale lui Ben Jonson.
- 1605 Cervantes — *Don Quijote* (sp.).
- 1607 Cel dintii oraș englezesc, Jamestown, e întemeiat în Virginia.
- 1608 Căpitanul John Smith, care însoțise expediția de la Jamestown, publică la Londra *O povestire adevărată a întîmplărilor și a celor petrecute în Virginia*, considerată drept prima carte a literaturii americane.

Mathurin Régnier — *Satire* (fr.).

- 1614 John Smith explorează coasta Noii Anglii ; jurnalul călătoriei sale, *Descriere a Noii Anglii*, va fi publicat la Londra în 1616.
- 1619 Primii sclavi negri sînt aduși în Virginia.
Coloniștii din Virginia își aleg un parlament local, după modelul Camerei Comunelor.
- 1620 Cel dintîi ofițer numit de coloniști : Miles Standish, viitorul erou al baladei lui Longfellow.
Prima bibliotecă publică din colonii, la Heunco, în Virginia.
Decembrie 21, 41 de familii de pelerini debarcă de pe corabia „Mayflower“ pe coasta Noii Anglii, la Plymouth.
- 1623 Apare *Istoria generală a Virginiei* de John Smith ; cele cîteva versuri care figurează în carte sînt socotite de unii „cea dintîi poezie americană“, în vreme ce alți istorici literari le pun pe seama poetului englez John Donne.
Marini — *Adonis* (it.).
- 1625 Se tipărește la Londra poemul *New England* (de obicei menționat sub titlul *Nova Anglia*) de William Morris, care petrecuse cîțiva ani în colonii.
- 1626 *Metamorfozele* lui Ovidiu sînt traduse de George Sandys din Jamestown.
- 1627 Gongóra — *Sonete* (sp.).
- 1636 Întemeierea colegiului Harvard de la Cambridge, lingă Boston.
- 1637 Descartes — *Discurs asupra metodei* (fr.).

1639 Prima tipografie din coloniile americane, înființată în acest an, tipărește pamfletul *Jurământul unui om liber*, unul dintre cele mai vechi documente ale tendințelor libertare și egalitare din colonii.

1640 Cea dintâi carte tipărită în colonii : *Întreaga carte a psalmilor, întocmai tălmăcită în ritmuri englezești*, cunoscută mai ales sub titlul *Bay Psalm Book* ; traducerea sacrifica, în chip declarat, „frumusețea în numele exactității“.

Corneille — *Horace* (fr.).

1643 Roger Williams, pastor al orașului Providence din Noua Anglie publică *O cheie a graiului din America*, prima încercare de a consemna limba vorbită de indienii din acea regiune.

1640-1644 Publicarea *Comediilor* lui Calderon (sp.).

1650 Volumul de versuri *A zecea muză* se publică la Londra, fără știrea autoarei lui, Anne Bradstreet, fiica lui Thomas Dudley, guvernatorul coloniei Massachusetts.

1651 Scarron — *Romanul comic* (fr.).

1656 John Hammond, care fusese vreme de 21 de ani colonist în Virginia și Maryland, publică în Anglia *Lea și Rachel*, sau *Cele două rodnice surori*, viguros pamflet în care pledează pentru rezolvarea problemei săracilor englezi prin aducerea lor în America, unde ar putea duce o viață îmbelșugată.

Pascal — *Provincialele* (fr.).

1661 Traducerea *Noului Testament* în dialectul indian Algonquin.

Spinoza — *Etica* (oland.).

1662 Pastorul Michael Wigglesworth din Massachusetts publică poemul teologic *Ziua judecării de apoi*, scris din perspectiva dogmei puritane ; poemul va fi extrem de popular, deopotrivă în Anglia și în colonii.

Molière — *Școala nevestelor* (fr.).

1663 Englezii cuceresc Noul Amsterdam de la olandezi și-i dau numele New York.

Pastorul John Davenport din Connecticut publică *Discurs despre cîrmuirea civilă*, pledînd pentru forma teocratică de guvernămînt.

1664 La Rochefoucauld — *Reflexii sau maxime morale* (fr.).

Molière — *Tartuffe* (fr.).

1665 Prima piesă de teatru reprezentată de coloniști : comedia *Poart-o și ciomăgește-o*, jucată la Accomac, în Virginia. Autoritățile locale îi amendează pe actori pentru că „au dat pildă rea de nesupunere la legile respectului față de Dumnezeu“.

1667 Racine — *Andromaca* (fr.) ; Milton — *Paradisul pierdut* (engl.).

1674 Boileau — *Arta poetică* (fr.).

1669 Nathaniel Morton, secretar al coloniei Plymouth, scrie *Memorialul din Noua Anglie*, prezentare amănunțită și fidelă a vieții din colonii.

Grimmelshausen — *Symplex Simplicissimus* (germ.).

1673 Dosoftei — *Psaltirea în versuri* (rom.).

1675 Miron Costin — *Letopisețul Țării Moldovei* (rom.).

1676 Răscoala condusă de Nathaniel Bacon împotriva lordului Berkeley, guvernatorul abuziv al Virginiei. Evenimentul a prilejuit compunerea poemului *Epita-*

ful lui Bacon, scris de unul dintre oamenii săi, atribuit lui John și Anne Cotton „din Queen's Creek“, Virginia.

Peter Folger din Nantucket (bunicul lui Benjamin Franklin) publică poemul antipuritan *Un ocean prin care să se privească vremurile*.

- 1677 Urian Oakes scrie *Elegie*, una dintre cele mai populare compuneri poetice din perioada colonială.

Racine — *Fedra* (fr.).

- 1678 La Londra e publicat volumul *Cîteva poeme scrise de o doamnă din Noua Anglie* de Anne Bradstreet.

Doamna de La Fayette — *Principesa de Clèves* (fr.).

1679 Dryden — *Poeme* (engl.).

1681 Bossuet — *Discurs asupra istoriei universale* (fr.).

- 1683 Apare primul *Abecedar din Noua Anglie*.

1688 La Bruyère — *Caractere* (fr.).

- 1689 Guvernatorul Andras al Noii Anglii e alungat de o răscoală populară.

- 1690 Primul ziar american, „Publick Occurrences“ din Boston, e suprimat după apariția celui dintîi număr.

Locke — *Eseu filosofic privind înțelegerea omenească* (engl.).

- 1692 Vestitele „procese ale vrăjitoarelor“ de la Salem, Massachusetts, eveniment caracteristic pentru intoleranța religioasă a puritanilor.

- 1693 În *Miracolele lumii nevăzute*, Cotton Mather încearcă să justifice sentința din „procesele vrăjitoarelor“.

1698 Cantemir — *Divanul sau gîlceava înțeleptului...* (rom.).

1700 Robert Calef publică *Alte miracole ale lumii nevăzute*, atacându-i pe cei răspunzători pentru condamnările la moarte și pentru torturile din timpul „proceselor vrăjitoarelor” ; cartea e arsă în public.

1705 Cantemir — *Istoria ieroglifică* (rom.).

1711 Addison și Steele — „The Spectator” (engl.).

1714 Se tipărește comedia *Androboros* de Robert Hunter, guvernator al New Yorkului, atac virulent împotriva administrației coloniale ; piesa n-a fost niciodată reprezentată.

1715 Lesage — *Gil Blas* (fr.).

1716 Cantemir — *Descriptio Moldaviae* (rom.).

1719 Se spune că apare la Boston volumul *Cîntece pentru copii* de Elizabeth Goose (Mother Goose) ; cercetări recente contestă existența unei astfel de cărți pînă la 1760, cînd a fost publicată la Londra o culegere de poezii scurte pentru copii, din surse engleză și franceze (inclusiv *Contes de ma mère l'oye* de Charles Perrault : *oye* și *goose* înseamnă, amîndouă, *gîscă*).

Defoe — *Robinson Crusoe* (engl.).

1725 Roger Wolcott din Connecticut publică *Meditații poetice* ; Benjamin Franklin, aflat la Londra, scrie o *Dizertație despre libertate și necesitate, plăcere și suferință*.

Vico — *Știința nouă* (it.).

1726 Swift — *Călătoriile lui Gulliver* (engl.).

1727 Cadwallader Colden scrie *Istoria celor cinci națiuni indiene*, care va deveni o sursă de inspirație a literaturii romantice.

1728 Pope — *Dunciada* (engl.).

1731 John Seccomb, student la Harvard, scrie poemul umoristic *Testamentul părintelui Abbey*.

Prévost — *Manon Lescaut* (fr.).

1733 Benjamin Franklin începe să publice *Almanahul sărmanului Richard*; almanahurile se vor tipări anual până în 1758.

Pope — *Eseu asupra omului* (engl.).

1736 William Dawson, profesor la Colegiul William și Mary din Virginia, publică volumul *Poeme despre diferite întâmplări*, în care influența lui Pope este evidentă.

1741 Prima revistă americană, „American Magazine“, e editată la Philadelphia de Andrew Bradford; nu apar decît trei numere. Nici existența publicației „Revistă generală și cronică istorică“, scoasă de Franklin, nu e cu mult mai îndelungată: apar șase numere.

Richardson — *Pamela* (engl.).

1742 Young — *Nopțile* (engl.).

1743 Neculce — *Letopisețul* (rom.).

1744 Mather Byles, urmaș al atotputernicei familii Mather din Massachusetts, publică *Poeme despre diferite întâmplări*, scrise fără fantezie, sub înriurirea poeziei engleze a vremii.

Franklin întemeiază „Societatea filosofică americană“.

1745 Apare volumul *Poeme despre diferite întâmplări, originale și traduceri*, versuri care parafrazează versete biblice, tălmăciri din latină de John Adams din Massachusetts.

1748 Montesquieu — *Spiritul legilor* (fr.).

1749 Prima companie dramatică americană se constituie la Philadelphia.

1751 *Enciclopedia* (fr.) ; Gray — *Elegie scrisă într-un cimitir de țară* (engl.).

1755 Administrația engleză a coloniilor ordonă deportarea francezilor din colonia Acadia ; evenimentul va fi evocat în poemul *Evangeline* de Longfellow.

1758 John Maylem, soldat care luptase în războiul cu francezii și cu indienii, scrie poemele *Cucerirea Louisburgului* și *Perfidie galică*, celebrând victoriile armatei engleze.

1760 Macpherson — *Poemele lui Ossian* (engl.) ; Sterne — *Tristram Shandy* (engl.).

1762 Rousseau — *Contractul social* (fr.).

1764 James Otis, jurist din Boston, publică pamfletul *Drepturile locuitorilor din coloniile britanice, afirmate și demonstrate*, vehementă diatribă antiengleză.

Voltaire — *Dicționarul filosofic* (fr.).

1765 Apare postum tragedia în versuri *Prințul Parților* de Thomas Godfrey din Philadelphia, „ceasornicarul poet“.

1766 Goldsmith — *Vicarul din Wakefield* (engl.) ; Lessing — *Laocoon* (germ.).

1767 Parlamentul englez stabilește o taxă pe ceai, care va deveni extrem de nepopulară în coloniile din America și va constitui prilejul unor violente confruntări dintre coloniști și administrație.

- 1770 Într-o ciocnire cu un detașament al armatei britanice, trei civili din Boston sînt uciși ; evenimentul, cunoscut sub numele de „masacrul de la Boston“, va determina o reacție extrem de puternică în colonii, unde se declanșează, de fapt, starea de război cu Anglia.
- 1771 Benjamin Franklin începe să-și scrie *Autobiografia* (redactată de-a lungul anilor, pînă în 1789), una dintre operele cele mai semnificative ale secolului luminilor în America.
- 1772 Hugh Henry Brackenridge și Philip Freneau, studenți la Princeton, compun poemul *Răsăritul gloriei Americii*.
- 1773 John Trumbull publică satira *Drumul prostiei*. Apare volumul de poeme al poetei de culoare Phillis Wheatley, sclavă din Boston. Franklin își tipărește pamfletele antimonarhice *Edictul regelui Prusiei și Reguli pentru prefacerea unui imperiu mare într-unul mic*.

Goethe — *Goetz von Berlichingen* (germ.).

- 1774 Primul Congres continental, convocat la Philadelphia, adoptă *Declarația Drepturilor*, proclamînd „dreptul la viață și libertate“ al coloniștilor. Trumbull publică *O elegie despre aceste vremuri*, grandilocventă declarație de adeziune la cauza independenței.

Goethe — *Suferințele tînărului Werther* (germ.).

- 1775 Lupte între coloniști și trupele engleze la Lexington și Bunker Hill. Washington e numit comandant al armatei americane. Apar *Eroul american* de Nathan Miles, *Litanie poli-*

tică de Freneau, primele cînturi din *M'Fingal* de Trumbull, opere literare însuflețite de sentimente patriotice.

Beaumarchais — *Bărbierul din Sevilla* (fr.).

1776 La 4 iulie, al doilea Congres continental votează *Declarația de independență*.

Brackenridge scrie drama *Lupta de la Bunker Hill*, Robert Munford tragedia *Patrioții*, Thomas Paine pamfletul *Bunul simț*.

1777 Victoria americană de la Saratoga.

Brackenridge compune drama eroică în versuri *Moartea generalului Montgomery*.

Sheridan — *Scoala birfelilor* (engl.).

1778 Împuternicitul republicii americane, Benjamin Franklin, semnează un tratat de alianță cu Franța. O puternică armată engleză debarcă în Georgia.

Francis Hopkinson publică poemul satiric *Bătălia bardacelor*, inspirat dintr-o întâmplare reală din timpul Războiului de independență, cînd americanii au lansat butoiașe cu praf de pușcă împotriva flotei engleze de pe Delaware.

1779 Armata americană e înfrîntă pe frontul din sud. Freneau scrie *Casa nopții*.

1780 Armata americană și flota franceză obțin victorii importante împotriva englezilor.

Wieland — *Oberon* (germ.).

1781 Comandantul armatei britanice se predă americanilor. Freneau scrie *Corabia-temniță britanică*.

Rousseau — *Confesiuni* (fr.).

- 1783 Se încheie pacea de la Paris prin care Anglia recunoaște independența Statelor Unite ale Americii.
- 1784 Timothy Dwight scrie un cântec, *Columbia*, proslăvind republica americană.
Schiller — *Intrigă și iubire* (germ.).
- 1785 Dwight compune lungul poem epic *Cucerirea Canaanului*, alegorie a victoriei americane în lupta cu monarhia engleză.
- 1786 Prima ediție în volum a *Poemelor* lui Freneau. Apare anonim poemul *Anarchiada* ai cărui autori, mai mulți membri ai grupului „înțelepților din Connecticut” (Humphreys, Hopkins, Barlow, Dwight, Trumbull), polemizează — de pe poziții conservatoare — cu liberalii partizani ai lui Jefferson.
- 1787 Joel Barlow publică *Visul lui Columb*. Premiera comediei antibritanice *Contrastul* de Royall Tyler.
Bernardin de Saint-Pierre — *Paul și Virginia* (fr.) ; Schiller — *Don Carlos* (germ.) ; Goethe — *Iphigenia* (germ.).
- 1788 Apare volumul *Opere diverse* al lui Freneau. Richard Alsop publică *Farmecul fanteziei*, reflectînd poziția antiiluministă a unora dintre tinerii poeți americani.
- 1789 Washington e ales președinte al Statelor Unite. Premiera dramei *Tatăl* de William Dunlap. William Hill Brown scrie *Puterea simpatiei*, considerat a fi cel dintîi roman al literaturii americane.
- 1790 Blake — *Cununia Cerului cu Iadul* (engl.).

- 1791 Vermont devine cel de-al 14-lea stat al Uniunii.
Fremont publică primul număr din „The National Gazette“, ziar care sprijină politica lui Jefferson. Apare eseul *Drepturile omului* de Thomas Paine, apărind ideile Revoluției franceze.
Supplex Libellus Valachorum (rom.).
- 1792 Kentucky e primit ca al 15-lea stat al Uniunii.
Braekenridge începe să publice *Aristocrația modernă*, satiră împotriva noii aristocrații. Sub influența ideilor radicale ale lui Paine, Barlow scrie *Sfaturi pentru clasele privilegiate*.
- 1793 Sub presiunea reprezentanților plantatorilor din Sud, se votează legea împotriva sclavilor fugari.
Apare romanul anonim *Nefericita orfană*. Freneau scrie poemul *La aniversarea căderii Bastiliei*.
- 1794 Dwight publică *Greenfield Hill*; Paine — *Epoca rațiunii*.
Radcliffe — *Castelul Udolpho* (engl.).
- 1795 Se publică *Geniul republican al Europei și Dumnezeu să apere drepturile omului*, ode închinată de Freneau Revoluției franceze.
- 1796 Tennessee devine al 16-lea stat al Uniunii.
Barlow publică *Mămăligă prăjită*; Lemuel Hopkins *Ghilotina*, poem inspirat de Revoluția din Franța.
Goethe — *Anii de ucenicie ai lui Wilhelm Meister* (germ.).
- 1797 John Adams e ales președinte al Statelor Unite.
Royall Tyler scrie romanul *Sclava algeriană*, pledoarie împotriva sclaviei.
Apar romanul sentimental *Cocheta* de Hannah Webs-

ter Foster ; drama în versuri albe *Bunker Hill* de John Daly Burk.

Hölderlin — *Moartea lui Empedocle* (germ.) ; Goethe — *Hermann și Dorothea* (germ.).

1798 Charles Brockden Brown publică romanul *Wieland* ; tragedia *André* de Dunlap.

1800 Orașul Washington devine capitală a Statelor Unite.
Wordsworth și Coleridge — *Balade lirice* (engl.).

1801 Jefferson devine al treilea președinte al Statelor Unite.

Tabitha Tenney scrie romanul *Donquijotismul feminin* în care polemizează cu spiritul romantic.

Chateaubriand — *Atala* (fr.) ; Barac — *Arghir și Elena* (rom.).

1803 Statele Unite cumpără cu 15 milioane dolari de la Franța teritoriul Louisiana, cuprins între Mississippi, Munții Stincoși și Golful Mexic.
Ohio — al 17-lea stat al Uniunii.

Kleist — *Ulciorul sfărîmat* (germ.).

1804 Royall Tyler compune poemul *Castanul*, imagine patriarhală a peisajului rural.

1806 Goethe — *Faust, partea întâi* (germ.) ; Schiller — *Wilhelm Tell* (germ.).

1807 Sub titlul *Columbiada*, Barlow publică o ediție amplificată a *Visului lui Columb*. La New York apare primul eseu satiric din seria *Salmagundi* de frații Washington și William Irving și de J. K. Paulding.

Premiera comediei de moravuri *Lacrimi și zîmbete* de J. N. Barker.

Wordsworth — *Poezii*; Hegel — *Fenomenologia spiritului* (germ.).

1808 La Boston se publică satira *Embargoul*, scrisă de un adolescent : William Cullen Bryant.

Krîlov — *Fabule* (rus.) ; Șincai — *Hronica românilor* (rom.).

1809 James Madison — al 4-lea președinte al Statelor Unite.

Washington Irving scrie *Istoria New Yorkului de Diedrich Knickerbocker*.

1810 Doamna de Staël — *Despre Germania* (fr.).

1811 Isaac Mitchell publică romanul gotic *Azilul sau Alonzo și Melissa*.

La Motte-Fouqué — *Ondine* (germ.).

1812 Izbucnește un nou război anglo-american.

Louisiana — al 18-lea stat al Uniunii.

Byron — *Childe Harold* (engl.) ; Grimm — *Povești* (germ.),

Budai-Deleanu — *Țiganiada* (rom.).

1813 Victoria navală americană de pe lacul Erie.

Volumul de versuri *Zinele anotimpurilor* al poetului și pictorului Washington Allston e întâmpinat cu entuziasm de Coleridge, Southey, Wordsworth.

Jane Austen — *Mîndrie și prejudecată* (engl.).

1814 Deși cuceresc Washingtonul, englezii sînt înfrinți deopotrivă pe frontul din nord și pe cel din sud. Prin tratatul de la Gand, recunosc încă o dată drepturile depline ale Statelor Unite.

Bryant scrie *Violeta galbenă*, poem de natură în tradiția lui Burns și a lui Wordsworth.

Scott — *Waverley* (engl.); — Chamisso — *Peter Schlemihl* (germ.).

- 1815 Apare o nouă ediție a *Poemelor* lui Freneau. Bryant scrie *Inscripții pentru intrarea într-o pădure și Unei păsări de apă*.

Paul-Louis Courier — *Pamflete* (fr.).

- 1816 Indiana devine al 19-lea stat al Statelor Unite. Apare romanul *Luptătorii pentru libertate* de Samuel Woodworth, în care episoadele războiului din 1812 se amestecă cu elemente fantastice. Joseph Rodman Drake publică poemul *Zina vinovată*, grațioasă descriere a naturii de pe valea Hudsonului.

Shelley — *Alastor* (engl.); Benjamin Constant — *Adolphe* (fr.); E.T.A. Hoffmann — *Elixirul diavolului* (germ.).

- 1817 James Monroe — al 5-lea președinte al Statelor Unite. Mississippi e admis ca al 20-lea stat al Uniunii. Bryant publică *Thanatopsis*.

Byron — *Manfred, Don Juan* (engl.).

- 1818 Illinois devine cel de-al 21-lea stat al Uniunii. Apare poemul epic *Bătălia de la Niagara* de John Neal.

- 1819 Guvernul american cumpără Florida de la spanioli. Alabama — al 22-lea stat al Uniunii. Washington Irving publică volumul *Carnet de schițe*.

Schopenhauer — *Lumea ca voință și reprezentare* (germ.).

- 1820 Maine — al 23-lea stat al Uniunii.
Bryant scrie poemul *Rîul verde*.
Lamartine — *Meditații poetice* (fr.) ; Walter Scott — *Ivanhoe* (engl.).
- 1821 Missouri — al 24-lea stat al Uniunii.
Apar *Poemele* lui Bryant ; romanul *Spionul* de Cooper.
Manzoni — *Logodnicii* (it.).
- 1822 Ediția de *Opere* ale lui Trumbull.
Pușkin — *Evghenii Oneghin* (rus.).
- 1823 Cooper publică romanele *Pionierii* și *Călăuza*.
- 1824 Bryant compune *Un imn pădurii*.
- 1825 John Quincy Adams — al 6-lea președinte.
Premiera dramei *Fiul văduvei* de Woodworth.
- 1826 Apare volumul *Melodii, duete, cîntece și balade* al lui Woodworth. Cooper publică *Ultimul mohican*.
Leopardi — *Mici opere morale* (it.).
- 1827 Edgar Allan Poe publică *Tamerlan și alte poezii*, vădit influențat de Byron ; Richard Henry — *Corsarul și alte poeme* ; Cooper — *Preria*.
Hugo — *Prefață la Cromwell* (fr.) ; Heine — *Cartea cîntecelor* (germ.).
- 1828 Apar *Fanshawe* de Hawthorne, *Expediția căpitanului Ireson* de Whittier, *Columb* de Irving. Noah Webster publică *Dicționarul american al limbii engleze*.

1829 Andrew Jackson devine cel de-al 7-lea președinte al Statelor Unite.

Se înființează Partidul Muncitorilor din America.

Apar *Al Aaraf* de Poe, *Unei gențiane* de Bryant, *Cucerirea Granadei* de Irving.

Almeida Garrett — *Poezii* (port.); Balzac — *Șuanii* (fr.); Hugo — *Orientalele* (fr.).

1830 Oliver Wendell Holmes publică *Old Ironsides*; Paulding — *Leul din Vest*.

Hugo — *Hernani* (fr.); Stendhal — *Roșu și negru* (fr.); Iancu Văcărescu — *Poezii alese* (rom.).

1831 Se creează „Societatea anti-sclavagistă din Noua Anglie.

Poe publică volumul *Poezii*; Whittier — *Legende din Noua Anglie*.

Grillparzer — *Valurile mării și-ale iubirii* (germ.); Pușkin — *Boris Godunov* (rus.).

1832 Apar volumul *Poeme* de Bryant, poemul *Molly Pitcher* de Whittier, inspirat din evenimentele Războiului de independență, poemul *America* de Samuel Francis Smith.

Pellico — *Inchisorile mele* (it.); Mickiewicz, *Cartea națiunii polone* (pol.).

1833 Ia ființă „Societatea anti-sclavagistă din America“. Longfellow publică povestirea *Outre-Mer*; Poe — *Manuscris găsit într-o sticlă*.

Carlyle — *Sarter Resartus* (engl.).

- 1834 W. G. Simms publică romanul *Guy Rivers*.
Apare revista „Southern Literary Messenger“, una dintre cele mai importante publicații literare din America secolului al XIX-lea.
Lenau — *Faust* (germ.); Mickiewicz — *Pan Tadeusz* (pol.).
- 1835 Poe scrie povestirile fantastice *Morella* și *Berenice*.
Apar romanele *Yemassee* și *Partizantul* de Simms și, postum, volumul *Zina vinovată și alte poeme* de Drake.
Musset — *Noaptea* (fr.); Büchner — *Moartea lui Danton* (germ.), Andersen — *Povești* (dan.); Lönnrot — *Kalevala* (finl.).
- 1836 Arkansas — al 25-lea stat al Uniunii.
Apare, anonim, eseu *Natură* de Emerson. Holmes publică un volum de poeme.
Eckermann — *Convorbiri cu Goethe* (germ.).
- 1837 Martin Van Buren — al 8-lea președinte al Statelor Unite.
Michigan — al 26-lea stat al Uniunii.
Emerson rostește cuvântarea *Cărturarul american*, „declarație de independență intelectuală a Americii“. Hawthorne publică volumul *Povestiri spuse pentru a doua oară*.
Dickens — *Pickwick* (engl.); Gogol — *Taras Bulba* (rus.).
- 1838 Poe publică povestirea *Ligeia*. Apare volumul *Balade și poeme împotriva sclaviei* al lui Whittier. În „Knickerbocker Magazine“ din New York, e publicat, fără numele autorului, *Un psalm al vieții* de Longfellow.
- 1839 Longfellow publică romanul *Hyperion* și volumul de versuri *Glasurile nopții*; Poe — *Povestiri ale gro-*

tescului și arabescului ; Thoreau — *Chemarea brizei* ; Bryant — *Izvorul* ; Emerson — *Bondarul*.

Stendhal — *Minăstirea din Parma* (fr.) ; Comte — *Curs de filosofie pozitivă* (fr.).

- 1840 Thoreau scrie poemul *Sint călăuzit în noaptea cea mai neagră* (ale cărui versuri vor rămâne inedite pînă în 1939), Longfellow — *Naufragiul lui „Hesperus“*. Primul număr al revistei „The Dial“, orgăn al mișcării transcendentaliste ; se publică prima serie din *Inscripții pe lemn*, poeme de natură ale lui Emerson.

Negruzzi — *Alexandru Lăpușneanu* (rom.) ; Sainte-Beuve — *Port-Royal* (fr.) ; Lermontov — *Un erou al timpului nostru* (rus.).

- 1841 William Henry Harrison — al 9-lea președinte al Statelor Unite. La o lună după instalare, moare și-i succede John Tyler care devine al 10-lea președinte. Apar prima serie a *Eseurilor* lui Emerson, *Scheletul în platoșă* al lui Longfellow, *Crimele din strada Morgue* de Poe, *Vînătorul de cerbi* de Cooper.

- 1842 Longfellow publică volumul *Balade și alte poeme* ; Bryant — *Izvorul și alte poeme* ; Whittier — *Massachusetts către Virginia* ; Poe — *Masca morții roșii*. Rufus Griswold editează antologia *Poezii și poezia Americii*.

Dickens își tipărește *Notele din America*, expresie a dezamăgirii sale după întîlnirea cu Lumea Nouă ; Balzac — *Prefața la Comedia umană* (fr.) ; Gogol — *Mantaua* (rus.).

- 1843 Apar povestirile *Cărăbușul de aur* și *Pisica neagră* de Poe, volumul *Poeme anti-sclavagiste* de John Pierpont, *Prometeu și Stanțe despre libertate* de Lowell,

Cînd iarna dantelează fiecare creangă de Thoreau,
Către Ellen spre miază-zi de Emerson.

1844 Emerson publică cea de-a doua serie a *Eseurilor*; Whittier — *Glasurele libertății*; Bryant — *Căprioară cu picioare albe și alte poeme*; Lowell — *Poeme*. Morse inventează telegraful.

Zorilla — *Don Juan Tenorio* (sp.); Petőfi — *Poezii* (mag.).

1845 James Polk — al 11-lea președinte al Statelor Unite. Florida devine al 27-lea stat al Uniunii; Texasul e anexat și intră în Uniune ca al 28-lea stat. Poe publică volumul *Corbul și alte poeme*. Thoreau se retrage pe malul lacului Walden, unde va trăi în singurătate pînă în 1847.

Mérimée — *Carmen* (fr.).

1846 Iowa — al 29-lea stat al Statelor Unite. Este anexat întregul teritoriu Oregon: granița de la nord e extinsă, de-a lungul paralelei 49⁰, pînă la Pacific. Izbucnește războiul cu Mexicul; trupele americane invadează Mexicul Central. Poe scrie *Filosofia compoziției*; Melville — *Typee*; Hawthorne — *Mușchi de pe o veche casă parohială*; Emerson și Holmes își publică volume de *Poeme*.

1847 Armata americană cucerește capitala Mexicului. Se creează „Partidul pămîntului liber“, exprimînd interesele fermierilor. Poe scrie poemul *Ulalume*; Longfellow — *Evangeline*; Melville — *Omoo*.

Emily Brontë — *La răscruce de vînturi* (engl.); Charlotte Brontë — *Jane Eyre* (engl.); — Thackeray — *Bîlciul deșertăciunilor* (engl.); Arany — *Toldi* (mag.); Bolintineanu — *Poezii* (rom.).

1848 Mexicul, învins, cedează Statelor Unite un teritoriu cuprinzînd actualele state California, Nevada, Arizona, Utah, regiunea de vest a Noului Mexic și a lui Colorado.

Wisconsin — al 30-lea stat al Uniunii.

Poe publică *Eureka* ; Lowell — *Fabulă pentru critici* și *Documentele lui Biglow*.

1849 Zachary Taylor, fost comandant al armatei americane care luptase în Texas cu mexicanii, e ales al 12-lea președinte al Statelor Unite.

Descoperirea aurului în California e cauza unui adevărat exod spre vest.

Poe compune poemele *Annabel Lee*, *Eldorado*, *Clopotele* ; Melville publică povestirea *Mardi* ; Thoreau — eseul *Nesupunerea civilă* ; Whittier — romanul *File din jurnalul domnișoarei Margaret Smith din provincia golfului Massachusetts, 1678-79* ; Paulding — *Puritanul și fiica lui*.

Flaubert — *Ispitirea sfîntului Anton* (fr.) ; Dickens — *David Copperfield* (engl.).

1850 Președintele Taylor moare ; îl urmează vicepreședintele Millard Fillmore, care devine cel de-al 13-lea președinte.

California e primită în Uniune ca al 31-lea stat.

Emerson publică eseurile din ciclul *Oameni reprezentativi* ; Whittier — *Cîntecele muncii* ; Longfellow — *Construcția corăbiei* ; Walt Whitman poemul anti-sclavagist *Sînge-bani* ; Hawthorne — romanul *Litera stacojie*.

Chateaubriand — *Memorii de dincolo de mormint* (fr.) ; Tennyson — *In memoriam* (engl.) ; Russo — *Cîntarea României* (rom.).

- 1851 Melville publică *Moby-Dick* ; Hawthorne — *Casa cu șapte frontoane*.
Henry Schoolcraft tipărește primul din cele șase volume ale studiului *Triburile indiene din Statele Unite*.
Ruskin — *Pietrele Veneției* (engl.).
- 1852 Apare romanul *Coliba unchiului Tom* de Harriet Beecher Stowe.
Melville publică romanul *Pierre* ; Hawthorne — *Povestea de dragoste de la Blithedale*.
Leconte de Lisle — *Poeme antice* (fr.) ; Gautier — *Smalțuri și camee* (fr.) ; Storm — *Nuvele* (germ.) ; Turgheniev — *Povestirile unui vânător* (rus.) ; Alecsandri — *Poezii populare* (rom.).
- 1853 Franklin Pierce e ales al 14-lea președinte al țării.
Statele Unite cumpără de la guvernul mexican teritoriile din sudul Arizonei și al Noului Mexic.
Whittier publică poemul *Cugetări ale zilei dintâi*.
- 1854 Apar *Walden* de Thoreau, *Maud Muller* de Whittier, *Mercenarul și sclava* de William John Grayson, *Ciorapi-de-piele și mătase*, roman inspirat de viața Virginiei coloniale, de John Esten Cooke.
Nerval — *Fiițele focului* (fr.).
- 1855 Apar *Fire de iarbă* de Whitman, *Hiawatha* de Longfellow, *Benito Cereno* de Melville, *Băiatul desculț* de Whittier.
- 1856 Whittier publică volumul *Panorama și alte poezii*
Apare ediția a doua a *Firelor de iarbă*. Harriet Beecher Stowe scrie un alt roman antisclavagist, *Dred*.

Congresul votează Legea drepturilor de autor.

Flaubert — *Doamna Bovary* (fr.); Hugo — *Contemplații* (fr.).

1857 James Buchanan — al 15-lea președinte al Statelor Unite.

William Allen Butler publică satira *N-are ce-mbrăca*; Emerson scrie poemul *Brahma*, ilustrând tezele transcendentalismului. Premiera dramei *Săracii din New York*, inspirată de criza economică din acel an.

Baudelaire — *Fleurs du Mal* (fr.).

1858 Minnesota devine cel de-al 32-lea stat al Uniunii. Longfellow publică *Miles Standish*; Holmes — *Auto-cratul de la micul dejun*.

Goncharov — *Oblomov* (rus.).

1859 Oregon — al 33-lea stat al Uniunii.

John Brown organizează primele incursiuni pentru eliberarea sclavilor negri. Whittier compune în cinstea lui balada *John Brown din Osawatomie*.

Hugo — *Legenda secolelor* (fr.); Darwin — *Originea speciilor* (engl.).

1860 Carolina de Sud se retrage din Uniune.

Apar : ciclul *Copiii lui Adam* de Whitman, volumul *Balade ale vieții domestice* de Whittier, *Poeemele lui Henry Theodore Tuckerman* și cele ale lui Henry Timrod, antologia *Poezii și poezia din Vest* editată de William Dean Howells, *Faunul de marmură* al lui Hawthorne.

George Eliot — *Silas Marner* (engl.); Turgheniev — *Părinți și copii* (rus.); Odobescu — *Scene istorice din chronicele românești* (rom.).

1861 Abraham Lincoln — al 16-lea președinte al Statelor Unite.

Încă zece state sclavagiste din Sud se retrag din Uniune. Se constituie Confederația Statelor Americane. Se declanșează Războiul civil. Armatele sudiste câștigă victorii pe toate fronturile.

Kansas devine al 34-lea stat al Uniunii.

Whitman scrie *Calamus*; Timrod — *Ethnogeneza*; Holmes — *Elsie Venner*; Longfellow — *Goana lui Paul Revere*.

Dostoievski — *Amintiri din casa morților* (rus.).

1862 Ofensiva armatei sudiste comandată de generalul Lee e oprită. Armata Uniunii, sub comanda lui Grant, obține victorii pe frontul de vest.

Timrod scrie *Chemare la arme*; Julia Ward Howe compune *Imnul de luptă al Republicii*, care va deveni foarte popular printre soldații nordiști.

Hugo — *Mizerabilii* (fr.); Hebbel — *Nibelungii* (germ.).

1863 Teritoriul din vestul Virginiei se declară autonom și aderă la Uniunea Statelor din Nord, ca al 35-lea stat, sub numele de Virginia de Vest. Armatele Nordului câștigă teren în luptele cu confederații sudiști. Lincoln citește proclamația prin care-i declară liberi pe toți sclavii din statele confederate.

Longfellow publică *Povești dintr-un han de la marginea drumului*; Emerson — *Imnul de la Boston și Voluntari*, dedicate soldaților nordiști.

Fromentin — *Dominique* (fr.); Filimon — *Ciocoii vechi și noi* (rom.).

1864 Nevada — al 36-lea stat al Uniunii.

Generalul nordist Sherman declară „războiul total“, pustiind Georgia și cele două Caroline.

Emerson publică poemul *Țărmlul mării*; Whittier — *Naufragiul de la Rivermonth*; George Henry Boker, dramaturg și poet din Pennsylvania — *Poeme de război*.

Browning — *Dramatis personae* (engl.).

1865 Capitularrea armatei sudiste.

Lincoln e asasinat și-i succede Andrew Johnson, al 17-lea președinte.

Whitman îi dedică lui Lincoln poemele *Cînd liliacul stă-nflorit în curte* și *O, Captain! My Captain*; în același an scrie *Pionieri, o Pionieri*, exprimîndu-și încrederea în viitorul Americii, și *Drum Taps*, închinat eroilor războiului. Whittier compune *Lans Deo*, poem ce slăvește abolirea sclaviei; Henry Clay Work publică *Mărșăluind prin Georgia*, relatare a evenimentelor, din perspectivă nordistă; Stoddard — *Abraham Lincoln* — *odă horațiană*, iar Abrâm Joseph Ryan — *Stindardul cucerit*, glorificînd faptele de arme ale sudiștilor.

Lewis Carroll — *Alice în țara minunilor* (engl.); Tolstoi — *Război și pace* (rus.).

1866 Congresul votează „Bilul drepturilor“.

Whittier scrie poemul *Inzăpeziții*; Melville — *Fragmente de lupte și aspecte din război*; apare postum volumul *Un yankeu în Canada, împreună cu însemnări anti-sclavagiste* al lui Thoreau.)

Ibsen — *Brand* (norv.); Dostoievski — *Crimă și pedeapsă* (rus.); Daudet — *Scrisori din moara mea* (fr.); Swinburne — *Poezii și balade* (engl.).

1867 Nebraska — al 37-lea stat al Uniunii. Statele Unite cumpără teritoriul Alaska.

Apar : poemul *Experiență* de Emerson, volumul *Cor-tul de pe plajă* de Whittier, a doua ediție a *Copiilor lui Adam* de Whitman, un volum de *Ode* de Tîmrod, *Romane comprimate* de Bret Harte, poemul *The Blue and the Gray* de Francisc Miles Finch, inspirat din recentul război. Longfellow publică traducerea *Divi-nei comedii*.

- 1868 Holmes scrie romanul *Îngerul păzitor* ; Sidney Lanier — poemul *Nirvana*. Edward Rowland Sill publică vo-lumul *Sihăstria și alte poeme*.

Browning — *Inelul și cartea* (engl.) ; Dostoievski — *Idiotul* (rus.) ; Botev — *Poezii* (bulg.) ; Odobescu — *Tezaurul de la Pietroasa* (rom.).

- 1869 Ulysses Grant — al 18-lea președinte al Statelor Unite.

Se constituie „Cavalerii muncii“, organizație a lucră-torilor din industria americană.

Twain publică *Ageamiii în străinătate* ; Bret Harte — *Sechestrații de la Poker Flat* ; Lowell — *Catedrala* ; Howells — romanul în versuri *Nici o iubire nu-i pier-dută*.

Flaubert — *Educația sentimentală* (fr.) ; Verlaine — *Ser-bări galante* (fr.) ; Lautréamont — *Cîntecele lui Maldoror* (fr.).

- 1870 Emerson scrie eseul *Societate și singurătate* ; Whittier — *În vremea școlii* ; Whitman — *Trecere spre India* ; Harte — *Cuvinte simple ale lui James cel sincer*. Bryant publică traducerea *Iliadei*.

Dostoievski — *Posedații* (rus.).

- 1871 Apar *Poeme din răsărit și de la apus* de Harte, *Balade din ținutul Pike* de John Hay, *Ferestrele camerei*

mele de lucru de Lowell, *Perspective democratice* de Whitman.

Rimbaud — *Corabia beată* (fr.).

- 1872 Murdoch și Mayo adună legendele despre Davy Crockett. Longfellow tipărește ultima parte a poemelor narative din ciclul *Povestiri din hanul de lângă drum*.

Daudet — *Tartarin* (fr.); Nietzsche — *Originile tragediei* (germ.); C.F. Meyer — *Nuvele* (germ.); Butler — *Erewhon* (engl.); Macedonski — *Prima verba* (rom.).

- 1873 Lanier publică poemul *Porumb*, în care își exprimă indignarea față de „martirizarea fermierului“. Apare pamfletul *Epoca aurită* de Mark Twain și Charles Dudley Warner. Se publică postum un volum de *Poeme* ale lui Timrod.

Peréz Galdós — *Episoade naționale* (sp.); Rimbaud — *Un anotimp în infern* (fr.); Tolstoi — *Anna Karenina* (rus.).

- 1875 Lanier scrie *Simfonia*.

Alarcón — *Tricornul* (sp.); Barbey d'Aurevilly — *Diabolicele* (fr.).

- 1876 Colorado devine cel de-al 38-lea stat al Uniunii. Melville publică poemul narativ *Clarel*; Bryant — *Răstimpul unei vieți*; Whitman — *Unei locomotive, iarna*; Lanier — *Psalmul Vestului*; Helen Hackson publică romanul *Alegerea pe care-a făcut-o Mercy Philbrick*, a cărui eroină e Emily Dickinson. Mark Twain scrie *Tom Sawyer*.

Graham Bell inventează telefonul.

Mallarmé — *După amiaza unui faun* (fr.).

1877 Rutherford Hayes — al 19-lea președinte al Statelor Unite.

Mari greve ale minerilor și feroviarilor.

Apar *Poemele* lui Lanier, *Vrăjitoarea din Wenham* de Whittier, *Americanul* de Henry James.

Edison inventează fonograful.

Carducci — *Ode barbare* (it.).

1878 Sint tipărite : poemul *Mlaștinile din Glynn* de Lanier, *Răspuns* de Whittier (lucidă privire retrospectivă asupra propriei opere), romanele *Daisy Miller* și *Europa* de Henry James.

Collodi — *Pinocchio* (it.); Alecsandri — *Ostașii noștri* (rom.).

1879 Henry George publică *Progres și sărăcie*; Lanier — *Răzbunarea lui Hamish*; Howells — *Doamna de pe „Aroostook“*.

Edison inventează becul incandescent.

Meredith — *Egoistul* (engl.); Strindberg — *Camera roșie* (sued.); Dostoievski — *Frații Karamazov* (rus.); Alecsandri — *Despot Vodă* (rom.).

1880 Apar poemele *Prilejul pierdut* de Whittier, *Cîntecul mlaștinii în amurg* de Lanier, *Unchiul Remus : cîntecele și spusele lui*, prima dintr-o lungă serie de scrieri inspirate lui Joel Chandler Harris de folclorul negrilor.

Maupassant — *Bulgăre de seu* (fr.); Verlaine — *Cumințe* (fr.).

1881 Curînd după ce a fost ales, președintele James Garland e asasinat; îi urmează Chester Arthur, al 21-lea președinte.

Se creează Federația Americană a Muncii.
Henry James publică *Washington Square* și *Portretul unei doamne*.

Anatole France — *Crima lui Sylvestre Bonnard* (fr.); Verga — *Malavoglia* (it.); Ibsen — *Strigoii* (norv.); Creangă — *Amintiri din copilărie* (rom.).

1882 Twain — *Prinț și cerșetor*; Whitman — *Zile de probă și culegere*; Frank Stockton — povestirea *Doamna sau tigru*?

1883 Twain scrie *Viața pe Mississippi*; Eggleston — *Un băiețel din Indiana*; E. R. Sill — *Venus din Milo*; James Whitcomb Riley — poemul în dialect din Vestul Mijlociu *Vechiul ochi de apă*.

Stevenson — *Insula comorii* (engl.); Björnson — *Mai presus de puterile omenesci* (norv.); Nietzsche — *Așa grăit-a Zaratuștra* (germ.); Alecsandri — *Fintina Blanduziei* (rom.).

1884 Se publică: *Huckleberry Finn* de Twain, *Cîntece la început de drum* de Louise Imogen Guiney. Lowell ține conferința *Despre democrație*.

Huysmans — *În răspăr* (fr.); Eminescu — *Poezii* (rom.); Caragiale — *O scrisoare pierdută* (rom.).

1885 Grover Cleveland — al 22-lea președinte al Statelor Unite.

Will Carleton publică volumul *Baladele orașului*; G. W. Cable — romanul *Sudul mut*.

Inaugurarea Statuii Libertății și a Monumentului lui Washington.

Zola — *Germinal* (fr.); Alecsandri — *Ovidiu* (rom.).

1886 Demonstrația muncitorilor care cereau introducerea unui regim de opt ore de muncă e reprimată sîngeros la Chicago.

Frances Hodgson Burnett publică *Micul lord Fauntleroy* ; C.W. Channing — poemul *John Brown și eroii de la Harper's Ferry* ; Henry James — *Bostonienii și Principesa Casamassima*.

Rimbaud — *Iluminări* (fr.) ; Cehov — *Povestiri* (rus.) ; Tolstoi — *Puterea întunericului* (rus.).

1887 Apar : *Poemele* lui E.R. Sill, *Saul cel alb și alte poeme* de Louise Guiney, *O ramură în mai* de Lizette Woodworth Reese, *Prăvălia unchiului Lisha* de Rowland Evans Robinson.

Eça de Queiroz — *Relicva* (port.) ; Strindberg — *Tatăl* (sued.).

1888 Whitman publică *Ramuri în noiembrie* ; Melville — volumul de balade marinărești *John Marr și alți marinari* ; Lowell — *Eseuri politice*.

Jarry — *Ubu roi* (fr.) ; Verga — *Master Don Gesualdo* (it.).

1889 Benjamin Harrison — al 23-lea președinte al Statelor Unite.

Dakota de Nord, Dakota de Sud, Montana și Washington sînt admise în Uniune (care cuprinde, astfel, 42 de state).

Twain — *Un yankeu din Connecticut la curtea regelui Arthur* ; Eugene Field — *O cărțuție de versuri din Vest*.

Sudermann — *Onoare* (germ.) ; Tolstoi — *Sonata Kreutzer* (rus.) ; Jerome K. Jerome — *Trei într-o barcă* (engl.).

1890 Idaho și Wyoming — al 43-lea și al 44-lea stat al Uniunii.

Apare prima serie a *Poemelor* lui Emily Dickinson. Henry James publică *Muza tragică*. Iacob August Riis publică volumul de reportaje *Cum trăiește cea-*

laltă jumătate, anchetă însoțită de fotografii' din cartierele sărace ale orașelor americane.

Wilde — *Portretul lui Dorian Gray* (engl.) ; George — *Imnuri* (germ.) ; Hamsun — *Foamea* (norv.) ; Ibsen — *Hedda Gabler* (norv.) ; Căragiale — *Năpasta* (rom.).

- 1891 Cea de-a doua ediție a *Poemelor* lui Emily Dickinson. Lizette Reese publică *Un pumn de levănțică* ; James Lane Allen — povestirile „local coloriste“ *Flaut și Violină*.

Hardy — *Tess D'Urberville* (engl.) ; Selma Lagerlöf — *Gösta Berling* (sued.).

- 1892 Apar volumele : *Festivalurile orașului* de Will Carleton, *Cîmpuri verzi și pîraie înspumate* de J. C. Riley, *Poezii ale celor umili* de F. D. Sherman.

Hauptmann — *Țesătorii* (germ.).

- 1893 Grover Cleveland — pentru a doua oară președinte al Statelor Unite.

Stephen Crane scrie povestirea de factură naturalistă *Maggie* pentru care nu găsește editor. Louise Guiney publică volumul *O harfă la margine de drum* ; poetul de culoare Paul Laurence Dunbar — *Stejari și iederă*.

Maeterlinck — *Pelléas și Mélisande* (fr.—belg.) ; Kipling — *Cartea junglei* (engl.) ; Coșbuc — *Balade și idile* (rom.).

- 1894 Apar *Operele poetice complete* ale lui Whittier. Santayana publică un volum de *Sonete* ; Kate Chopin — povestirile strinse sub titlul *Oamenii Deltei*.

Pirandello — *Nuvela pentru un an* (it.) ; Sienkiewicz — *Quo vadis?* (pol.) ; Valéry — *Introducere în metoda lui Leonardo da Vinci* (fr.) ; D'Annunzio — *Triumful morții* (it.).

1895 Crane publică volumul *Călăreții negri și alte versuri* și romanul *Semnul roșu al curajului*.

Verhaeren — *Orașe tentaculare* (fr.) ; Yeats — *Poezii* (engl.) ; Wedekind — *Duhul pământului* (germ.) ; Conrad — *Hanul Al-mayer* (engl.).

1896 Utah — al 45-lea stat al Uniunii.

Goana după aur în Nordul înghețat.

Apare a treia serie a *Poemelor* lui Emily Dickinson. Dunbar publică volumul *Mari și mici* ; L. W. Reese — *Drum liniștit* ; Edwin Arlington Robinson — *Torantul și noaptea dinainte*.

Edison introduce cinematograful în America.

Renard — *Istoriei naturale* (fr.) ; Valéry — *Monsieur Teste* (fr.) ; Coșbuc — *Fire de tort* (rom.).

1897 William McKinley — al 25-lea președinte al Statelor Unite.

E. A. Robinson — *Copiii nopții* ; Henry Van Dyke — *Constructorii și alte poeme* ; J. L. Allen — *Corul invizibil* ; Henry James — *Ce știa Maisie*.

Ganivet — *Cucerirea regatului Maya* (sp.) ; Gide — *Fructele pământului* (fr.) ; Rostand — *Cyrano de Bergerac* (fr.).

1898 Izbucnește războiul hispano-american. Trupe americane debarcă în Cuba, Porto-Rico, Guam și Filipine. Anexarea Republicii Hawaii.

Stephen Crane publică *Luntrea* ; Edgar Lee Masters — *Carte de versuri* ; Edward Noyes Westcott — romanul umoristic *David Harum*.

Jammes — *De la vecernie pînă-n zori* (fr.) ; Mallarmé — *Poezii* (fr.) ; Wilde — *Balada temniței din Reading* (engl.) ; Duiliu Zamfirescu — *Viața la țară* (rom.).

1899 Insurecție anti-americană în Filipine.

Stephen Crane tipărește un volum de schițe, *Monstrul*, și altul de versuri, *Războiul e blînd*. George Ade scrie *Fabule în argou*; Norris — romanul naturalist *McTeague*; E. C. Markham — *Omul cu hîrlețul*. Apar volumele *Hermione și alte poeme* de Sill, *Versuri din preajma vetrei* de Dunbar.

Moréas — *Stanțe* (fr.); Cehov — *Unchiul Vania* (rus.); Tolstoi — *Invierea* (rus.); Gorki — *Foma Gordeev* (rus.).

1900 Se înființează Partidul Socialist American.

Louise Guiney publică *Idila martirului și alte poeme mai scurte*; Crane — *Povestiri din Whilomville*; Dreiser — *Sora Carrie*; Tarkington — *Monsieur Beaucaire*.

Azarin — *Suflet castilian* (sp.); Conrad — *Lord Jim* (engl.); Strindberg — *Dansul morții* (sued.); Freud — *Știința viselor* (germ.).

1901 Curînd după realegerea sa, președintele McKinley e asasinat; îi succede vicepreședintele Theodore Roosevelt, care devine cel de-al 26-lea președinte al Statelor Unite.

Frank Norris publică romanul *Caracatița*; William Vaughn Moody — *Poeme*; Henry James — *Izvorul sacru*; Markham — *Lincoln și alte poeme*; Dunbar — *Vremea cînd se-aprind luminile*.

Thomas Mann — *Buddenbrook* (germ.); Caragiale — *Momente* (rom.); St. O. Iosif — *Patriarhale* (rom.).

1902 Apar: *Căpitanul Craig* de E. A. Robinson; Henry James — *Aripile porumbiței*, *Poemele* lui Edward

Rowland Sill, operele complete ale lui W. E. Channing.

Croce — *Estetica* (it.).

- 1903 Dunbar publică *Versuri de dragoste și umoristice*; Willa Cather — *Amurguri de april*; G. Ade — *Oamenii pe care i-ați cunoscut*; Jack London — *Che-marea străbunilor*; W. E. B. DuBois — *Sufletele poporului negru*; Henry Louis Mencken — *Aventuri poetice*; Norris — *Groapa*; Henry James — *Ambasadorii*. Apar, în 16 volume, *Operele complete* ale lui Lowell.

Aeroplanul fraților Wright.

Machado — *Solitudini* (sp.); Butler — *Așa se trece tot ce-i viu* (engl.).

- 1904 Apare trilogia dramatică în versuri *Purtătorul focului* de W. V. Moody: Henry James — *Cupa de aur*; London — *Lupul de mare*; Ida Tarbell — *Istoria lui Standard Oil*; Lincoln Steffens — *Rușinea orașelor*; Ellen Glasgow — *Eliberare*; O. Henry — *Regi și verze*.

Rolland — *Jean Cristophe* (fr.); Claudel — *Cinci mari ode* (fr.); Hesse — *Peter Camenzind* (germ.); Reymont — *Țăranii* (pol.); Pirandello — *Răposatul Matei Pascal* (it.); Sadeveanu — *Povestiri, Șoimii, Dureri înăbușite, Crîșma lui Moș Precu* (rom.).

- 1905 Jack London scrie *Războiul dintre clase*; Nicholas Vachel Lindsay — *Copacul clopoșeilor ce rid*; Trumbull Stickney — *Poeme*; Dunbar — *Versuri despre soare și umbră*.

Dario — *Cîntece de viață și de speranță* (sp.-nicarag.); Goga — *Poezii* (rom.).

1906 San Francisco   distrus de cutremur.

Thomas Augustine Daly publică volumul de versuri în dialect *Canzoni*; Upton Sinclair — *Jungla*; William Ellery Leonard — *Sonete  i Poeme*; Mary Austin — *Isidro*.

Galsworthy — Forsyte Saga (engl.); Andersen-Nex  — *Pelle cuceritorul*; Ady — *Poezii noi* (mag.); Slavici — *Mara* (rom.); Ag rbiceanu — *De la  ar * (rom.).

1907 Oklahoma devine cel de-al 46-lea stat al Uniunii.

 pare *Educația lui Henry Adams*. London publică romanul *C lc iul de fier*; Sara Teasdale — *Sonete pentru Duse*; Edith Wharton — *Madame de Treymes*.

Bergson — *Evoluția creatoare* (fr.); Yeats — *Deirdre* (engl.-irland.); Synge — *Năzdrăvanul occidentului* (engl.-irland.); Gorki — *Mama* (rus.); Duiliu Zamfirescu — *Tănase Scatiu* (rom.).

1908 Apare volumul *Versuri despre viața celor umili* de Dunbar. Ezra Pound publică *A Lume Spento*. Zona Gale  i adună în volumul *Satul prieteniei*, c teva poezii scrise în tradiția culorii locale.

Blasco-Ib  nez — *Arene  nsingerate* (sp.); Minulescu — *Rom n e pentru mai t rziu* (rom.); Maiorescu — *Critice* (rom.).

1909 William Taft — 27-lea președinte al Statelor Unite. Se publică : *Martin Eden* de Jack London, *Trei vie i*, povestiri de Gertrude Stein, *Sf r it fericit* de Louise Guiney, *L ut  din margine de drum* de L. W. Reese, *Personae  i Exulta ii* de Ezra Pound.

„Nouvelle Revue Fran aise“ (fr.); Bunin — *Satul* (rus.); Goga — *Ne cheamă p m ntul* (rom.); Ibrăileanu — *Spiritul critic în cultura românească* (rom.).

1910 Apar : *Orășelul din josul râului* de E. A. Robinson, drama *Fluierașul* de J. P. Peabody, volumul *Provensa* de Ezra Pound. John Lomax publică o culegere de versuri populare, *Cîntece de cowboy*.

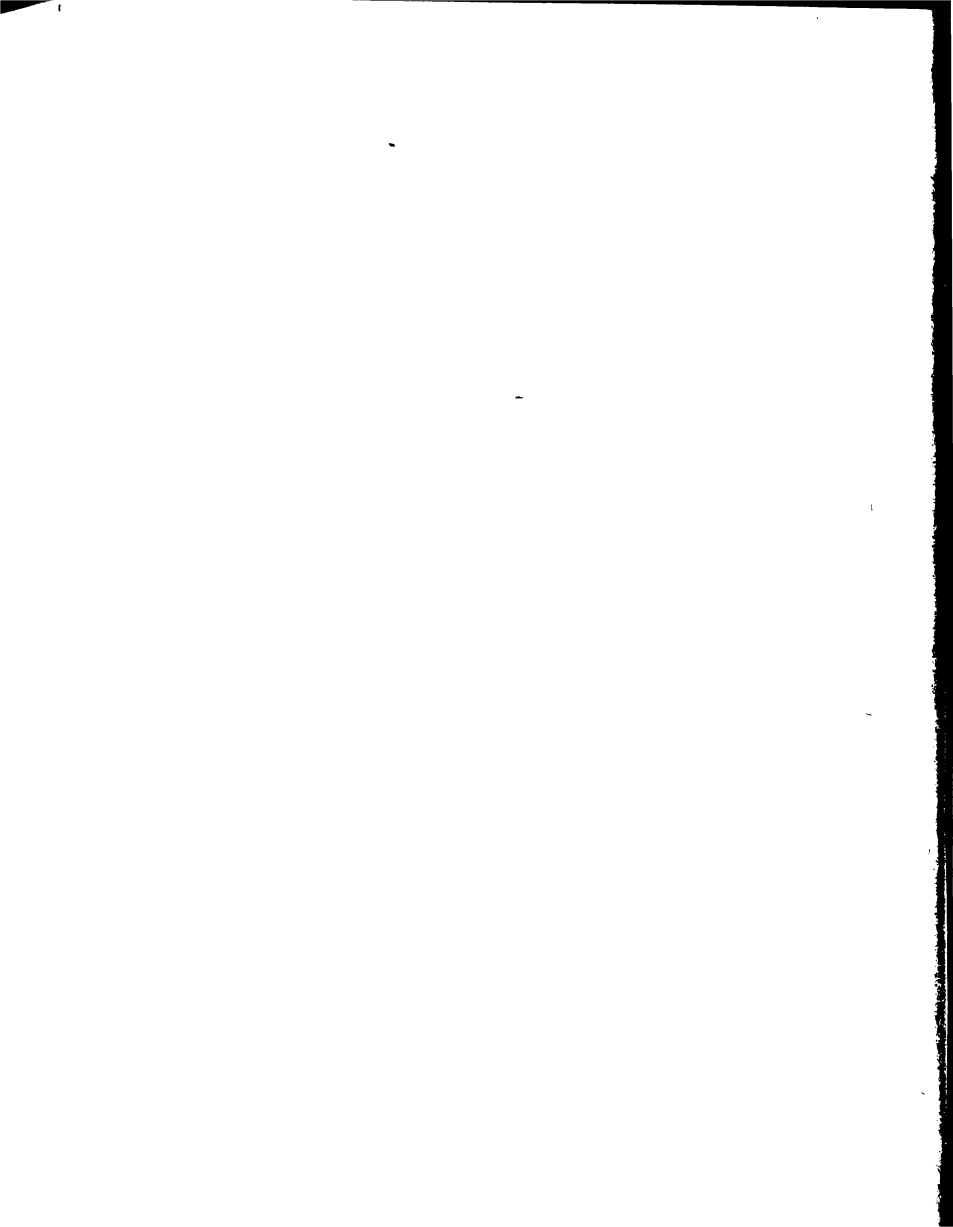
Rilke — *Caietele lui Malte Laurids Brigge* (germ.) ; Palamas — *Flautul regelui* (grec.) ; Delavrancea — *Apus de soare* (rom.).

1911 Se întemeiază Liga Națională Progresistă.

Se publică : Dreiser — *Jennie Gerhardt* ; Wharton — *Ethan Frome* ; Sara Teasdale — *Elena din Troia* ; Ezra Pound — *Canzoni* ; J. E. Spingarn — *Noua Critică*.

Apare revista progresistă „Masses“.

D. G.

NOTA EDITORILOR

Prezenta antologie de poezie americană, în două volume (primul volum : de la începuturi pînă la sfîrșitul secolului al XIX-lea, iar volumul al doilea, de la Robert Frost pînă în zilele noastre), a fost alcătuită cu intenția de a pune la îndemîna unui cît mai mare număr de cititori opere reprezentative din punctul de vedere al evoluției poeziei nord-americane.

Selectarea poemelor s-a efectuat folosindu-se numeroase antologii, volume de opere, precum și traduceri publicate deja în limba română. S-a acordat cu această ocazie o atenție corespunzătoare autorilor mai puțin cunoscuți și, mai cu seamă, unor nume clasice astăzi, cum ar fi William Bryant, Longfellow, James Russell Lowell, John Greenleaf Whittier ș.a. Poemele prea lungi pentru economia volumelor noastre au fost date fragmentar, specificîndu-se acest lucru la fiecare caz în parte.

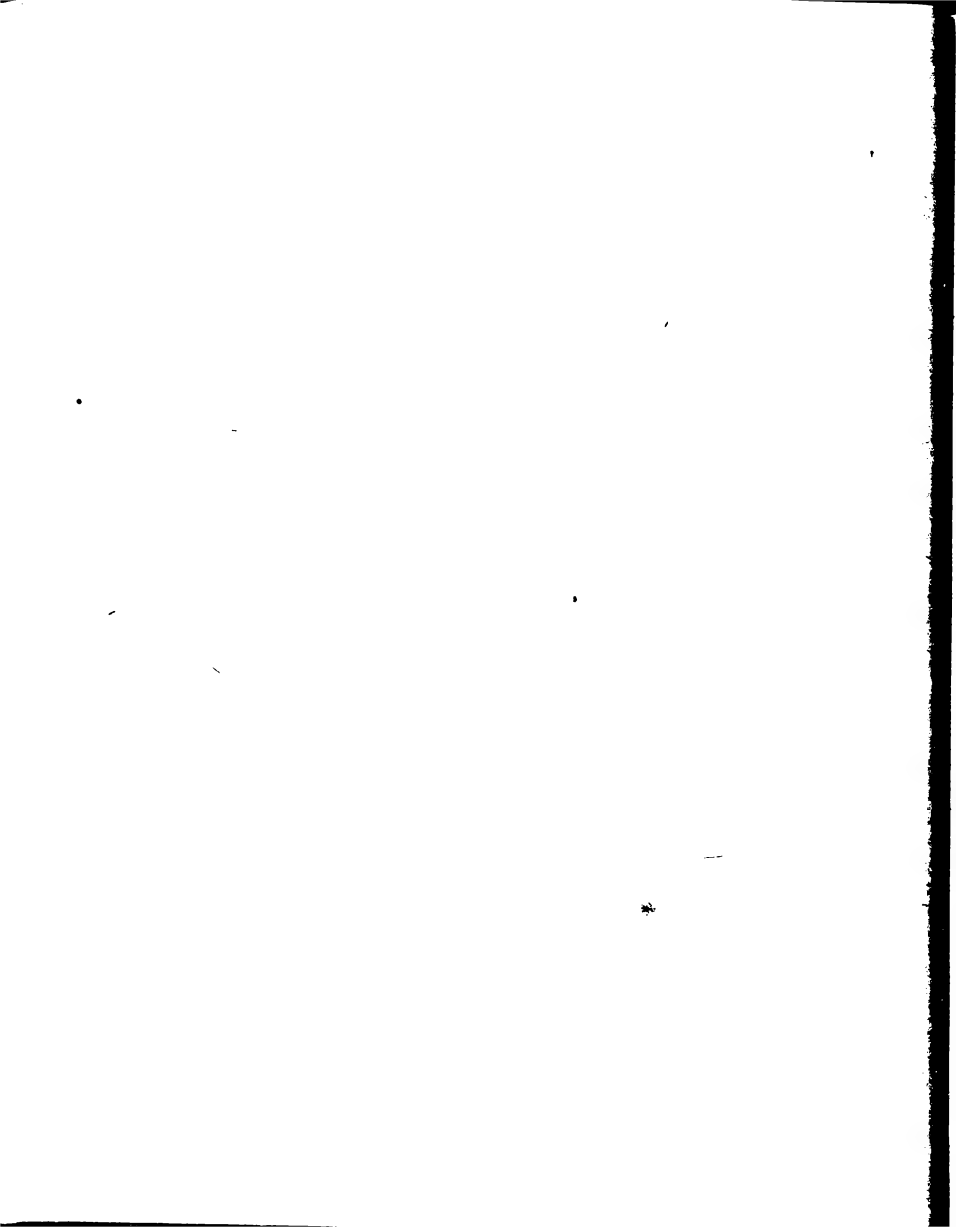
Materia primului volum a fost dispusă în următoarele secțiuni : Poezia indiană, Perioada colonială, Perioada revoluționară, Secolul al XIX-lea, Balade și poezii populare, în cadrul fiecărei secțiuni ordinea poeziilor fiind cea cronologică.

Prezentările au fost făcute de Dan Grigorescu (Poezia indiană), Leon Levitchi (John Dickinson, John Trumbull, Timothy Dwight, Philip Freneau, Joel Barlow, William Cullen Bryant, Ralph Waldo Emerson, John Greenleaf Whittier, Henry David Thoreau, Oliver Wendell Holmes, James Russell Lowell, Edwin Rowland, Sidney Lanier, Eugene Field, Bret Harte, Edwin Markham, Balade și alte

poezii populare) și Tudor Dorin (Anne Bradstreet, Urian Oakes, Edward Taylor, William Dawson, Mather Byles, Henry Wadsworth Longfellow, Edgar Allan Poe, Herman Melville, Walt Whitman, Henry Timrod, Emily Dickinson, Lizette Woodworth Reese, George Santayana, Edwin Arlington Robinson, Stephen Crane, Paul Laurence Dunbar).

La sfârșitul fiecărei poezii, au fost date între paranteze inițialele traducătorilor. Dăm mai jos, în ordine alfabetică, numele traducătorilor și inițialele sau prescurtările utilizate : Dan Botta (*D. B.*) ; I. Cassian-Mătășaru (*I. C.-M.*) ; Tudor Dorin (*T. D.*) ; Mihaela Ghelmegeanu (*M. Gm.*) ; Mihnea Gheorghiu (*M. G.*) ; Dan Gri-gorescu (*D. G.*) ; Emil Gulian (*E. G.*) ; Leon Levițchi (*L. L.*) ; Veronica Porumbacu (*V. P.*) ; Petre Solomon (*P.S.*).

POEZIE INDIANĂ

Orice generalizare privind poezia și melosul indian este lipsită de temei, atita vreme cît formele de cultură oglindesc tradiții ale populațiilor aparținînd unor grupuri etnice foarte diferite între ele, aflate în stadii diverse de civilizație. Poezia lirică abundînd în metafore, uneori criptice, a indienilor din Sud-Vest (Arizona, Noul Mexic, sudul statului Colorado) nu poate fi comparată cu strigătul energic, ritmat în chip straniu, din Marile Cîmpii, din Nebraska, Iowa sau Kansas.

Fragmente ale unor lungi imnuri ceremoniale, ale unor povestiri despre isprăvile eroilor unei mitologii complicate, cîntece de luptă, incantații care cheamă ploaia, cîntece de leagăn, imnuri nupțiale, se amestecă întotdeauna cu relatări dramatice ale unei istorii recente, încărcată de întîmplări dureroase.

S-au ales, pentru antologia de față, exemple din zone diferite ale culturii indiene pentru a sugera, totuși, unitatea structurii unor versuri a căror diversitate o dă și linia melodiei care, aproape fără excepție, însoțește recitarea. E mai presus de orice îndoială că, între descîntecul indienilor papago din Arizona și elegiacul cîntec yakima sau imnul războinic al tribului chippewa, asaltat de armata administrației de la Washington și de pioneri, au trecut multe sute de ani.

P A P A G O

(Arizona)

CÎNTEC

Porumbul iese din țărină
și frunza lui se face verde ;
pe cîmpu-ntins pînă departe
cresc ciucuri albi și mătăsoși.

Porumbul iese din țărină
și frunza lui se face verde ;
pe cîmpu-ntins pînă departe
se pleacă frunza verde-n vînt.

Cad seri albastre peste munți,
cad seri albastre ;
și cît cuprinzi acum cu ochii
tresar, domol, în vînt, albi ciucuri.

(D. G.)

Z U Ñ I

(Noul Mexic)

NORUL

Acolo unde tremură norul,
pe muntele-nalt Quijotoa,
acolo unde tremură norul,
stă inima mea
tremurînd.

În pîntecul lui Quijotoa,
stă tunetul : ascultă-l mocnind ;
privit-am spre el și-am zărit
cum crește în zare
lumina.

Vin nori și vin vînturi ;
pe spatele lor mă ridic,
părelnice umbre cresc dedesubt.
Ploile cad,
și umbrele, iată, se risipesc.

La marginea lumii,
crește lumina :
copacii toți scînteiază.

Îmi place
cum crește în zare
lumina.

La marginea lumii
crește lumina.

De pretutindeni, zorii se-nalță
și-acoperă umbrele nopții.

(D. G.)

O C M U L G E E
(Georgia)

PLOAIA

Privește cum norii se-adună pe cer,
privește cum ploaia se-ăpropie-ncet ;
ascultă : grăiesc ai porumbului muguri,
ieșind printre bulgării negri de lut.

Ascultă-i ce spun cu vorbe șoptite :
„Se-adună pe cer vălătucii de nori,
ploi grele-azvîrlind pe pămînt“.
Veniți, dară, ploi, spre ogoarele-acestea,
grădinilor noastre dînd viață.
Chiar azi, în dogoarea nestinsă, veniți.

(D. G.)

C H I P P E W A
(Minnesota)

CÎNTEC

Dușmanul pîndește : nu-l văd, dar îl știu
cum stă printre ierburi, cu armele lui
purtătoare de moarte.

Dușmanul pîndește : îl simt
cum sapă morminte în grabă
pentru părinții
și pentru copiii
din tribul ce-n aste cîmpii s-a născut.

Aduce cu armele lui
moarte și foame și chinuri
bătrînilor din tribul acesta
ce-aici au trăit,
pe aste cîmpii,
de la Nașterea Lumii.

Și bivolul mi l-a ucis
și riul adînc mi-l fură.
Dușmanul pîndește prin iarba înaltă.

(D. G.)

Y A K I M A
(Washington)

CÎNTECUL PEȘTELUI

Năvoadele se-ntorc goale la fața lucitoare a riului.
Departe, în alte riuri,
peștii, se zbat, răsfrîngînd pe spinarea vînjoasă
lucirea amiezii din munții bătrîni.
Năvoadele mele au fost izgonite
de oamenii albi :
din riul cu pești strălucind,
doar ei își adună roade bogate.

Năvoadele mele au fost izgonite
spre riul cel sterp
unde cresc numai pietre
și mușchi.

(D. G.)

CROW
(Montana)

CÎNTEC DE RĂMAS-BUN

Plec de pe aceste pămînturi :
m-ați alungat de pe aceste pămînturi.
Dar umbra amintirii mele rămîne
în ape,-n văzduh, în copaci, în iarba voastră,
în sufletul pămîntului. Pe veci.

PERIOADA COLONIALĂ

ANNE BRADSTREET

(1612-1672)

Născută probabil în Anglia, la Northampton, Anne Dudley Bradstreet a emigrat în 1630 în Massachusetts Bay cu tatăl și soțul ei.

Opera îi apare mai întâi la Londra (1650): *Cea de-a zecea Muză, ivită de curînd în America (The Tenth Muse Lately Sprung Up in America)*, într-o ediție publicată fără autorizația autoarei de către un cumnat al ei. Cartea cuprinde poeme de doctrină și istorice, grupate cîte patru, dar și în alte scheme convenționale, caracteristice acelor vremi. Fără a fi vorba de un foarte mare talent, mai mult interes prezintă pentru cititorul zilelor noastre poemele pe care le-a compus după 1650 pe teme domestice și care pot fi considerate printre primele mărturii despre viața din Lumea Nouă.

Cea mai bună ediție se consideră a fi aceea din 1867, a lui J. H. Ellis (retipărită în 1932). Helen Campbell i-a studiat biografia, publicînd în 1891 *Anne Bradstreet și vremea ei (Anne Bradstreet and Her Time)*.

ÎN PREAJMA NAȘTERII UNUIA DINTRE COPIII SĂI

Tot ce-i pe lumea asta, toate-apun ;
Ni-i ceasul rău vecin cu ceasul bun ;

Iubiri nu sînt, nici trainic legămînt,
Să nu le soarbă gura de mormînt.
Nu-i chip s-abați osîndă, cînd s-a dat ;
E fapt știut dar neînduplecat...
Curînd m-oi stinge, poate, dragul meu,
Și-ai să mă/pierzi curînd... Nici tu, nici eu
Nu știm ; dar din al dragostei îndelemn
Acum, aceste versuri ți le-nsemn :
— Căci vreau să-ți par că sînt încă a ta
Atunci cînd moartea ne va descleșta.
Ci, dacă soarta-mi stă în cumpeni, fiți
Tu, barem, și ai tăi, blagosloviți.
Duiumul de păcate și greșeli
Cu apele ultării să mi-l speli ;
De-am dovedit și haruri oarecînd,
Păstrează-ți-le proaspete în gînd,
Iar, peste ani, fii tot îndrăgostit
De-aceea ce la piept ți-a zăbovit.
O, cînd va tace al durerii glas
Privește-mi pruncii — gajul care-l las —
Și, dacă m-ai iubit și te iubești,
De maștera hapsină să-i scutești ;
Iar cînd afla-vei versul ce ți-l scriu
Cu un suspin cinstește-al meu sicriu,
Și-acest răvaș sărută-l pentru cea
Care, plîngînd, rămasul-bun și-l ia.

(T. D.)

URIAN OAKES

(1631-1681)

Născut în Anglia ; a absolvit Universitatea Harvard, stabilindu-se ulterior în Noua Anglie (1671), unde, puritan hobotnic, a activat ca pastor și, pentru câțeva vreme, ca rector al Universității Harvard. Singura poezie publicată : *Elegie* (1677).

ELEGIE LA MOARTEA DOMNULUI REVEREND THOMAS SHEPARD

(Fragment)

1

Oh, să fi fost și eu Poet născut !
Spre nouă Muze-aș face invocare
Talentul de la ele să-mprumut,
Să-i nalt un cânt lui *Shepard* de-ngropare !
De Artă ajutat și Fantasia,
Aleanul nostru cum l-aș mai descrie !

2

M-aș vrea (de-ar fi să-mi pot plini dorința) ,
De-un ghies poetic, aprig, străbătut,

Spre a-mi simți și alții Suferința
Că Evul nostru Slava și-a pierdut.
Un Stih suprem cuvine-se-a se scrie
Pe-a celui-mai-destoinic Năsălie.

3

De-ar fi dibace Peana-mi să distile
— Prin Verbul cel mai meșter și mai rar —
Ideile din toate mai subtile
În cel mai fără seamăn trist tropar,
Aș socoti-o' prea de tot nătingă
Încît asemeni Suflet să deplingă.

4

De-ar fi ca Fantasia să-mi ridic
Hăt sus (și Geniul singur să-mi arog),
Mi-ar fi prinosul firav și calic
Pentr-un atît de mare Teolog.
Ah, Geniu-i sterp cînd inima s-a frînt,
Doar marile Dureri tăcute sînt.

5

Lăsați ai Poeziei Roibi să zboare,
Slăvitele Surori ¹ să plece-n voie ;
Nu-i loc de Tînguiri de Boçitoare,
De Ton forțat, fățarnic nu-i nevoie.
Ah, *Shepard* mort ! Atît — și store șiroaie
Ai noștri ochi, iar piatra se înmoaie.

¹ Aluzie la cele nouă muze.

Un prea poetic Patos nu-i de preț
Și nu se cer Hyperbole-ndrăznețe,
Ar fi de-ocară scribul prea isteț
Cu-acest prilej, și-ar face fețe, fețe...
Nici Peana unui Bard Laureat
N-ar prididi cu-așa subiect bogat.

(T. D.)

EDWARD TAYLOR

(1644-1729)

Considerat drept întiiul condeier al secolului al XVII-lea, Edward Taylor a fost redescoperit abia în veacul nostru (1937), deși pare probabil să-și fi publicat poemele în timpul vieții.

Puritan ortodox, născut în Anglia și emigrat la Boston, el a trăit în localitatea Westfield, Massachusetts, și a versificat în maniera pioșilor poeți sacerdoți din pre-restaurație. A scris poezie între anii 1680 și 1725, dar nu i s-a publicat nimic pînă la descoperirea manuscriselor sale la biblioteca de la Yale University.

Abia în 1939 se tipărește *Opera poetică* a lui Edward Taylor, însoțită de o amplă introducere; ulterior s-au publicat despre el mai multe studii critice în diverse periodice literare (*Kenyon Review* — 1941, *American Literature* — 1944 ș.a.)

PREFAȚĂ

Prin jur cînd Infinitul s-a uitat,
În gol, din gol, pe toate le-a durat;
Dar unde-nfipse osia cu care
Rotind ăst glob, i-a dat întruchipare?
Cine-a suflat în foi la Făurar?
Și unde-a fost al lumilor tipar?
Sub ce porunci stă piatra de temei
Și unde oare sînt pilaștrii ei?

Pământul cin' l-a scos frumos din strung
Cu riuri de smarald brodat în lung ?
Au cine-n tiv de mări l-o fi-ncheind
Precum un ghem în chivot de argint ?
Au cine-i coase zodii și perdele
Și dă de-a dura soarele prin ele,
Minîndu-l să apună, să răsară,
Și, coborînd, să se înalțe iară ?
Ce vergi susțin al bolții lăvicer,
Și cine-a prins fanare vii pe cer.
Zidarul cine-i ? Fie-vă știut
Că numai Cel-Puternic le-a făcut.
Din mîna Sa ieși, și-o să rămînă,
Lucrarea-I necroită de vreo mină.
El, cel ce din neant le-a scos pe toate,
Ușor în hău să le întoarcă poate,
Și-al cărui deget mic, de-o vrea, e-n stare
Cît zece mii de lumi a fi mai mare.
Pe loc puterea Lui atotputinte
Și stînci și munți din rădăcini desprinde,
Pământul tot El poate-n pumn să-l ia
Ca pe un pai să-l frîngă, sau nuia.
Cutremurate cerurile sînt
Sub Ochiul Său, ca frunza-în plopi sub vînt.
O, ce putere e aceasta oare,
Ce surpă lumi cu-o singură-ncruntare ?
Și, nimicînd, din goluri totul scoate,
Nimic pierzînd din tot ce-n gol durat e ?
El omului-neant i-a dat anume
O lume, spre a fi slăvit de-o lume.
Stă prins fulgerătorul diamant
— Mai scumpul dintre toate — în neant.
Dar omul, el, nimicul, prin păcat
Aprinsul diamant l-a-ntunecat ;
Încît azi omul, alba Sa minune,
Mai negru s-a făcut ca un cărbun.

(T. D.)

JUDECAREA PURTĂRILOR OMULUI

Cînd judeci chipul tău și-a ta purtare,
Nu pari mai negru ca păgînii oare ?
Ochi dezmățați și mutră desfrînată
Sînt semn vădit că inima-i strîcată.
Cînd stai pe o de aur terezie
Vezi altora că faci ce nu te-mbie !
Pune-n cîntar și vorbele ce-ai spus,
Și vezi : neadevăruri oare nu-s ?
De ce bîrfit-ai merite străine,
Șoptind ce n-ai fi vrut s-auzi de tine ?
Cînd haz făceai, au n-ai scos tu din gură
Povești ce-ntrec vorbirea cu măsură ?
La chef și la ospăț au nu-ți plăcea
Să minți spre-a-ți bate joc de careva ?
Cum ți-adăpași urechile cu-acele
Murdare clevetiri și zeflemele !
La domni de ce te guduri, dar te-ncrunți
La oamenii curați, dar mai mărunți ?
Te-ai sărăcit în zbenguielei protesti,
Rîvnind s-arăți mai falnic decît ești !
De ce stingher de lume crezi c-ai fi
Cînd n-ai părtași, în jur, de pungășii ?
Sus capul ! E cum zic ? Și dacă da,
Au cum te speli de negliobia ta ?
Altminteri, însuți piră-ți faci, căci, iată,
Ți-e inima-n păcate înfășată.

(T. D.)

WILLIAM DAWSON

(1704-1752)

Originalar din coloniile sudice ; autor al unor *Poezii ocazionale*
(*Poems on Several Occasions*, 1736).

CÎNTARE

Barzi înarmați,
Din slăvi invocați,
Zeite în strai doar de nuri și părere ;
Și despre-ale *Idei* dumbrăvi cuvîtați
De Eroși, columbe, Cythere...

Și-n loc să numiți
Pe cine iubiți,
Îi spuneți ori *Chloe* ori *Sylvia*, voi ;
Și, astfel, cu van meșteșug vă lipiți
De-al muzelor trufaș convoi.

Eu nu-s condeier,
Cu zîne din cer
Și nici cu năluci nu-mi ascund al meu jar ;
Adevărul e cel mai frumos giuvaer :

O cheamă așa * * *... Așadar,

O cupă voi bea
Acum, pentru ea.

Noroc !... (Cu-Afrodita eu nu prea mă-mpac...)

Și, fiindcă s-o laude nimeni nu vrea,

Nici eu temenea nu vă fac.

(T. D.)

MATHER BYLES

(1707-1788)

Predicator și poet din coloniile nordice. *Poezii ocazionale (Poems on Several Occasions, 1744)* ș.a.

LUI PICTORIO, LA VEDEREA TABLOURILOR SALE

(*Fragment*)

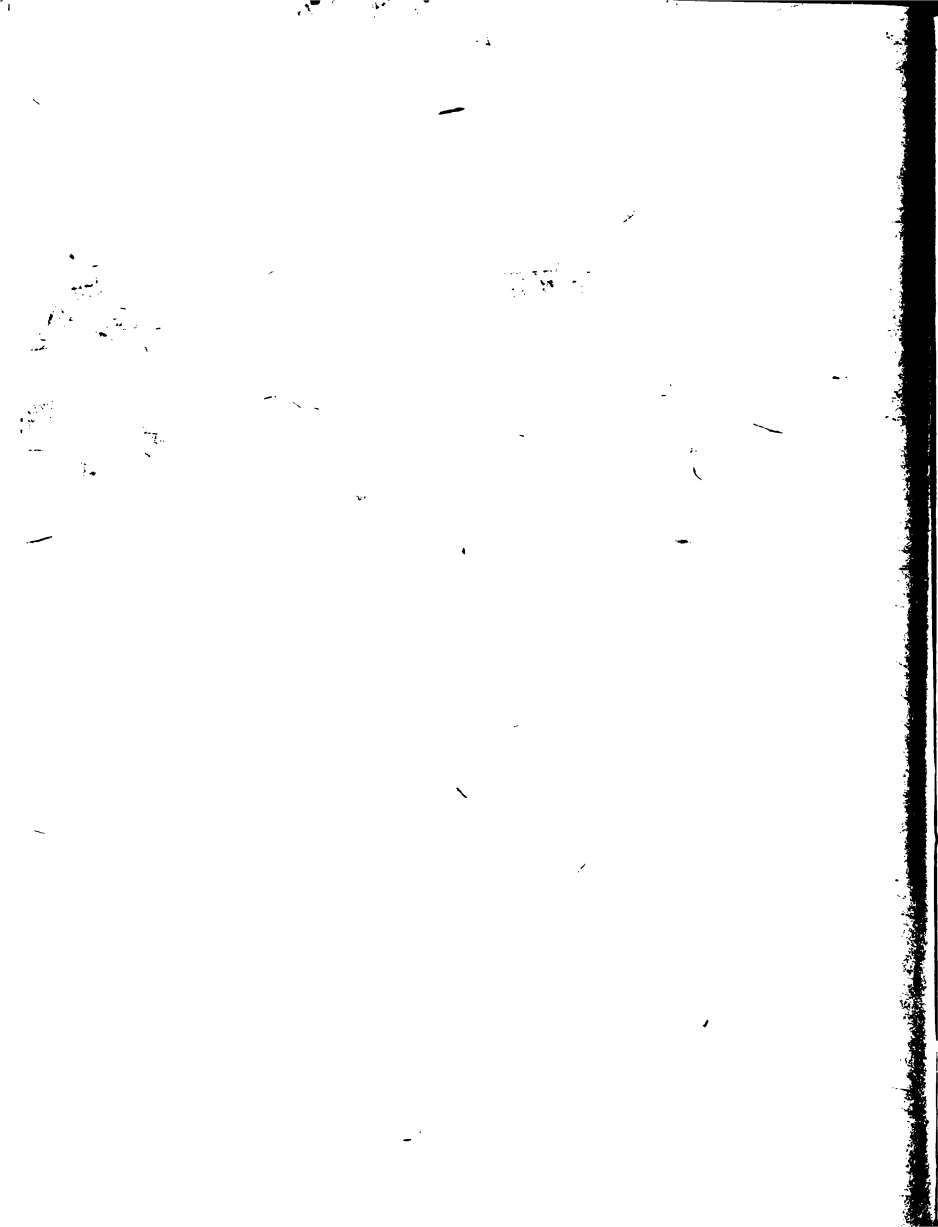
Străbunii țărmi ne-au fost pustii barbare ;
Prin codri, ginți urlau ca niște fiare ;
Și n-au hălăduit pe-așa coclauri
Nici Zeii Sfinți și nici ai Artei lauri ;
Domneau de-olaltă Sila și Prostia
Iar Neștiința-și întărea domnia.
 Și, iată, Globul și-a parcurs de-o sută
De ori, prin spațiu, calea revolută
De când sosiră buchii de tipar,
De peste mări, pe-acest liman barbar.
Atunci Știința-Pruncă și-a trecut
Examenul, stîngace la-nceput ;
De Arte mai subțiri, de Politeți
Habar n-aveau ciudații Pădureți ;

Nici un condei drum slobod nu-și găsea.
Nici pînza n-a prins viață prin văpsea.
Retorica cea însuflețitoare
Nu-și deschisese-nflăcărata-i floare ;
Zgîrmau doar stihuri aspre prin urechi
Și sonuri scîlciate, neperechi ;
Posac era Meleagul, dîrz, năprui
Și necioplît — dar bun în felul lui.

Trec ani ; rugina roade... ceas cu ceas
Încep să facă Artele popas ;
Vezi Muze struna lirelor ciupind
Și Condeieri cum focul viu l-aprind ;
În pagini : Frumuseți necunoscute
Și Gînd fierbinte ; stilul se ascute...
Și Veacul Împlinirilor deschis e :
Pictorio zugrăvi, *Mecenas* scrise.

(T. D.)

PERIOADA REVOLUȚIONARĂ

JOHN DICKINSON

(1732-1808)

Foarte apreciat de contemporanii săi ca om de stat și prozator, — alături de Benjamin Franklin și Thomas Paine —, Dickinson a fost supranumit „condeierul Revoluției“, cu toate că, în 1776, a refuzat să semneze *Declarația de Independență*. Scris în 1768, *Cîntecul libertății* (*Liberty Song* sau *A Song for American Freedom*) este, ca și *Bravi americani* (*Brave Americans*) de Philip Freneau, un prototip al multor cîntece și balade legate de Revoluția americană.

I se datorează lui în primul rînd înființarea lui Dickinson College. În 1908, R.T.H. Halsey îi publică o ediție de *Scrisori* (*Letters*); biografia standard (1891) este semnată C. J. Stillé.

CÎNTECUL LIBERTĂȚII

Americani, uniți-vă-n ăst ceas,
Îmbărbătați de-al Libertății glas !
Dreptatea bunul plac să n-o sugrume,
Să nu păteze-al țării voastre nume !
 Ne naștem liberi ? Liberi să trăim !
 Avem vreo datorie ?
 Avem și bani. Dar să se știe :
 Ca oameni liberi vrem să o plătim !

Străbunii noștri vrednici — slavă lor ! —
Țărm nou au căutat dezrobitor
Peste ocean ; lăsînd drept moștenire
Al libertății steag și-a lor cînstire.

Spre-a-și apăra al nașterii lor drept,
Au luat toate stihiiile în piept.
Noi să păstrăm cu grijă ce ne-au dat,
Din truda lor, pe ape și uscat.

Ei Pomul libertății l-au crescut
Ca să se facă mîndru și temut
Și-au zis : — Am izbîndit, ca prin minune —
Copiii noștri rodul să-l adune.

Cînd omu-i liber, munca are spor
Și mult este ciștigul tuturor !
Dar cum să se împace-americanii
Cînd ei trudesc și Anglia ia banii ?

Asemenea cu norul de lăcuste,
Vor năvăli pensionari și fuste ;
Degeaba va fi ploaie, soare, dacă
Noi vom munci și alții-au să petreacă.

Uniți-vă, americani sadea,
Și vom învinge — altfel, vom cădea !
S-avem nădejde ; cauza e dreaptă
Și Cerul sprijină atare faptă !

Uimite, veacurile viitoare
Vor preamări a legii înfruntare.
Decît în jug, mai bine morți ; mai bine
Să îndurăm torturi decît rușine.

Ridic pentru Măria Sa paharul ;
Pe-acesta, pentru Englitera ; harul
S-o ocrotească, dacă va-nțelege
Că libertatea-i marea noastră lege.

Ne naștem liberi ? Liberi să trăim !
Avem vreo datorie ?
Avem și bani. Dar să se știe :
Ca oameni liberi vrem să o plătim.

(L. L.)

JOHN TRUMBULL

(1750-1831)

Jurist de profesie, Trumbull a scris câteva poeme satirice, dintre care două sînt inspirate din *Hudibras*, capodopera poetului englez Samuel Butler (sec. XVII) : *Propășirea prostiei* (*The Progress of Dulness*, 1772-1773), îndreptată împotriva sistemului englez de învățămînt și *M'Fingal* (1785), împotriva conservatorilor, adversari ai Revoluției americane.

Îi mai recunoștea drept modele pe Swift, Churchill, Prior ș.a.

Și-a editat, în două volume, *Opera poetică* (*Poetical Works*) în 1820 ; retipăriri : 1922, 1927.

Despre om și opera poetică au scris Alexander Cowie (1936), Leon Howard (1942), V. L. Parrington, autor al introducerii de la un volum de opere alese.

PROPĂȘIREA PROSTIEI

(*Fragment*)

Tom Brainless¹ la colegiu

Doi ani tocî, deci, Brainless — privilegiu
Ce-i înlesnea intrarea la colegiu ;
Iar taică-su și popa gata fură
Să-l însoțească la învățătură,

¹ *Brainless* — fără minte, netot.

Sau să trimeată școlii-un catastif
Al cărui conținut, cam apocrif,
Ar fi vestit-o că, deși netot,
Băiatul e deștept și știe tot ;
Un geniu de mărimea-ntii, setos
De erudiție, și firoskos ;
De lună-ndrăgostit, v-ar dovedi
Că stelele apun prea de cu zi.
Ca să se dea pe brazdă n-avea vreme ;
Iar de-un examen cine nu se teme ?
Lăsați-l, și-o să facă treabă bună —
Știe mai mult decât poate să spună.
Primiți-l, și, curînd, în încheștare,
Pe toți rivalii el o să-i doboare.
Nu-i taică-su un om prea înstărit,
Dar trece pe la școală negreșit.

Așa s-a și-ntimplat. Și-acum
E la colegiu (nu vă pese *cum*).
Încîntă-nchipuirea tot ce-i nou ;
Dar lenei îi rezistă ce erou ?
Silit în fiecare zi să bage
Atîtea-n cap, să-nvețe, să se roage,
Să-și procitească lecția mereu,
Găsește că-i e chinul tot mai greu,
Că orce-a lumii pacoste grozavă
Balsam e lîngă-asemenea otravă.
Trudit, cu ochii de nesomn umflați,
Cu *non paravi*, „rog să mă iertați“,
Absențe, *tarde* și *egresses*, zău,
De-atîta școală i se face rău.
Chiar de-i ușoară,-n limba englezească
Nu-i carte ca să nu-l îmbolnăvească ;
Prea-i mică litera de text elin
Și ochii i se-nchid (de prea mult vin).
Înspăimîntat de latinească foarte,
Pe doctor îl tot roagă-a-i ține parte.

Geometria, îl întunecă și ea
Cu liniile ei (ce halima !)
Iar boala și temeiul ei anume
Întruina-și spun altminteră pe nume :
Podagră, piatră la rinichi, lingoare,
Cu faze ca a lunii, schimbătoare.
Dar răspindite-n trupul tot cum sînt,
Își află-ntii în cap așezămînt.
De ! Boala-și cată loc, precum se pare,
În cele mai slăbite mădulare...

(L. L.)

TIMOTHY DWIGHT

(1752-1817)

Poet în general lipsit de originalitate, Dwight este un reprezentant al preromantismului pe care îl grefează stăruitor pe realitatea americană a vremii sale. *Greenfield Hill* (1794) se inspiră din poeziile engleze *Cooper's Hill* de John Denham și *Satul părăsit* (*The Deserted Village*) de Oliver Goldsmith ; dar sentimentele de regret și amărăciune de care e străbătută aceasta din urmă sînt înlocuite de o pronunțată notă de optimism.

GREENFIELD HILL

(*Fragment*)

Frumoasă Verna ! cel mai mîndru sat
Dinspre apus, în vrajă-nveșmîntat !
Pe ulițele tale, cărării
Ale iubirii, iar cobor și sui ;
Mi-alintă ochii chipu-ți rîzător,
Sălașurile păcii fără nor ;
Și-auzul hărnicia mi-l desfată,
Cu multă-ndemînare-ngemănată !
Sat fericit ! A primăverii cale
Purcede din tăpșanurile tale ;

Aici începe soarele-a zîmbi
Cînd se întoarce dinspre miazăzi.
Pe rîu, sobor de păsări și-un șuvoi
De martie ; pe cîmp, un plug cu boi,
Ce-i tot îndeamnă un copil ; sau, iar,
Albina-n căutare de nectar ;
Securile, în codrul depărtat,
Răsună ritmic ; carul hurducat
Pe repede costişă ; blînda boare
De vînt, suavă și aromitoare,
Cîntările din sat, alină, toate,
Tristețea ce asupră-mi se abate !

Aducerea-aminte se întoarnă
Cu dragoste la muncile de iarnă,
Cînd vede rodul lor ; și-n cîmp smălțat
Cu flori, re-nvie gerul de-altădat',
Vifornitele oploșite-aici,
Poleiul, măzăricea — șfichi de bici,
Zăpada, negurile, recea ploaie,
Ghețușul ce genunchii îi îndoaie.

Avea și aspra iarnă nurii ei.
Pe lîngă focul vesel din bordei
Stăteau la sfat ai casei, rude ; grea,
Securea-n fața ușii răsuna.
Țăranul rînduia haldani în șură
Sau griu-l îmblătea pe bătătură,
Vegheat de orătării ; alteori
Pleca la tîrg cu sania în zori
Cu lemne și de toate, și ciștigul
Îl încălzea degrabă, cu tot frigul ;
Sau, închina un păhărel de vin
Din rodul viei lui, pentr-un vecin,

Pină-a-mpărți curcanul, rumeiorul,
Cea gospodină vrednică ; și sporul
Și tihna și-Omenia, într-acestea,
Cu bună-voie-și depănau povestea !

Un depărtat prieten, ca să-i vadă,
Se-ncumeta pe marea de zăpadă ;
Îmbrățișa tot leatul zgomotos,
Spunea cît a muncit, cu ce folos,
Și, după-atîtea luni, ce bine-i pare
Să vadă casa casă, pruncul mare...
Taclalele-amăgeau bătrînul ornic
Și somnul, treaz, era de snoave dornic.

Să ia-n derîdere fudui și-avuți
Zăbava simplă, cu-ale ei virtuți !
Ea pentru mine-i floare parfumată,
Ce pompa bogăției nu o cată
Și sclivisirea artei nu o știe.
Cum pasărea închisă-n colivie
Țîșnește-afară cînd e slobozită
Și-ncalecă pe vînt și-ntr-o clipită
Adastă pe-un lăicer de flori sau zboară
Spre bolțile cerești din cari coboară,
Și sufletul, scăpat de-amuzamente
Moderne, — artificiale și stridente —
Re-nvie și se-ntoarce, însetat,
Spre simplitatea ce o află-n sat.

(L. L.)

PHILIP FRENEAU

(1752-1832)

Freneau s-a bucurat de o înzestrare lirică originală și autentică, la care s-au adăugat o educație aleasă, o cultură ieșită din comun și o bogată experiență de viață (printre altele, a depus o intensă activitate de gazetar în serviciul antifederaliștilor, a călătorit mult pe mare, a fost luat prizonier de către englezi în timpul Războiului de independență etc.).

Satirele sale împotriva dominației britanice în America de Nord — de exemplu, *Libertatea americană* (*American Liberty*) — se caracterizează prin vehemență mai curînd decît prin forță poetică. Aceasta din urmă se vedește mai cu seamă în versurile închinat mării, — ca, de pildă, în *Memorabila victorie a lui Paul Jones* (*The Memorable Victory of Paul Jones*) sau în *Victoria căpitănelui Barney* (*Captain Barney's Victory*) —, naturii, zugrăvită plastic în *Frumusețile Santei Cruz* (*The Beauties of Santa Cruz*), în cele pe teme care pot constitui subiect de meditație, ca de exemplu: *Caprifoiului* (*To a Wild Honeysuckle*), sau în poemele dedicate indienilor nord-americani, ca în *Cimitirul indian* (*The Indian Burying Ground*).

Atît prin tematica aleasă cît și prin vocabular și varietatea formelor metrice, Freneau reprezintă o punte între literatura școlii clasice din secolul al XVIII-lea și creația romantică.

Casa nopții (*The House of Night*, 1779) este primul poem american important avînd ca subiect moartea. Deși inspirat din creația poeților englezi „ai cimitirului“ de la mijlocul secolului al

XVIII-lea (îndeosebi de cea a lui Robert Blair), el se impune printr-o tratare originală (decoruri „gotice“, intervenția elementului supranatural, sentimente de teroare și penitență, atmosferă stranie, — muzicalitate specifică etc.), care anticipează poemele funebre ale lui Bryant, Poe, Whitman și alții.

CĂTRE UN AUTOR

Citeț, legat frumos, curat, gătit,
Trimite-ți manuscrisul, în sfârșit,
Pe masa de județ a-nvățăturii,
Ca să înfrunte-a criticului furii.

Te temi de rînjetul unui cîrpaci,
De nepăsarea omului de stat ?
Griji în privința asta să nu-ți faci ;
Priceapă creieru-ți înfierbîntat
Că n-ai să afli critici să-ți citească
Lucrarea, și-apoi leacul să-i găsească !

Va trece-un an și cartea au să-ți bage
În lada colbăitelor hîrtoage ;
Un altul va veni cu lucruri noi —
Deci, iată-te și-n lada cu gunoi.

Dar multe prospături sînt scrise prost
Și cugetul se-ntoarce la ce-a fost ;
Te miri că unii agramăți de-acum
Îi critică pe morți și că-i fac scrum ?

Ferice Dryden ! tu la orice pas
Găseai rivali ai dulcelui tău glas !
Cînd toți se străduiau să scrie bine,
Era o cinste să te-ntreci pe tine !

Ferice Dryden, pentru că avea
Un Milbourn, ca să-l ia în zeflema ;
Și Pope, ce-a fost zadarnic forfecat
De-un oarecare Dennis (azi, uitat),
Și-a rîs de critici și, să nu te mire,
A căpătat mai multă strălucire.

Zvîrliți de soartă pe-aste țărături reci,
Cari sînt moșia Rațiunii seci,
Unde nu are Fantezia grai,
Unde nu flutur umbrele și, vai,
Al verii strai natura nău și-l pune,
Mai are muza vreun cuvînt, ia spune ?

Un veac ce-ascute armele nu știe
Extazul dăruit de poezie.
Fantastice sînt vremurile noastre !
Nu le atrag nici zările sihastre,
Nici tihna ceasurilor de amiază,
Un lac umbrat, un crîng, un pîlc de brazi,

Iar muza dragostei — de ea fug toți...
Încearcă-ți, dar, norocul, dacă poți,
Cu alta dintre cele nouă — scrie
Cum cere-a secolului nebunie !

Alegerea, mă tem, e și făcută —
Va trebui s-o cînți pe cea mai slută,
Chip încruntat, surîs răutăcios,
Privire aruncată mînios,
Gîndindu-se întruna la omor ;
Ea-i singura pe gustul tuturor.

(L. L.)

CASA NOPTII

(*Fragment*)

Tăcu ¹ ; și-asupra domnului, din nori
Se abătu grozav vîrtej de aer,
Gemînd prin streșini trist și răgușit,
De parcă Muzica murea în vaer.

Cald, amintea de cele ce-n Sahara
Se hîrjonesc cu vîntul cîteodat',
Iar cerul, negru ca și un lințoliu,
Acoperea azurul înstelat.

De jos țîșneau văpăi roșcate, cîinii
Urlau, un murmur se-auzea de sus,
Era furtună, cornul roșu-al lunii
Privea de dup-un nor, uimit nespus.

¹ Moartea.

Copacii plîngerii se plocoleau
Vintoasei ce gonea într-ale sale ;
Din vuietul de chiparos și mirt
Răzbea și mai sălbatic cînt de jale.

Vînjosul ulm se-ncovoia, iar tisa,
Cipresul, mirtul, smulși din rădăcină,
Erau culcați palancă la pămînt ;
Domnea învîlmășeala în grădină.

Dar, vrînd s-ascult porunca-i, am plecat
Din domul magic ; trist în sinea mea,
Căci umbra morților mă-nvăluise
Mai strîns, și amintirea mă durea.

Buimac, am mers pe-un cîmp întunecos,
Cu flăcăraie ; bezna mă ținea,
Prinsese cheag ; tărîmul răscolit
Prin țipete cumplite se vestea.

Privirea mi-am întors doar cînd, sleit,
Mișel, am poposit lîngă un pom,
Într-un hățîș ; și am văzut cum, roșii,
Ard geamurile magicului dom.

Prin urletele-î, Moartea blestema
Grozava noapte ce i-a dat născare,
Pre muma și pre tatăl ei, păcatul,
Ce lîngă iad adus-o-au sub soare.

(L. L.)

LA ANIVERSAREA

luării cu asalt a Bastiliei, la Paris, în 14 iulie 1789.

Cei-mari ce lui Capet se ploconesc ,
Se-arată azi în straie funerare ;
Dar noi, scirbiți de jugul cel regesc,
Serbăm într-aolaltă ziua-n care
Bastilia, semeață, a căzut
În praf, și Libertatea s-a născut...

A Galiei coroană, sculă rară,
Primi în astă zi o izbitură
De care mîna Vremii cronicară
Va scri că alte veacuri n-o-ntrecură :
Nu-i smulse Brutus doar o nestemată,
Ci totul năruit a fost dēodată.

Acum Tiranii cată iar, stîrniți,
În lanț regal, un slobod neam a strînge.
Nădejde vană ! Ei, cei osîndiți
Ca Ludovic, curînd vor zace-n sînge :
Oricărui rege, oricărei regine
Le-așine-asupra Soarta, ghilotine.

„Căzută-ntr-o genune de dosadă,
Ia alt drum Franța“ — (spun acei ce-o vînd)
Porniți să-nșface lor menita pradă ;
Spre ea vezi regi, popi, nobili buzna dînd ;
Iar Europa (-n front unit) socoate
Că Franța ca Polonia va pate.

Dar cei ce-acuma par neputincioși
După izbînzi, nemernic dobîndite,
Sălta-vor teferi, iar, și fioroși,
Salva-vor Două Lumi ce-s tot robite,
La el în ostrov pe Briton strîngîndu-l
Și libertate dînd la tot Pămîntul.

Voi, fii ai ăstui decăzut coclaur,
Zoriți, întindeți velele, pe toate,
Chemați mai grabnic vremile de aur
Cînd va domni doar Riga Libertate :
De n-ajuți Franța, haita cea haină
Sporind, va-nfrînge cauza-i divină.

Și-acum cînd scriu, ah ! Franța Aliată.
Abia mi-astîmpăr dorul meu avan
S-arunc poema asta-ntortocheată,
S-ajung la tine,-n zbor peste ocean :
Sus vela, pentru drum ! Zdrobită fie
De noi tiranicească seminție...

(T. D.)

JOEL BARLOW

(1754-1812)

În istoria Statelor Unite, Barlow este amintit pentru înflăcăratul său patriotism, iar în istoria literaturii americane nu atât pentru ambițioasa dar plictisitoare epopee *Columbiada* (*The Columbiad*, 1807), cât pentru amuzantul poem eroi-comic *Mămăliga pripită* (*The Hasty Pudding*, 1793 ; 1796).

MĂMĂLIGA PRIPITA

(*Fragment*)

CÎNTUL I

N-am să vă cînt azi, Alpi cutezători,
Cu crestele-avîntate pîn-la nori,
Scurtînd domnia zilei și-ascunzînd
Vederii mele, cerul ; nici mi-e-n gînd
Să vă slăvesc pe voi, franceze flamuri
Ce, fluturînd pe culmi, vestiți la neamuri
Că regii mor și omu-i dezrobit !
Subiectul meu, mai blind, neprihănit,
E pentru muza noastră un eres,
Dar — cer îngăduință ! — l-am ales

Căci e bogat și-n stare să inspire
Cea mai curată-a bardului simțire.

Nu-l urgisiți, rapsozi neînfricați
Ce-n câmpul epic trăsnete-aruncați ;
Nici voi ce, noaptea, îngăimați cîntare
Podgoriei și cramei rîzătoare
Și-nchipuiței zîne, lăudînd
Plăceri ce nu le încercați nicicînd.
Eu cînt plăcerea ce-o cunosc deplină,
Mireasmă-n zori de zi și, seara, cină —
Desfătul unei mămăligi pripite.

Hai, dară, strachina mea dragă, mi-te
Afundă-n gît pe sub al gurii cer
Și fii al sîufletului ușier.
Un ol de lapte proaspăt muls abia
În grajd, cu tine se va-mpreuna
Și, domolind căldura ta, mai mare,
Mă va scuti să suflu în mîncare.

Ah ! de-ar putea reda acest poem
Fiorul, cînd alături sîntem,
De încîntări ! De-ar ști și versul meu
Să prindă cheag, cum tu sub melesteu,
Prozaicul tău nume n-ar mai fi
Sperietoare-a muzei ! n-ar fi zi
În care să nu mîngîie-o ureche,
Cinstit de lumea nouă și cea veche !

Ajută-mă să cercetez, sfielnic,
Prin vremi, al stirpei tale lung pomelnic

Și spune-mi ce regină squaw ¹, cîndva, —
 Pînă-a veni Columb în țara ta —
 Prin mîndra-i faptă te-a adus pe lume ?
 Dar n-a avut în viața ei renume !
 O Ceres oacheșă a sfărîmat,
 Cu piatra, bobul de porumb uscat ;
 Cernînd făina galbenă prin sită,
 A presărat-o-n apă clocotită,
 A mestecat-o iute și, pe loc,
 Fiertura s-a umflat, a dat în foc
 Și, foc burzuluiță, năvălaşă,
 A înghițit din cele cocoloașe,
 Iar făcălețul harnic s-a-nvîrtit
 Prin clisă pînă ce-a făcut-o chit.
 Cînd, mare, linguroiul sfărîmat-a
 Și bulzul ultim, mămăliga gata !

Dacă, asemeni aburului cald
 În care, hulpav, nările îmi scald,
 Prea sacru-î nume, ce atîți nu-l știu,
 S-ar înălța spre-al poeziei fiu,
 Cu suflul laudei, sprintăra-mi muză
 Numaidecît ar face-o să dea-n spuză.
 Pe Oella de-am cîntat-o altcîndva,
 Virtute nouă îi vor adăuga.
 Nu numai Peru s-o ridice-n slavă
 Pe-această-a soarelui copilă bravă,
 Ci orișice îndepărtat ungher
 Ce-l luminează raza lui din cer !

Iubito, multă-mi este bunăvoia
 Atunci cînd te-nțîlnesc și în Savoia !
 Rătăcitor, copil al nimănui,
 Făcînd din orice țară țara lui,

¹ Squaw — femeie indiană.

Mi-e sufletu-mpăcat acum căci, iată,
Am regăsit prietena de-alt'dată.

În căutarea ta, fără folos,
Am colindat Parisul stricăcios,
Pe unde Bachus, cu ciracii, iese
Din hrube reci, ca să răstoarne mese.
La Londra, cea scăldată-n fum și ceai,
Iancheii nu spun numele ce-l ai,
Fiindcă-ar fi o palmă pentru nație
Și regelui i-ar cere-o proclamație.
Căci țările cu climă-amăgitoare
Și cărora li-e teamă de mult soare,
Cețoase, bîntuite de reci ploi,
Detestă generosul popușoi,
Ce crește-atît de spornic și bogat,
Stropit puțin și bine luminat.

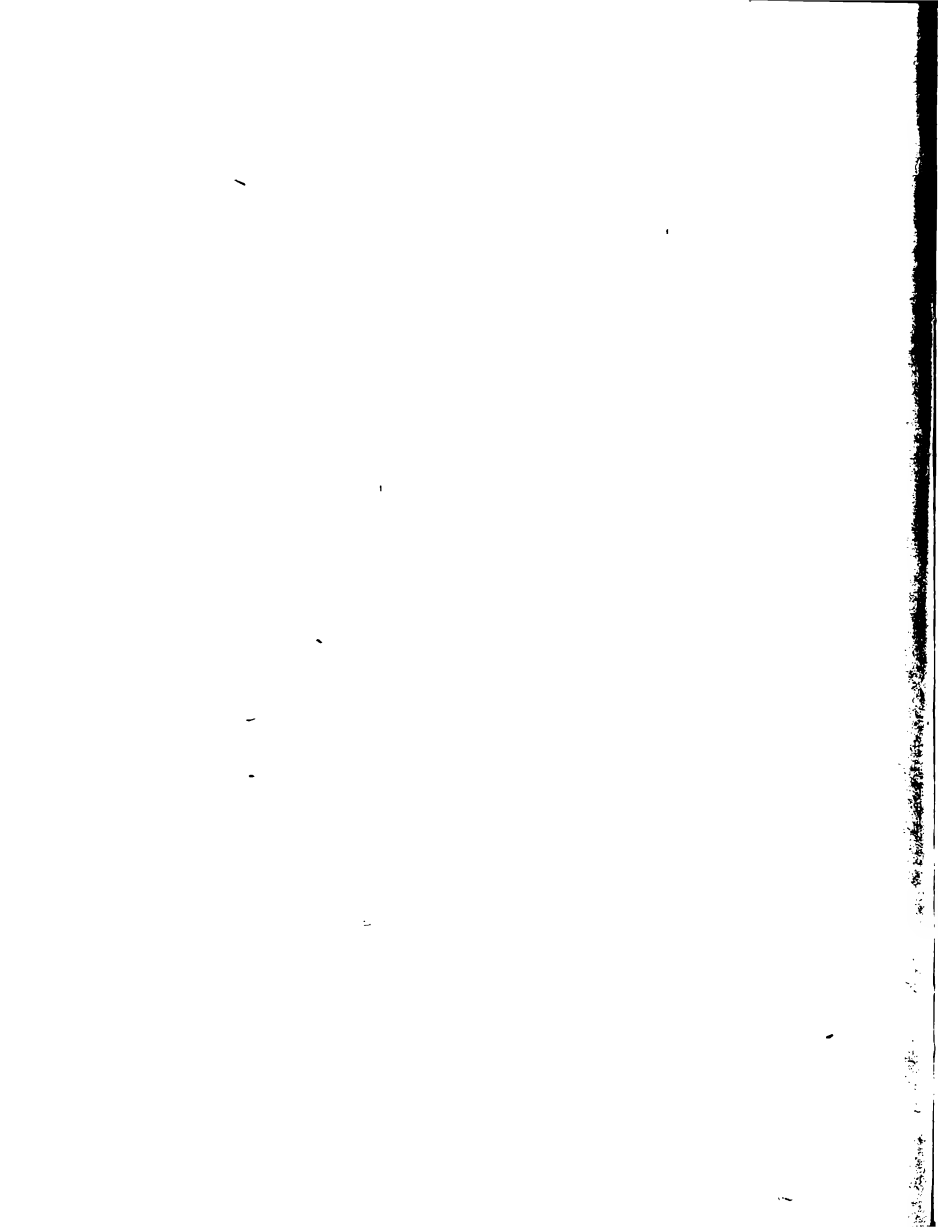
Ci, iată,-aici, de țara mea departe,
Ne regăsim și veseli sîntem foarte.
Ești tu ! Ai chipul galben-roșcovan
Ca și adevăratul indian.
Și timpul n-o să-l schimbe pînă-n veac,
Nici o să-l strice un pămînt sărac,
Zăpezile ce-n Alpi se-ngrămădesc
Sau aerul, nu tocmai bun, turcesc.
Porumb cît timp va crește undeva
Pe-un țarm cu soare, tu vei triumfa !

Mai nestatornic, omul a găsit
Cu cale să te cheme felurit.
Polanta ți se spune în Levant
Și-n Franța, bineînțeles, *polante*.
La noi stau altfel lucrurile ? Ași !
De pildă, pennsylvanii îți spun *mush*,

Iar belgii de pe Hudson, jignitor,
Suppawn — chiar cînd te-nfulecă de zor...
Scorniri sînt toate ! Eu o ştiu prea bine,
Căci de copil am stat pe lîngă tine.
Eşti *hasty pudding*¹ tu ! Al meu părinte
Aşa-ţi spunea cînd abureai, fierbinte,
Şi luîndu-ţi cuvenita apărare,
El tălmăcea astfel : — „Cu-nfrigurare
Ceaunul clocotit pe foc primeşte
Mălaiul pregătit şi îl găteşte.
Cu grabă-l scoatem şi cu-aceeaşi grabă,
Ne aşezăm şi... ne-apucăm de treabă —
Fără cuţit : de ce să scrijelească
Urechile sau blidul să-l ciobească ?
O lingură pe-a buzelor măsură,
Deprinsă să se-afunde în fiertură,
Că răuşeşte priceput şi des
Şi cinste-i face-ospătului ales.“

(L. L.)

¹ *Hasty pudding* — înămăligă pripită

SECOLUL AL XIX-lea

WILLIAM CULLEN BRYANT

(1794-1878)

Primul poet american de rezonanță mondială și, totodată, părintele poeziei americane din secolul al XIX-lea, Bryant s-a născut și a crescut în Massachusetts, a studiat dreptul și, pînă la urmă, s-a consacrat ziaristicii și literaturii. Stabilat la New York, a fost redactor, apoi redactor-șef al ziarului *New York Evening Post*, în care a publicat numeroase articole în lunga perioadă cît a ocupat aceste funcții (1829-1878), militînd pentru abolirea sclaviei, pentru libertatea cuvîntului, pentru dreptul la muncă și pentru o serie de reforme ale codului penal. Singurele evenimente care i-au întrerupt modul rutinier de viață au fost șase călătorii în Europa; iar olimpica sa seninătate sufletească nu a cunoscut zguduiri cînd, „din federalist, calvinist și clasicist... a devenit treptat democrat, unitarian și romantic.“¹

În timpul vieții sale, Bryant a publicat mai multe volume de versuri, dintre care se disting *Izvorul și alte poezii* (*The Fountain and Other Poems*, 1842), *Căprioara cu picioare albe și alte poezii* (*The White-Footed Deer and Other Poems*, 1844), *Treizeci de poezii* (*Thirty Poems*, 1864), *Imnuri* (*Hymns*, 1869); a făcut de asemenea traduceri în versuri albe engleze (pentametri iambici nerimați) ale *Iliadei* și *Odiszei*.

În creația sa originală timpurie se vedește influența poezilor englezi Blair, Cowper, Thomson și, mai ales, cea a lui Byron; mai

¹ B. V. Crawford et alt., *American Literature*, New York, 1957, p. 54.

tirziu, influența aproape continuă a lui Wordsworth. Bryant este adesea supranumit un „Wordsworth al Americii“ ; dar nu atât din cauza amintitei influențe, care s-a limitat la o serie de aspecte ale tehnicii literare, cât mai cu seamă datorită faptului că amândoi au fost primii poeți autentici romantici ai țărilor respective și, pe de altă parte, pentru că „au plătit tribut aceleiași muze“, văzînd în natură un subiect permanent de inspirație, vrednic de a fi descris și comentat în spirit filosofic.

Concepția poetică a lui Bryant este expusă teoretic cu deosebită pregnanță într-o conferință intitulată *Despre natura poeziei* (*On the Nature of Poetry*, 1826). Pentru Bryant, poezia este o artă *imitativă* numai într-un sens figurat, pentru că „prin simbolurile cuvintelor, sugerează atât obiectul sensibil, cât și asociația“. Ea este, prin excelență, o artă *sugestivă*, cuvintele de care se folosește fiind niște aluzii „lipsite de precizie“.

Bryant și-a urmat consecvent principiile în creația sa poetică, atât în poezia meditativ-filosofică avînd ca temă moartea (*Thanatopsis*, 1811-1821), trecutul (*Preriile — The Prairies*, 1832) sau libertatea (*Antichitatea libertății — The Antiquity of Freedom*), cât și în poezia descriptivă-lirică (*Glasul toamnei — The Voice of Autumn*) sau liric-erotică (*Îndrăgostitul din Arctica — The Arctic Lover*), în poezia antisclavagistă (*Căpetenia africană — The African Chief*) ca și în cea de gen patriotic (*Cîntecul oamenilor lui Marion — Song of Marion's Men*). Precumpănitor, însă, este apelul la „imaginație“ și „intelect“ — ceea ce îl va face pe James Russell Lowell să-l numească pe poet „un aisberg neinflamabil“.

POETUL

Tu, care-ai vrea ca între semeni
Să ți se spună bard ; și-n al tău vers
Atîtea gînduri mari să-ngemeni,
Încît să răscolești un univers !

Nu socoti zăbavă de o seară
Tocmirea cîntului ce n-o să moară.

Puterile-ți apleacă, toate
 Asupra mult visatei poezii,
Și-n ceasuri de singurătate,
 În faptul zilei treaz, în nopți tîrzii,
Cînd te cuprinde harul de proroc,
Din slovele ce-așterni fă briu de foc !

Alaiul graiului ales,
 Oricît de bine rînduit în gînd
Prin străduința fără ghes
 A recelui stihuitoar, nicicînd
Nu umezește ochii cetitori,
Nici inima n-o umple de fiori.

Vrei taina să cunoști prin care
 Poți sîngele iuți, vrăjitoarește ?
Simțirea *ta* să se-nfioare
 Și ochii *tăi* să plîngă-ntîi ; oprește
Mărețul gînd cît încă e fierbinte,
Și-aleanul răstignește-ți în cuvinte !

Iar dacă strofa-ți va părea
 Alcătuită fără meșteșug,
Întoarce-te sfios la ea,
 Aprinde iar al gîndurilor rug
Și, amintindu-ți focul care-a fost,
Făgaș găsește-i flacărei și rost.

Dar nici nu fă din vers prilej
De răbufnire-a trecătoarei pale
Și-a zgomotosului vârtej
Ce-adună colbul întilnit în cale !
Șuvoi ascuns sub fața mării line,
Simțire-adîncă cerem de la tine.

Vrei să arăți în poezie
Pămînt și cer și frumusețea lor ?
Cu ochiu-ți sufletesc re-nvie
Tabloul deslușit și grăitor,
Privește-l îndelung și cu mult drag,
Apoi înnoadă-al vorbelor șirag.

Dorești furtunii să-i dai viață
Și luptelor ? Tu însuți fii o parte
A mării încheștări ; te-agață
De o epavă, îngrozit de moarte,
Ia-n piept cetatea, bate-te cît doi,
Te-aruncă unde-i bătălia-n toi.

Așa vei făuri cîntare
Ce va putea trăi ; și mulți, citind,
Vor zice, nu fără mirare :
„Ce vrăji în paginile-i se cuprind !
Ce farmece a folosit, că știe
Să-mpartă cînd amar, cînd bucurie ? !“

(L. L.)

PRERIILE

Grădini ale pustiei sînt acestea,
Cîmp necosit, frumos. nemăsurat,
În graiul englezesc fără de nume,
Preriile. Le văd întîia oară.
Nemărginirea ochii mi-a mărit
Și inima. Priviți cum se întind
În valuri aeriene, pîn' departe,
Ca un ocean cu creste moi, pe veci
Încremenit sub lină adiere.
Încremenit ? O, nu ! Un freamăt nou
Îl smulge din puterea vrajei. Norii
Se fugăresc cu umbrele și, jos,
Întinsul unduiește. Hrube negre
Se-ndeamnă către piscuri înSORITE.
Ești vîntul care bate dinspre sud ;
Tu clatini florile de-argint și aur
Și treci pe lîngă șoimul din prerii
Ce, cumpănit o clipă-n ceruri, bate
Din aripe întinse, dar stă-n loc ;
În Mexic ai zburat prin palmieri
Și-n Texas prin podgorii ; și-ai zburlit
Cleștarul șipotelor, lunecînd
Spre pașnicul Pacific, din Sonora.
Ci, spune,-ai răsfățat tablou mai mîndru ?
Dar omul nu e printre ctitori. Mina.
Care-a zidit tîria a sculptat
Și dăltuit aceste verzi colnice,
A semănat costișele cu ierbi,
Le-a prefirat cu crînguri și le-a-ncins
Cu sihle. Potrivită pardosea
Pentru măreț al cerurilor templu,
Puzderia de flori a căror slavă

Se-ntrece cu a stelelor ! Ai spune
Că bolta ingenunche lângă scena
Ce-a îndrăgit — mai caldă, mai senină
Ca-n preajma munților din răsărit.
Și tot purtindu-mi calul prin verdeața
Ce-ajunge la oblic, pustiu-i pas
E-un zgomot sacrileg. Mă poartă gîndul
La cei al căror somn îl calcă el
Și-mi spun : aicea-s morții altor zile ?
Și colbul marilor singurătăți
De viață-a fremătat cîndva și-a ars
De patimă ? Gorganele-avîntate,
De strajă lângă riuri sau săltînd
Din stejărișuri cenușii — acestea
Să dea răspuns. Un neam apus de mult
Pămîntul l-a îngrămădit cu trudă
Cînd grecii mai ciopleau în Pentelic
Simetrice-ntrupări și ridicau
Din stîncă-i strălucitul Parthenon.
Cîmpiile acestea nesfirșite
Le-au dat bucate, le-au hrănit cirezi,
Bizonii cînd mugeau pe lângă staul
Sau gîtul cînd și-l petreceau în jug.
Întreaga zi gemea acest pustiu
De truda lor pîn'ce roșea amurgul
Și tinerii ieșeau să se preumbe
Și să-și vorbească-n limba lor uitată,
Iar vechi cîntări, din alăute stranii,
Dădeau glas dulce vîntului. Apoi
Descălecară oameni roșii, triburi
Nomade de războinici vînători
Și meșterii gorganelor pieriră.
Pe unde-au stat s-a așternut tăcerea
Atîtor veacuri. Lupul de prerie
Vînează-n fostele grădini și drumul

Mi-e străjuit de vizuini. Sobolul
 A răscolit cetatea truditoare.
 N-a mai rămas nimic, afară doar
 De mușuroaiele cu oseminte,
 Terase pentru zei necunoscuți
 Și vulturi de pământ ce-au aținut
 Pe neprieteni — pînă cînd, sălbatic,
 Pătruns-au, cîte unul, în cetate,
 Și din cadavre au făcut morman.
 Întunecații vulturi ai pădurii
 S-au năpustit spre gropile căscate
 Și-au ospătat, tăcuți și ne-nfricați.
 Din cînd în cînd, cîte-un fugar răzleț,
 Adăpostit prin mlaștini și păduri,
 Se-nfricoșa de umbre și murea.
 Iar îngerul cel bun a biruit.
 L-au mîngîiat cuvinte-alintătoare ;
 Alături de cuceritorii cruzi
 A cîrmuit și el ; și-a luat mireasă
 Din neamul lor ; și-ntr-un sfîrșit, părea
 Că a uitat — dar n-a uitat nicicînd
 Pe soața primei dragoste, copiii
 Măcelăriți, și țipetele lor.

*

Așa se schimbă întocmirea vieții.
 Așa se-nalță neamuri de făpturi
 Slăvite prin puterea lor, și pier,
 După cum suflul viu al lui Iehova
 Le umple sau le lasă. Omul roșu
 A părăsit livezile pustiei
 Și-a căutat pe lingă Rocky Mountains
 Un cîmp de vînătoare nou. Departe
 De-aceste riuri castorul clădește
 Pe ape-albastre ce n-au oglindit
 Om alb ; pe-ncepătura lui Missouri.

Pe lacuri unde naște Oregonul
Își nălță-a sa Veneție. Aici
Bizonul nu mai paște. Maiestos,
În turme ce cutremură pământul,
Colindă el, la patruzeci de leghe
Departe de-orice foc vînătoresc ;
Și, totuși, văd aici străvechea-i urmă,
Adînc întipărită lîngă lac.

Ci marele pustiu e plin de viață :
Sînt miriade de gîngănii, mîndre
Ca florile pe lîngă cari roiesc ;
Prietenose patrupeze, păsări
Ce n-au deprins a se feri de om,
Reptile de pămînt multicolore.
M-apropii, grațioasa căprioară
Se-azvîrle spre pădure. Colonist
Mai fără de opreliști decît omul,
Pe care l-a-nsoțit peste ocean,
Albina scaldă-n zumzete savana
Și-n scorbura stejarului și-ascunde
Nectarul, ca în epoca de aur.
Ascult prietenosul cînt... Ai zice
Că este surdul vuiet al mulțimii
Care-n curînd va poposi aici.
Se-aude rîset de copii și glasul
Codanelor și imnul de Sabbath.
Cu mugetul cirezilor se-ngîină
Cîntarea holdelor pe-ogorul ud.
Deodată-adie o boare ; visul meu
Se spulberă ; sînt singur cu preria.

(L. L.)

ANTICHITATEA LIBERTĂȚII

Aici sînt pomi bătrîni, stejari și pini,
Încinși de mușchi verzui ; aici pămîntul
N-a fost nicicînd crestat de vreun hîrleț,
Iar florile răsar nesemănate
Și, neculese, mor. E-o încîntare
Să zăbovești o vreme printre păsări,
Piraie, veverițe, adieri
Ce-alintă frunzele și răspîndesc
Mireasma cedrilor împodobiți
Cu boabe azurii. Străvechea umbră,
Neretezată, pașnică, mă poartă
Pe-a vremilor potecă-ncetoșată
Spre zorii libertății care-a fost.

Tu, Libertate, nu ești vis de bard,
Fecioară cu făptură mlădioasă
Și bucle mari țîșnind de sub tichia
Ce i-o dădea romanul unui sclav
Cînd îl descătușa. Ești un bărbat
Bărbos și înarmat pînă în dinți.
O mînă înzăoată duce scutul,
Cealaltă, spada ; fruntea-ți maiestoașă
Mai poartă urme-a multor încleștări
Și luptele te-au întărit. Puterea
Asupră-ți fulgerele și-a-ndreptat ;
Dar viața ce-ai primit din cer n-a stins-o :
Ți-a pregătit o temniță adîncă
Și-a dat poruncă la fierari smoliți
În mii de vetre să-ți călească lanțul ;
Iar cînd te-a socotit încătușată,
Te-ai smuls și zidurile închisorii

Le-ai dărimat, zducnind, precum din rug
Văpaia orbitoare, și-ai strigat
Popoarelor și-acestea și-au răspuns
Și-asupritorii au fost puși pe goană.

Nu omul ți-a dat drept de-ntîi născut,
Căci el ți-e frate geamăn. Dinioară,
Cînd doar ne-nfiripam, ședeai cu el,
Păzindu-i turma, stelele vegheai
Și trestia o învățai să cînte ;
Iar în hățiş, alătura de el,
Te războiai cu lupul și pantera,
Căci alți dușmani n-avea ; cu el brăzdai
Costișa potopită de furtuni.
Vrăjmașa ta de moarte, tirania,
Mult vîrstnică, temută, s-a născut
În urma ta ; iar cînd uzurpatorii
Îți întîlnesc necruțătorii ochi,
Se prăpădesc cu firea în cetate.

Cu anii ai să te-mputernicești,
Iar dînsa va spori în neputință,
Dar și în viclenie. Va întinde
Capcane-n drumul tău nepăsător
Și, clămpănindu-și mîinile osoase,
Va năpusti ordiile din umbră
Asupra ta. Pe feți-frumoșii ei
Îi va trimite să-ți smintească ochii
Și-urechile să-ți farmece vorbind
Aromitoare vorbe ; și-ntr-acestea,
Ciracii ei te vor încinge-ncet
Cu fire de oțel ce se vor face
Cătușe-n lege ; sau te va lega
Cu lanțuri tănuite în mătânii.

O, Libertate, nu-ți desface zaua,
Hangerul nu îl pune deoparte.
Și nu te odihni — vrăjmașul tău
E pururi treaz ; veghează, dar, și luptă
Pîn' se va naște-un nou pămînt și cer.
Dar dacă vrei să te desprinzi o clipă
Din zarva și-amăgirea omenească,
Să știi că sihăstriile străvechi
Te-așteaptă-oricînd cu brațele deschise.
Cît pe pămîntul nedestelenit
Pădurea era tînără și mușchii
De-abia se agățaseră de stînci,
Acestea ți-au vegheat copilăria
Și mulțumirea mică nu le-a fost.

(L. L.)

ÎNDRĂGOSTITUL DIN ARCTICA

Privește, scumpo, noaptea lungă
A iernii s-a sfîrșit !
Din hăuri soarele alungă
Zăbranicul cernit.
Mireasma blîndă-a feții tale
O răspîndește salcia-n vale —
Da, vara a sosit !

Seninul zilei a învins !
Ascultă cum trosnește
Întinsul gheții necuprins,
Cum pleacă nebunește,
Pe ape, munții de cleștar,
De coasta lor cum iar și iar
Torrentul se izbește !

Culcat pe-al algelor covor
În luntrea ce-ndărăt
Pe goeland îl lasă-n zbor,
Te-aștept ca să-ți arăt
Sihastrul promontoriu unde
Petrelul ouăle-și ascunde
În stînca de omăt.

Cît vei culege deditei
Cu lujerul plăpînd,
Eu am să lupt cu ursul. Hei,
Polarul urs nu-i blind,
Nici slab, dar, uite, cu ăst braț
Am să-l cuprind și-am să-l înhaț
Și-am să-l răpun curînd !

Iar cînd, sub cerul ocolit
De soarele posac,
Vîlceaua-și va fi înnoit
Lînțoliul alb din veac,
Din gheață-am să-ți zidesc bordei
Sticlos și străveziu, și-n piei
Podeaua am s-o-mbrac !

Vulpi albe se vor hîrjoni
În preajma ta ; crîmpeie
Din aurora fără zi
În ochi au să-ți scinteie.
Eu, te-oi privi și asculta,
Gîndindu-mă că noaptea grea
Cîndva o să se-ncheie.

(L. L.)

GLASUL TOAMNEI

Coboară din colină
Un freamăt tinguios ;
E frunza ce suspină
Și, fulguind lumină,
Se-așterne jos.

E vîntul toamnei rece
Plutind peste cuprins ;
Se-asmute pe potece,
Dă pomii să-i aplece
Și pleacă-nvins.

Oftează-n stuf un ceas
Și-n taină cercetează
Ce flori au mai rămas
Să cheme, fără glas,
Din cer o rază.

Se ia după copii,
Strecoară un fior
În nasuri și bărbii
Și-i lasă-apoi, zglobii,
Într-ale lor.

Aleargă-n chiot mare
Spre zările adînci,
Spre munți și codri-n care
Dorm lacuri, și izvoare
Zbucnesc din stînci.

În drum n-o să-l ațină
Al fetelor frunzar,
Nici hruba din ravină !
De-ajunge pe colină,
Purcede iar.

Cum nu te-ai tîngui,
Pribeag nemîngîiat,
Rîvnind, din zori de zi,
Răgaz, făr-a-l găsi
Nici la-nnoptat !

Iar dacă undeva,
Pe țarmuri pămîntești
L-ai dibui cumva,
Atunci ar însemna
Că nu mai ești !

E drept să tîngui : creste,
Păduri, ocean, pămînt,
Frumosul lumii-aceste
O clipă-și dau de veste
Și nu mai sînt.

(L. L.)

CÎNTECUL OAMENILOR LUI MARION

Sîntem puțini, dar dîrji, căliți
Sub Marion căpitan,
Cuvînt ce viră-n sperieți
Orice soldat britan.

Pădurea ni-e cetate ; cort —
Cipresul albăstrui ;
Știm codrul precum știe-un lup
De mare, marea lui !
Știm zidul vieții, nepătruns,
Ostroavele din lac,
Poienile cu stufăriș,
Ce-adăpostesc și tac.

Vai soldătimii englezești !
De-ar bănuî că noi
Vom preschimba ăst miez de noapte
În ziua de apoi !
Cînd puștile-și vor căuta,
Buimaci de somn, prin foc,
Cînd cei ce vor da piept cu noi,
Vor da de nenoroc ;
Și cei ce vor fugi-ngroziți,
Adulmecînd cumva
Un tropot crunt adus de vînt
Și zvon de oaste grea !

Apoi, dulceața ce simțim
În clipele de-odihnă,
Cînd lupta judecăm și prada
O împărțim în tihnă !
Ca-n timp de vînătoare, codrul
Răsună-n lung și-n lat
Și flori de cîmp împodobesc
Gamela de soldat.
Cîntări voioase-acopăr vîntul,
Prin cetine jălbar,
Și-adînc ni-e somnul pe culcuș
Din frunze de stejar.

Doar luna știe ce sîntem,
Din ceata cui ; și cum
Ne scapăr puștile, și caii
Cum ni s-aștern la drum.
Trăiești cînd porți focosul roib
Pe-un cîmp smălțat de lună,
Cînd simți cum îi zburlește coama
Vestirea de furtună.
O clipă-n lagărul englez,
O clipă, și-am plecat
În codru iar, pîn-a miji
De ziuă înc-o dat'.

Lîngă Santee sînt oameni aspri,
Cu părul alb ; și-ntreagă
Făptura lor e lîngă noi,
Ei pentru noi se roagă.
Cu-al verii zîmbet ne zîmbesc
Nevestele din prag ;
În lacrimi de Prier, fecioare
Ne-ntîmpină cu drag.
De dragul lor umblăm călări
Și cît pe-acest tărîm
Mai este urmă de englez,
Noi n-o să coborîm !

(L. L.)

THANATOPSIS •

Natura îi vorbește-n mii de graiuri
Acelui ce-ndrăgind-o, face taină
Cu orice-ntruchipare-a ei. De-i vesel,

Ea are glasul cristalin și-n zîmbet
Și-arată frumusețea ; de e trist,
I se strecoară-n suflet, dragăstoasă,
Tămăduind gingaș, ca un balsam.

Cînd duhul ți-e mînat de-al morții gînd
Și te cutremur groaznice vedenii,
Durerea de pe urmă, negrul val,
Amurgul mut, ne-ncăpătorea casă,
Și ți-e smintită inima de chin,
Te du sub cerul ne-ntinat și-ascultă
Cum pilduiește firea, cum în preajma-ți,

Uscat și mări și marea de văzduh
Șoptesc : — N-o să mai treacă mult și, iată,
Nici soarele atoatevăzător
În drumu-i nu te va vedea ; mormîntul
Va dumica de toți jelitu-ți chip
Și-oglinda mării nu-l va rezidi.
Pămîntul care te-a hrănit va cere
La dînsul să te-ntorni ; să te întorci, —

Tu, unul, unul și nedespărțit, —
De-a pururi cu stihiile. Vei fi
O parte-a stîncii fără de simțire
Și-a brazdei ce flăcăul necioplit
Cu plugul o răstoarnă și-n picioare
O calcă apăsător. Stejari și brazi
În groapa-ți vor înfige rădăcini.

Ci-n drumul tău spre veșnică odihnă,
Nu ai să fii stingher — nici ai putea
Lăcaș să-ți vrei mai falnic. Vei dormi

Cu patriarhii lumii de-altădat,
Cu regii, cu mai-marii astei lumi,
Cu cei mai înțelepți și buni și chipeși
Și cu profeții ninși de vremi — pe toți
Îi vei afla în marele mormînt.

Bătrînii și vrîstații munți ce reazem
Culcate, veșnic gînditoare văi ;
Cărunții codri, aprigele fluvii,
Pîraiele ce lunca o-nverzesc
Și, pretutindeni revărsat, întinsul
Oceanului posac și sur, — sînt toate
Găтели solemne spre-a împodobi
Mormîntul omului. Slăvitul soare,
Planetele, puzderia de aștri,
Din veacuri luminează pînă-n veac
Sălașurile triste ale morții.

Acei ce umblă astăzi în lumină
Sînt doar o mîină față cu acei
Ce dorm în gîli. Pe aripa dimineții,
Străpunge valurile din deșert
Sau pierde-te-n pădurea nesfîrșită
A Oregonului ce nu aude
Nimic afar' de propriu-i clipocit —
Și morții sînt acolo : milioane
Odihna și-au aflat în loc pustiu
De cînd a fost întemeiată vremea
Și-acum domnesc netulburați. La fel
Va fi și somnul tău ; și dacă viii

Nu vor băga de seamă c-ai plecat,
Amicii, că te-ai răzlețit de ei,
Ce-nsemnătate are ? Nu-i ființă

Să n-aibă-aceeași soartă. Cei ghiduși
Vor rîde la plecarea ta ; cei triști,
Se vor tîrî-nainte,-orbăcîind ;
Și toți își vor urma-ndrăgita umbră.

Ci-ntr-un sfîrșit, și ei vor lepăda
Huzurul sau durerea spre-a-și tocmi
Culcușul lîngă tine. Pe măsură
Ce se perindă-al anilor alai,
Copiii oamenilor, feți-frumoșii,
Bărbații în puteri, neveste, fete,
Moșnegi apuși sau prunci gunguritori,
Vor fi, pe rînd, în groapă coborîți
De-a dreapta și de-a stînga ta, de-acei
Ce vor veni apoi. Trăiește astfel
Încît atunci cînd ai să fii chemat
Să intri-n nesfîrșita caravană
Ce năzuie spre țărnul neștiut
Pe care toți își vor primi chilia
În hruba mutei morți, să nu păsești
Precum un sclav spre ocnă-n crucea nopții,
Mînat de bici ; te-apropie de groapă
Încrezător și ogoit, ca unul
Ce-ntinde uraniscul peste pat
Și-adoarme-n gîndul viselor frumoase.

(L. L.)

RALPH WALDO EMERSON

(1803-1882)

Ca filozof, eseist și poet, Emerson este cel mai de seamă reprezentant al *transcendentalismului* — mișcare ideologică-literară exprimînd critica romantică a capitalismului (sprijinirea concepției despre „omul natural“, umanism, cultul intuiției, al vieții spirituale individuale, protest social susținut, însă avînd un caracter abstract). Încă în epoca sa, cuvîntul „transcendentalism“ era socotit cel puțin „neclar“, echivalat cu „nebulozitatea“ ; iar în opera lui Emerson, ecuația poate fi urmărită mai lesne ca oriunde. Scriitorul s-a inspirat din izvoare eterogene (Platon, Plotin, filozofia orientală, Biblia, Bacon, Shakespeare, Rousseau, Kant etc.).

„Carlyle al Americii“ sau „filozoful poet“, cum i se spune adesea, Emerson este un scriitor și un stilist de prim rang în proza sa extrem de plastică și, adesea, epigramatică. Amintim : *Cărturarul american (The American Scholar, 1837* — „declarația de independență culturală a Americii“), numeroase eseuri (*Eseuri — Essays*, prima serie 1841, a doua serie, 1844), *Oameni reprezentativi (Representative Men, 1850)*, *Conduita în viață (The Conduct of Life, 1860)* etc.

Datorită caracterului mult mai abstract al versurilor sale, multă vreme Emerson nu a fost apreciat ca poet ; dar astăzi, multe poezii sînt socotite a fi la înălțimea prozei.

Influențate de poeții romantici englezi Wordsworth (descrierile de natură), Coleridge (cultul fanteziei) și Walter Savage Landor (tehnica epigramelor), poeziile lui Emerson nu sînt lipsite de autenticitate, fie că este vorba de stihurile descriptive (*Viscolul* —

The Snow-Storm, 1841), „transcendentaliste“ — adesea criptice (*Sfinxul* — *The Sphinx*, 1841 ; *Brahma*, 1857) sau persoanele (*Iubirii dă-i tot* — *Give All to Love*, 1847 ; *Terminus*, 1887).

Prin neglijarea structurilor metrice organizate, Emerson a avut o anumită înfriurire asupra lui Walt Whitman ; de asemenea, asupra poeziei americane din secolul al XX-lea.

FIECARE ȘI TOȚI

Țăranul în strai roș din cel ogor
În gîndu-i nu te poartă cînd cată spre pripor.
Pe deal, junca ce mugește ca de streche
Nu cată să încînte-a ta ureche.
Țîrcovnicul ce bate clopotul de-amiază
Nu știe că marele Napoleon, azi,
Și-a strunit calul și ascultă înfiorat :
Ostașii lui pe-un Alp s-au cățărat.
Nu știi că viața ta a dat un nou temei
Vecinei și crezurilor ei.
Toți sînt fiecărui de folos,
Singur, nimic nu e bun sau frumos.
Ziceam că un glas din înalțuri coboară
Cînd, în zori, o vrabie cînta-n arin ;
Am adus-o-n cuib acasă într-o seară,
Dar cîntu-i nu mai e vesel și deplin ;
N-adusesem nici rîul, nici cerul cu stele ;
Ea-mi cînta urechii ; ochiului îi cîntau ele.
Gingașe scoici zăceau pe mal
Și-n smalțul lor, cu fiecare val,
Bulbucii încrustau noi perle ;
Și vuiet se isca din mare
Cînd în mine aflau scăpare.
Mă scuturam de alge și spumă
Și rămîneam cu-ale mării odoare ;

Sărmanele pocite, zgomotoase,
Tot farmecu-și lăsaseră sub soare,
Lîngă nisip și viltoare.
Un tînăr o sorbea cu ochii
Pe-aleasa lui din stolul de fecioare ;
Dar nu știa că dintre rochii
Pe cea mai mîndră ea și-o-mprumutase
Din țesătura albului de nea.
Cînd în chilia lui veni-n sfîrșit și ea
Ca pasărea de codru-n colivie,
Din farmec ce să mai rămînă ?
O soață bună, dar nicicum o zîină...
Și-am spus : „Eu, adevărul îl rivnesc ;
Frumosul i-amăgește doar pe prunci ;
Să-l las, deci, jocului copilăresc“.
Dedesubtul meu, atunci,
Piedicuța a-mpletit cununi
Într-ale mușchiului țepușe ;
Am sorbit miresmele de căldărușe ;
În jurul meu erau brazi și goruni ;
Pe jos, ghindă și conuri de pin ;
Deasupra, veșnicul senin,
Luminos și îndumnezeit ;
Și iată că din nou am auzit
Al apei susur, matinalul ciripit ;
În simțuri mi-a pătruns, iar, frumusețea.
M-am dat întregului desăvîrșit.

(L. L.)

IUBIRII DĂ-I TOT

Iubirii dă-i tot ;
De inimă-ascultă ;
Amici, rude, zile,

Pămînt sau renume,
Gînd, muză, onoare,
Dă-i tot ce-i pe lume.

Stăpînă aleasă-i ;
Deci, lăs-o să-ndrume ;
Urmeaz-o în toate,
Sperînd peste poate.
Ea urcă întruna,
Se-afundă-n amiază
Cu aripa trează,
Cu gîndul nespus,
Dar este un zeu :
Cunoaște cărarea de sus
Ce-o scapă de greu.

Ea nu-i pentru lași ;
În loc de-ndoială
Ea cere-ndrăzneală,
Curaj nebunesc ;
Și plata-i e mare
Căci toate pe drumul
De-ntors se-mpătresc !
Iubirii dă-i tot ;
Dar dă ascultare
Și-acestui cuvînt
Rostit bărbătește :
Azi, mîine și-n veci
De dragostea ta, arăbește,
Cît poți, te ferește !

Adoră-ți iubita ;
Cînd însă, cumva,
Cîndva, vei vedea

Că tinăru-i piept
Adie în umbra
A mici bucurii
Ce tu nu ai cum să le știi,
Sloboade-o-ndată ca să fie
Descătușată ca un vis !
De poala ei să nu te*ții,
Nici să ridici cea mai umilă floare
Ce ți-a zvîrlit-o la picioare
Din estivala-i diademă !

Tu însuși nu ți-ai fost mai drag,
Căci ai zidit-o mai curată,
Iar despărțirea blăstemată
A-nnegurat ce a fost dumnezeiesc.
Ci înțelege-odată :
Cînd pleacă semizeii,
E semn că zeii se vestesc.

(L. L.)

VISCOLUL

Vestit de toate surlele din cer,
Sosește-omătul și, gonind pe cîmpuri,
Nu stă niciunde ; aerul albit
Ascunde munte, codru, rîu și boltă
Și prinde-n vâluri casa din grădină.
Drumeț și sanie-au făcut popas ;
Gonaciu-i priponit ; amicii, toți,
Închiși pe dinafară sint ; ai casei
Stau lingă veselul cămin, feriți
În sihăstria gureșă-a furtunii.

Priviți cum știe crivățul zidi.
Pe un morman de pietre nevăzut,
Încins cu țigle, meșterul abraș
Își rotunjește bastioane albe
Cu-acoperișuri gotice în pomi,
Peste pervazul ușii sau ferestrei.
Dînd zor cu mii de mîini și întocmind
Alcătuiri de-a dreptul nebunești,
De număr sau proporții nici că-i pasă.
În zeflema, atîrnă de-un coteț
Ghirlânzi de Paros ; tăinuit, ciulinul
Aduce-a lebădă ; din gard în gard,
Poteca muncii geme sub zăpadă
Iar fermierul suduie ; la poartă,
Un turn semeț se-nscăunează domn.
Iar cînd i-s ceasurile numărate
Și pleac-apoi de parcă n-ar fi fost,
Cînd vine soarele, zidarul lasă
Uimita artă să maimuțarească
Prin trudnică zidire, piatră lîngă piatră.
Veac după veac, lucrarea de o noapte
A șturlubaticului vînt, ciudata,
Glumeața-arhitectură a zăpezii.

(L. L.)

FABULĂ

O veveriță și un munte
S-au apucat odată să se-nfrunte.
El : — Ești o încrezută mică !
Ea : — Vrei, la o adică,

Să zici că tu ești foarte mare ?
E drept ; dar tot ce e sub soare
Se cade-a fi privit
Ca un întreg nedespărțit,
Ce face cu puțință
An, boltă și circumferință.
Și n-aș putea numi infam
Cest locușor pe care-l am.
Și dacă mare nu-s ca tine,
Nici tu, zău, nu ești mic ca mine,
Nici sprinten, este-așa ?
Nu zic, cărarea mea
Tu ești acel ce-o pregătește ;
Dar, să vorbim înțelepțește :
Sînt multe înzestrări ; și-s bune toate ;
Eu de nu pot să duc în spate
Păduri (e altul să le ducă),
Nici tu nu poți să spargi o nucă.

(L. L.)

HENRY WADSWORTH LONGFELLOW

(1807-1882)

Poetul s-a născut la Portland, Maine, dintr-o familie destul de înstărită de vechi puritani. A frecventat Bowdoin College (1821-25), iar între anii 1826 și 1828 a călătorit prin Franța, Spania, Italia și Germania. În 1834 a fost numit la catedra de limbi moderne de la Harvard. Înainte de 1839 a publicat puțin, însă în acest an apariția culegerii de versuri *Glasurile nopții* (*Voices of the Night*, 1839) îi aduce faimă. Călătorește din nou în străinătate în 1842; în 1854 renunță la profesorat.

Între timp publică, obținând același succes, printre altele, volumele de poezie: *Balade și alte poezii* (*Ballads and Other Poems*, 1841), *Poezii* (*Poems*, 1845), *Evangeline* (1847), *Cîntecul despre Hiawatha* (*The Song of Hiawatha*, 1855); *Peșitoria lui Miles Standish și alte poezii* (*The Courtship of Miles Standish and Other Poems*) vede lumina tiparului în 1858.

Tirajele acestor volume au fost enorme pentru epoca respectivă, ca și popularitatea autorului, atât în patrie cît și peste Ocean; se atestă că numai în Anglia, de pildă, s-au vîndut din prima zi 10.000 exemplare din *The Courtship of Miles Standish*. După moarte, însă, lucrurile s-au mai schimbat, și tocmai acele trăsături ale operei sale care-l făcuseră celebru au fost, și sînt și astăzi, criticate. De fapt, încă de pe cînd trăia, Poe (în *Longfellow and Other Plagiarists*) și alții, i-au imputat artificiiile, banalitatea, convenționalismul, lipsa de adîncime a ideilor și didacticismul multora dintre scrierile sale.

Totuși nu i se pot contesta sensibilitatea și lirismul autentic, mai cu seamă în poemele scrise către sfârșitul vieții. Piese ca *Făurarul satului* (*The Village Blacksmith*) sau *Excelsior* au fost (și mai sînt încă) memorizate de multe generații de elevi, dar există în volumele poetului pasaje și poeme de un profund lirism, precum și minunate descrieri ale naturii. *Algele* (*Seaweed*) a fost considerată printre lucrările antologice, iar o anumită prețuire se mai acordă și acum unui poem cum este *Construirea vasului* (*The Building of the Ship*), bunăoară.

Alte note pozitive, caracteristice : optimismul, îndemnul la muncă, la luptă, la onestitate.

Atunci cînd a abordat teme sociale, s-a situat adesea pe poziții progresiste : *Poeme despre sclavie* (*Poems on Slavery*).

Poetul a manifestat încă de pe băncile școlii un cald interes pentru folclorul și istoria vechilor triburi băștinașe.

Poemul despre Hiawatha este lung de cîteva mii de versuri și a fost creat după modelul epopeii finlandeze *Kalevala* ; lucrarea nu este lipsită de conținut emoțional, interes documentar și culoare locală.

În *Povești dintr-un han de la margine de drum* (*Tales of a Wayside Inn*), autorul a încercat să imite *Decameronul* sau *Povestirile din Canterbury*, de Chaucer, fără însă ca în istorisirile lui, foarte eterogene, să se poată ridica la nivelul capodoperei bătrînului maestru englez.

Dintre poemele lungi, *Evangeline* deapănă — în hexametri — povestirea tragică și fadă, în gustul timpului, a unei eroine canadiene care, pururi viguroasă și fidelă, își caută iubitul de-a curmezișul întregii Americi, pentru a-l afla abia în ceasul morții lui. Istoria primilor coloniști i-a furnizat tema unui poem similar cu precedentul — *Pețitoria lui Miles Standish*, personajele principale fiind titularul, un „căpitan puritan“, Priscilla — îndrăgita acestuia — și rivalul norocos, de asemenea puritan, Alden, Aici sînt de remarcat mai ales accentele marțiale, tratate destul de frecvent cu umor, și pitorescul scenelor cu indieni.

În încercările de a scrie și teatru (*Studentul spaniol* — *The Spanish Student*, 1843 ș.a.), Longfellow n-a izbutit nici mult decât

alți romantici — Tennyson, Coleridge. Proza (*Hyperion*, 1839) — neinteresantă.

Se mai cuvin menționate cu elogiul traducerile conștiințioase lucrate din *Divina Comedie*, precum și multe dintre cele din poezia franceză, germană etc. Serviciile aduse de Longfellow culturii americane și sub acest raport sînt de netăgăduit.

SCHELETUL ÎN PLATOȘA

„Hai, oaspăt fioros
Cu pieptul scorburos,
În strai de fier vîrtos,
O vorbă-ngaimă !
Tu, mort nemiruit,
Cu brațul scorojit
Întins ca la cerșit,
De ce-mi faci spaimă ?“

Zisei... Și-n ochii goi
Parcă sclipi un roi
De licurici, ca-n toi
De iarnă-n norduri ;
Ca de șuvoi fugar
Sub neaua lui Gerar,
Scrișni un glas amar
În stinse-acorduri :

„Un Viking vechi am fost
Dar nimeni al meu rost
Nu-l știe pe de rost
Din vreo sagă ;

De-aceea vin : să-mi fii
Tu *Skald* ; ci nu-mi greși
Povestea vieții, și
De seamă bagă !

În Nord, departe-avan,
Pe-al Balticei liman
Struneam de băietan
 Șoimani... Și-n goană
Trecea patina mea
Pe *Sound*-ul ce abia
Să-l calce îndrăzne
 Vreo lighioană.

În covrul înghețat
Urși suri am cercetat
Și-n calea-mi, cîteodat',
 Zbughea șoldanul ;
Lătrat de lup flămînd
Pîndit-am pînă cînd
Se auzea cîntînd
 Iar ciocîrlanul.

Cînd strîns-am ani destui,
La un corsar trecui,
Urmînd pe mări hai-hui
 Ceata-i tilhară.
Năprasnic trai duceam ;
Pe mulți ucisu-i-am
Și mulți, cînd porunceam,
 Însîngerară.

Stîrneam din somn cocoși,
Răcnind năbădăioși
Cînd chefuiam setoși
 Cît iarna ține ;
Berserk-ul basm străbun
Spunea — și beam, nebun,
Năstrape de gorun
 Cu *ale* pline...

Cîndva, ziceam cu haz
De-al mării crud talaz,
Cînd simt că pe obraz
 Mă ard ochi galeși ;
Cum stele cern lumini
Pe mohorîții pini,
M-au covîrșit blajini
 Fierbinți și moaleși.

Cu-albaștrii ochișori
Spăimați și-mbietori
În umbra brazilor
 Mă logodisem ;
Prin despicat veșmînt,
Al sînilor frămînt
De pui golași în vînt
 Îl deslușisem.

Într-un conac măreț
Cu pavezi în pereți
I-ădus-au cîntăreți
 Laude multe !
Dar cînd am spus că vreau
Lui Hildebrand s-o iau,
Cu toți opritu-s-au
 Să mă asculte.

Bînd *ale* din corn, cu spor,
Bătrînul luptător
A ris hohotitor
 Proșcînd cu spuma-i :
Așa cum se prăval
Strălucitori spre mal
Clăbucii de pe val
 Sub vifor numai.

Ea os de prinț, eu doar
Un Viking... și măcar
Că-mi surîsesse iar,
 M-au scos afară !
Dar pescărușa n-ar
Zbura după pescar ?
De ce al ei cuibar
 Nu-l privegheară ?

Pornisem să măsor
Al apei drum, de zor,
Cu cel mai scump odor
 Din Miază-Noapte,
Cînd văd la țarm, sub zări,
Pe Hildebrand în scări
Cu pîlcu-i de călări —
 De trei ori șapte.

Pornit-am... Vremuia ;
Fugeam ; ca o nuia
Catargul se-ndoia ;
 Dar... cade vîntul !
Cu greu aflai sălaș .
La Skaw, tărîm abraș,
Și-aici pe-al meu vrăjmaș
 Am fost văzîndu-l.

Se-ntoarse fremătînd
Vîntreaua mea în vînt
Și-al meu cîrmaci strigînd :
 «Fără cruțare !»
Cu pîntenul de fier
L-a-mpuns în bord ; și pier
Și luntre și năier
 În hău de mare.

Cum cată ascunziș
Spre stînci, zburînd costiș
Un cormoran, hoțiș
 Cu prada-n gheară,
Pe-al apei nesfîrșit
Prin viforul cumplit,
Eu fata ce-am răpit
 Am dus-o iară.

Într-un tîrziu s-a frînt
Al mărilor frămînt
Și-n bordul de sub vînt
 Văzum pămînturi ;
Acolo, drept palat,
Turn țațoș i-am durat
Veghind neîncetat
 Spre patru vînturi.

Ani mulți am viețuit,
Ea feți mi-a zămislit
Și-ncet s-a lecuit
 De spaima veche ;
Dar moartea n-are leac ;
Sub turn azi ochii-i zac,
Dar vor rămîne-n veac
 Fără pereche !

La suflet m-am făcut
Ca smîrcul lînced ; slut
Tot omul mi-a părut,
 Și viața slută !...
Și-n codrii mei merei
Prin za mă străpunsei
Cu boldul sulîței ;
 Moartea ne-ajută !

A temniței zăbrea
Spărgînd, suflarea mea
Sui spre stearpa-mi stea
 A vieții-acesteia !
Acolo olul plin
Îl soarbe-al spadei cin ;
Skoal, Northland ! Skoal, închin...
 Mi-am spus povestea.“

(T. D.)

VISUL SCLAVULUI

Zăcea cu secera în miini
 În lanul necules ;
Cu pieptul gol... I-a-nmormîntat
 Nisipul părul des ;
Și îi năzare, ca prin vis
 Și ceți, natalul șes :

Regescul Niger taie larg
 Meleagul visător ;
El iar se vede călărînd
 Și-aude cum cobor’

Lungi caravane zornăind
Pe-al muntelui pripor.

Regina-i neagră, pruncii lui
În, gînd i se-nfiripă ;
De gît, de brațe i se prind,
Și-l mîngîie o clipă
Și-n somn o lacrimă din ochi
În pulbere îi pică.

Se vede ápoi galopînd
Pe-al Nigerului mal ;
Și simte-n salt cum teaca lui,
Sub șa, izbește-n cal
Sunînd războinic... Friu avea
Din cel mai scump metal.

Prin fața lui zburau flamingi
— Steag roșu, scînteind —
Și pîn'la mare le-a urmat
Delungul lor colînd,
Pîn' la al cafrilor cătun,
Prin cîmpi de tamarind.

În noapte lei răcnesc ; țipînd,
Hiena dă răspuns ;
Hipopotami prin trestii trec
Spre vreun rîu ascuns —
Și ca de-al tobei ropot dîrz
Fu visul său străpuns.

În codri, graiuri mii și mii
De libertate spun,
Sălbatic urlă prin deșert
Și slobodul Simûn ;
Încet tresare-n somn, zîmbind,
De zvonul lor nebun.

Dar nici zăduful de amiaz,
Nici biciul n-a simțit ;
S-au spart cătuși în trupul său
Cel neinsuflețit —
Căci raza Morții lumina
Limanul nălucit.

(T. D.)

PROEM LA „HOINARUL“

Asfințește ; din aripa
Noptii, umbre mari coboară
Cum din zbor de șoim o pană
Cade prin văzduh, ușoară.

Văd prin bură și prin picle
Mici lumini în sat sticlind
Și tristeți covârșitoare
Simt de suflet cum se prind :

Val de dor și de tristețe
Deznădejdlor asemeni,
Pe cît piclele și bura
Seamănă — dar nu sînt gemeni.

Vino, un poem citește-mi, .
Un stih simplu și deplin
Să-mi alung din gînd frămîntul,
Truda zilei să-mi alin.

Nu din vechii, marii meșteri,
Nici din barzii cei sublimi
Sub ai căror pași răsună
Ale vremii adîncimi ;

Căci, precum chemarea goarnei,
Glasul lor urieșesc
Cîntă lupte și strădanii,
Iar eu tihnă azi rîvnesc.

Din sfioși poeți citește-mi
Stihul stors din pieptul lor
Ca din norii verii ploaia,
Ca prinosul pleoapelor,

Din cei barzi ce după lungul,
Lung nesomn și grele munci
Auzeau în suflet viersuri
Minunate și atunci...

Astfel de cîntări, din jugul
Zbuciumului ne dejugă
Și-s ca binecuvîntarea
Pogorită după rugă.

Cată-n tomul drag o stanță
Care galeș să se-nșire
Și împodobește-i ritmul
Cu frumoasa ta rostire...

Și noaptea de cînt se va umple
Iar grijile zilei, precum
Arabii, își strînge-vor cortul
Văzîndu-și, tăcute, de drum.

(T. D.)

PSALM PENTRU VIAȚA

Are rost să spunem, oare :
„Viața-i numai vis fugar !”
Doar în somn un suflet moare ;
Și nu-s faptele cum par.

Viața-i rîvnă ; Viața-i vie !
Nu-i mormîntul ținta sa ;
„Tot ce-i lut spre lut se-mbie”
Nu de suflet zisu-s-a.

Nici huzurul, dar nici jalea
Nu sînt rostul vieții, ci
A înainta pe calea
Spre mai bine și-a munci

Vremea zboară, arta-i lungă,
Inimile noastre bat
Parcă-s tobe ce ne-alungă
Spre mormînturi, necurmat.

Tu, în taberile vieții
În a' lumii bătălii
Să nu șovăi ca sfietii,
Ci oștean de frunte fii.

Nu scurma trecutul, nici
În ce fi-va nu te-ncrede !
Făptuie acum, aici !
Pune suflet — Domnul vede !

De la toți înaintașii ·
Vrednici, pildă dobîndim
Cum pe-al vremii colb cu pașii
Urma-ne putem s-o scrim —

Pași ce pe-un răzleț, un frate
Pe-ale vieții mări drumar,
Poate din restriști l-or scoate
Și-l îmbărbăta-vor iar.

Zor la trebi, deci, fiecare,
Orișicît ne-ar fi de greu
Plini de sîrg și de răbdare,
Pururi treji, clădind mereu.

(T. D.)

ALGELE

Cînd urlînd peste Atlantic
Vînt gigantic,
Vînt de echinox se-abate,
El alungă către maluri
Tulburi valuri
Și de alge încărcate ;

Ierbi crescute în Bermude
Pe stînci ude
Și în limpezile-Azore ;
Din San-Salvador dau iama,
Și Bahama,
Valuri lucii și sonore ;

Ierbi din spuma ce îngroapă
Tărmi sub apă,
Bubuind dinspre Hebride
Din epava costelivă
În derivă
Pe mîhnite văi lichide ;

În derivă totdeauna
Pe nebuna,
Vasta, forfotă marină ;
Pînă cînd în golfuri joase
Nisipoase
Algele-și găsesc hodină.

Și poetul e o mare
Peste care

Bate-al patimilor vînt ;
Din dureri și din năpaste,
Valuri vaste
Smulg și duc frinturi de cînt.

Vin din insule vrăjite
Aurite
Adevăruri ale vieții,
Și din spuma care pare
Sclipitoare
În dogoarea Tinereții.

Din Strădania cea cruntă
Care-nfruntă
Ale sorților maree,
Și din jalnica Nădejde
Ce plutește
Spartă-n țandări și crîmpeie.

În derivă totdeauna
Pe nebuna
Forfotire din simțiri ;
Dar, odată strînse-n carte,
Mai departe
Nu mai pleacă nicăiri.

(T. D.)

PETITORIA LUI MILES STANDISH

(Fragment)

Pe vremea Colonilor vechi, în țara Pribegilor — Plymouth,
Încolo și-ncoa prin puțin elegantu-i conac,

În pieptar, în nădrag și-n ciubote de piei de Cordova
Miles Standish, căpitan puritan, ostășește pășea.
Gînduri păreau că-l apăs, cînd, cu pumnii la spate, ades
Sta contemplîndu-și frumos lustruitele scule de luptă,
Care, prin flanc cite una, i-atîrnă-n iatac pe pereți :
Spanga, o za de oțel și un paloș fidel de Damasc
Încocîrjat și pe lamă cu mistice stanțe arabe,
Iar într-un colț, dedesubt, o pușcă, muscheta și flinta...
Nalt nu e dinsul de stat, însă zdravăn clădit și athletic,
Umerii largi, piept bombat, mușchi și cerbice ca fierul,
Smead ca aluna la chip, dar în barba-i roșcată (ici-colea)
Vriste de nea, ca pe rugi uneori în Novembre.
Foarte aproape ședea și vecinul John Alden,
Bunu-i prieten, scriind la o masă de pin, sub ferești :
Ochi viorii, păr bălai și obraz delicat — ca Saxonii —,
Roua juneții sclipind pe-ai săi nuri ca la prinșii pe cari
Sfîntul Grigore văzîndu-i strigă : „Nu sînt Angli, ci
Angeli !“
Cel mai nevîrstnic e el din bărbații sosiți pe „May Flower“.

Liniștea brusc fărîmînd, pe osîrdnicul scrib conturbîndu-l,
Astfel rostit-a semeț, căpitanul din Plymouth, Miles

Standish :
„Cătă spre-acest arsenal, către armele-aici spînzurate,
Lucii, curate, precum de parăzi sau inspecție gata !
Paloșul cel de Damasc eu în Flandra-l purtasem, iar zaua
— Ceasul în veci n-am să-l uit — m-a scăpat într-o harță,
cu zile ;

Uite, coleă deslușești mușcătura țintitului glonț
Chiar către inima mea, de un *arcabucero*¹ hispan.
Să nu fi fost za din oțel strecurat, azi ciolanele mele
Pulbere ele ar zace în groapa din bahna flamandă“.
Dete John Alden răspuns, însă hojma cu nasu-n hîrțoage :
„Într-adevăr, Dumnezeu domolit-a a glonțului goană,

¹ Pușcaș spaniol.

El, milostiv, te-a cruțat spre-a ne fi scutul nostru și arma !
Neprealuîndu-i cuvîntul în seamă, urmă căpitanul :

„Iată ce strașnic luceș, ca într-o armură
Însumi le-am ferchezuit, nelăsîndu-le altora-n grijă.
Bine a zis cine-a zis : «slujește-te însuți, și fi-vei
Bine slujit !...» Eu de arme-mi grijesc precum tu de condeie.
Apoi mai am și soldați — neînvinsa-mi și multa-mi oștire,
Înși într-armați cu crăcane și puști, doisprezece,
(Unsprece șilingi lunar, bașca de prăzi și legumă) ;
Și — precum Cezar — îi știu cum îi cheamă pe fieștecare !“

Asta rosti cu în ochi un surîs ca o rază de soare
Ce pe al mării talaz licurește și pieren-tr-o clipă.
Alden scria surizînd ; și cam astfel urmă căpitanul :
„Iată, prin geam poți privi mortierul de bronz ce l-am pus
Sus pe biserică — predica lui nu dă greșuri,
Glăsuie dîrz, răspicat, neclintit și cu logică fermă,
Dreapta credință vîrînd în păgînele inimi, de-a dreptul ;
Astăzi, socot că sîntem pregătiți să-nfruntăm Indianul.
Vină de-o vrea... Cît de iute, cu-atîta mai bine ;
Vină de-o vrea, fie el Sagamore, Sachem sau Pow-Wow,
Aspinet, Samoset, Coribant, Squanto sau Tokamaha-
mon !“...

Lung zăbovi el la geam, contemplînd gînditor peisajul,
— Umed de pîclele sure și aburii brizei de est —,
Crîngul, livedea, colina și țărmerii vineți ai mării,
Mute și trist pirotinde în umbra și soarele-amiezii.
Umbre-i treceau peste chip, ca și umbrele-acelei prive-
liști :

Neguri și apoi lumini ; și cu glas sugrumat de emoții
(Milă, părere de rău, gingășie) urmează mai apoi :
„Colo, pe-al țărmerii dîmb e înmormîntată Rose Standish,
Dalbă răsura de-amor, înflorită-n potecile mele !
Ea cea dintîia s-a stins, dintre toți cei veniți cu «May
Flower» !

Doarme sub lanul de grîu semănat peste dînsa acolo,
Căci de spioni indieni cat s-ascundem mormintele noastre,

Spre a nu socoti, numărînd, ciți din noi am pierit
 pîn-acum !
 Trist și pe gînduri căzut, măsura curmeziș încăperea...
 Prins în peretele-opus este raftul de cărți, printre care
 Trei sar în ochi prin mărimile lor și cotoare :
Ghid de Tunari, de Bariiffe, *Comentarii*, de Cezar
 Și, între ele-n mijloc, ocrotită de-acestea, *Scriptura*...
 Stă un moment cugetînd Miles Standish, și parcă ezită
 Care din trele s-o ia, ca să-și afle-alinare și sprijin :
 Luptele dintre Iudei, renumitele Romei campanii,
 Sau al tunarilor ghid destinat creștineștilor trupe ?
 Într-un tirziu, coborî de pe raft pe greoiul Roman.
 Stete la geam, îl deschise, și foile vechi, în tăcere,
 Le răsfoi unde-ades policarul sâpase
 Urme adînci, ca de pas — deci la cele mai crîncene lupte.
 Nu s-auzea în iatac decît pana zoritului tînăr
 Harnic răvașe scriînd, spre a fi cu „May Flower“ trimise,
 Care, de-o vrea Dumnezeu, mîine-poîmîine ancora-și saltă,
 Știri către țară purtînd despre iarna aceea grozavă,
 Scrise de Alden răvașe, și pline de-un nume : Priscilla,
 Și de renumele ei — puritana fecioară Priscilla !

(T. D.)

CÎNTECUL DESPRE HIAWATHA

(*Fragmente*)

INTRODUCERE

De-ntrebați de unde-s toate
 Toate-aceste vechi istorii
 Pline de codrene izuri,
 De a pajîștilor rouă,
 De-ale wigwam-ului fumuri,

Și de zarva viiturii
Ce se umflă și se-avîntă
Cu spăimîntător răsunset
Ca de tunet sus în munte ?

Eu răspuns v-aș da cam astfel :
„Din păduri și din prerie,
De pe lacurile-ntinse
Ale Țării-de-la Nord,
Din ținutul triburilor Ojibway și Dakotah,
De pe șes, din munți, din smîrcul
Unde stîrcul și Shuh-shuh-gah
Pigulesc prin stuf și papuri ;
Vi le vînd cum le-auzit-am
De la însuși Nawadaha
Bardul, dulce-cîntărețul“.

De-ntrebați de unde-a strîns
El aceste vechi istorii
Pădurețe, neguroase,
Eu răspuns v-aș da cam astfel :
„Din cuibarele din sihle,
Din a brebilor birloguri,
De pe-a zgriptorilor stîncă
Și din urmele de zimbrî !

I le-au fost cîntat pe toate
Colo-n țara mlăștinoasă,
În mîhnitele mocirle
Chetowaik, el, fluierarul,
Mahn fundacul, gîsca Wawa,
Stîrcul vinețiu Shuh-shuh-gah
Și gotcanul Mushkodasa !“

Dacă iarăși m-ați descoase :
„Nawadaha cine fuse ?
Zi-ne despre Nawadaha“,
La-ntrebări v-aș da răspunsul
Răspicat, precum urmează :

„În vilceaua Tawasentha,
În tihnită vale verde,
Lângă gureșele gîrle
Șade bardul Nawadaha.
Satul indian din preajmă
Porumbiști avea și iazuri
Împrejur, și-n spate codrul,
Codrul sunător de pini,
Iarna dalb și verde vara
Susurînd, cîntînd întruna.

Desmierdatelor pîraie
Le ghiceai pe vale firul
După vuiet primăvara,
Vara după aninișuri,
După albe pîcle toamna,
Iarna după matca neagră ;
Și vecin le fuse bardul
În vilceaua Tawasentha,
În tihnită vale verde.

Cîntecul lui Hiawatha
El acolo îl cîntase
Basmul nașterii și-al vieții.
Lunga-i rugă și postirea,
Traiul cel trudit și rîvna
Pentru sporul seminției
Și folosul tuturor.

Voi, căror vi-i dragă Firea
Și vi-i dragă lunca-n soare,
Voi căror vi-i dragă umbra
Din dumbrăvi și vîntu-n cetini,
Ploaia, viscolul de nea,
Zarva marilor puhoaie
Care buzna dau zbucnind
Peste stavila de zimbri,
Voi căror vi-i drag ecoul
Tunetului ce se-avîntă
Ca zăganul peste piscuri —
Ascultați legenda veche
Cîntecul lui Hiawatha.

Tu, cel căruia ți-s dragi
Ale ginților legende,
Glasul ca din altă lume
Ce blajin te-mbie parcă
Să ascuți pe la popasuri
Viersuri mult copilăroase,
Stihuri mult mîngîietoare,
Care-abia ating auzul
Ca un susur, ca o șoaptă —
Cîntecul lui Hiawatha,
Basmul indian ascultă-l !

Inimi simple și gingașe,
Fii ai cerului și-ai Firii
Crezători în omenia
Omului de pretutindeni,
Care știți că năzuiește
Spre nedeslușitul bine
Și sălbatecul ce-n bezne
Bîjbîind cu mîna-ntinsă,
Prinde dreapta Celui-Veșnic

Ca să-l scoată la lumină —
Ascultați povestea simplă
Cîntecul lui Hiawatha !
Voi ce colindați prin țară
Înverzitele drumeaguri
Unde dracila-și întinde
Rugii cu ciorchine roșii
Peste mușchiul surei stînci,
Sloveniți pe la popasuri,
În bătrîne țintirime,
Literile-aproape șterse,
Semnele nemeșterite,
Încărcate fiecare
De nădejdi și de aleanuri
Și fierbinți de duioșie
Pentru voi și pruncii voștri —
Stați, cetiți în slova veche
Cîntecul lui Hiawatha...”

I

PIPA-PĂCII

Sus pe Muntele Preriei,
Hăt în pisc la Piatra-Pipei,
Gitche-Manitou-cel-Vajnic
Domnul Vieții, pogorit-a
Peste cleanțurile stîncii...
Falnic stînd, chemă la sine
Semînțiile de oameni.

De sub talpa sa un șipot
A țîșnit în faptul zilei
Și-a sticlit' sărind în hăuri
Precum steaua cea cu coadă
Ishkoodah... Plecat spre glie

Duhul scrisu-i-a c-un deget
Drum cotit peste cîmpie
Glăsuindu-i : „Mergi pe-aici“.

Iar din roșul trup al Pietrei
Mîna lui un boț desprins
Rotunjind un cap de pipă
Meșterit dibaci, cu chipuri !
Gît făcutu-i-a din trestii
De pe-al șipotului mal,
Înfășat în frunză verde ;
Și-a îndesat în pipă coajă
De la sălcii, roșii sălcii ;
A suflat apoi spre codru
Rămurișul, frămîntîndu-l
Pînă s-a aprins cu pară ;
Falnic stînd pe grui de munte
Gitche-Manitou-cel-Vajnic
Fum a scos din Pipa-Păcii
Ca un semn către noroade.
Fumul se suia agale
Prin văzduhul dimineții
Ca un fir de ață neagră,
Apoi ca un abur vînăt,
Ca un nor de nea, mai apoi
Despletit ca o pădure,
Năzuind mai sus, mai sus
Pînă sus în fundul slăvii
Și s-a spart de bolți acolo
Răvășindu-se în lături.

Iar din valea Tawasentha,
Din vilceaua Wyoming,
Din dumbrăvi din Tuscaloosa,
Hăt, din Munții cei Stîncoși,
De la apele din Nord

Oamenii văzură semnul :
Fumul nalt din fundul zării,
Văd Pukwana Pipei-Păcii.

Magii ginților atuncea
Zis-au : „Iat-o, e Pukwana
Ca o salcie boltită,
Iată semnul ce ne cheamă ;
Gitche-Manitou-cel-Vajnic
Triburile le adună
Și pe luptători la sfatu-i“.
Peste șesuri și pe riuri
Vin ai ginților războinici :
Delawarii și Mohawkii,
Choctawaii și Comanchii,
Pawneii, Negrele-Picioare,
Vin Shoshonii și Omahii
Dacotanii și Mandanii,
Vin Ojibwai și Huronii...
Se-adunară luptătorii
La chemarea Pipei-Păcii
Sus pe muntele Preriei,
Sus în pisc la Piatra-Pipei.

Și au stat pe cîmp acolo
În războinic strai și-n arme
Și sulemeniți ca frunza
Toamnei și ca zarea-n zori,
Măsurîndu-se sălbatici
Cu ochi plini de-ntăritare
Și cu vrajbă-n piept bătrînă,
Cu venin din uri străbune
Și vechi dor de răzbunare.

Gitche-Manitou-cel-Vajnic
Ziditorul triburilor
I-a privit pe ei cu milă

Și cu dragoste de tată ;
Sfada lor o a privit-o
Ca pe-o ceartă-ntre odrasle,
Ca pe o rică-ntre nevîrstnici.
Peste ei tinzîndu-și dreapta
Spre-a le mai muia cerbicea,
Și ca să-i mai desfierbînte
Sub a mîinii sale umbră,
Le-a grăit cu glasul falnic
Ca un zvon adînc de ape
Care cad peste prăpăstii
Și le-a zis, mustrandu-i, astfel :
„O, sărmanii mei feciori !
Ascultați cuvînt cuminte,
Ascultați povață bună,
Vorba Duhului-cel-Mare
Domnul vieții, Tatăl vostru :

Cîmp v-am dat de vînătoare
Ape ca să prindeți pește,
Urși v-am dăruit și bouri,
Reni v-am dat și căprioare,
Gîrlițe v-am dat și castori,
Am umplut de păsări smîrcul
Și v-am pus în riuri pești ;
Pentru ce nu vi-s destule ?
Pentru ce vă place oare
Voi din voi vînat să faceți ?

M-a scîrbit gilceava voastră
Harța, sîngele ce curge,
Rugile de răzbunare,
Dușmăniile și vrajba.
În unire vi-i vîrtutea
Și-n gilcevi primejdii sînt.

Împăcați-vă odată
Și trăiți cu toți frățeste !

Prooroc vă voi trimite
Un mîntuitor de neamuri
Să 'vă-nvețe, să vă-ndrume,
Să trudească-n rînd cu-ai voștri.
Dacă-i veți urma povățul
În belșug prunci mulți veți crește,
Iar de nu-i dați ascultare
Spulbera-vă-veți, pieri-veți ;

Afunda-ți-vă-n pîriul
Ce vă curge la picioare
Și spălați-vă vopseaua,
Sulimanul cel războinic,
Degetele-nsîngerate ;
Îngropați măciuci și arme,
Rupeți cite-un colț de piatră,
Faceți Pipe ale Păcii,
Iar din preajmă frîngeți trestii,
Puneți-le pene mîndre,
Beți cu toții calumetul
Și de azi trăiți ca frații !"

Au zvîrlit acei războinici
Straiele din piei de ren,
Armăturile de luptă
Și sărînd în riul aprig
Și-au spălat văpseaua toată ;
Apa limpede-i scăldase,
Limpede și străvezie,
Izvorită chiar din urma
Domnitorului Vieții ;

După ei pîriul curse
Crîncenat de vrîste roșii,
Parcă încruntat cu sînge !

Au ieșit din rîu bărbații
Curățați de semn războinic
Și pe mal își îngropară
Ghioagele și orice arme.
Gitche-Manitou-cel-Vajnic,
Marea Umbră, Ziditorul
A zîmbit spre-ai săi prunci firavi !

Și-n tăcere luptătorii
Frînt-au bulzi din steiul roșu
Meșterindu-și Pipa-Păcii ;
De pe țarm luară trestii,
Le-au legat cu pene mîndre
Și-au purces înspre sălașe ;
Iară Duhul, sus prin nouri
Înălțîndu-se, se duse
Prin a cerurilor vrană
Și li s-a ascuns vederii
Învelit în clăbucetul,
În Pukwana Pipei-Păcii.
.....

III

COPILĂRIA LUI HIAWATHA

Nu mai știu în care veacuri,
În de mult uitate zile
A căzut în ceas de seară,
A căzut din luna plină
Jos, Nokomis cea frumoasă ;

Soată, însă nu și mamă,
Petrecea cu alte fete,
Legănându-se-ntr-un leagăn
Împletit din corzi de viță ;
Dar învinsa ei vrăjmașă
Veninoasă și pizmașă
Reteză frunzosul scrînciob,
A tăiat a viței coardă...
Și, țipînd, căzu Nokomis
În lumina serii lină
Pe tăpșanul Muskoday,
Jos pe pajiștea-nflorată...
„A căzut o stea din ceruri !“
„Cade-o stea !“ spusese lumea.

Jos pe mușchi și pe ferigă,
Pe brîndușele preriei,
Pe tăpșanul Muskoday,
Sub lumini de stea și lună
Pruncă zămisli Nokomis,
Dîndu-i numele Wenonah,
Ea fiind întîia fiică.

Ca brîndușele preriei
A crescut odrasla zînei
Năltică și firavă,
Gingașă ca zarea lunii
Și ca sclipetul de stele.

Pururi o-ndemna Nokomis
Dăscălind-o iar și iarăși :
„Teme-te de Mudjekeewis,
Fugi de Cel-din-Soare-Apune,
N-asculta la ce-ți îndrugă,
Nu te tolăni pe pajiști,
Peste crini să nu te-nclini
Ca să nu te vatăme“.

Dar ea n-a luat aminte,
N-a luat povăț cuminte.
Și-ntr-o seară peste șesuri
Vîntul a venit agale
Șopotind prin flori și frunze,
Lujerii încovoidu-i
Și a prins-o pe Wenonah
Tolănită-ntre brîndușe.
Și-a-nvelit-o-n amăgele,
A-nvăscut-o-n dezmierdări,
Pînă cînd în grele chinuri
I-a făcut un fiu fecioara,
Puiul dragostei și-al caznei.

Astfel pruncul Hiawatha
S-a născut — fiul minunii.
Dar copila lui Nokomis,
Muma pruncului acesta,
Prăpăditu-s-a uitată
De mișelul Mujdekeewis,
Vîntul crud din Soare-Apune.

Mult s-a tînguit Nokomis
Îndelung jelindu-și fiica :
„O, de ce nu mor ca tine,
Gingăvea printre suspine,
Ar seca în mine jalea !
Wahonowin ! Wahonowin !“

Lîngă lacul Gitsche-Gumee,
Lîngă luciul Apei-Mari,
Un wigwam avea Nokomis,
Ea, Nokomis, fata lunii.

Codrul își nălța alături
Pinii negri, mohoriții,
Brazii încărcați de conuri ;
Apă-Mare, chiar în preajmă,
Strălucind zvîrlea în țărmul
Însorit, cu limpezi valuri.

Și-aici gîrbova Nokomis
L-a crescut pe Hiawatha
În culcuș de mușchi și trestii,
În de lemn de tei copaie
Prinsă-n vine tari de ren.
Cînd plîngea, ca să-l aline
Îi zicea : „Hai, taci, căci Ursul
Ursul-despuiat te-nhață !“
Și-i cînta ca să-l adoarmă :
„Ewa-yea, Puiuț de bufnă !
Cine-n wigwam luminează ?
Ce ochi mari lucesc în wigwam ?
Ewa-yea ! Puiuț de bufnă !“

Multe l-a-nvățat Nokomis :
Despre stelele din cer,
Despre Ishkoodah cometa
Cea cu pletele de pară,
Despre-a duhurilor Horă,
De războinicii cu ghioage
Ce spre nord, departe pleacă
În geroase nopți de iarnă ;
I-arătase-n cer cărarea,
Alba Umbrelor cărare
Cu stafii și cu strigoaice,
Ce împarte bolta-n două.

(T. D.)

JOHN GREENLEAF WHITTIER

(1807-1892)

Descendența dintr-o familie săracă de quakeri din Massachusetts cu vederile înguste și severe caracteristice acestei secte, educația deficitară, influența îndelungată a mediului strict provincial, daltonismul, surzenia parțială și, în general, starea șubredă a sănătății, datorită muncii istovitoare ca fermier, cizmar, învățător, redactor de ziare (la Boston și Hartford) și politician activ înrolat în rîndurile aboliționistilor (a fost, printre altele, semnatar al *Declarației anti-sclavagiste* din 1833) — sînt tot atîtea elemente de care trebuie să se țină seama în aprecierea prodigioasei activități scriitoricești a lui Whittier (40 de volume publicate în cursul vieții). Pentru că, lăsînd la o parte unele nedesăvîrșiri, opera sa poetică este remarcabilă, atingînd culmi de autentică realizare artistică, de pildă, în capodopera sa *Înzăpeziți* (*Snow-Bound*, 1865-1866), evocare autobiografică pe fundalul rustic al Noii Anglii de altădată, concretizat printr-o succesiune de tablouri flamande.

Este adevărat că Whittier-quakerul se trădează în foarte multe din poeziile sale, îndeosebi în cele cu un pronunțat caracter religios (de exemplu în *Psalmul meu* — *My Psalm*, 1859), dar sectarismul nu este, în linii mari, un element dominant; el este împins în penumbra versurilor de un umanism generos, patriotism, dragoste de libertate și adevăr, optimism, interes pentru multiple probleme de actualitate, sensibilitate și lirism (ca în cazul lui Bryant, reținut și demn). Îmbinate felurit, aceste trăsături se ma-

nifestă viguros în principalele poezii ale scriitorului — în cele antisclavagiste (*Massachusetts către Virginia — Massachusetts to Virginia*, 1843 ; *Bun-rămasul unei mame, sclavă în Virginia — The Farewell of a Virginia Slave Mother*, 1838 ; *Barbara Frietchie*, 1863 etc.), în cele descriind viața indienilor (*Mogg Megone*, 1836 — care imită, pînă la un punct, maniera poetică a lui Walter Scott), în cele referitoare la perioada colonială a Americii (*Cassandra Southwick*, 1843 ; *Mabel Martin*, 1857) sau în ciclul de poezii dedicate meșteșugarilor (*Meșterii corăbiilor — The Shipbuilders ; Ciubotarii — The Shoemakers*, 1845 etc.).

Whittier vorbește de „munca grea al cărei ritm aspru l-a asurzit“, astfel încît scrie „în slove ce scrișnesc“, dar în poeziile incluse în principalele volume ale scriitorului (*Cîntece despre căminul meu — Lays of My Home*, 1843 ; *Glasurile libertății — Voices of Freedom*, 1846 ; *Poezii — Poems*, 1848 ; *Cîntecele muncii — Songs of Labour*, 1850 ; *Panorama-și alte poezii — The Panorama and Other Poems*, 1856 ; *În vreme de război — In War Time*, 1864), „slovele“ sînt simple, uneori aspre, dar nu „scrișnesc“. Frazele sînt în general clare, amintind adesea exprimarea rapsozilor populari (de exemplu de balada *Surorile — The Sisters*, 1858) ; versificația, destul de variată, nu coboară sub limita exigențelor secolului ; ritmurile impun, ca acelea ale lui Burns, din care s-a inspirat nu o dată.

PREDOSLOVIE

Mi-e drag cel cîntec vechi, alint
Al veacurilor și fior,
Drag Spenser, vers de mărgărint,
Drag Sidney, liră de argint,
În miezul astei vieți ca roua-ntremător !

Măiastre cîntecele lor
Zadarnic pana-mi ispitesc ;
Le sorb cum sorb de pe răzor
Flori mute stropul dătător
De viață, purtător al harului ceresc !

Aici e frig și munca-i grea
Și aspru-i ritm m-a asurzit ;
În slove ce scrișnesc, de-abia
Înjgheb un vers pe-o canava
Țesută din furtuni și zbucium nesfîrșit.

Frumosul mistic în zadar
Aș încerca să-l înfirip ;
Nevrednic foarte, nici măcar
O trăsătură, — un tîlc mai rar
Cu ochii-mi de mirean nu văd pe-al Firii chip.

Ce taine-n suflet se ascund
Nu știu, căci n-am profetic glas
Și n-azvîrl plumbul mai afund
De viața sură, nu pătrund
În crunte deznădejdi sau împliniri de-un ceas.

Încalte-i sincer și trăit
Tot ce stă scris în acest tom.
Pe despoți îi urăsc cumplit ;
Ce-ndură-un frate urgisit
Îndur și eu și cer dreptate pentru om.

O, libertate ! Mi-e străin
Angelical lui Milton har
Sau al lui Marvell vers senin ;
Ci darul, cit îl am, l-închin,
Cu-aceeaşi dragoste, pe sacrul tău altar.

(L. L.,

MASSACHUSETTS CĂTRE VIRGINIA

(Fragment)

Din Massachusetts, munţii liberi ai nordului trimit
Virginiei scăldate-n soare răvaş de bun-găsit.
Nu vorbă grea şi-ntăritată, nici zbierăt de trompeţi,
Nici tropot de armate-n marş, nici trap de cai semeţi.

N-am grămădit pe uliţi tunuri cu gură fără fund ;
Pulberăriile tăcute nămeţii le ascund ;
Şi-n porturi, pînzele umflate de briza dinspre coastă
Către negoţ, nu bătălie, semn de pornire-adastă.

Virginia, ne-ameninţi ; vîntul ce bate dinspre sud
E de sudalme încărcat şi cei de-aici le-aud ;
Dar nici un braţ, cinstită, nu-şi lasă munca lui,
Şi nici un pădurar securea nu şi-o atîrnă-n cui !

Spre ţărmul lui St. George se-asmute talazul hrăpitor
Şi neguri se aştern, vîscoase şi albe-n Labrador ;
Dar mîndre-s inimile celor cari, neştiind ce-i teama,
Se-mbarcă-n luntri la Marblehead sau Capul Sfintei-Ana !

Lumina rece-a nopții trupul înfrigurat le-arată
Strângînd năvodul și-nfruntînd furtuna înghețată.
Ca vîntul liberi, ne-nfricați ca apele adînci,
Își rid de plantatorii, ce amenință casele din stînci.

Cam ce-ar dori Ținutul vechi ? Uitat-a oare cum
Oștiri britane și-au croit prin țara asta drum ?
Cum oamenii din Massachusetts, cu-ai voștri într-un rînd,
În crunta salvă-a lui Cornwallis se repezeau cîntînd ?

Uitat-a cum Bay State, dînd glas chemării avîntate
A cetățenilor din burguri, vorbea de libertate ?
Cînd vîntul dinspre miazănoapte purta pînă departe
Chemarea ce-o rostise Henry : „Ori libertate,-ori moarte ?“

Cam ce-ar dori Ținutul Vechi ? Feciorii i-au trădat
Memoria părinților și legea de-altădat'
Și astăzi de la Marea Cartă a libertății-abdică,
Ci noi, noi cei din Massachusetts, să îi urmăm adică ?

(L. L.)

PRIETENA DE JOC

Prin cetini negre-n Ramoth Hill
Un freamăt se vestea ;
Ningeau, purtate de zefir,
Petalele de nea.

Flori dedesubt, sus, ne-ntrerupt,
Al păsărilor tril...
Mai dulce, dar mai tristă zi
N-a cunoscut copil.

Căci, vai, prietena de joc
S-a dus spre alte zări
Și-a luat al verii cald surîs,
Și lumea de-ncântări.

Pe toți ai săi i-a sărutat
Și mie mi-a-ntins mîna.
Puteam rîvni mai mult ? Eram
Rîndașul — ea, stăpîna.

Aceleași dimineți de mai
S-au mai desprins șirag
Din salba anilor ; ci-n darn
Am așteptat-o-n prag.

Străbat prin anii cenușii
Cu pași ce nu răsun ;
Însămîntez în marte griji
Și toamna le adun.

În țara-i anul împrejur
Bujorii ard la chip ;
Copiii soarelui, desculți,
Se zbeenguie-n nisip.

I-alintă mîna cu brățări
Nu simplul șorțuleț
În care nucii-i scuturam,
Cî-o rochie de preț...

Și-acum rodesc pe coastă vii
Și-aluni pe deal ; și-acum,
De-arminden, codrul Follymill
Se-mbată de parfum.

Pe lac sparg nuferi ; păsăruici
Clădesc în crengi cămin ;
Iar pinii-ngîn pe Ramoth Hill
Al mării murmur lin.

Mai sînt acestea-n gîndul ei ?
Ce-a fost s-a spulberat ?
Sau pinii de pe Ramoth Hill
În visu-i mai răzbat ?

O văd și glasul i-l aud.
Oare-i mai spun ceva ?
Ce-i pentru ea un băiețaș,
Rîndașul lor cîndva ?

Ce-i pasă ei că și acum
Durează cuib prihori ?
Că-n alte mîini se-adună nuci
Și-n alte rochii flori ?

Prietenă de joc, te-aștept
Pe-un tron de mușchi ; și azi
Cei toporași mai înfloresc
Și-l adumbresc cei brazi !

Ferigi, mesteceni și acum
Înmiresmează vîntul ;
Ca ieri, în faptul verii, sturzi
Își înfiripă cîntul.

Și pinii de pe Ramoth gem
Ca marea ; — al lor oftat —
Oftatul schimbătoarei mări,
Ce-atît ne-a-nstrăinat.

(L. L.)

MEȘTERII CORABIILOR

Roșesc a' dimineții slăvi ;
Pămîntu-i fumuriu ;
Spectral, scheletul albei năvi
În ceața de pe rîu.
Înceapă-și ferăstrăul, dar,
Rîșnitu-obișnuit ;
Securea cadă pe stejar,
Ciocanul peste nit.

Se-nfoaie foalele la foc ;
Zvirlite către cer,
Scînteile se prind în joc
Cu stelele și pier.
De dragul nostru va trudi
Fierarul noduros
Și nicovale-ntreaga zi
Va geme sub baros.

Ortacii ne trimit răvaș
Din sihle, — brad și fag ;
Coboară pentru noi plutași
Și-nfruntă grind sau prag ;
Și codrii pentru noi răsun
Cînd sub călit topor,
Vrîstat de veacuri, un gorun
Se surpă în ponor.

Sus ! sus ! mai mîndre meserii
Decît a noastră nu-s !
Prin artă, marile stihii
Noi, oameni, le-am supus !
Ciopliți ! Legați ! Nit lîngă nit !
Mai strîns ! Ca nu cumva
S-ademenească-un val lihnit
Un luft în chereștea.

Oriunde chila va brăzda
Al mărilor imaș
Și spumele vor împrôșca
Bompresul cel trufaș,
Cuvîntul spus de căpitan
Oricine să-l cinstească ;
Pe puntea beată, ca pe mal
Matrozii să pășească !

În darn al vulturilor plisc
Să bată-n arboradă,
Și-al stîncii cufundate pisc
În bord să se repeadă !
Lăcrița ce-i trimisă-n dar
Oceanicului vînt
Să fie pentru marinar
Cetate sau mormînt !

Mireasma mării să mai stea
Pe colbăite stînci ?
În lături, schele ! pentru ea
Sînt apele adînci !
Priviți, cum lunecă pe jgheab
Spre-o nouă Terra Nova !
Cum freme pînza și degrab'
Se-afundă-n valuri prova !

Drum bun ! spre recile Hebride,
Spre calda Marmara,
Oriunde vîntu-i va deschide
Drum pînzelor de nea,
Și-al păcii steag, peste ocean,
Va ajuta anume
Ca al negoțului colan
Să-ncingă-ntreaga lume !

Dar să nu poarte-n cala ei
Poveri pentru păcat,
Otravă dulce pentru cei
Ce plîng neîncetat ;
Nici droguri pentru răsărit,
Nici opiu pentru noi,
Ci-al muncii aspre rod cîstit,
Cules în vînt și ploi ;

De aur grîul din prerii,
Nisipul din Sahara,
A Spaniei poame sîngerii,
Covorul de Buhara !
Să-i meargă-n plin ! Și-n clipa cînd,
La-ntors, vom fi zărit
În zare pînza-i, într-un gînd
Să-i spunem : „Bun venit !“

(L. L.)

SURORILE

Pe Annie și pe Rhoda le-a trezit,
În miez de noapte, — al ploii răpăit,

Suspinele viforniței, adînci
Tăzurile prăvălite-n stînci.

Sări din patu-i Annie și, nebună,
Privi afară-n-beznă și furtună.

— Ascultă ! spuse, albă ca de ceară,
Tu nu auzi nimica, surioară ?

— Aud oceanul surd, vîntul zălud
Și ploaia în ferești — atît aud.

Întoarce-te în cald culcușul tău,
Nu priveghea furtuna — e semn rău.

De unde pînă unde-ți pasă ție
De-al mării clocot și de vijelie ?

Că doar nu ai ibovnic marinar,
Ce cată-ntr-o asemeni noapte-un far !

— Dar numele un glas mi l-a strigat,
Din valuri volbura l-a ridicat.

L-am auzit plutind și dînd ocol,
Și glasul este a lui Estwick Hall !

În perini, Rhoda capul și-l clătea,
— Nu, Estwick Hall e teafăr, spuse ea.

Pe-un *schooner* vajnic, ancorat acum
La Annisquam, pîn-a porni la drum.

Iar dacă-ar fi-n primejdie pe ape,
Crezi că pe tine te-ar dori aproape ?

Dar fata numai vîntul l-auzise
Și, mîinile frîngîndu-și, albe, zise :

— Vai, Rhoda, vaierul nu contenește ;
L-aud mereu și-a bine nu menește !

Mai tare strigă „Annie !“, mai domol,
Și glasul este al lui Estwick Hall !

— Minți ! Minți ! strigă cealaltă, tresăltînd,
Pe tine nu te-ar fi strigat nicicînd !

Iar dacă-i altfel, marea și furtuna
Ni-l răzlețească pentru totdeauna !

... Și se-auzi din ape, de departe,
Ca și oftatul unui om pe moarte.

Un geamăt își înăbuși mezina,
Ci-n lacrimi îi scînteie lumina,

Cumplita bucurie de-a vedea
Că e stăpîna dragostei doar ea.

— Dragul meu drag, șopti, viața toată
Minciună-a fost ! Moartea-i adevărată !

Iubirea ce-am cătat a tăinui
Cunună o să-mi fie-n albă zi.

La pețitori n-am să ascult vreodată
Și-am să rămîn în veci nesărutată.

De azi 'nainte dăruită-ți sînt,
Tu dragule, în cer, eu — pe pămînt !

Se duse-apoi agale către pat.
— Da, Estwick Hall e mort, a îngăimat.

Stihia și-a făcut a sa lucrare,
Noi n-o să-l mai vedem nicicînd sub soare.

Zadarnic inima-ți va fremăta —
Mi-e dragostea mai tare ca a ta !

Ah, Doamne, numai dac-ar fi acasă,
Mă juruiesc, *eu* te-aș găti mireasă,

De-aș ști că-mi tremur mîinile și-aș plînge
Și acul mi s-ar înroși de sînge !

Mi-e sufletul acum legat de-al lui.
Ai tăi sînt viii ; mortul însă nu-i.

(L. L.)

ÎNZĂPEZIȚII

(*Fragmente*)

În ziua-aceea, scurtă zi
A lui decembre, răsări
Un soare trist și-ntunecat
Ca luna către scăpătat ;
Crestă o dungă sîngerie
Pe bolți și, ca o profeție
De rău augur, pieri grăbit
'Nainte de-a fi asfințit.
Chiar printr-un strai țesut în casă
Din urzitura cea mai groasă
Ar fi răzbit cîmplitul ger ;
Venea de undeva din cer,
Lua fețele în șfichi de bici,
Da iama-n vine ca un brici,
Și viscolu-i vestea. Nebună,
Se asmuțea din est furtuna.

Oceanul l-auzeam cum geme
Pe țărmul asuprit de vreme ;
Simțeam cum pulsul lui greoi
Ne prinde-n ritmu-i și pe noi.
Neliniștiți de-atîtea semne,
Spre seară-am dus în casă lemne,
Am mai rînit prin grajd, apoi
Am dat nutreț la vaci și boi
Și calului grăunțe ; sus,
Pe-un leaț, cu-nvinețite creste
Cocoșii își dădeau de veste,
Celor de jos le tot cîntau,
Îi cercetau, îi iscodeau
Și se tot minunau nespus.

*

Fără crepuscul, sura zi
Degrabă prinse-a se cerni
Și noaptea-nvinse, cărunțită
De fulgi — o volbură cumplită
Și-un du-te-vino în zigzag
Fără opreliște și prag.
Nu ne culcasem când zăpada
Acoperea toată ograda ;
Prin geam, vedeam cum din uluci
S-au închegat albe năluci.

*

Mugi furtuna pînă-n zori.
Bicisnic, soarele în nori
Rămase-ascuns ; și zori n-au fost.
Și peste albul adăpost
Al altei zile s-au cernut
Steluțele de nea : un scut,
Un romb, o floare, o mărgea.
Cînd cea de-a treia zi mișea,
Priveam spre-o lume nou creată
În locul celei de-altădată.
Asupra albei vrăji, sihaștri,
Albaștrii cerului pilaștri ;
Nici nouri sus, nici țarnă-n jur :
Un univers de-omăt și-azur !

Priveliștile ce știam
Erau tărîm de basm prin geam ;
În loc de șură și hambare,
Cupole, turnuri și altare ;
În loc de țarc pentru-orătanii,
Grămezi de metereze stranii ;
Tufarii, un dîmb alb acum ;

Troiene mari în loc de drum ;
Priponul, moș căzut pe-o rină
Cu manta-i scumpă de hermină ;
Iar cumpăna fintinii ni s-a
Părut turnu-nclinat din Pisa !
.

În răsărit, al lunii jar
Smălța pădurea ; avatar
Născut din farmecul lunar,
Șiragul munților părea
Cetate moartă, de cleștar,
Întunecată ici-colea
De câte-un pîlc de cetini sumbre
Sau de-a' ravinelor lungi umbre.
Pentru-o asemeni neagră lume
Fusese izvodită-anume
Lumina fără foc prin care
Și frigul căpăta culoare.

*

De lume răzlețiți, stam roată
Lîngă cămin ; și lumea toată
Era a noastră ; chicoteam
Cînd vîntul hohotea la geam,
Căci focul, tropic arzător,
Pusese Arcticei zăvor ;
Iar cînd vreun urlet mai avan
Cutremura zid și tavan,
Prin hornurile măturate
Rîdea hogeagul pe-nfundate.
Cînd tolănit, cînd ghemotoc,
Dulăul se trăgea spre foc ;
Umbra pisicii pe perete
Vădea un tigru din prerii ;
Cidrul fierbea pe îndelete
În oala de pe pirostriei ;

Spuzite, merele bufneau ;
Și, nu departe,-un coș cu-alune,
Tomnatice (cele mai bune),
Cu ochiul semn ne tot făceau.

. . .

Ca să ne treacă de urît,
Am cimilit, am povestit,
Am îngăimat toți poezii
Știate cînd eram copii,
Și mai cu seamă *Guineea*.
Întotdeauna după-aceea,
Cînd mîna sclavului sculpta
Pămîntul țării — țara mea !
Mi se părea c-aud chemare
De goarnă-n trista lui cîntare :

*Ci glasul judecății strigă
Să-ți cer dintiul Firii drept :
Fugi de robia-nsîngerată
Și scapă de un trai nedrept !*

Spre Memphremagog, tata iar
Mergea călare pe-armăsar ;
Iar se-mbuiba cu căprioare
'n bordeiele de vînătoare ;
Idila veche-o retrăia
Sub pinii sfîntului François ;
Iar lumina surata lună
Normandul coif (ca să-l răpună) ;
Iar auzea lăuta-n sat
Chemînd pe toți la danț turbat,
Întorlocînd, sub ritmu-i iute,
Și fete, și femei trecute ;
Și iar, cu-ntregul nostru-avut,
Ne îndreptam spre un ținut

De mlaștini, în preria-n care
Cosași cu chipul ars de soare
Culcau al ierbii nalte lan,
Pînă departe, spre ocean.

.

Învățătorul din ținut,
La carte foarte priceput,
Dar, nu vă mint, — și la nuia
El locul îndrăgit l-avea
Alături chiară de cămin.
Se dezvelea un chip senin
În para jarului, vestind
Și barbă pentru oarecînd...
Lega la ochi pe mîț, juca
În clopul unchi-miu, maca.
Cînta, ne povestea de toate,
De Dartmouth și de facultate.
Născut pe-un munte borean
De unde tatăl său, țaran,
Scotea, cu trudă-ndelungă,
Atîta doar cît să se-ajungă,
De tînăr, singur izbîndise
Să-și îplinească orice vise.
Lăsîndu-și roba, nu arar
Umbla în chip de coropcar
Din tîrg în tîrg, din sat în sat,
Cu mărfuri pentru orice leat ;
Sau vara, peste văi, departe,
Pe oameni să-i învețe carte
Și, la o cină țărănească,
Minunății să le vorbească.
Cînd iarna era-n toiul ei —
O sanie cu zurgălăi,
Sau, cu patinele,-o plimbare
Sub luciul lunii ; o serbare

De țară, simplă, însoțită
De joacă nemeșteșugită,
De „gajuri“, „mija“, „popa-prostu“,
Și cum le mai știa el rostul !
Ferice-nzăpezita casă
În care-și înstrunea, voioasă,
Vioara ; -n lupte se lupta,
Sau ghemul babei îl ținea,
Sau le spunea de duh povești
Cu zei romani și elinești ;
Și mult ce semănau aști zei
Cu mămularii lor ianchei !
Aractus cel născut din Pind
Era un pîrîiaș de rînd ;
Și-Olimpul, la porunca sa,
În deal cu rugi se prefăcea.

•

Părea atunci doar un ștregar ;
Dar la catedră,-nțelegeai
Că are cap de cărturar,
Că în al slovei lui alai
Și viitorul prinde grai !

De la aceștia să învețe
Învăpăiata tinerețe
Ce-nseamnă cu adevărat
Al libertății-apostolat !
După-acest crud război să știe
Zdrobi tot răul de pe glie ;
Sfărma cătușele de-oțel,
Pe cele sufletești, la fel ;
Deopotrivă ridica
Pe alb și negru ; spulbera,
În iureșu-i, întunecimea,
Mîndria, pofța și micimea

Care-au născut trădări și-otravă,
Din crimă au făcut zăbavă,
Și iadului i-au mijlocit
Tortură pentru osîndit ;

Minciuna castei, mișelească,
S-o spulbere ; să înnoiască
Tipare vechi ; în loc de sclavi,
Doar oameni liberi, dirzi și bravi ;
Îndemînare, nu rutină ;
Cîte o școală de colină,
Spre-a radia nervuri și fire
Pentru-a științei propășire ;
Pînă ce nord și miazăzi
Aceași limbă vor vorbi
Și sub al păcii unic steag
Și fără gînduri de omor
Munci-vom liberi și cu drag
Pe cîmpul războirii lor !

(L. L.)

EDGAR ALLAN POE

(1809-1849)

Edgar Allan Poe, personalitatea cea mai complexă din întreaga galerie a autorilor americani, s-a născut în 19 ianuarie 1809, la Boston. În 1911, orfan de mamă, este adoptat, fără formele legale, de către John Allan, comerciant din Richmond, Virginia. În 1815 pleacă împreună cu familia Allan în Anglia, unde rămâne până în 1820. Întors la Richmond, intră, în 1826, la Universitatea din Charlottesville, Virginia. Neînțelegeri de ordin financiar conduc în 1827 dezbinarea dintre John Allan (care n-a acceptat să-i plătească datoriile) și tânărul Poe, care părăsește universitatea și pleacă la Boston, unde intră în armata Statelor Unite ca simplu soldat. Izbutește să publice o culegere de câteva poeme, *Tamerlan și alte poezii* (*Tamerlane and Other Poems* — 1827), care nu este remarcată nici de public, nici de critică.

În 1830 publicase *Al Araaf*, volum care îi aduce din partea criticii unele aprecieri favorabile. De acum începe o perioadă obscură la New York și Baltimore unde îi apar volumele *Poezii* (*Poems*, 1831), *Metzengerstein* (1832) și *Manuscris găsit într-o sticlă* (*Ms. Found in a Bottle*, 1833); aceasta din urmă aducându-i premiul de 100 dolari oferit de revista *Saturday Visitor's* din Baltimore.

Printr-un prieten, avocat și literat cu influență, ajunge în 1833 redactor la revista *Southern Literary Messenger* din Richmond, pe care o conduce până în ianuarie 1836. În acest interval publică *Berenice*, *Morella* și *Hans-Pfaal*, povestiri care rețin atenția cititorilor.

Din 1837 trăiește iar în condiții materiale foarte grele și peregrinează prin New York, Baltimore și Philadelphia ; în acest din urmă oraș lucrează la *Burton's Gentleman's Magazine* (1839-1940) ; în această perioadă i se tipăresc *Tales of Grotesque and Arabesque* (1840), pentru care nu a primit drepturi de autor în bani.

Din primăvara lui 1841 și pînă în luna mai 1842, activează ca redactor la *Graham's Magazine* și publică *O coborîre în Maelström* (*A Descent into the Maelström*), *Crimele din Rue Morgue* (*The Murders in the Rue Morgue*) și o recenzie asupra *Eseurilor* lui Macaulay. În 1844, fără să-și fi îmbunătățit situația materială, lucrează din nou la New York, la *Evening Mirror* ; în 1845, vîd lumina tiparului *Corbul și alte poezii* (*The Raven and Other Poems*) — volum care face vîlvă — și *Povestiri* (*Tales*). Cu celebra povestire *Cărbușul de aur* (*The Golden Bug*) obținuse în 1843 un premiu al ziarului *Dollar Newspaper* din Philadelphia ; între timp, dăduse la iveală mai multe din lucrările sale de maturitate artistică : proză, versuri și critică.

Din martie 1845 și numai pînă în ianuarie 1846 reușește să scoată *Broadway Journal*.

Moare în împrejurări nelămurite, în ziua de 7 octombrie 1849, la Baltimore.

Cantitativ, E. A. Poe a scris mai multă critică — adesea foarte dură — decît poezie sau proză. A împrumutat idei de la precursori și contemporani și a căutat să se țină la zi cu curentele de opinii ale vremii, încrezîndu-se însă adesea și în surse de a doua mînă. Poe pleca de la teza că „orice operă de artă trebuie să conțină tot ce este necesar pentru a fi înțeleasă“.

Într-o bună măsură E. A. Poe este premergătorul criticii americane moderne. În ce privește cele 52 de poeme pe care le-a scris, acestea oglindesc evoluția concepțiilor lui despre poezie, poezie pe care în 1831 a definit-o (ca un tînăr romantic ce era pe atunci) astfel : „O poezie... se opune operei științifice, deoarece ea are ca prim obiect plăcerea și nu adevărul ; se opune povestirii în proză, căci ea are ca prim obiect crearea unei plăceri nedefinite în locul uneia definite... ; pentru acest scop muzica este *esențială*, deoarece înțelegerea unui sunet plăcut se leagă de concepția noastră cea mai nedefinită. Muzica îmbinată cu ideea de plăcere devine poe-

zie ; muzica fără această idee rămîne pur și simplu muzică ; ideea fără muzică este proză prin însăși definiția ei.“

Poe considera că poezia, ca oricare altă artă, este parțial intuitivă și parțial muncă intensă, și în „*Filosofia compoziției*“ (*Philosophy of Composition* — 1846) caută să explice cum a compus poezia sa cea mai cunoscută — *Còrbul* —, pe care a proiectat-o în 100 de versuri și a realizat-o în 108. Căci, susținea el, poezia lungă este o „contradicție de termeni“ ; a pledat pentru poemul scurt.

Considera, de asemenea, că numai moartea și anume aceea a unei femei frumoase, este suprema temă a unei întreprinderi poetice, teorie care ar fi rămas valabilă dacă și-ar fi limitat-o la propria-i operă, căci l-a ajutat să scrie *Annabel Lee*, *Corbul*, *Lenore*... Și totuși, în *Helenei* — poem considerat adesea drept cel mai bun al său — nu mai asociază frumusețea cu dragostea și cu moartea.

Ca poet, Poe este mai puțin dator influențelor exterioare decît ca prozator. Cu extraordinarele efecte sonore (rime interioare, ritmică strictă și foarte variată, eufonie), poemele lui, chiar și cele aparent ușoare, se adresează atît urechii cît și intelectului.

În încheiere, cităm ultimele rînduri din studiul lui Vincent Buranelli, *Edgar Allan Poe* (publicat în traducere românească în 1966) în care se afirmă că un studiu larg asupra influențelor exercitate de opera lui Poe asupra literaturilor europene și americane, asupra creației pictorilor și muzicienilor ar face ca Poe să apară drept „cel mai mare scriitor al Americii și scriitorul american de cea mai mare importanță în literatura lumii“.

CETATEA DIN MARE

Priviți ! Moartea un tron și-a durat
Într-o cetate din acel îndepărtat,
Singur și întunecos Apus,
Unde cei răi și cei buni, cei de jos, cei de sus

Odihnei de veci demult s-au supus.
Acolo turnuri, altare, palate,
(Roase de vremuri, dar neclătinate !)
Nu mai aduc cu nimic de la noi.
De jur împrejur, într-un vast convoi,
Părăsite de vânturile diabolice,
Calme zac apele, melancolice.

Nici o rază din sacrul cer nu pătrunde
Noptile lungi ale cetății din unde ;
Doar transparența lugubrei mări
Se scurge livid peste depărtări,
Luminează turnuri și palate regești,
Temple ce dau babilonice vești,
Bolți de piatră demult părăsite
În iederă cioplită și flori împietrite,
Atâtea și-atâtea altare-minuni
Cu frize, sub care în văgăuni
Violeta cu vița împletesc cununi.

Și, posomorîte sub cer,
Apele resemnate nu se tem de mister.
Turnuri și umbre din același caer
Par toarse, căci totul pendulează în aer,
Iar, între timp, dintr-un turn trufaș
Moartea gigantic privește-n oraș.

Templele-acolo, cu morminte căscate,
Stau chiar la nivelul apelor damnate ;
Dar nici diamantele ce stau închise
În ochii idolilor ascunși în abise,
Nici morții gătiți cu vechi giuvaere
Nu atrag apele ; căci nici o adiere

Nu se ivește — un cît de mic val
De-a lungul vastului deșert de cristal !
Nici o hulă nu spune că vîntul
Pe mări mai fericite ar atinge pămîntul,
Că mai sînt pe lume și mări uitate
De-o atît de hidoasă seninătate.

Dar iată, e o părere în aer !
Valul e o mișcare, un vaer !
Ca și cum turnurile ar fi dat deoparte,
Încet cufundîndu-se, apele moarte,
Cu vîrfurile lor ce-au fost scoase
Din vidul cerurilor membranoase.
Au valurile-acum o mai roșie față,
Orele respiră jos, fără viață,
Iar cînd, în subpămînteștile zvonuri,
Orașul se va cufunda lent, în cadență,
Infernul se va ridica din o mie de tronuri,
Și-i va face o reverență.

(E. G.)

CORBUL

Într-un miiez de noapte crîncen, pe cînd — ostenit și
lînced —
Meditam peste vechi tomuri — o, uitat e tîlcul lor ! —
Mi-a părut, ca-n vis, că bate cineva la ușă : „Poate
E vreun oaspe ce se-abate pe la mine-ntîmplător,
Da, un oaspe care bate-n ușa mea, încetișor“,

Mi-am șoptit, încrezător.

Gîndul, vai, mă mai petrece, spre acel Dechemvre rece
Cînd tăciunii păreau stafii alungite pe covor.
Zorii-i așteptam cu sete : nici un tom 'vreun leac nu-mi
dete.

Ca să uit de moartea fetei, căreia-i spuneau Lenore
Înșiși îngerii — frumoasa, luminoasa mea Lenore,
Dusă-n vecii vecilor !

Purpuriile perdele, cu foșninde catifele,
Mă făceau, ca niciodată, în adînc să mă-nfior,
Încît repetam întruna, pentru-a potoli furtuna
Inimii, zvicnind nebună : „E vreun oaspe doritor
Să-l primesc la mine-n casă, — vreun prieten trecător,
De ce-aș fi bănuitor ?“

Cînd mi-am mai venit în fire, spus-am fără șovăire :
„Domnule, sau poate Doamnă, să mă ierți eu te implor :
Somnul îmi dădea tîrcoale, cînd bătaia dumitale
Se-auzi, atît de moale și atît de-nșelător,
C-am crezut că mi se pare...” Și-am deschis, netemător,
Beznei ce pîndea-n pridvor.

Uluit ca de-o minune, am scrutat acea genune,
Plin de vise cum n-aș crede c-a visat vreun muritor.
Însă liniștea cumplită a rămas, ca-nmărmurită.
Doar o vorbă-abia șoptită se-auzi prin ea : LENORE,
Iar ecoul îmi întoarse șoapta stranie LENORE !
Ce se stinse-ncetișor.

Întorcîndu-mă-n odaie, mistuit ca de o văpaie,
Auzii că bate iarăși, parcă mai stăruitor.
„Ale-oblonului zăbrele sînt de vină, numai ele !
Ia să văd, și tainei grele adîncimea să-i măsor,
Liniștindu-mi pentru-o clipă sufletul fremătător.
E doar vîntul, vuitor.“

Am deschis oblonu-n pripă și, cu foșnet de aripă,
Un corb falnic din vechimea sfântă, a intrat în zbor
Și, de mine făr' să-i pese, cu-aerul unei crăie
Sau al unui crai, purcese și se-opri, impunător,
Pe un bust al zeei Pallas, așezat peste ușcior.
Și rămase, negru nor.

Pasărea abanosie smulse din stenahorie
Tristu-mi suflet, ce surise văzînd chipul gînditor :
„Deși creasta ți-este cheală, tu ești plin de îndrăzneală,
Corb cumplit din vremi de fală, — spune-mi, ce nume sonor
Ți s-a dat pe Țărmlu Noptii, corbule rătăcitor ?“
Corbul spuse : NEVERMORE.

M-a uimit peste măsură ăst cuvînt la cobe-n gură,
Deși nu prea avea noimă, — însă cărui muritor
I-a fost dat cîndva să vadă cum o pasăre — de pradă
Sau de rînd — vine să șadă peste-al ușii lui ușcior,
Pe un bust al zeei Pallas, și, cu glas croncănitor,
Îi răspunde : NEVERMORE ?

Așezat pe-acea statuie, doar atît putea să spuie,
Sufletul parcă turnîndu-și în cuvîntul izbitor.
Alte vorbe nu-i ieșiră. Penele-i încremeniră,
Atunci buzele-mi șoptiră : „Va pleca și el în zori.
Cum m-au părăsit speranțe și prieteni trecători.“
Corbul spuse : NEVERMORE !

Uluit de potriveală, mi-am zis : „Fără îndoială
C-a deprîns această vorbă auzind vreun bocitor
Care, urgisit de soartă, și-a jelit nădejdea moartă
Pînă cînd, cu voce spartă, a ajuns, răzbit de dor,
Să repete fără noimă un refren apăsător
Trista vorbă NEVERMORE !

Cum a corbului vedere încă îmi făcea plăcere,
Mi-am tras jilțul lingă ușă, chiar sub bustul sclipitor.
Cufundat în catifele și în gândurile mele,
Încercai să aflu-n ele ce vrea corbul cobitor —
Pasărea aceasta sumbră, care croncăne de zor
Numai vorba NEVERMORE !

Frământat de întrebare, căutam o dezlegare
Sub ai cobei ochi de pară, mistuit de focul lor.
Gîndu-acesta-mi da tîrcoale, cum ședeam pe perna moale
Peste care raze pale lampa împletea ușor —
Pernă moale, viorie, miinile Ei nu te vor
Dezmierda, vai, NEVERMORE !

Îmi păru că-n aer suie o mireasmă de cățuie
Clătinată de arhangheli — călcau parcă pe covor !
Și strigai : „Nenorocite ! Prin heruvi Domnu-ți trimite
Vrăjile-ndelung rîvnite, ca să uiți de-a ta Lenore !
Soarbe vrăjile acestea, ca să uiți de-a ta Lenore !“
Corbul spuse : NEVERMORE !

„Diavole, sau zburătoare ! — dar proroc pe cît se pare, —
Iadul te-a trimis, sau vîntul, pe-acest țarm îngrozitor,
În chilia mea pustie, unde Groaza-i pururi vie,
Deși-o rabd cu semeție — spune-mi, dară, te implor,
Oare-n Galaad se află vreun balsam vindecător ?“
Corbul spuse : NEVERMORE !

„Diavole, sau zburătoare ! — dar proroc, pe cît se pare, —
Te conjur pe dumnezeul nostru drag, al tuturor :
Inima-mi avea-va parte, în Edenul de departe,
Să îmbrățișeze-n moarte pe sfințita-n veci Lenore,
Pe-acea fată care poartă numele-ngeresc Lenore ?“
Corbul spuse : NEVERMORE !

„Corb sau demon ! Piei odată cu-a ta vorbă blestemată !
Te întoarce în tărîmul Noptii, înspăimîntător !
Să nu-ți uiți vreo pană-n casă, mărturie mincinoasă
Ca și vorba ta ! Mă lasă ! Singur să rămîn mi-e dor !
Ia-ți din inima mea pliscul lung și rău-prevestitor !“
Corbul spuse : NEVERMORE !

Și de-atunci, stă ca o stană, făr' să-și miște nici o pană,
Pe-albul bust al zeei Pallas, așezat peste ușcior.
Cu-ai săi ochi ce scînteiază, pare-un demon ce visează,
Cînd a lămpii mele rază-i zvîrle umbra pe covor.
Și — legat de această umbră — nu se mai avîntă-n zbor —
Al meu suflet — NEVERMORE !

(P. S.)

ULALUME

Cerurile erau sure și aspre ;
Frunzele erau crispate și seci,
Frunzele erau istovite și reci ;
Era noapte-n pierdutul Octobree,
Al anului acela pierdut în veci ;
Pe-aproape de sumbrul lac Auber,
În inima cețoasei țări Weir ;
Era jos lîngă mlaștina Auber,
În pădurea gulzilor — Weir.

Odată, acolo, printr-o alee titanică
De cipreși, rătăceam cu-al meu Suflet,
De cipreși, cu Psyché, al meu Suflet.
Îmi era inima, pe-acea vreme, vulcanică,
Precum zgura care se răstoarnă în gol,
Precum lava care, fără tihnă, în gol,

Aruncă riuri de pucioasă la Yaanek
 În extrema climă, la pol ;
Gemînd se răstoarnă din Muntele Yaanek
 În imperiile borealului pol.

Vorbele ne erau grave și sobre,
 Gîndurile erau paralizate și seci,
 Amintirile erau trădătoare și reci.
Nu știam, vai, că sîntem în Octobree,
 Nu vedeam, vai, a anului noapte,
 (Rară, între altele, din veci !) ;
Nu ne-aminteam de sumbrul lac Auber,
 (Nici că mai străbătusem negurosul-i mister),
Nu ne-aminteam de-un lac Auber ;
 Sau de pădurea gulzilor — Weir.

Și, cum noaptea plutea acum joasă
 Și cadranele stelelor lămureau dimineața,
 Cadranele stelelor arătau spre dimineață,
În fundul aleii, o nebuloasă
 Și delicvescentă lumină căpăta viață,
Din boarea căreia, miraculoasă,
 Cu îndoitu-i corn se ivi, din ceață,
Stema de diamante-a Astarteei
 Cu îndoitu-i corn, clară, din ceață.

Și spusei : „Decît Diana-i mai tandră ;
 Alunecă prin eter de suspine,
 Se joacă-n eter de suspine :
A văzut nezvîntate lacrimile obrazului
 De care viermele mereu se ține
Și-a venit peste zodia Leului
 Să ne arate drumul cerului,
 Al leteenei păci a cerului.

S-a ridicat, în ciuda Leului,
Să scînteieze peste noi strălucitorii ei ochi ;
A trecut vizuina Leului
Cu dragoste-n luminoșii ei ochi.“

Dar Psyché, ridicînd al său deget,
Zise : „Vai, de stea îmi e teamă,
De strania-i paloare mi-e teamă :
Haide să fugim fără preget !
O bănuiesc ! Să zburăm ! Îmi e teamă !“
Agonic vorbi, lăsînd să-i cadă
Aripile, pînă se tîrîră în praf.
Dezolată hohoti, lăsînd să-i cadă
Penele, pînă se muiară în praf,
Întristate se muiară în praf.

Răspunsei : „Totul nu-i decît vis :
Să mai stăm în nestinsa lumină !
Îmbăiați în cristalina lumină !
Sibilina-i splendoare Speranță radiază
Și Frumusețe, pe bolta senină :
Iat-o ! Se înalță vibrînd în noaptea senină !
Să credem, trebui' să credem în strălucita ei rază
Și singuri să fim : ne va arăta drumul drept !
Să credem, trebui' să credem în lucitoarea ei rază
Care știe doar să ne-arate drum drept,
Cînd filiiie sus în Cerul cel Drept.“

Așa o-mpăcai pe Psyché, o sărutai,
Îi alungai groaza,
Lîngă mine-o luai ;
La sfîrșitul aleii ajungînd fără veste
Ne opri poarta unui mormînt,
Poarta unui mormînt c-o poveste ;

Și spusei : „Ce e scris, dulce soră,
Pe lespedeaa grea a acestui mormînt ?“
„E cavoul Ulalumei pierdute,
Ulalume, Ulalume, un cuvînt !“

Se făcu inima-mi de cenușă, tristă,
Cum erau frunzele crispate și seci,
Cum erau frunzele istovite și reci :
Și strigai : „Era tot în Octobree
În chiar astă noapte din anul trecut,
Cînd aici am adus o povară de groază,
Am adus o povară și-un ultim sărut !
În această noapte unică-ntre toate,
Ce demon din nou pe aici m-a cerut ?
Ah, cunosc, acum, sumbrul lac Auber
Din inima cețoasei țări zisă Weir,
Recunosc umeda mlaștină Auber
Și pădurea gulzilor — Weir.“

(E. G.)

ELDORADO

Leit în fier,
Un cavaler
Voios a apucat-o,
Pe nori, pe vînt,
Cîntînd un cînt,
Pe drum, spre Eldorado.

Ajuns moșneag,
Mîndrul pribeag,
Pe fruntea-i s-a lăsat o
Umbră, căci el
N-află de fel
Tărîm ca Eldorado.

Și-ntr-un tîrziu,
De dor pustiu,
Pe-o umbră-a-ntîmpinat-o :
„Umbră, grăi,
Ci unde-ar fi
Ținutul Eldorado ?“

„Dincolo de
Ai lunii munți,
Pe-acolo calea-ți ad-o,
În Valea Umbrii,
Dacă umbli
Zorind spre Eldorado.“

(D. B.)

HELENEI —

Odată te-am zărit — odată doar,
Cu ani în urmă — ani, dar nu prea mulți.
Era în iulie, la miezul nopții
Și dintr-un disc de lună ce urca
Asemeni sufletului tău, un drum
Se povîrnea din nalt de cer, un vâl

Cădea în fald de-argint și de mătase,
Cu zăpușeală — îndemn la somn și tihnă, —
Pe obrajii miilor de trandafiri
Ce înfloreau în parcul fermecat
În care vîntul calcă lin, tiptil —
Cădea pe obrajii acestor trandafiri
Ce răspundeau luminii-ndrăgostite,
Cu sufletul înmiresmat de moarte —
Cădea pe obrajii acestor trandafiri
Ce surideau și se sfîrșeau de vraja
Făpturii tale-n nimb de poezie.

În alb veșmînt, pe-o bancă viorie
Te înclinai ușor, în timp ce luna
Cădea pe-obrajii trandafirilor
Și pe al tău, scăldat, vai ! în durere.

N-a fost destinul care-n miez de noapte —
N-a fost destinul (tot „durere“-i spune)
Ce-mi porunci să mă opresc în preajmă
Și să respir mireasma-acelor roze ?
Și nici un pas : dormea urîta lume,
Doar tu și eu — (O, ceruri ! Mă-nfior
Cînd vorbele aceste le alătur !)
Doar tu și eu. Stăteam — priveam —
Și într-o clipă, toate dispărură,
(Era, socot, grădina fermecată !)
Pieriră : luciul de opal al lunii
Și banca veche, căile-n meandre,
Și flori voioase, arbori suspinînd,
Și chiar mireasma rozelor muri
În brațele amantului Văzduh ;
Pierise totul — tot — doar tu trăiai :

Doar licărul divin din ochii tăi —
Doar sufletul din ochii tăi măriți,
Pe ei doar îi vedeam — o lume-a mea.
Pe ei doar îi vedeam de ore-ntregi.
Doar cît nu apusese încă luna.
Ce de povești din inimi răscolite,
Par scrise-n cristaline lumi cerești !
Ce beznă, vai ! în scumpele-mi nădejdi !
Și ce senin, tăcut ocean trufaș !
O, ce-ndrăzneală ! Totuși cît de-adîncă,
Nemăsurată forță de iubire !

Dar iată că Diana se afundă
Într-un culcuș de nori străfulgerați !
Și tu, fantomă, printre arbori sumbri
Aluneci și te pierzi. *Doar ochii tăi*
Rămîn, nu vor să plece — stau și-acum
Îmi luminează calea-nsingurată
Și (nu precum nădejdea) mă-nsoțesc ;
Mă-ndrumă, mă urmează an de an,
Ei mă slujesc — și totuși sclav le sînt,
Mă luminează și mă-aprind în flăcări —
Să mă salveze strălucirea lor,
Mă izbăvească focul lor electric,
Sfîntească-mă elizeanul foc ;
Îmi umple sufletul de frumusețe
(Deci nădejdi), sînt stele-n cer, mă-nchin
La ele-n triste, mute nopți de veghe,
Și chiar în miezul zilei orbitoare,
Îi văd mereu — ca doi luceferi mari
Nestînși chiar cînd se-nalță mîndrul Soare !

(I.C.-M.)

PENTRU ANNIE

Har Domnului, criza,
Răul s-a sfîrșit,
Și boala-ndelungă
S-a dus, în sfîrșit,
Și febra „Viață“
E-nvinsă,-n sfîrșit.

E trist, recunosc,
N-am vlagă nicicum,
Și-un mușchi nu se mișcă,
Întins stînd acum,
Ce-mi pasă ! Mă simt
Mai bine acum.

Și-atît de cuminte,
În patu-mi mă port,
Că cine mă vede
Ar zice că-s mort,
S-ar speria văzîndu-mă,
Crezînd că sînt mort.

Durere și geamăt,
Suspîn și văpaie
Se stinseră-odată
Cu-oribila bătaie
A inimii — această oribilă,
Oribilă bătaie.

Dezgustul și-amarul,
Durerea fierbinte,

Trecut-au cu febra
Ce luase-a mea minte,
Cu febra „Viață“
Ce arde-a mea minte.

Și, ah, între multe
Torturi mi se dete
Cea mai rea din toate
Amarnica sete...
Din riul de-asfalt
Al patimei bete —
Băui dintr-o apă
Ce stinge-orice sete.

Din apa ce curge,
Cu veșnic descînt,
Dintr-un șipot la cîțiva
Pași doar sub pămînt,
Dintr-o peșteră nu prea
Adîncă-n pămînt.

Și, ah, nu se spună
Prostește vreodat'
C-odaia mea-i sumbră
Și strîmt al meu pat ;
Căci nimeni nu doarme
În altfel de pat ;
Ca să dormi, te culcă
În astfel de pat...

Tantalicu-mi suflet,
Plecat blîndeii firi,

A uitat, nu-i pare
Rău de trandafiri,
De vechile-i griji
De mirți și trandafiri.

Căci el își închipuie,
Zăcînd pe-ndelete,
Mireasmă mai sfîntă,
În jur, de violete ;
De rosmarin mireasmă
Și de violete,
Cu rută și blînde,
Pure violete.

Și zace ferice,
Scăldat în diafanii,
Fiori de credință
Și frumusețea Annii,
Înecat în baia
Pletelor Annii.

Mă sărută duios,
Mi-aduse dulce-alinu-i,
Căzui atunci ușor
Spre a dormi la sînu-i,
Spre a dormi adînc
În cerul de la sînu-i.

Și cînd s-a stins lumina
Îmi puse șalul său,
Și se rugă de îngeri
A mă feri de rău,
De-a îngerilor doamnă
A mă feri de rău.

Și-atît de cuminte,
În patu-mi mă port
Iubirea cunoscîndu-i,
Încît m-ați crede mort,
Și-atît de liniștit,
În patu-mi mă port
(Cu dragostea-i la sînu-mi)
Încît m-ați crede mort ;
V-ați speria văzîndu-mă,
Crezînd că-s mort.

Dar inima-mi lucește
Mai viu ca diafanii
Aștri din tărie,
Căci scînteie cu Annie,
Se-aprinde la lumina
Iubirii pentru Annie,
La gîndul luminii
Ochilor Annii.

(D. B.)

STEAUA SERII

Era în mijlocul verii
Și la miezul nopții era ;
Stelele-n stinse orbite
Sclipeau palide, căci luminează
Mai strălucit luna rece, de gheață,
Care pe Ceruri trecea,
Sus, între planetele sclave
Și pe talazuri cu raze de nea.

Priveam cum se trece
 Surisul ei rece ;
Prea rece, prea rece era pentru mine ;
 Apoi deodată
 Un lînțoliu de vată ;
Și mă abătui de la ea spre tine
 Stea trufașă a Serii,
 Glorie a privegherii,
Spre raza ta ce mai ușor alină,
 Căci rostul pe care în Ceruri îl ai
 E fericirea să mi-o redai,
În noaptea înaltă, noaptea senină,
 În care știu că mai mult noroc
 E să mă scald în trufășul tău foc,
Decit în umila, mai rece, lumină.

(E. G.)

ANNABEL LEE

Trecut-au ani, ani mulți de cînd,
 Pe-un țărm al mării viorii,
Trăia o fată pe care o veți fi cunoscînd
 Cu numele Annabel Lee ;
Și acea fată trăia doar cu un singur gînd ;
 De a-mi fi dragă și de-a mă iubi.

Eu eram un copil, ea era o copilă
 Pe țărmul mării viorii ;
Dar ne iubeam cu-o iubire mai tare ca însăși iubirea
 Eu și-a mea Annabel Lee,
Cu o iubire pe care serafii din ceruri
 Începură a ne-o pizmui.

Ș-aceasta a fost pricina din care, demult,
Pe țărmul mării viorii,
Un vînt adîe dintr-un nor, ucigînd
Pe draga mea Annabel Lee ;
Atunci înaltele-i rude veniră
Ducînd-o departe de-aici,
Ca s-o așeze-ntr-un mormînt
Pe țărmul mării viorii.

Îngerii, nîcicum atît de fericiți în ceruri,
Pizmuindu-ne, au prins a veni,
Da, aceasta era pricina din care (așa se și zice
Pe țărmul mării viorii),
Un vînt adîe într-o noapte din nor,
Ucigînd și-nghețînd pe draga-mi Annabel Lee.

Dar ne iubeam cu-o iubire mai tare decît
A celor mai vîrstnici ca noi,
A multor mai vrednici ca noi,
Și nici îngerii înșiși în cerul cel sfînt,
Nici demonii-n iad nu vor ști,
Să abată vreodată sufletul meu de la sufletul
Limpedei Annabel Lee.

Căci nu-i lună în zări, făr' s-aducă visări
De la draga mea Annabel Lee,
Și nici stele răsar făr' să vîd ochii mari
Ai limpedei Annabel Lee ;
Și cînd noaptea suia, stam întins lîngă ea,
Draga mea, draga mea, viața, mireasa mea,
În mormîntu-i dintre ape vii,
În groapa-i dintre fremătătoare ape vii.

(D. B.)

CLOPOTELE

I

Clăpoței de sanie,
Clopoței de-argint !
O, ce lume de-ncintări e-n duiosul lor alint !
Cum clinchesc, clinchesc, clinchesc,
În văzduhul nopții reci,
De când stele ce clipesc
Sus pe cer, din ochi clipesc
Cu descintul lor de veci ;
Și se prind în mers, mers, mers,
Într-un fel de runic vers,
Într-o tintinabulare muzical doinind din ei
Clopoței, clopoței, clopoței, clopoței,
Clinchete și zinchete de clopoței.

II

Clopote de nuntă,
Clopote de aur !
O, ce lume fericită-n armoniosul lor tezaur ;
Și pe-al nopții dulce vînt
Cum își cîntă-al lor descînt !
Și din notele-n risipă,
Dimpreună,
Ce cîntare se-nfiripă
Pentru turtureaua ce ascultă, cu-o aripă
Peste lună
Din sonorele calicii
Ce talaz masiv de eufonice delicii !
Ce de hohote !
Ce de clocote ;
Cum rostogolește-n șoaapte,
Răpitorul ritm de clopote
Cîntecul și-n cîntecul de clopote

Clopote, clopote, clopote,
Clopote, clopote, clopote, clopote,
Clangătul și zangătul de clopote !

III

Clopote de-alarmă, clopote de-aramă !
Ce fantastice terori tulburarea lor proclamă !
 Și-ntr-al nopții aspru vînt
 Cu ce spaimă ne-nspăimînt' !
 Prea-ngrozite spre-a grăi
 Pot răcni, răcni, răcni
 În discordie nebună
Într-o aprigă chemare de-a da ajutor la foc,
Într-o înfruntare-adusă surdului, sălbaticului foc,
 Ce se urcă sus, mai sus,
 C-un dor beat de nenoroc
Și-o-ncordare-alucinată
 Spre-a stinge-acum, acum sau niciodată,
Palid închipata Lună.
 Oh, clopote, clopote, clopote !
Ce poveste spun înfricoșatele lor șopote,
 Și ce vaer !
Cum mai sună, bat și răg !
Ce de spaime-aruncă-n larg
În sinul tremurătorului aer !
 Ci urechea deslușește
 Într-un huiet,
 Într-un vuiet,
Cum primejdia se-nvolbură și crește ;
 Ci urechea prinde-n șopote
 Dintr-un hohot,
 Dintr-un tropot,
Cum primejdia se-afundă și dă-n clocote,
În afundul și în clocotele furiei de clopote,

Clopote,
Clopote, clopote, clopote, clopote,
Clopote, clopote, clopote,
În țipătul și strigătul de clopote !

IV

Clopote de-ngropăciune, clopote de fier !
Ce solemne gânduri cîntă în prohodul lor sever ;
 Și-ntr-o noapte fără vînt
 De ce spaimă te-nspăimînt' !
Cu al glasului lor patetic freamăt !
 Căci un sunet izbucnit
 Din gîtlejul lor dogit
 E un geamăt !
 Clopotarii, clopotarii,
 Sus în turlă peste arii
 Singuri stînd,
Cei ce sună, sună, sună
 Melancolicul comînd,
Se simt mîndri să ne pună
 Peste inimi un mormînt.
Ei nu-s oameni și nici fieri,
Nu-s bărbați și nici muieri,
 Ci-s furtună :
Craiul lor e cel ce sună ;
Și el tună, tună, tună,
 Tună
Un paian de clopote !
Sînul lor voios e-n zvocote
De acest paian de clopote ;
Iar el joacă, joacă-n hohote ;
Și se prinde-n mers, mers, mers,
Într-un fel de runic vers,
Cu acest paian de clopote,

Clopote,
Și se prinde-n mers, mers, mers
Într-un fel de runic vers,
Cu sunetul de clopote,
Clopote, clopote, clopote,
 Cu tunetul de clopote,
Și se prinde-n mers, mers, mers,
 În funebre ropote,
Într-un vesel runic vers
Cu dangătul de clopote,
Clopote, clopote, clopote,
Clopote, clopote, clopote, clopote,
 Clopote, clopote, clopote
Cu bocetul și mugetul de clopote.

(D. B.)

OLIVER WENDELL HOLMES

(1809-1894)

S-a născut la Cambridge, Massachusetts, și a trăit mult la Boston.

A urmat patru ani la Harvard, începînd din 1825.

Romancier și eseist de primă mărime, Holmes s-a impus mai puțin prin versurile sale, cu toate că numărul poeziilor pe care le-a scris este considerabil (poezii umoristice, ocazionale, religioase etc.). Le caracterizează retorismul și absența unor idei profunde; dar, pe de altă parte, măiestria tehnică a autorului este remarcabilă.

S-a bucurat de multă prețuire atît în țara sa cît și în Anglia, pe care a vizitat-o la vîrsta de 77 de ani.

Ediția standard a operei sale, în 13 volume, a fost publicată în 1891, la Riverside; biografia standard: *Life and Letters of Oliver Wendell Holmes*, de J. T. Morse, în 2 volume (1896).

NAUTILUS

Aceasta-i nava de mărgăritar care străbate,
Cum cred poeții, mări ne-ncețoșate,
Corabia vitează ce se-avîntă
Cu aripi purpurii pe-a verii adiere frîntă
Spre golfuri fermecate, unde dulci sirene cîntă,
Și spre recife de coral în care
A mării fiice reci își scaldă părul despletit în soare.

Vai, pînzele-i de viu voal nu s-or desface iar ;
Stricată-i nava de mărgăritar !
Și orice chilioară ce-altădată
Un chiriaș plăpînd o tot sculpta, crescînd cu ea odată,
Trăind din viață o fărîmă nebulos visată,
Se-arată-acum privirii doritoare —
Tavanul irizat e spart, deschisă cripta fără soare.

Șirag de ani au urmărit tăcuta încordare
Ce-a alungit spirala lucitoare
Și-n timpu-acesta, dînsul se muta
În nou sălaș, cu toate că trecuse-abia
Un an de cînd sta în cel vechi ; încet se furișa
Prin pragul de cleștar și, astupîndu-l,
Descăleca din nou ; iar spre ce-a fost nu mai mergea cu
gîndul.

Îți mulțumesc nespus pentru cereștile-ți solii,
Copil al mării ce odihna nu o știi,
Zvîrlit din poala ei, ostracizat !
Ești mort, dar de pe buze-ți iese-un sunet mai curat
Decît a scos triton din împletitu-i corn vreodat' !
Și-n vreme ce-mi răsună în urechi,
În peșterile-adînci a gîndului aud un cîntec vechi :

„Clădește-ți, suflete, locaș împărătesc
În timp ce anii se rostogolesc !
Lasă trecutul cu-a sa boltă scundă !
Și bolta fiecărui templu nou, tot mai afundă,
Tot mai înaltă, de a cerului să te ascundă,
Și te vei face liber, în sfîrșit,
Și cochilia-ți vei lăsa lîngă oceanul vieții, neadormit.“

(L. L.)

HENRY DAVID THOREAU

(1817-1862)

Thoreau este unul dintre marii clasici ai prozei americane, autorul faimosului volum *Walden sau Viața în pădure* (*Walden : or Life in the Woods*, 1854), în care descrie, cu excepțională forță poetică, doi ani petrecuți în singurătatea unei păduri de lângă Concord (Massachusetts). Multe din poeziile sale, în general mediocre, sînt descriptive și exprimă atitudini „transcendentaliste“.

SIC VITA

Sînt un mănunchi de năzuinți deșarte,
Unite de-ntîmplare,
Tulpini ce, fremătînd de dor,
Aproape-s și departe,
Căci vor
Cît mai mult soare.

Buchét sînt de măcriș și trandafir
Legat c-un fir de iarbă,
Din brazdele ce-n chip și fel
Ne alintau ; ăst fir,
Doar el,
Mi-e lege oarbă.

Buchet cules în elizeu grăbit,
Cu bălării odată,
De Timp : el gloata pedepsit-a
Fiindcă-a irosit
Clipita
Ce i-a fost dată.

Aici mai înfloresc, căci sorb cîtva
Din suc, pîn-ce-am apus.
N-am rădăcină în pămînt ;
Verdeața spre-a-mi păstra,
Eu sînt
În cupă, sus.

Pe lujer, îngîn' viața și acum
Bobocii rotofei ;
Dar, vai ! ei vor simți abia
Cînd se vor trece cum
Mustea
Durerea-n ei.

Ci, iată, n-am fost smuls fără de rost ;
Din vasul dătător
De viață,-o mină blîndă-ndat'
M-a scos iar și am fost
Mutat
Pe-un alt ogor.

Mlădița, sub puteri înnoitoare,
Va căpăta avînt
Și peste-un an va da mereu
Mai mîndru rod și floare,
Cînd eu
Voi fi-n pămînt.

(L. L.)

JAMES RUSSELL LOWELL

(1819-1891)

Lowell și-a manifestat înclinația deosebită pentru studiu încă de când era elev în localitatea sa natală Cambridge (Massachusetts), apoi ca student în drept la Harvard sau ca profesor de limbi moderne al acestei universități (1857-1886), după ce renunțase la magistratură. A studiat în Germania și Italia, a colaborat la *Atlantic Monthly*, a fost redactor la *North American Review* (1864-1872), a deținut postul de ministru al Statelor Unite la Madrid și, ulterior, la Londra (1880-1885).

Poeziile sale (volume reprezentative : *O viață de un an — A Year's Life*, 1841 ; *Poezii — Poems*, 1844 ; *Poezii, a doua serie — Poems, the second series*, 1847 ; *Documentele Biglow-ilor — The Biglow Papers*, 1848, 1867 ; *Sub sălcii și alte poezii — Under the Willows and Other Poems*, 1869 ; *Ultimele poezii — Last Poems*, 1895) sînt pronunțat intelectualiste, adesea didactice și imitative ; *Fabulă pentru critici (A Fable for Critics*, 1848) e scrisă în maniera *Eseului asupra criticii (Essay on Criticism)* de Alexander Pope și a poemului *Barzi englezi și recenzenți scoțieni (English Bards and Scotch Reviewers)* de Byron, *Endymion* (1888) sau *Păstorul regelui Admetus (The Shepherd of King Admetus*, 1842) vădit înrîurite de Keats etc.

Didacticismul lui Lowell este răscumpărat de umor, ca în *Fabulă pentru critici* sau *Documentele Biglow-ilor*, cea mai originală satiră comică „regională“, îndreptată mai ales împotriva sclaviei și a războiului dintre Statele Unite și Mexic ; de asemenea,

de apelurile afective ale unui scriitor angajat, ca în versurile dedicate libertății și umanismului (*Stihuri despre libertate — Stanzas on Liberty*, 1843 ; *O legendă a indienilor Chippewa — A Chippewa Legend*) ale unui mare îndrăgostit de natură (*Păpădiei — To the Dandelion*, 1854 ; *Prima zăpadă — The First Snow-Fall*, 1849 etc.), ale unui meditativ liric, chiar dacă este lipsit de profunzime (*Catedrala — The Cathedral*, 1869). Stăpîn al tehnicii versului (ilustrative în această privință sînt mai cu seamă odele și sonetele sale), Lowell realizează uneori efecte remarcabile prin variațiile metrului, ca, de exemplu, în *Viziunea lui Sir Launfal (The Vision of Sir Launfal*, 1848).

TAINA

Gînd nou se-nfiripă în sufletul meu.
Dar cum să-l vestesc omenirii ? Să-l cînt ?
Să-l spun ? Să-i prind aripi ? Să-l leg de-un cuvînt ?
Coconul în care-a crescut cum să-l spargă
Și cum să-nconjoare, cu rost, lumea largă ?

O singură taină-i la mijloc, și ea
E vraja ce doar un Maestru o știe ;
Tu, pune-o pe note și dă-i melodie.
Pîrîul o murmură colo-n vilcea
Și-o cîntă un sturz agățat de-o smicea !

Aceasta e taina ! Ce simplă-i, vedeți.
Ca dragostea este, ca-ntîiul sărut,
Ca dorul puternic, născut, nu făcut,
Și-o știu, de cînd lumea, doar doi-trei poeți.

(L. L.)

PĂSTORUL REGELUI ADMETUS

În lume poposi cîndva
Un tinăr de departe ;
Firava-i mină nu ştia
Nici plug, nici seceră să poarte.

Pe-o scoică-ntinse nişte strune
Şi muzica-i cerească
Făcu pe oameni să se-mbune,
Să plîngă sau să se-ndîrjească.

Regele-Admetus, care-avea
Gust bun prin drept divin,
Cîntarea n-o găsi prea rea
Pentru pocalele cu vin.

Pe jumătate adormit,
Într-o prea dulce stare,
Îşi mîngîie barba-ntreit
Şi-l puse peste oi mai mare.

Cuvîntul sau, nemeşterit de fel,
Era un univers !
Ce biiguiau atîţia, el
Rostea în prea măiestru vers.

Toţi îl numeau un pierde-vară,
Dar, dintre toţi, destui,
Neţinînd seama de ocară,
Legi îşi făceau din vorba lui.

Cum învățase ? Nu știau.
Gîndea, ceas după ceas,
Privea frunzele moarte, sau
Vreo floriceică de pripas.

A lucrurilor frumusețe
Părea că îl învață ;
În buruieni, flori, stînci, vâi, fețe,
Afla mereu puteri de viață.

— Are-nțeleaptă vorbă,-au zis.
Cînd însă i-au văzut
Făptura de femeie,-au rîs
Și l-au numit nepriceput.

Dar cînd muri și amintirea-i
Se spulberă și ea,
Părea mai bun pămîntul ; firea
Mai iubitoare-acum părea.

Cărările de el umblate
Sînt astăzi un loc sfînt,
Iar barzii-i spun întiiul frate
Și zeu al lor pe-acest pămînt.

(L. L.)

FABULĂ PENTRU CRITICI

(Fragmente)

Întiiul, vine Emerson. De aur ținte
Pentru trofee-n temple sînt a lui cuvinte.
I-e proza cîntec, însă — nu mint ! — versul lui
Pe-alocuri e prozaic — măcar proză nu-i.

Vorbesc de ritm ; altfel, țîșnește din afunde
Adîncuri sufletești, cum nu mai știu altunde.
Că n-a scris epopei ? Au, are-nsemnătate ?
Cînd făurești, să-ncepi e marea greutate.
Ori faci un fir de iarbă, ori ditai stejarul,
Făgașul de-l găsești, a pogorit și harul.
În strofa lui, chiar dacă n-are cap și coadă,
Destule sînt comori, dar puse-au fost grămadă.
Poemul nu-l formează o anumită parte,
Ci tonul general ce peste tot se-mparte,
Ceva de care e întregul străbătut,
Neconceputul suflet de neconceput.
Îndepărtînd un amănunt sau un crîmpei,
Statuia o lipsim de însăși tîlcul ei.
Pot fi desăvîrșite trunchi, frunze, scoarță, crac,
Dar de le-așezi *oricum*, nu iese un copac.

.
Dar, hai să ne-nturnăm la Emerson, pe care
L-am cam făcut s-aștepte. Nouă ni se pare
Un cap elen pe umeri de-american deștept ;
Olimpu-i pe cel stîng, iar Bursa pe cel drept.
În sinea mea-l socot (asemuirea mea
A mai făcut-o, parcă, cineva, cîndva)
Un Plotinus-Montaigne, sau pîcla din Egipt
Amestecată cu un duh gascon înfipt.
L-admiră toți, dar n-are șase-nvățăcei
(Ce-anume predică, nu știu ; nă știu nici ei).
Mărește temple a zidit, dar pe nici unde
Uși nu se află ca să poată-un zeu pătrunde.
Zău, mie-mi place, demodat cum sînt de fel,
Să sfătuiesc c-un primitiv păgîn ca el,
Cu-o minte preaslăvind creațiunea toată,
Căci parte e din el (și-n parte, revărsată).

. . .

Apoi e Bryant, solitar, imperturbabil,
 Măreț și demn ca un aisberg neinflamabil
 Și reflectînd lumina doar în cîte-o noapte,
 Cînd se aprind răzleț luciri în miazănoapte,
 E — zice Griswold — bardul nostru cel mai mare
 (Oricum, e unic și-n supremă izolare).
 E-n stare să atingă culmile-n Parnas,
 Dar cine să-l aplaude, cînd al său glas,
 Frumos și studiat, căldură nu împarte ?
 Nu vreau să spun că ce-i al lui nu-i pus deoparte ;
 Dar îi lipsește darul de-a înflăcăra ;
 Iar dacă vă stîrnește, atunci, pe legea mea,
 Înseamnă că v-aprinde și polara stea.
 E bun în toiul verii, însă, *inter nos*,
 Ne supără-n decembrie gerul de prisos.
 Citiți-l, așadar, în luna lui. Cuptor,
 Cînd, precum cafrilor, de gheață vă e dor.
 Și, totuși, înzestrarea lui nu este mică.
 Îl mișcă-un rîu, o vale, — un codru, o furnică...

.

Sau Whittier, cu inima-i neînfrică,
 Ce vrea prin platoșa de quaker să străbată
 Și să ne-arate omul-om, de omenie,
 Ascuns sub ale sectei straie de momîie.
 În lumea asta nu s-a fost născut ființă
 Mai lirică (și ce mai e de cuvîntă) ;
 Iar lipsurile lui (nu le cunoaște, cred)
 Purced chiar din temeiul ce-l făcu aed :
 Fervoarea minții, ce nu știe să separe
 Adevăratul foc de-o simplă exaltare.

.

Cu cîrbul său, ca Barnaby Rudge, Poe apare.
 Trei părți din cinci sînt geniu, două — aiurare.
 Juri că-i o carte despre iambi și pentametri
 Ce-i face pe-nțelepți s-afurisească metrii.

A scris și lucruri foarte mari, dar, din păcate,
De-atîta creier, inima nu mai răzbate.

.
Iată-l pe Cooper, care-a scris șase volume
Spre-a arăta că-i cel mai bun autor din lume.
Dacă vă-ncîntă-această-a laudei măsură,
E mai de preț ca laurii și o răsură.
De ce ne-ncredințează că e, pasă-mi-te,
(Cum zic dușmanii) Scott al Statelor Unite ?
Dacă-ar citi romanul care-i e mai drag
În fața unui juriu, eu fac rămășag
Că, fără-a mai delibera, făr' să se certe,
Jurații, într-un glas, ar căuta să-l ierte.
Cu toate-acestea,-a zugrăvit un personaj,
O floare plină de a vestului miraj,
Sălbatică, de rouă rourată, dar...
De-atunci o reproduce jalnic iar și iar...

.
De cîte ori vrea să descrie oameni, face
Precum dogarul cînd tocmește poloboace.
Culege doagele, apoi le ceruiește,
Le strînge-atît cît crede el că trebuiește
Și, pîn' la urmă,-n cazul cel mai fericit,
Iese-un butoi de lemn ce sună a dogit.

.
Aș vrea să vă mai spun ceva — pentru că-ades
Vă scapă-al tipăritei litere-nțeleș.
Este știut că cei mai mulți — de ce ? mă-ntreb —
Purtați în spate și în suflete un gheb.
Mai liberi decît vîntul s-ar cuveni să fiți ;
Cînd colo, semănați cu niște sclavi fugiți.
Întruna flecăriți de Lumea voastră Nouă,
Cînd din cea Veche luați cu miinile-amîndouă !

Zeîta libertății voastre, rîzătoare,
Cu buzele — cireșe, dinții — mărgăritare,
Ochi dîrzi ca-ai Herei, părul despletit fuior
Și plin de soare cum e valul călător,
Cîntînd la clacă, șuguind neastîmpărată
La tunsul oilor, în codru nenfrică,ă,
Mîindu-și turma către plaiuri bărbătește,
'n oglinda spartă-a Europei se privește,
Își strînge pieptul, mîinile-și înmănușează,
Și-ntruna-și împrumută sfetnici de rea piază.
Cît timp nu-i sînt oglindă lacurile ei,
Nici frumusețea-i rustică n-are temei.

.

Furați de la englezi : gînd, carte, editor ;
Pe coada vulturului puneți sarea lor ;
Literatura voastră, vai, nu face-un pas,
Pin-ce nu auziți și al Europei glas.
Cîrmacii vi se-mbracă-n hainele uzate
Și-ndrugă vechile-i minciuni și vorbe-umflate.
Uitați-o ! Să vă curgă sînge nou în vine,
Nu mîlul ei ! Nu va voi să se încline ?
'și va bate joc ? Va zice : — Nu veți izbîndi ! ?
În glasul ei se simte-un tremur ; într-o zi,
Pe țărîmul vostru, negreșit, voi veți culege
Epave aurite de-mpărat și rege ;
Ca-n *Oropsitul* lui Longfellow, doar aci
Sălaș relicvele acestea-și vor găsi.
Prietenî, aduceți-i Domnului cîntare
Că între voi și Lumea Veche a pus mare !
Să fiți înalți ca brazii, drepți, neînfricați,
Măsura emisferei pe deplin s-o dați !
Fiți credincioși acestui veac și înșiși vouă,
Statui de Powers și picturi de Page ! Ca nouă
Să fie Lumea ce o denumiți astfel,
Nou tot ce faceți : plug, vas, casă, pod, penel ;

Și-a viitorului chemări să le-auziți
Fără zăbavă, cînd se vor vesti ; să fiți
Ce vreți, dar mai întii voi înșivă ; bărbați,
De pe a Muncii Crește-nalte așteptați
Ivirea zorilor pe-acest al nostru plai
Și faceți-vă neam de greci mai practici. Vai !
Cum arătați acum îi îngroziți pe toți.
Voi aveți sclavi. De —, grecii au avut iloți.

(L. L.)

ENDYMION

(*Fragmente*)

Amurgul mi-a fost pururi zori de zi ;
Atunci prindea pe ceruri a pluti,
Ca o zeiță-ntr-un ocean de rouă,
Sfios și feciorelnic, Lună Nouă,
Oracol soartei mele și păstor,
Neștiutoare, cum neștiutor
Sint eu de tainele ce-n turma mea
Le știu mioarele. Dar și așa
Sint fericit că pot să o slăvesc
Și că mă-ndeamnă harul ei ceresc
Spre culmi menite omului de zei.
Rîvnesc iubirea care-n matca ei
Rodește gînduri preacurate, crini
Ai spiritului, mugurii divini
Ce-năbușind, cu voia ei, voința,
Își află în slujire datorința ;
Iubirea, pentru care nurii nu-s
Ai sufletului viu decît prepus ;
Iubirea, ce, iradiind lumină
Prin flacăra-i, e și-n străfund deplină ;
Prea răsplătită cînd zărește-o dată

Suprema viziune, nentinată ;
Prea scumpă, căci s-a-mbogătit prin ea
Întreaga-mi viață,-ncît n-ar mai putea
Să-i mituiască marile doriri
Nădejdea unei alte răsplătiri.
Răsplata stă în gîndul că ea știe
Cum mi-am plătit întreaga datorie,
Eu, robul dînzei ; fericit nespus
Dacă din mare slava ei de sus
'mi-ncredințează chipul, spre-a-l ascunde
În tainețele inimii, afunde.
Mai mîndră ești chiar decît Pacea, care
Surzește armele zăngănitoare
Iar răpăitul tobelor ce pleacă
Îl face zumzet blînd ca de prisacă.
Aducătoare-a liniștii, ce știi
Să-mpaci a zilei griji și nebunii,
Tu,-mpărțitoare de tăceri și rouă,
Dînd pajiștii și minții viață nouă,
Rămii în veac pe marea-ți fără maluri,
Ferită, doamnă-a doamnelor, de valuri,
Sihastră, sacră, însă luminînd
Tot ce e-n mine azi nevrednic gînd ;
Iar dacă ruga-mi ți-ar știrbi cumva
Eternu-ți farmec, n-o mai asculta !

II

Pot, dară, cele două firi ce am
Afla în biete măguliri balsam ?
Greșesc ; căci în a gîndului viltoare
Răspunsuri cat la altă întrebare.
Pe sfera mea perfectă-apar, rebele,
Vestiri ale schimbării, și cu ele,
Mă schimb și eu. Cu umbra lui, pămîntul
Știrbește discul Lunii și avîntul

Stirnit de astrul nopții luminos
Ca să-i aduc nepămîntean prinos.
Astfel, înfrigurarea mea transformă
Într-o femeie ideală formă ;
Și-n parte,-ntr-o zeiță, mulțumită
Credinței ce în mine-a fost sădită.
Am cugetat prea mult și ochii mei
Și-au înălțat amăgitor temei.
Sau am văzut, prin aerul curat,
Făptura vie cu adevărat,
Zeița mea, privind spre-nchinător
Ca fata care-ncearcă-ntîiul dor,
Dar prea de sus ca sacrele-i picioare
Să calce-a patimii de om cărare ?

.
Iar Forma prinse chip cît am privit, —
Cînd bulz, cînd corn de aur —, și, orbit
De fermecata-i rază ce prindea
Să-mi plămădească gîndul după ea,
Ca amețit de opiu, am văzut,
Peste hotarul ochilor de lut,
Haotice-arătări și schimbătoare,
Unite-apoi în mîndră-ntruchipare.
M-am închinat iar astrului divin,
De data-aceasta ca-mbătat de vin.
În strai de preot, patima *aceea*
Lăsă Zeița și slăvi Femeia.
Călcasem moartea ? Sau, spre-a mă păstra,
Zeiască fire și-o știrbise ea ?

III

Sălaşu-i, ca Pleiadele, departe,
Stingher, în cer... În preajma-i să mă poarte
Nici nebunia nu-ndrăznea ; și-atunci
Eu vraja i-am închipuit-o-n lunci,

Păduri, izvoare, zămislite-n ceața
Ce-o spulberă din suflet dimineața.

.
Cum, fiii cerului nu au băut
Nectarul zeilor neînceput ?
Și n-au rîvnit destin de muritor,
Incandescent, fiindcă trecător ?
Ar îndura ea omenеști păcate ?
Și cum mă-ntreb, în vinele-mi răzbate
Fiorul re-nvierii. Eu, cel mort,
Înalț din nou învăpăierii cort,
Precum Alcesta ; -n orice mădular
Virtutea bărbătească o simt iar ;
O nouă primăvară slobozește
Simțirea prinsă în al iernii clește
Și faunii ce joc fără sfială.
Ci patima-i purificată, pală,
Ar arde astfel ? Cu asemeni gînd ?
Să tac... De ce să spulber visul blind
Al soartei lui Triton (și-n ea ce-a fost
Divin, pînă-a primi el, fără rost,
O stearpă nemurire) ? În zadar
Mi-aș stăvili avîntul temerar
Ce răscolește-al vieții cenușiu ;
Fantasmă, doar prin el trăiesc și știu.

IV

Dar Latmos s-a întunecat. O clipă,
Și iată că în juru-i se-nfiripă
Al despărțirii tremur, căci fantasma
S-a înecat ; un tremur ca mireasma
Ce stăruie, gingașă și suavă,
În iarba răsfățată în dumbravă
De trupul ei pe care-l bănuiesc
Adevărat ca trupul omenesc.

Zidit-a ochiu-mi biete-nșelăciuni
Ce lingă raza lunecoasei luni
S-au strecurat din umbre spre lumină
În crînguri ? Nu, pe bolta ei senină
O văd din nou, cum o vedeam și ieri,
Cu părul răvășit de adieri,
Ca pîclele ce-n juru-i se-auresc,
În femeiescu-i strai vînătoresc,
Cu rotunzimea formelor fecioare,
Ca trandafirul gata să dea-n floare.
Ești vis ? Te-adeverește ! Viziune ?
Rămii — vrăjii din filtru te supune !
Cînd vidmele cu farmec slut te-au scos
Din cerul tău, prin ce e mai prejos
Magia mea ce-a pregătit licoare
Din gînd și patimi, mai cutezătoare
În înfruntarea soartei ca aceea
Ce-a stors vreo vrăjitoare din Eubea
Din suc de ierbi lunatice, — fiertură
A tot ce-i vrednic în a mea făptură ?
Eu însumi elixir și blid, fierbînd
Ce am mai scump în inimă și gînd.
Ci gustă, fă-te om ! chiar de se-mbată,
Sub buza ta, ulcica. Bea-o toată !
Eu lumea mea de-o voi cuprinde-n brață
Și cerul tău, voi ști ce-nseamnă viața.

V

Ea ruga-mi ascultă, dar fără zor,
Ca zeii, cînd își rîd de-un muritor.
Mă cercetează-n vise ; chipu-i drag,
Răsfrînt în vine, cum, intrate-n prag
Șuvițele de apă, și-l privește
Cînd, înmiit, se scaldă, se-nroșește
Și pleacă s-o vestească înspre cele
Mai tainice hotare-a lumii mele.

Cu pași mai gingași decît somnul vine,
Cu chip mai galeș, cu mișcări mai line,
Ca filfiitul corlei grațioasă,
Și-n mers precum a muzicii crăiasă.
De e părelnică și stînca, oare
Esența-n vis să nu se înfășoare ?
Așa voi crede cît calica zi
Cu-al nopților prisos se va hrăni.
În vis, văd cum se culcă, așezînd
Deoparte arcul, cum tot mai plăpînd
I-e focul din cunună și cum moare
Odată cu rîvnita sărutare ;
Și-n timp ce-o-mbrățișez, sub ploaia
De scînteieri din pletele-i bălaie,
I-s șoaptele mai dulce ca un sărut.
Dar mă trezesc, vai, din extazul mut :
Mi-s goale brațele ; zeița mea
S-a-ntors în cerul ei de peruzea,
Tăcută ca omătul sclipitor,
Copilă-a viselor și maică-a lor.

VI

Zănatecele-mi întrebări de mult
Vedeniile nu le mai ascult' :
Fiorul tinereții fără moarte
De mult n-am mai simțit că mi se-mparte
În visul de-al ei nimb străluminat,
Căci visul nē-ndestul m-a alinat.
Cereasca-i flacără mult prea curînd
Mi-a-nvăpăiat ființa, căutînd
Să mă robească ; jalnicul meu glas
A căpătat răspuns ; dar ce-a rămas ?
Sau Doamna umbrelor își bate joc,
Momindu-mă cu umbra ei, în loc
Să se arate ea ? Dorința-mi, dară,
Mă face astfel vrednic de ocară...

Să-nlocuiesc un ideal știrbit ?
Să poleiesc din nou fecioara-mit,
Ce a-ntinat-o flămânțu-i ales
Cu fum de smirnă, și-astfel, într-ades,
A stins nepămînteanul foc, aprins
În mult ascunsul inimii cuprins ?
Dacă prin jertfa anilor acești,
Prin rugăciuni, prin lacrimi nebunești,
Din ceru-i falnic, prăbușita stea
În cer să se întoarne-ar mai putea,
Cum înspre-al flămânțului ei altar
S-ar trage jertfa, socotind un har
Că poate viața să și-o înnoiască,
Lipsindu-se de viața omenească !

.
Dar ce nădejde mai rămîne dacă,
Lăsîndu-și tronul, ea spre rob și-apleacă
Făptura înzeită de iubire
Și ochii unde-atîți găsesc pieire ?
Cînd, obosind de-a bolții sihăstrie,
Ea însăși împotriva ei se-îmbie,
Făcîndu-se femeie, spre-a afla
Că o slăvesc prin pocăința mea ?
Ci, iată, eu m-aș lepăda de toate
Ca să visez iar visele-ntrupate
În visul dătător de chin, prin care
Durerea s-a făcut înălțătoare
Și-n fața anilor s-a ridicat
Cunună vrednică de cîștigat.
Mai mult, m-aș lepăda din nou de vis,
De-aș ști că mă privește prin abis !

VII

„Zeită, urcă-n ceru-ți înc-o dată,
Fii iar splendoarea în zadar visată,

Credința cu al cărei tilc se-ngîină
Nemulțumirea față de țărînă.
Întoarnă-mi dorul, zborul ce-a lăsat
În urma-i tot ce desfăta alt'dat.
Chiar deznădejdea fără de putere
Îndeamn-o să aspire și să spere !
Dă-mi iarăși rîvna de-a slăvi mereu
Virtutea ce-o ghicesc în pieptul meu !

.

Ne-asemuito, să nu iei aminte
La tot ce-am spus ; sînt volburi de cuvinte
Iscate în a gîndului furtună.
Trăiesc prin tine ; vino și mă-mbună.
Poți fi tot ce dorești, dar nu uita :
Să fii femeie e menirea ta !
Strigam, cu inima parcă-ndoită
Că ruga aș fi vrut-o împlinită.
Și a apus și visul meu, odat' cu luna ;
Cîntare nu le-am mai adus nici una.
Tri-formă zeie, robul ți se-nchină
-ntreitei tale vrăji ; căci ești regină
A cerului meu depărtat și sfînt,
Regină în infern și pe pămînt !

(L. L.)

ÎNSTRĂINARE

Cărarea ce m-a dus spre casa ta
E năpădită azi de bălării —
Covor ce, tristă, mută, curtea sa
'l-întinde-n fața prințului Uitare,
Cînd pe cei morți se duce-a-i cerceta.

Numai acela care uită, *este*.
Iar tu, ce-ai bănuir că voi veni
-nainte mult ca eu să-mi dau de veste,
Atitor alții, crezători în vis,
Le-ai spus de bălăriile aceste.

Ci eu, cînd calc pe-ale potecii line
Suișuri, spre sfioase cotituri,
Îmi amintesc la orice pas de tine ;
Nu-mă-uita e orice fir de iarbă
Și numele ți-e-n zumzet de albine.

(L. L.)

STIHURI DESPRE LIBERTATE

Oameni, cari vă lăudați
Cu ai voștri „liberi“ tați,
Cît mai sînt pe lume sclavi,
Sînteți liberi voi și bravi ?
Cînd un frate-i pus la munci,
Nu-ndurați și voi ? atunci
Sînteți, fără doar și poate,
Sclavi nedemni de libertate !

Voi, femei, care-ntr-o zi
Țării fii veți dăruir,
De-auziți cu nepăsare
Fapte cutremurătoare
Sau vă lasă reci vestire
Că aveți surori martire,
Spuneți dacă meritați
Să fiți mame de bărbați !

Liber nu este de fel
Cel ce, dezdrobit doar el,
A uitat că e dator
Omenirii, tuturor !
Liber e acela care
Simte-a fratelui său fiare
Și e gata să-l sloboadă
De cătușe și corvoadă !

Rob ești dacă nu-i ajuți
Pe cei slabi, pe cei căzuți ;
Rob, de nu cați umilirea,
Ura și batjocorirea,
Nu tăcerea ce-o cred ei
Adevărului temei ;
Rob ești dacă nu-ndrăznești
Cu mai mulți să te-nsoțești !

(L. L.)

CATEDRALA

(Fragment)

O zi-nsorită-n amintirea mea,
Zi fără griji, simțirii dăruită
Desăvârșit, precum unei albin
Singurătatea legănată-n aer
A campanulei. Zile ca acestea
Nu-s pradă pentru soare-apune, nici
Le-nnegurează ceața aducerii aminte.
Ca slovele pe care poeții morți
Le-au fost rostit, și-acum sînt incantații
Prin muzică lipsită de-nțeleș,

Dar intuită în adinc de suflet,
S-au încrustat în duhul vieții mele,
Podoabă-a frumuseții nesfîrșite,
Pe care vremea o a dezlegat.

Îmi amintesc și simt și-n clipa asta
Mireasma zilelor de altădat'
Împrăștiată-n vremea lui Homer...
Pe-atunci, nevîrstnic, mă înstrăinam
De alți copii, aflînd tovarășie
În ceea ce îmi este-îngăduit,
Dar nu de tot. Ferită, căci sihastră,
Natura face să ne-nchipuim
Că dorul nostru e iubirea ei,
Și-și ride de ecourile noastre !

Sînt dulci înșelăciunile dintii,
Căci poartă-n ele taine peste fire ;
'nainte ca încetinitul gînd
De ceea ce simțim să ne despartă
Și să-nțeleagă-a simțului extazuri,
Aceste feciorelnice vestiri
Și daruri ale zorilor, amestec
De adevăr și formă. În zadar
Se străduiește ochiul slugă-a minții
Să-nvie viziunea fără seamăn.
E proză-un gînd gîndit de două ori.
Puțin așteaptă marea frumusețe,
Asemeni crestei de talaz, ce-ndat'
Se spulberă și-n perle se preface.
Cînd contemplăm prea mult, pînă și suflul
Ne aburește-a simțului oglindă.
Fulgerător se-arată-n tilcuri harul ;
E-o clipă care-ntrece tot ce-a fost
Trăire mai domoală pîn-atunci.

Văzînd odată, cine-a mai privit
Albeața sură-a mării dușmănoase
Ce, de la chei, i-a smuls Închipuirea
Și-a dus-o către țărmurile reci
A vremilor apuse ? Cine, surda
Putere zămislită din pămînt,
Ordiile stihiei, nemiloase,
Dezlănțuirea ce lovește orb,
Prevestitoare toate și făcîndu-l
Să-mpăgînească lumea iar ? Și totuși,
Printr-un mai rar fior al îndurării,
Aceste povestiri elementale,
Stîrnite-abia, nedumiresc privirea
Lăuntric, cu priveliști. Astfel, barzii
Au plăsmuit apuse vieți, în lumi
Fantastice, mai mîndre ca a noastră ;
Și astfel, cu încețoșate chipuri,
Ne-nșală Amintirea. Chiar și-acum,
Cînd scriu, ea își încearcă vraja
Printr-un prihor prevestitor de ploaie.
Nu cîntă de pe ulmul din vecini,
Ci dinspre vremile copilăriei ;
Re-nvie-al muzicii răsfăț extatic,
L-adună în fiorul repetat
Ce leagă viața mea nedespărțită
Și smulge patos anilor și morții.

(L. L.)

O LEGENDĂ A INDIENILOR CHIPPEWA

Bătrînul șef de trib, trăgînd să moară,
Chemă la el cei doi copii mai mari
Și astfel le grăi pîn-a-și da duhul :
— Băiatul meu, copilă, eu vă las.

M-aşteaptă cîmpuri verzi de vînătoare,
Cu primăveri şi veri fără sfîrşit.
Ci-n amintirea mea, cînd am să plec,
Purtaţi-vă frumos cu micul Şimah.
El e plăpînd şi încă n-a-nvăţat
S-aşeze laţul, arcul să-nstrunească.
Nevoie are de la amîndoi
De dragoste ; şi-acel care o cere
E-n drept să o primească. Dragostea
Nu e ca blănurile şi porumbul
Pe cari ne-nstăpînim prin truda noastră.
Ne-o a sădit nemărginitul Duh.
El este cel ce-o udă şi-o-nsoreşte,
Spre-a fi o moştenire-a tuturor.
Fiţi buni cu Şimah, dară, ca şi voi
Să nu fiţi părăsiţi în grele ceasuri.

Stătea wigwamul ling-un lac, răzleţ
De celelalte-a tribului sălaşuri ;
Şi, după multe luni, singurătatea
Îl cotropi pe fratele mai mare.
— De ce, îşi zise, să trăiesc aicea,
Străin de-a vîrstei mele bucurii ?
Sînt, iată, nalt, spătos, ştiu să vînez,
Să rabd de foame, să trudes, dar încă
Nu am văzut primejdia pe care
Să nu cutez a o privi în faţă ;
Au mă opreşte cine ca să fiu
Între ai mei, stăpînitor de vază ?
Deci, tolba cu săgeţi luînd, şi arcul,
Porni, precum la vînătoare, grabnic,
Şi, grabnic, la wigwamuri poposi.
Din tribul său mireasă alegîndu-şi,
Uită curînd, în noul vieţii val,
De Şimah şi de-a mortului cuvinte.

Cînd sora lui văzu că a plecat
Și nu s-a mai întors de-atîtea zile,
Vărsă amare lacrimi pentru Șimah :
Mai trainică e dragostea femeii ;
Pîn-a zbură, mai flutură din aripi,
Și se cocoată-apoi atît de-aproape,
Că doar o vorbă-o-ndeamnă înapoi,
Și-i veselă și-i iute ca lumina ;
Iar Datoria stăruie și-atunci
Cînd dragostea s-a dus, și tot așteaptă
Doar-doar s-o înturna ; iar după ce
A fost și Datoria surghiunită,
Își face loc și Dragostea de sine,
Ciolanele-ncălzindu-și la cămin
Și, lacomă, tăciunii ascunzîndu-i
Ca să nu dea căldură celorlalți.
Vină luni fără număr surioara
Și-l îngriji pe Șimah cu mult drag ;
Singurătatea, însă, pîn' la urmă
O copleși ; oftînd își spuse ea :
— Nu sînt frumoasă ; iazul, cel puțin,
Îmi spune-așa, iar el nu lingusește ;
Și, vai, povestea n-are rost decît
Cînd o șoptește un îndrăgostit !
Adevărată-a dragostei oglindă
E fără doar în ochii celui drag.
Așa-și spunea, uitînd înțelepciunea
Pădurilor și-a necuprinsei firi ;
Uitînd că-a Dragostei răsplată este
În sine însăși, sau că ochii ei
Pot oglindi frumosul dinlăuntru
Ce piere sau se șterge dacă nu-i
De grija Datoriei înnoit.
Plecă, dar, și, cătînd lăcaș de oameni,
Se mărită, se luă cu grija casei,
Uitînd, asemeni fratelui mai mare,
De Șimah și de-al mortului cuvînt.

Iar Șimah, rămas singur în wigwam,
O aștepta, cu inima zdrobită,
În orice foșnet deslușindu-i pasul...
Apoi pâli nădejdea și muri ;
Și orice zgomot ce-l îmbărbătase
Acum l-înfricoșa. Nu erau multe :
Căderea unei nuci, o veveriță,
A gaițelor țipete, vestiri
Tomnatice din voioșia verii,
Sporeau tăcerea cruntă într-ades.
Găti curînd și bruma ce-i lăsase,
Iar toamna se hrăni cu rădăcini
Și boabe ce le aduna-ngrozit
De lupi, al căror urlet l-auzea
În toiul nopții, hămesit și spart.
Veni și iarna. Cînd, scînteietor,
Omătul așternu pe șes și măguri
Lințoliul nesfîrșitelor tăceri,
Împins de foame, prinse a culege
(Mai abătut ca Ruth și-atît de singur !)
Ce rămînea din prada unui lup,
Cumplitul Boaz, slab și prăpădit,
Și totuși spăimîntat de o făptură
Mai slabă și flămîndă decît el.
Cu vremea, au legat prietenie
Și-au împărțit frățește din tain.

Veni dezghețul. Fratele mai mare
Era-ntr-o zi la pescuit pe lacul
Din preajma părintescului wigwam,
Cînd auzi pe țarm un fel de scîncet
Ca de copil și, totuși, ca de lup.
Și-ndată inima-i șopti cumva :
— E glasul fratelui tău, Șimah. Dară,
Vîslind cu grabă către țarm, văzu,
Într-un desîș din preajmă, un copil

Ce începea să semene cu lupii :
Suriu, țepos, îl năpădise părul
Mai sus de piept. Își întorsese fața,
Dar el știa că este a lui Șimah.
Și-ascunse ochii-n mâini ce tremurau
Și capul și-l lăsă ca să nu vadă
Privirea fratelui, apoi strigă :
— O, Șimah ! Frate bun al meu, vorbește-mi !
Da, frate-ți sînt — cum, nu mă recunoști ?
Vino la mine, Șimah, vei trăi
În casa mea de astăzi înainte
Și griji sau lipsuri n-ai să mai cunoști !
Tăcu o vreme Șimah, ca și cum
I-ar fi fost greu să prindă glas de om,
Apoi vorbi cu glas neomenesc :
— Nu te cunosc și ce ai spus nu ești ;
Fiindcă singurii mei frați sînt lupii
Și cît ți-e inima cum este, vrednic
Nu ești să spui că te-nrudești cu ei.
Răspunse celălalt cu un oftat :
— Vai, în dureri mi-e inima schimbată
Și-n clipa asta mi s-a ofilit !
Iar cînd privi cu teamă nu văzu
Decît un lup ce alerga-n neștire,
Urît și crunt, ca să se-afunde-n codri.

(L. L.)

HERMAN MELVILLE

(1819-1891)

Fiu al unui comerciant din New York, autorul de mai târziu al unuia dintre cele mai celebre romane americane (*Moby Dick*) a fost educat, cîtiva ani numai, mai întîi la școlile publice din orașul natal și ulterior la Albany Academy. A călătorit ca matelot aventuros prin Mările Sudului, acumulînd experiențe și „material documentar“ pentru cîteva volume de povestiri, scrise la întoarcerea în America, după 1844, și în care prozatorul îmbină magistral realitatea cu ficțiunea.

Opera lui Herman Melville a fost publicată integral în 16 volume și la Londra (1922-1924) ; în decursul deceniilor au văzut lumina tiparului numeroase ediții, traduceri, în foarte multe limbi, precum și studii critice privind creația sa. Dintre acestea din urmă menționăm : Weaver, John Freeman, Lewis Mumford, F. O. Matthiesen, W. E. Sedgwick ș.a.

H. Melville este inclus de critici în curentul romantic american. Pe lîngă prodigioasa lui proză, a mai semnat și o serie de poeme.

Pentru ilustrarea acestei laturi a scrisului său, dăm traducerea poemei de război intitulată *Malvern Hill*, datată iulie 1862, precum și *Rechinul din Maldive*.

COLINA MALVERN

Voi ulmi ce-n zori, în toi de mai,
Pe Malvern Hill vibrați,

Mai știți flăcăii lui McClellan
Aici împresurați ?
Cînd, țepeni, în adîncul crîng
Zăceau ai noștrii frați —
Loviți în cap de glonțul crud,
Cu brațe-ntinse către Sud
Spre ale lor natale văi,
Dumbrăvi de cipreși. Crîncen plai !

Zărirăm turlele tîrziu,
Vederii ascunzîndu-ni-le
Din Richmond, nori de colb stîrniți
De-ale chervanelor rotile,
Și pîcla focului de puști...
Și cele Șapte Nopti și Zile
De marș, de post, de încheștare
Ne-au supt obrazele murdare —
Dumbravă tu, de ulmi, mai știi
De bărbi zburlite, sîngerii ?

Noi steagul ars, cu stele pale
Următ-am (n-ă căzut nicicînd !)
Zgîrciți cu vlaga noastră, larma
Asaltului primeam tăcînd,
Am ocolit, răbdînd, priporul,
Cu tunuri bine puse-n rînd —
Și-atuncea darăm noi dovadă ;
Dar mii au fost urșiți să cadă !
De ce-a fost înainte
Mai ține crîngul Malvern minte ?
La Malvern, cei ulmi pe colivă
Nimic nu uitară ;
Dar creanga de sevă e plină :
Răstoarnă-se lumea ; lor iară
Li-i verde frunzarul în Vară.

(T. D.)

RECHINUL DIN MALDIVE

Pe lingă-al Mărilor Maldive
Rechin tont, palid și flegmatic
Se-aține pește-le-pilot
Șui, lins, albastru, nebunatic.
De joagărele-acelui bot,
De-a fâlcilor groapă-comună
El nu se teme nicidecum,
Prin fața țestei de Gorgonă
Lin lunecă precum un fum ;
Și printre dinți ferăstruiți
 (Șir alb de strungi scînteietoare)
 Se-adăpostește de primejdii :
 Într-ale Parcei maxilare !
Amic cu blegul mort de somn,
Spre prăzi îl poartă și-l asmute,
Deși nu prăznuie cu-acel
Smead fur, mîncău de cărnuri slute.

(T. D.)

WALT WHITMAN

(1819—1892)

Walt (Walter) Whitman s-a născut la West Hills — Long Island, dintr-o familie de englezi (ramura paternă) și olandezi (ramura maternă), parte din acești precursori fiind quakeri, parte puritani. Tatăl lui era un bun tâmplar, fapt care l-a determinat să-și mute gospodăria la Brooklyn în 1823.

La 11 ani viitorul scriitor încheie cu școala și lucrează ca băiat pentru comisioane, ca învățător rural, apoi prin tipografiile din New York (1836-1841).

La 23 de ani ajunge redactor la *The Daily Aurora*, cu care ocazie frecventează multă lume, teatre, operă etc., iar în 1846 trece la *Daily Brooklyn Eagle* unde publică sîrguincios materiale scrise cursiv, însă fără calități deosebite. După 2 ani (1840) pierde acest post și acceptă să muncească, părăsind New Yorkul, în redacția cotidianului *Crescent*, care tocmai se înființase la New Orleans. Nu rămîne în „Parisul Americii“ decît trei luni, fiind demis, probabil ca necorespunzător, așa că se întoarce prin Chicago din nou în Brooklyn. La 30 de ani (pînă în toamna lui 1849) făcea gazetărie pentru *Freeman* din Brooklyn. Continuă să publice în *Evening Post* și *Advertiser* din New York. Concomitent muncește ajutîndu-i pe tatăl și pe frații săi, care construiau case prin Brooklyn, și începe să scrie poemele ce aveau să constituie capodopera vieții sale.

În 1855, la 4 iulie — Ziua Independenței — apare prima ediție din *Fire de iarbă* (*Leaves of Grass*), în care primul și cel mai amplu poem, din cele 12 cîte cuprindea atunci, era *Cîntec despre*

mine insumi (Song of Myself). Au urmat reeditări în 1860 (157 poeme), 1867, 1871, 1872, 1876, 1881, 1889, 1892...

Din motive de sănătate se stabilește la Camden, New Jersey, unde trăiește pînă în martie 1892.

A murit celibatar, înconjurat și cinstit de discipoli, binecunoscut de oamenii de litere, dar aproape ignorat de public.

În 1865 publicase *Drum Taps*, o culegere de impresii din timpul războiului, printre care și foarte cunoscutul poem *O Captain! My Captain!* În 1871 i se tipărise volumul de proză *Perspective democratice*, iar în 1888 *November Boughs* — proză și versuri.

Atît ideile cît și tehnica poetică ale lui Whitman au făcut obiectul unor mereu reluate discuții. Din punct de vedere istoric, concepțiile și atitudinile lui îl situează în cadrul mișcării romantice. Atitudinea lui față de natură, individualismul și subiectivismul caracteristice, simțămîntul de compasiune pentru om, ideea de progres ș.a. îl aliniază unor predecesori ca Rousseau, Wordsworth, Shelley, Emerson. Acest cîntăreț însuflețit al Democrației a deschis primele cărări „versului liber“, iar experimentele sale tehnice au influențat pe foarte mulți.

Dimensiunile operei sale îl îndreptătesc, în ultimă analiză, la un loc de cînte printre cei mai mari scriitori ai Americii.

PE OM ÎL CÎNT

Pe el îl cînt, omul simplu, omul independent,
Cu toate-acestea proclam cuvîntul : *Democratic*, cuvîntul :
Mase.

Cînt omul material din creștet pînă-n tălpi,
Căci vrednic de muze nu numai chipul îi este, ori numai
mintea, eu spun :
Făptura lui întreagă-i mult mai demnă,
Și-o cînt : femeia și bărbatul deopotrivă.

Și uriașa lor viață, pasionată, inimoasă, puternică,
Fericită, făcută pentru cele mai libere fapte, după legile
Firii
Omul Modern, pe el îl cînt.

(M. G.)

AUD CUM CÎNTĂ AMERICA...

Aud cum cîntă America, îi ascult feluritele cîntări,
Ale mecanicilor, fiecare cu glasul-i voios și puternic, precum se cuvine,
Pe dulgher îl aud cum mai cîntă geluind și ciopliind,
Pe zidar, cînd la lucru purcede și cînd lucrul e gata,
Barcagiul, cînd trage la vîsle și, sus pe vapor, marinarul,
Îl aud pe cizmarul ce cîntă la banc, ghemuit, pălărierul
cum cîntă lucrînd în picioare, glasul tăietorului
de lemne, al flăcăului de la coarnele plugului,
în zori de ziuă, la amiază cînd stă, sau la căderea
serii,
Cîntecul dulce al mamei, al tinerei neveste robotind, cîntecul
fetei cînd țese, ori spală la rîu,
Un cîntec al fiecărui și al fiecărei, pentru ce este al său,
cîntări fără seamăn pe lume,
Ziua, cu-ale zilei — iar seara un cîntec robust, inimos, cînd
băieții
Glasul melodios, bărbătesc, și-l încearcă.

(M. G.)

POEȚI AI VIITORULUI !

Poeți ai viitorului ! oratori, cîntăreți și creatori ai melodiei,
Nu ziua de azi dreptate-mi va da și nici rostului meu nu-i
va sta mărturie,

Ci numai voi ce veți veni pe aceste meleaguri, o nouă,
atletică seminție continentală, mai mare decît
cele ce-au fost ori mai sînt încă.

Hai, ridicați-vă ! Veniți să-mi dați mie dreptate !

Eu nu fac altceva decît, cu-o slovă-două, să prevestesc ce
miine va să fie.

Din umbră, o clipă doar răsar și mă întorc în umbră.

Eu nu sînt decît un om care, trecînd fără să se statorni-
cească, își aruncă întîmplător spre voi privirea,
apoi întoarce capul,

Lăsîndu-vă pe voi s-o înțelegeți și s-o deslușiți,

Căci de la voi așteaptă tot ce-i mai de seamă.

(M. G.)

PORNIND DIN PAUMANOK

I

Plecat de pe Țărmul-în-Formă-de-Pește, din Paumanok,
unde m-am născut,

Om dintr-o bucată, zămîșlit și crescut de-o mamă fără sea-
mă pe lume,

După ce-am hoinărit peste mări și țări, îndrăgostit mereu
de drumurile mult-bătute ;

Fie prin Manhattan, orașul meu, ori prin savanele Sudului ;
Fie ostaș în cantonamente, purtîndu-mi ranița și pușca, sau
miner în California,

Aprig locuitor al pădurilor Dakotei, mîncînd carne și adă-
pîndu-mă la izvoare,

Sau trăind retras ca să visez și să cuget prin vreun bîrlog
adînc,

Departe de vuietul orașelor, petrecînd răgazuri de răpitoare
bucurie ;

Cunoscînd ca pe un frate proaspătul și darnicul, învolburatul Missouri, cunoscînd puternica Niagara ;
Prieten al turmelor de zimbri care pasc în prerii și al taurului pletos cu pieptul lat ;
Îndrăgostit de pămînt, de stînci, de florile celei de-a Cincea-Luni, de ploi și zăpezi, cunoscînd constelațiile și minunîndu-mă ;
Eu, cel care deprins-am glasul mierlei și zborul șoimului,
Și-n zori de ziuă ascultam șuierul nemaiauzit-al sturzului sihastru în cedrii mlaștinilor,
De unul singur cîntînd în Apus,
Sun toate trîmbițele Lumii Noi.

2

Victorie, upire, credință, identitate, timp,
Nedespărțite-le-mbinări, belșug, miracol,
Eterna propășire, cosmosul și descoperirile moderne.

Deci asta-i viața,
Iată ce-a ieșit la lumină după atîtea chinuri și zvîrcoliri.

Ce curios ! Cît de real !
Sub tălpile mele, divinul pămînt, iar deasupra capului,
soarele.

Priviți cum se rotește globul,
În depărtare, continentele străbune, umăr la umăr,
Continentele prezente și viitoare, la nord și la sud, cu istmul între ele.

Priviți aceste vaste spații neumblate,
Cum se preschimbă și se populază, ca în vis,
Cît de repede se revarsă spre ele mase fără număr,
Iată-le acum acoperite de un nou popor, de arte și legiuri
mai avansate decît oricînd și oriunde.

Priviți, proiectat peste vreme,
Un nesfârșit auditoriu pentru mine.

Cu pasul liniștit și hotărât ei trec, nu se opresc niciodată,
Trec șiruri de oameni, americani, o sută de milioane,
O generație își împlinește crugul și trece,
O altă generație își împlinește crugul, apoi asfințește și ea ;
Mereu trec, cu fețele-ntorse-ntro parte, sau îndărăt, către
mine ca să m-asculțe,
Cu ochii-nturnați către mine mereu.

3

Americanos ! Izbînditori ! Etape ale omenirii !
Înainte ! Pe treptele veacului ! Libertad ! Mase !
Pentru voi, un șirag de cîntări.

Cîntări ale preriilor,
Cîntări despre Mississippi cu albia-i lungă pînă la marea
Mexicului,
Cîntări despre Ohio, Indiana, Illinois, despre Iowa, Wisconsin
și despre Minnesota,
Cîntări pornind din Kansas către centru și de-acolo țîșnind
ca niște raze,
În necurmăte pulsări de foc, de viață dătătoare.

4

Primește aceste fire de iarbă, Americă, primește-le la
miazăzi și la nord,
Cu „bun-venit“ să le primești, fiindcă-au încolțit din trupul
tău ;

La răsărit și la apus, îmbrățișează-le, căci vin și ele să
te-mbrățișeze,
Iar voi, înaintași ai mei, să vă uniți cu ele într-o iubire,
fiindcă și ele se unesc cu voi într-o iubire.

Vremile vechi le-am cercetat;
Îndelung am stat la picioarele marilor meșteri învățînd ;
O, cum aș vrea acum, de-aș fi vrednic, ca vechii meșteri
să se poată-ntoarce, să mai învețe și ei de la
mine.

Cuvine-se dar să privesc de sus Antichitatea, în numele
acestor State ?
Nu, greșit, căci ele sînt odrasla celor antici, venită-n
lume să-i îndreptățească.

5

Poeți, filozofi, preoți de mult răposați,
Mucenici, artiști, inventatori și domnitori de-altădată,
Șlefuitori de limbi de pe alte meleaguri,
Neamuri odinioară tari, astăzi smerite, date-n lături sau
zdrobite,
Eu nu citez a merge mai departe, înainte de a recunoaște
cu evlavie tot ce-ați lăsat și-a ajuns pînă la noi,
prin vremi ;
Le-am cercetat și spun că-s vrednice de admirație (o spun
după ce iarăși un timp le-am privit),
Cred că nimica nu va fi nicicînd mai mare, nimic nu va
fi mai de preț ca ele,
Iar eu le contemplu-ndelung, cu luare-aminte și-apoi le
dau deoparte-ncet pe toate :
La locul meu rămîn, aici, cu timpul meu.

Aici debarcă femeia și bărbatul,
Aici, de pe-această navă cu moștenitorii și moștenitoarele
lumii, aici văpaia materialității,
Aici spiritul transformator, înaltul,
Eterna năzuință către țel, finalul țel al formelor văzute,
Mănosul, care-a adăstat destul și-acum pornește iarăși
înainte,
Da, iată vine și el, sufletul, iubitul.

6

Sufletul !

O dată pentru totdeauna este mai trainic decît va fi pămîntul
negru și virtos, și decît vor mai fi mișcătoare
mareele.

Voi făuri poemele materiei, căci cred că ele vor ajunge-a fi
cele mai sufletești poeme,
Și făuri-voi poemele trupului meu și ale celor muritoare,
Fiindcă știu că astfel mă voi înarma cu poezia sufletului
meu și-a nemuririi.

Voi compune un cîntec pentru aceste State, ca niciodată
vreunul dintre ele să nu se lase altuia supus.
Și voi compune-un cîntec să proclamăm zi și noapte prietenia
dintre toate Statele și dintre fiecare pereche de
State,
Și voi compune-un cîntec pentru auzul președintelui, din
zornăitul amenințător al armelor ascuțite ;
Și dindărătul armelor voi pune nenumărate chipuri în-
cruntate ;
Și-un cîntec înălța-voi din Unirea tuturor,
Pentru ea, falnica, strălucitoarea unitate, al cărei creștet
se ridică peste toate,

Cutezătoarea, bătaioasa, care pe toate le cuprinde și domină.
(Oricît de sus s-ar înălța vreo altă frunte, a ei mereu se
nalță peste toate.)

Vreau să slăvesc și țările contemporane,
Să urmăresc contururile întregii geografii și să salut curte-
nitor orice oraș, mare sau mic,
Și meseriile ! Voi arăta în poezia mea că-n ele stă tot erois-
mul, din pămînt și ape,
Și de tot eroismul voi da seamă din punctul de vedere-
american.

Cînta-voi cîntecul tovărășiei,
Voi arăta ce trebui' să unească-aceste State,
Cred că și ele vor găsi idealul lor de bărbăție și mi-l vor
arăta, să-l proslăvesc,
De-aceea voi lăsa din mine să zbugnească mistuitorul foc
înăbușit sub spuză,
Văpaia lui o voi lăsa în voie,
Voi scrie poemul — evanghelie — al tovărășiei și-al iubirii ;
Fiindcă cine altul decît mine să înțeleagă-această dragoste
cu chinul și cu bucuria ei ?
Și cine altul decît mine ar putea fi poetul tovarășilor ?

7

Sînt cel încrezător în însușiri, în vîrste, rase,
Din popor mă ridic, în spiritul poporului,
Iată-mă, cel ce cîntă nădejdea fără opreliști.

Total ! ! *Omnes ! Omnes !* Să fie alții neștiutorii,
Eu și poemul răului îl fac, celebrez deopotrivă și această
parte,

Eu însumi sînt alcătuit din tot atîtea bune, cît din rele,
aşa e şi poporul meu — de-altminteri cred că
răul nu există-n realitate (iar de există, zic că
nu-i mai demn de luat în seamă, nici pentru ţară
şi nici pentru tine, decît oricare lucru nensem-
nat).

Şi eu, după alţii şi înainte de alţii, vă vestesc o nouă religie
şi descind în arenă

(Se poate să fiu cel sortit s-arunce chiotul cel mai puternic
al izbînzii,

Cine ştie ? Acele strigăte din mine izbucnite plana-vor
sus, deasupra tuturor).

Nimic nu-i pe lume numai în numele său,

Zic vouă, pămîntul întreg şi toate constelaţiile sînt aici în
numele religiei mele.

Vă spun că nu e pe lume un om îndeajuns de pios, măcar
pe jumătate,

Nimeni nu s-a închinat, n-a adorat îndeajuns nici chiar
pe jumătate,

Fiindcă nimeni n-a purces să se gîndească pînă acum cît de
dumnezeiesc îşi este fiecare şi cît de sigur îi e
viitorul.

Eu spun, mărirea cea adevărată, nepieritoare, a Statelor
trebuie să fie omenia lor ;

Altminteri nu este-o mărire adevărată ;

(Fără ea nici o viaţă nu-i demnă de-acest nume

Şi nici o ţară, nici bărbat şi nici femeie, fără omenie.)

Tu ce faci, tinere ?

Te-ai dăruit într-adevăr cu-atîta înfocare literaturii,
ştiinţei, artei, dragostei ?

Acestor realităţi vizibile, politica, problemele ?

Ori meseriei sau ambiţiei tale, oricare-ar fi ?

Ei bine ! — împotriva lor nu spun nici un cuvînt : eu am
venit să cînt şi despre ele,

Dar ia aminte ! Acestea-s lucruri lesne mistuite de focul
jertfelor pentru omenie,

Fiindcă precum totul este în lume ardere şi arderii supus,
e nepipăita flacără a vieţii esenţiale a pămîn-
tului,

La fel şi-acestea toate-s pentru ea.

Ce cauţi tu, atît de visător şi de tăcut ?

Ce îţi lipseşte ţie, *camerado* ?

Feciorul meu iubit, nu-i cumva dragostea ?

Ascultă, fiu iubit — Americă, ascultă, fiu sau fiică,
E dureros să-ţi fie drag din cale-afară un bărbat sau dragă
o femeie şi totuşi e ceva atît de bun, atît de mare,

Dar e un lucru şi mai mare, pe toate reunindu-le,
Strălucitor, deasupra tuturor, trecînd şi semănîndu-şi
darurile cu mîini neistovite.

Aflaţi că numai ca s-arunc în brazdă sămînţa unei religii
mai mari,

Cînt astăzi, rînd pe rînd, aceste cînturi.

Tovarășe !

Aș vrea să-mparți două măriri cu mine și-apoi pe cea de-a
treia care se ridică și, cuprinzându-le pe toate
celelalte, e mult mai glorioasă

Măreția Iubirii și-a Democrației, și-apoi aceea a Religiei
mele.

Văzutele toate și nevăzutele amestecate-n mine,

Misteriosul ocean în care fluviile se deșartă,

Profeticul spirit al materiei, evoluind și pîlpîind în jurul
meu,

Ființe vii, identități care, în clipa aceasta, sînt desigur în
văzduh și ne-mpresoară fără să le știm,

Atingeri de fiecare zi și ceas, cărora nu mă pot sustrage,

Pe-acestea le-am ales, pe cele chemate la mine prin semne
abia simțite.

Nici chiar cel care, din copilărie, zilnic îmi dăruia un
amplu sărut,

Oceanul, nu a depănat și-ncolăcit în jurul meu legătura ce
nu se mai desparte,

Mai strîns decît aceea ce mă leagă de lumea boltei cerurilor,
Căci ea mi-a inspirat atîtea teme.

O ! ce teme — Egalități ! O, potriviri divine !

Ce titluri, nălțîndu-se sub soare, la ora dimineții, la amiază,
la ceasul asfințitului ;

Accente muzicale din trecute epoci, ajunse-aici acum,

Mă dăruiesc cutezătoarelor, multiple-acorduri ale voastre
și le sporesc și le petrec cu voioșie mai departe.

11

Odată în Alabama, cînd îmi făceam plimbarea mea de
dimineață,

Am văzut mierla în cuibul de măceși clocindu-și ouăle.

Am văzut și mierloiul
Și m-am oprit să-l aud cum cîntă de bucurie, umflîndu-și
gușa ;

Șezînd așa, m-a bătut gîndul că pricina cîntării sale nu era
acolo numai,
Că nu numai pentru femeia lui cînta, sau numai pentru el
și nici pentru ecoul care-i răspundea,
Că, simțitor și tainic și gingaș, de dincolo de sine,
El transmitea un dar vrăjit și un mesaj acelora ce se nășteau
acolo.

12

Democrație ! veghind lîngă tine, un piept se umflă în
ceasul acesta și cîntă plin de bucurie.

Ma femme !

Pentru odraslele care ne vor urma, care din noi se vor
zămisli,
Pentru cei care aparțin prezentului și pentru cei care vor
veni,
Fremătînd de voioșia de a mă simți gata să-i primesc,
vreau de aci nainte să fac să răsune un potop
de cîntece și mai dirze și mai mîndre decît toate
cite-au fost auzite pînă acum pe întreg pămîntul.

Voi înălța imnurile patimei căreia îi voi deschide noi
și-ntinse zări,
Voi face să răsune și cîntecele voastre, ale celor în afară
de lege, fiindcă vă privesc cu ochii unuia care
ar fi deopotrivă cu voi și vă iau cu mine, la
rînd și la fel cu oricare alții.

Un imn voi înălța adevăratei bogății,
Bogăția de a recolta pentru suflet și trup tot ce se unește
și crește și moartea nu-l pierde pe drum.
Voi radia egotism și voi arăta ce stă la temelia tuturor
lucrurilor, și voi fi bardul personalității,
Iar despre femeie și bărbat arăta-voi că sînt deopotrivă.
Și mădulele lor și cum se-mpreună ! O, concentrați-vă-n
mine, căci sînt hotărît să vestesc cu glas tare și
cutezător gloria voastră,
Și voi arăta că-n prezent nu este nedesăvîrșire, nici în
viitor nu va putea să existe,
Și voi arăta că, orice i s-ar întîmpla cuiva, sfîrșitul se poate
întoarce mereu spre mai bine,
Și voi arăta că nimic mai frumos decît moartea nu se poate
întîmpla,
Și voi face să treacă de-a lungul poemelor mele un fir să
unească și timpul și evenimentele toate,
S-arate că-ntreg universul e plin de minuni absolute, una
mai mare ca alta.

Eu n-am să compun poezii despre lucruri răzlețe,
Poeme voi scrie și cînturi, cugetări, despre tot,
Și nu voi cînta despre-o zi anumită, ci despre zilele toate,
Și nici n-am să fac vreun poem cît de mic, nici vreun stih
din poem care să nu se refere la suflet,
Fiindcă privind universul întreg am găsit că nu-i lucru
pe lume, și nici o frîntură de lucru, să nu se
referă la sufletul omului.

13

A cerut cineva acest suflet să-l vadă ?
Priviți-vă boiul și chipul, pe oricare ins, substanțele, ani-
malele, copacii, curgătoarele riuri, stîncile și
nisipul.

Toate închid bucurii sufletești și le seamănă-n jur deîndată;
Cum ar putea acest trup vreodată să moară pe veci și să
fie-ngropat ?

Din adevăratul tău trup și din trupul real omenesc, din
bărbat și femeie,
Totul scăpa-va din mîinile celor care-i spală pe morți
și-nspre sferele proprii încetul cu-ncetul va
trece,
Luînd cu sine ceea ce-n el a crescut, din clipa ivirii și pînă
la ceasul din urmă.

Precum a ales tipograful un zaț, cu litera, forma, expresia
dorită, și-apoi îl imprimă,
La fel și viața oricărui bărbat sau femei în suflet și-n trup
se imprimă
La fel, înainte de moarte și după.

Vedeți doar că trupul cuprinde simțirea, înțelesul dintii,
cuprinde și sufletul tot,
Oricine ai fi — cît de minunat și cît de divin îți e trupul
sau oricare parte din el !

14

Oricine ai fi — am nesfîrșit de multe a-ți spune !
Fiică a pămînturilor, îți așteptai poetul ?
Îl așteptai pe acela cu gura ca riul și mîna întinsă spre
zare ?
Către bărbații acestor State și către femeile acestor State
Țîșni-vor din mine cuvinte de slavă, cuvinte despre pămîn-
turile Democrației.

Pămînturi îmbrățișate, pămînturi hrănitoare !
 Pămînt al cărbunelui și-al fierului ! pămînt al aurului !
 pămînt al bumbacului, al zahărului și al ore-
 zului !
 Pămînt al grîului, al vitelor și al porcilor ! pămînt al lînei
 și al cînepei ! pămînt al merelor și al strugurilor !
 Țară a pășunilor, a ierburilor lumii ! țară a acestor podișuri
 fără de margine, cu aer dulce !
 Țară a turmelor, a grădinilor, a sănătoaselor bordeie de
 chirpici !
 Țara pe care o încinge către nord-vest Columbia, iar la
 sud-vest Colorado !
 Țară a răsăriteanului Chesapeake ! țară a lui Delaware !
 Țară a lui Ontario, a Eriei, a Huronului și a Michiganului !
 Țară a celor Treisprezece¹ State începătoare !
 Pămînt al țărmurilor oceanice ! pămînt al sierrelor și al
 piscurilor !
 Pămînt al corăbierilor și al matrozilor ! pămînt al pes-
 carilor !
 Pămînturi inseparabile ! Pămînturi lipite de-a pururi, pă-
 mînturi pasionate !
 Pămînturi cot la cot ! frați mari și mezini ! pămînturi cu
 umerii largi !
 Pămînt al femeilor sublime ! pămînt feminin ! surori știu-
 toare și neștiutoare !
 Pămînt ce răsuflă adînc ! legat de țărmul arctic ! adiat de
 briza mexicană ! pămînt divers ! pămînt com-
 pact !
 Țară a Pennsylvaniei ! țară a Virginiei ! țară a omului din
 cele două Caroline !
 O, cît de dragi, fără osebite, îmi sînteți, țări cutezătoare !
 Orice-ar veni, eu în aceeași mare dragoste pe
 toate vă cuprind !
 Nu mă pot dezlipi de voi ! De nici una mai lesne ca de
 alta !

¹ Inițial S.U.A. au fost constituite din 13 state.

O, moarte ! O, în ciuda ei, sînt încă printre voi, la ceasul
acesta, nevăzut, cu nestinsa mea dragoste,
Străbătînd pe jos Noua-Anglie, ca un prieten, ca un drumet,
Desculț, bălăcindu-mă-n undele blînde-ale verii, pe plajele
dragului meu Paumanok,
Peste prerii, și din nou la Chigaco acasă, apoi prin alte
orașe, în toate,
Privind cu luare aminte la cîte se fac, inovații, construcții,
obiecte de artă,
Ascultînd oratorii și oratorele-n sălile publice,
Vecin cu orice bărbat și femeie din Statele-acestea de mult
străbătute de mine, eu însumi o parte din ele
fiind,
Aproape de omul din Louisiana și din Georgia și ei mie
aproape,
Cei din Mississippi și din Arkansas de-asemena aproape
de mine și eu tot cu ei, cu ei toți,
Locuind pe cîmpia de vest, peste fluviul cel mare, mereu
în bordeiu-mi de lut,
Și pe urmă din nou îndărăt, către est, în New Jersey sau în
Maryland,
Și-apoi canadian, înfruntînd voios iarna, salutînd omătul
și-nghețul,
Sau odraslă a ținutului Maine, sau din statul granitic, din
țara de coastă Rhode Island, sau Statul-cetate
New York,
Sau plutind către alte tărîmuri, mereu ale mele, să-ntîmpin
un frate mai nou,
Întinzînd aceste fire de iarbă, în semn de unire, spre cei
nou-veniți,
Eu însumi printre ei, să le fiu de folos, deopotrivă tovarăș,
pășind în persoană spre tine, în clipa aceasta,
Să te-aduc către fapte, chipuri, priveliști, cu mine.

Vino cu mine și ține-te strîns, dar grăbește, grăbește.

Ține-te strîns de mine pe viață.
(Va fi trebuit să mă rogi îndelung să rămîn lingă tine de
tot, dar asta ce-nseamnă ?
Natura nu se lasă rugată și ea îndelung ?)

Nu-s un delicat, *un dolce-affettuoso* ;
Bărbos, ars de soare, cu negru grumaz, din opreliști, așa
am venit.
La trîntă cu mine să sară cei dornici să aibă răsplata cea
mare a lumii,
Adusă de mine cui va stărui s-o ciștigue.

16

O clipă în drum mă opresc,
Pentru tine și iar pentru tine, Americă !
Și iar slăvesc prezentul, dar vestesc, fericit și sublim, vii-
torul acestor State ;
Cît despre trecut, eu rostesc ce-a rămas prin văzduh de la
Roșiii de baștină.

Băștinașii piei-roșii,
De la ei ne-au rămas adieri ale firii, cîte un ropot de ploaie
și vînt, chemări ca de păsări și fiare-n păduri,
inchise de noi în silabe și nume,
Okonee, Koosa. Ottawa, Monongahela, Sauk, Natchez, Chai-
tahoochee, Kaqueta, Oronoco,
Wabash, Miami, Saginaw, Chippewa, Oshkosh Walla-Walla,
Și după ce au lăsat amintirea aceasta prin State, au pierit,
s-au topit, împinzind cu-al lor nume pămîntul
și apele.

De-aici înainte se revarsă mai repede,
 Elemente, rase, încrucișări de neamuri bățăioase, agere,
 cutezătoare,
 O lume nouă, din nou primitivă, cu ochii în zarea unei
 glorii nepieritoare,
 O nouă rasă, mai mare decât cele dinainte, cu alte lupte,
 O nouă politică, o literatură și o religie nouă, cu noi in-
 venții și arte.
 Pe acestea le vestește acum glasul meu — nu-mi mai e
 somn, mă ridic fără preget,
 Voi, oceane prea-îndelung liniștite în adâncul meu ! Cum
 vă simt, insondabile, răsculate, pregătind tala-
 zuri și uragane nemaivăzute vreodată !

Priviți, vapoare trec de-a lungul poemelor mele desple-
 tind peste talazuri negrele lor suluri de fum,
 Priviți, în poemele mele, imigranții sosesc fără încetare
 și debarcă mereu,
 Priviți, îndărăt rămase în inima țării, așezările pieilor-roșii,
 cărarea, bordeiul vînătorului, luntrea plutașului,
 frunza porumbului, ogorul pionierului, gardul de
 răchită și satul pitit în pădure.
 Priviți, de o parte Marea de la apus și de cealaltă Marea
 dinspre soare-răsare : iată-le apele tălăzuind
 înapoi și înainte prin poemele mele întocmai ca
 pe țarmuri,
 Priviți, pășunile și codrii din poemele mele, iată animalele
 sălbatice și cele supuse omului și iată, dincolo de
 Kaw, nenumăratele turme de bivoli păscînd
 iarba măruntă și creastă ;

- Priviți, în poemele mele cetățile acelea solide și întinse
din inima continentului, cu străzi asfaltate, cu
clădiri de piatră și fier, și neconținută mișcare
a vehiculelor și a comerțului,
- Priviți, presa cu aburi, cu numeroși cilindri, priviți, tele-
graful electric străbătând continentul,
- Priviți, pulsațiile Americii care cheamă Europa prin stră-
fundurile Atlanticului, pulsațiile Europei care
răspunde de îndată ;
- Priviți, puternica și rapidă locomotivă ce pornește gifiind,
cu scurt fluierat ;
- Priviți, plugarii care răstoarnă brazdele pământului lor,
priviți, minerii care sfredelesc în mine, priviți,
nenumăratele fabrici,
- Priviți, muncitorii care zoresc la lucru cu uneltele lor,
priviți răsărind din rîndurile lor judecători de
înalță și ultimă instanță, filozofi, președinți, toți
îmbrăcați ca oameni ai muncii,
- Priviți-mă pe mine, cel prea-iubit, umblînd ziua și noaptea,
înconjurat de dragoste, prin casele și peste șe-
surile acestor State,
- Ascultați puternicul răsunset al cîntecelor mele, citiți în
semnele-acestea îndemnurile spuse pe față,
acum, în sfîrșit.

19

- O, *camerado*, apropiatul meu tovarăș ! Iată-ne, în sfîrșit,
față-n față, numai noi doi !
- O, un cuvînt, să ne luminăm drumul fără de margini ce
ne așteaptă !
- O, extatic și nedemonstrabil ! O, sălbatică muzică !
- O, este clipa triumfului meu și al tău deopotrivă !
- O, umăr la umăr — voiosul salut — o, încă un îndrăgostit !
- O, grăbește, cu mine de mină, puternic — la drum, înainte,
cu mine !

(M. G.)

MĂ OPRESC ȘI IAU SEAMA...

Mă opresc și iau seama la toate durerile lumii, la asupriri
și rușine,
Aud suspinele tainice și hohotoul de plîns al tineretului
chinuit, împovărat de remușcări,
Văd în văgăunile vieții cum mama e lovită de copii, e pe
moarte, părăsită, cadaverică, deznădăjduită,
Văd femeia lovită de bărbatul ei, îl văd pe amăgitorul de
fete cum se mai preface,
Mă uit și văd chinurile geloziei și-ale dragostei neîmpăr-
tășite cum vor să se-ascundă — văd toate aces-
tea, pe întregul pămînt,
Văd faptele războiului, ale molimei, ale tiraniei, văd mar-
tirii și prizonierii
Mă uit și văd foamea pe mare, zăresc matrozii cum trag
la sorti ca să știe, pe care-l ucid ca să scape cu
viața ceilalți,
Mă uit și văd disprețul și înjosirea cu care trufașii lovesc
în acei ce muncesc, în săraci, în negri, în semenii
lor ;
Toate, toate — josnicia și agonia aceasta fără sfîrșit — mă
opresc și iau seama la toate,
Și le văd și le aud în tăcere.

(M. G.)

PE CÎND ÎNFLOREA LILIAUL¹

În zilele cînd înfloreau-n grădină ultima oară liliacul,
Și se topea-n apus de timpuriu luceafărul,
Mi-am cernit portul și-l voi mai cerni în fiecare altă pri-
măvară.

¹ Abraham Lincoln, căruia îi este închinată această poezie, a fost împușcat în primăvara lui 1865, în seara de 14 aprilie la Teatrul Ford din Washington și a murit a doua zi.

Eternă altă primăvară, mi-aduci treimea asta totdeauna :
Liliacul în floare, luceafărul, pîlpîind în apus
Și gîndul la cel ce mi-e drag.

O, cum pot eu însumi cînta pentru mortul acesta iubit ?
Și cum să-mi împodobesc mai frumos acest cînt pentru
sufletul mare blind ce s-a dus ?
Și ce fel de fum de miresme s-aduc la mormîntul acestui
om drag ?

Cu uraganele mării suflînd dinspre răsărit, dinspre vest,
Suflînd dinspre mările estului, peste prerii, înspre mările
lui soare-apune
Cu ele, și-o dată cu ele, cu răsuflul meu
Voi tîmîia mormîntul omului drag.

Manhattanul meu cu clădirile-i nalte ca niște clopotniți, eu
volbura mării, cu navele lui,
Țara asta cu forme variate și vaste, sudul și nordul bătute-n
lumină, malurile lui Ohio și furtunósul Missouri,
Și iarăși preriile imense, acoperite de iarbă și grîne,
Acestea sînt trupul și sufletul lui — țara asta !

(M. G.)

MANNAHATTA

Doream orașului meu ceva fără seamăn, ceva desăvîrșit,
Și, iată ! în ochi îmi sare numele ce i l-au dat băștinașii.

Acum văd ce poate conține un nume, cuvîntul fluid, sănă-
tos, răsunător, muzical, semeț,
Văd că numele potrivit pe măsura orașului meu e cuvîntul
acesta rămas de demult,

Pe acesta îl văd cu mărire proptit în cotul golfurilor,
Arătos, încins cu larg brîu de corăbii cu pînze și de va-
poare stînd unul într-altul, văd ostrovul acesta
lung de șaisprezece mile, cu temelie de piatră,
Străzile fără de număr, aglomerate, înalte plantații de fier,
mlădioase și tari, izbucnind în splendori din pămînt
către cerul curat,
Mareele repezi și ample, mareele mele iubite, la ceasul
cînd soarele-apune,
Curenții marini fără tihnă, micuțele insule, insula mare
vecină, colinele, vilele,
Catargele nenumărate, albele bricuri, mahunele, bacurile,
oacheșele pacheboturi cu forme perfecte,
Ulițele orașului de jos, prăvăliile, birourile armatorilor și
ale zarafilor, străzile de lîngă fluviu, brățișe
cu el,
Imigranții care sosesc cîte cinsprezece sau douăzeci de
mii într-o săptămînă,
Camioanele transportînd mărfuri, stirpea voinică a celor
care mîină pe capră, matrozii cu fețe bronzate,
Aerul verii, lumina de soare și norii plutind în înalt,
Și iarna zăpezile, zurgălăii la sânni, ghețarii aduși sus pe
fluviu de flux și retrași de reflux,
Muncitorii orașului, meșteri dintr-o bucată, cu chipul lor
nobil, privindu-te-n ochi,
Trotuarele pline de lume, trăsurile, Broadway-ul, femeii și
vitrine și săli de spectacol,
Un milion de locuitori cu apucături mîndre și libere, cu
glas primitor și direct — cei tineri mai bravi,
mai inimoși,
Oraș al marilor talazuri înspumate ! oraș al celor mai înalte
turse și catarge !
Oraș dintre golfuri ! orașul meu drag !

(M. G.)

HENRY TIMROD

(1828-1867)

S-a născut la Charleston, Carolina de Sud și a studiat dreptul la Universitatea din Georgia, dar s-a dedicat literaturii. Primul volum de versuri în 1860.

A fost înrolat cîtva timp în armatele Confederației, dar s-a dovedit inapt fizicește. Războiul i-a ruinat și sănătatea și averea. Armele cu care a luptat mai bine au fost însă poemele sale de război.

Opera poetică i s-a editat mai întîi în 1873 ; a urmat o ediție memorială în 1902, după care G. A. Wauchope a tipărit în 1915 *Henry Timrod : Om și poet*.

Poemul *Charleston*, pe care l-am ales spre ilustrare, a fost scris probabil în 1861.

CHARLESTON

Cum, calm, premerge vara cea tîrzie
Întîia gerului năpastă,
Sub nimb de eroism și vitejie
Cetatea pe vrăjmaș l-adastă.

Dar după zidul dîrz și sfidător
Dorm tunetele-i trăsuitoare —
Posacul Sumter ca un vajnic nor
Peste solemnul hău răsare.

Nu-i nici un Calpe ¹ încruntat la chip
Pe țărnul sfînt de pază ;
Dar Moultrie peste șesul de nisip
Cu-ai săi zăvozi de luptă priveghează

Și jos, sub dune, mii de țevi țintesc,
Pitite lîngă ape,
Ca tigrii cei din junglă cînd pîndesc
Cu sînge să se-adape.

Estimp pe uliți doldora de larma
Din piețe, trec inși gravi ; și ei
Pot lesne-învîrte patriotic arma
La fel ca pe-un condei.

Și fete-ai căror ochi ar fi în stare
Să plîngă și un cîine sîngerînd,
Par tari cît cel pe care, fiecare
L-a-ncins cu spada, suspinînd.

Cu-asemeni briu și de oștire plin,
Zi după zi așteaptă, răbdător,
Bătrînul Charleston privind spre golfu-i lin,
Din turlă și din foisor.

¹ Numele uneia din Coloanele lui Hercule : Abyla și Calpe, — cele două promontorii care formează actuala strîmtoare a Gîbral-tarului.

Îi vin (printre dușmani răzbind) corăbii
Cu mirodenii de la Ind
Și fier din țări saxone, pentru săbii,
Ogrăzile-nsorind.

Însă de-a lungul coastei de Ocean
Un fum potrivnic, doar,
Resfiră blînde ceți peste noian
Ca dintr-un firav plutitor stejar.

Dar oare-n pragul astei primăveri
Va mai surîde el cu-al său duium
De insule cu palmieri
Frumos și liber ca acum ?

Noi nu știm : pe-ale Parcelor altare
Cel-Sfînt i-a scris osîndă ;
Și Charleston așteaptă calm și tare
Triumful ce-nmormîntă.

(T. D.)

EMILY (ELISABETH) DICKINSON

(1830-1886)

S-a născut în mica localitate Amherst, Massachusetts, în aceeași locuință în care a și murit și pe care numai rareori a părăsit-o. Provenea dintr-o familie în mediul căreia se sintetizaseră, pare-se, modul de a gândi și stilul de viață ale Noii Anglii la epoca respectivă.

La 17 ani poeta a intrat la South Hadley Female Seminary, unde însă nu s-a putut acomoda și când i s-a ivit prilejul a abandonat cursurile, întorcându-se acasă. La 23 de ani a petrecut câteva săptămâni la Washington împreună cu fratele ei, venit cu treburi oficiale în acest oraș. La întoarcere trece prin Philadelphia și acolo cunoaște pe Reverendul Charles Wadsworth; după părerea unor biografi, această întâlnire a fost hotărâtoare atât pentru firea tinerei cât și pentru întreaga ei viață. Fapt cert este că după 1856 ea se clustrează între zidurile casei părintești, unde duce un trai monoton și straniu, de domnișoară bătrână.

După moarte s-au descoperit prin cutiile și sertarele ei o cantitate enormă de scrieri — peste 1200 de poeme, la început; mult mai multe încă au rămas ascunse vreme de ani de zile. Erau poeziile indeobște scurte, de câteva strofe sau versuri, uimitoare nu numai prin acuitatea și delicatetea observației, ci și prin limbajul, imaginile și puterea de sugestie, care, în treacăt fie zis, le fac foarte greu traducibile.

Rudele și cunoscuții i-au publicat în 1890 un prim volum, *Poeziile Emiliei Dickinson (Poems of Emily Dickinson)*, urmat de o a doua serie în 1891; întiiul volum de scrisori (*Letters of Emily*

Dickinson) este editat în 1893, după care în 1896 apare a treia serie de poezii ; apoi, în 1914, *Ciinele singuratic* (*The Single Hound*). Aceste din urmă volume, deși sînt primite cu amabilitate de către critică, nu reușesc să-i confere autoarei larga popularitate, faima și aprecierile superlative pe care i le-au adus, pe neașteptate, în 1924, cărțile : *Poezii complete* și *Poezii alese de Emily Dickinson* (*Complete Poems* și *Selected Poems of Emily Dickinson*, împreună cu *Viața Emiliei Dickinson* (*The Life of Emily Dickinson*).

Mai apar : *Alte poezii de Emily Dickinson* (*Further Poems of Emily Dickinson* — în 1929 ; *Poeziile nepublicate ale Emiliei Dickinson* (*Unpublished Poems by Emily Dickinson*, 1935). Noile cărți conțineau de regulă și versuri încă inedite, „descoperite“ în decursul anilor. Mai menționăm, în ultima vreme, ediția completă *Poezii* (*Poems*) și *Scrisori* (*Letters* — 3 volume în 1955 și 1958).

De cele mai multe ori poezia scriitoarei Emily Dickinson se caracterizează, în ultima analiză, printr-o incontestabilă originalitate, printr-o factură surprinzător de modernă — în ciut pare a fi scrisă de o americană contemporană, prin concentrarea sensurilor și sentimentelor, virtuți care au determinat pe entuziaști s-o categorisească pe autoare printre scriitorii de geniu.

BĂTUSE VÎNTUL CA UN OM TRUDIT...

Bătuse vîntul ca un om trudit
La geam ; și, ca o gazdă, eu
Să-i spun „Poftim — am îndrăznit —
Aici, în cuibul meu“.

Acestui oaspăt ager
Un scaun să-i fi dat
Nu se putea, cum nici
Văzduhului un pat ;

Nici trup n-avea, să-l ții,
Iar vocea lui părea
Un roi de colibri
Pulsînd deasupra ta.

Era ca un talaz ;
Din degete, fugar,
Isca un cînt vibrînd
Cum sună un cleștar.

A dat tîrcoale-n zbor,
Bătu în ușă iar,
Sfios — zorit acum —
Și singură-am rămas.

(T. D.)

CASA RĂZLEAȚĂ

Răzlețe de șosea, știu niște case
Pe unde parcă au trecut tilhari ;
Cu drugi de lemn
Și cu ferestre joase
Care momesc
Spre un pridvor
Unde-ar putea veni doi inși, furiș,
Unul cu scule,
Celălalt hoțiș
Trăgînd cu ochiul dacă totul doarme.
Priviri de ins
Greu de surprins !

Ce liniștită pare cuhnea noaptea,
Și numai ceasul ticăie, —
Dar fûrii i-ar putea opri tic-tacul,
N-ar chițâi un șoarece,
Nici zidurile n-ar crîcni,
Nici nimeni.

Doi ochelari mijesc abia-abia —
Un calendar veghează.
A licărit ceva pe covoraș
Sau poate-o stea ?
Doar luna lunecă pe scară
Să vază cine e pe-afară.

Tîlharii, unde-s ?
Linguri, stacane,
Lespezi și cercei,
Un ceas brățară și o broșă veche
În gustul mării mari
Temeinic dorm.

Zvonește dimineața,
Zăbavnic jaf ;
Și soarele s-a ridicat
Pîn' la al treilea arțar.
Cocoșul strigă
„Cine e ?“
Hăt de departe îi răspunde
Ecoul — „Unde ?“
Iar cei doi moși, abia treziți din vis,
Socot că zorii ușa le-au deschis.

(T. D.)

ÎNȚII RÎVNEȘTI PLĂCERI

Întii rîvnești plăceri,
Apoi trai lin ; și-apoi
Acele leacuri mici
Care răpun durerea ;

Și-apoi, să poți dormi ;
Ș-apoi (de va dori
Așa Inchizitorul)
Să poți muri cum vrei.

(T. D.)

PENTRU FRUMOS M-AM STINS

Pentru Frumos m-am stins, și-abia
M-au dus la groapă, cînd,
Vecin, un mort pentru-adevăr
Mi-au pus lîngă mormînt ;

El mie, blînd : „De ce-ai murit ?“
„Pentru Frumos“, i-am spus ;
„Și eu, la fel, pentru-Adevăr ;
Frați sîntem“, mi-a răspuns.

Așa, ca două rude, noi
La vorbă ne-am întins
Pînă ce mușchiul ne-a cuprins
Și numele ne-a șters.

(T. D.)

SORB UN RACHIU NEMAIGUSTAT

Sorb un rachiu nemaigustat
Din țoiuri de mărgăritar ;
Nici butiile de pe Rin
Nu dau așa șpirt rar.

Cu rouă mă destrăbălez,
Mă-mbăt cu aer pur
Și zile lungi de vară pierd
Prin crișme de azur,

Cînd și bondarul cherchelit
E scos pe-al nalbei prag,
Cînd nici un flutur nu mai bea
Eu mai vîrtos îi trag,

Pînă ce sfinți și heruvimi
La geamuri vin în goană
S-o vadă-n soare șovăind
Pe mica bețivană.

(T. D.)

MĂSOR ORICE ALEAN STRĂIN

Măsor orice alean străin
Cu ochi iscoditor ;
Mă-ntreb de-i cît al meu de greu,
Sau poate-i mai ușor.

Mă-ntreb : de mult e îndurat
Sau la-nceput e doar ?
Eu nu ştiu cît de vechi e-al meu
Dar ce bătrîn îmi pare...

Mă-ntreb : dator eşti să trăieşti,
Şi-i oare dureros ?
Şi, de-ai putea s-alegi, n-ai fi
Să mori mai bucuros ?

Şi iar mă-ntreb : cînd ani se strîng
Peste obidă, mii,
Pot fi ei cît de cît balsam
Durerii timpurii,

Sau curg prin secolii torturînd
Mereu ai lumii nervi,
Bogaţi în cazne tot mai mari,
Săraci în mîngîieri.

Aud că-s mulţi cei chinuiţi ;
Şi pricini multe sînt,
O moarte vine doar o dat',
Doar ochii ferecînd.

E chin din jinduri, chin din frig,
Şi deznădejdea-i chin,
Şi cînd te simţi printre ai tăi,
Acasă, ca străin.

Dar chiar de nu pot desluși
Prea limpede, măcar
O alinare mi-am aflat
Privind acest calvar,

Cînd văd ce cruce poartă cei
Ce stau însingurați,
Și, ca-ntr-un farmec, simt că-mi sînt
De suferință frați.

(T. D.)

AUR ARZÎND ÎN PURPUR SCĂLDAT

Aur arzînd în purpur-scăldat
Înspre ceruri ca Leopardul sare
Apoi își apleacă Obrazul pătat
În poalele Zării bătrîne — și moare.
Se pleacă pînă-n Sălaș de Castor
Prelinge-Acoperișuri
Și-n roșu vopsește Hambarul
Apoi cu Tichia-i salută Cimpia
Și Scamatorul Zilei dispăre.

(M. Gm.)

CÎND PIEZIȘĂ CADE RAZA

Cînd piezișă cade Raza
Iarna în Amurg,
Apăsător ca greul Imn
De Catedrală,

Urma divinei Dureri
Preface-n ascuns
Sensuri aflate
Adînc, nepătruns —
Nimeni n-o ştie
E pecetea Regească
A Disperării
Din Văzduh trimeasă.
Cînd vine, Totul ascultă,
Umbrele îşi pierde suflarea ;
Cînd pleacă — pe-al Morţii chip
E Depărtarea.

(M. Gm.)

SIMȚIT-AM MOARTEA ÎN CREIER

Simțit-am Moartea în Creier
Și Bocitori în juru-mi, pretutindeni
Umblam, călcînd-călcînd, și-atunci
Țîșni simțirea peste Tot.
Și cînd toți s-au așezat,
Ca toba ce bate-bate,
Slujba-ncepu, și-am simțit
Că Mintea-mi amorțește.
Aud cum saltă Cutia
Și-n suflet anume
Trec iarăși cu Cizme de Plumb,
Spațiul Începe să sune.
Tot Cerul e un Clopot,
Tot ce e viu, ascultă.
Iar eu și Tăcerea sîntem
O naufragiată Pereche.

Un Reazăm în Minte se rupe
Și eu cad adînc, adînc
Lumi după Lumi treceam
Și Pătrunzînd, am înțeles.

(M. Gm.)

VARA S-A SCURS PE NESIMȚITE

Vara s-a scurs pe nemțimțite
Ca Durerea —
Prea lesne, ca să pară
O Perfidie.
Pace picurată ca un Amurg încet,
Sau ca Natura trăind
O După-amiază solitară.
Seara sosi grăbită,
Ziua luci străin —
Farmec curtenitor și trist
De Oaspete dornic.
Să plece — și astfel,
Fără Aripă sau Provă,
Se topi a noastră Vară
În Frumusețe.

(M. Gm.)

LILIACUL E UN VECHI ARBUST

Liliacul e un vechi arbust
Dar și mai vechi ca el

E Liliacul cel Ceresc
Al înserării de pe deal —
Soarele-ncheindu-și Calea
Dă Floarea Lui din urmă
Doar s-o contempli, fără s-o atingi —
E Floarea Apusului.
Tot Vestul e-o Corolă
Tot Globul e-un Caliciu
Și Stelele-s Capsule
Semințe lucitoare —
Supremul Savant
Începe Experiența.
Peste sinteza lui
E Flora neîntinată
De Analiza Timpului
„Ce ochiul nu vede“ poate
Fii bun pentru Orbi,
Dar revelația să n-o opriți
Cu teze.

(M. Gm.)

NUMELE SĂU E „TOAMNĂ“

Numele său e „Toamnă“,
Culoarea — de Sînge — și-acum
O arteră e sus pe colină —
O Venă e jos pe drum

Globule mari — pe Alei
Și — o ! — un Fior de Rușine
Cînd Vînturi răstoarnă Ligheanul
Și-mprăștie Ploi de Rubine,

Strînge apa-n Băltoace murdare,
Presară pe jos pălării,
Se-nvîrte — ca o Roză ce-aleargă
Pe roți Stacojii.

(V. P.)

ÎN OCHII MEI — ATÎT DE JOS A CĂZUT

În ochii mei — atît de jos a căzut,
Că-am auzit cum a dat de Pămînt
Și s-a spart în țândări de pietre
În fundul propriului Gînd.

Soarta haină, o mustram mai puțin
Pe mine mă dojeneam mai tare,
Că-am ținut pe poliți de-Argint
Un Blid Poleit — oarecare.

(V. P.)

ACEASTĂ ȚĂRÎNĂ TĂCUTĂ A FOST DOMNI ȘI DOAMNE

Această Țărînă tăcută a fost Domni și Doamne
Și Flăcăi și Fete — și Abilitate,
Și Hohot de Rîs și Suspin,
Și Rochii și Bucle-ondulate.

Acest Loc fără Fapte — un Vesel Castel de Vară
Cu Albine și Flori și Viață —
Există un Circuit Oriental, ce va fi
Îndreptat — ca și cele de față.

(V. P.)

NU ȘTIM CE-NALȚI SÎNTEM

Nu știm ce-nalți sîntem, cît timp
Nu ni se cere-a fi,
Dar știm că-n zbor plutit ajungem
Cu fruntea în țării —

Firesc ar fi și Eroismul
Ușor să-l înțelegem —
De nu ne-am micșora chiar noi
Temîndu-ne-a fi Regi.

(V. P.)

CE FERICITĂ-I PIATRA MICĂ

Ce fericită-i Piatra mică
Umblînd pe Drumuri singurică,
Nu-i pasă nici de Cariere,
De ce se Cade și se Cere.
Veșmîntu-i — Univers fugar
De-un cafeniu elementar ;

Ca soarele — ea nu depinde
De nimeni — singură se-aprinde
Și Absolutul împlinește
Și simplu — cum o fi — trăiește.

(V. P.)

BIBLIA ESTE UN ANTIC VOLUM

Biblia este un antic Volum
Scriș în apusele vremi
La sugestia Sfintelor Umbre.
Subiectele ei — Bethlehem —
Edenul — Vatra cea veche —
Satan — Comandantul căzutei Brigăzi —
Iuda — Tilharul cel mare —
David — Trubadurul —
Păcatul — Prăpastie-aleasă —
De ea — ferească-se alții,
Băieții care „cred“ sînt singuri
Și cei care nu cred — „pierduți“.
Să fie cîntată Povestea,
Ar veni Băieții cu toți —
Orfeu captiva cu Predica sa —
El nu condamna.

(V. P.)

DUPĂ-O MARE DURERE, URMEAȚĂ O SENZAȚIE SOLEMNĂ

După-o mare durere, urmează o senzație solemnă.
Nervii — ceremonioși ca niște Morminte —
Inima țepănă-ntreabă : oare Ea îndurase atîta ?
Și Ieri — sau cu Veacuri în Urmă ?

Picioarele se mișcă mecanic, în cerc,
Pe un drum de Lemn,
De Pământ, de Văzduh, de Ceva —
Crescut fără rost.
O mulțumire de Cvarț, ca o piatră.

Aceasta e Ora de Plumb
Ce ți-o amintești, de-ai scăpat cu viață,
Precum Degerații și-amintesc de Ninsoare —
Întii — Frig — apoi amortăală — apoi Renunțare.

(V. P.)

M-AU CEDAT — NU MAI SÎNT A LOR

M-au cedat — nu mai sînt a lor.
Acest nume lăsat să-mi cadă ușor
Pe frunte-n biserică — odată cu apa —
Eu n-am să-l mai port de acum ;
Să mi-l lase cu vîrsta mea fragedă printre
Păpuși și Mosoare, de azi înainte
Nimănuia n-am să-l mai spun.

Botezată, fără să știu măcar —
De-astădată, conștientă de har —
Mi l-am ales, podoabă supremă,
Prin el — Semiluna s-a Rotunjit —
Arcul Vieții întreg e-implinit
Cu o singură, mică Diademă.

E-al doilea meu Rang — eu încoronată
La primul — prea mic — ornam pieptul Tatei —
O pe jumătate inconștientă Regină ;
Dar azi — în Picioare — c-un cuvânt Omenesc
Aș putea să-l refuz, aș putea să-l primesc
Și-am ales — o Coroană.

(V. P.)

BRET HARTE

(1836-1902)

Cunoscutul romancier și nuvelist al Vestului îndepărtat (*Gabriel Conroy, Nôrocul celor din tabăra Roaring și alte schițe — The Luck of Roaring Camp and Other Sketches*, 1870) a scris și un număr de versuri, caracterizate îndeosebi prin culoare locală (*Jim, Chiquita, În tunel — In the Tunnel* etc.) și umor (de exemplu, *Chinezul păgîn — The Heathen Chinese*, 1870); multe sînt scrise în dialect sau slang. *Schimbarea gărzii (Relieving Guard)*, poezie care ilustrează într-o anumită măsură seînsibilitatea specifică a lui Harte, este închinată memoriei unui prieten, Starr King.

ÎN TUNEL

Cum, nu l-ai cunoscut pe Flynn,
Flynn din Virginia,
Care-a lucrat aici ?
Se vede, ești străin
Și neam de venetici.

Știi, în acest tunel
Am fost tovarăși : eu
Cu Tom Flynn, da, cu el
Trudit-am împreună
Pe ploaie și furtună
Din zori în zori, mereu.

Să nu-l cunoști pe Flynn !
Ciudat, ciudat...
Să știi că e păcat
Să te gindești la Flynn,
La ne-nfricatul Tom,
Ghidușul Tom. Ce om !
Habar n-ai — ești străin.

Lipit de zidul galeriei,
Grumazul lui proptea,
Umflată, șubrezită,
Întreaga chereștea.
Și-n beznă-am auzit
Cum mă striga :
— Jake, Jake ! salvează-ți viața !
Acasă te așteaptă soața !
Pe mine nu mă aștepta !

N-am deslușit mai mult
Din ce-a rostit Tom Flynn,
Tom din Virginia ;
În vuietul cumplit
Degeaba m-am căznit s-ascult.

Atîta tot
Despre sărmanul Flynn.
Mai mult să-ți spun nu pot.
În întunericul deplin,
Nesăgetat de soare,
Plin de grizu,
Lumina ăstor felinare
Mi-nțeapă ochii ; și mă doare.
Atîta tot. Ci tu,

Ascultă, domnule, cînd tu
Vei auzi vreun alt mișel
Că-ntreabă de Tom Flynn,
Flynn din Virginia,
Să-i spui cu glas voios
C-ai fost aicea, jos,
Și c-ai trudit cu el.

(L. L.)

SCHIMBAREA GĂRZII

Se schimbă străjile. — Hei, santinelă,
Prelunga noapte cum ți-ai petrecut ?
— În frig și beznă, cum e și firesc
'nainte de al zilei început.

— Vreun foșnet ? Vreo mișcare ? — Nu, nimic ;
Atît că fluierarii din lagune
Au tot țipat și — cam acum un ceas —
A scăpătat o stea spre soare-apune.

— O stea ? Și e ceva ciudat într-asta ?
— Nu ; dar deasupra crîngului, cumva,
Mi s-a părut că văd cum Prea Înaltul
Înlocuiește-o strajă undeva...

(L. L.)

EDWIN ROWLAND SILL

(1841-1887)

Mai bine cunoscut pentru activitatea sa didactică și de eseist, Sill a compus o poezie în general lipsită de fantezie și profunzime, deși muzicală și uneori plină de gingășie. Cele mai populare lucrări sînt *Prilej (Opportunity)* și *Rugăciunea măscăriciului (The Fool's Prayer)*.

RUGĂCIUNEA MĂSCĂRICIULUI

După ospăț, cătă-mpăratul
Zăbave noi, zicînd : — Nebune,
Acum dorim să-ngenunchezi
Și să ne faci o rugăciune !

Nebunu-și scoase tichiuța
În fața curții ce ridea
Și nu vedea surîsu-amar
Ascuns sub rînjet de vopsea.

Se ploconi și-ngenunchind
Pe taburelul de purpură,
Vorbi cu-nsuflețire : — Doamne,
De-un măscărici sărman te-ndură !

Păcatul sîngelui se poate
Tămădui numai prin bici
Și nu prin milă ; ci tu, Doamne,
Îndură-te de-un măscărici !

Nu prin păcate stăvălim
Al adevărului șuvoi ;
Prin nebunii cumplite cerul
Îl ținem depărtat de noi.

Cu tălpi greoaie, noroiate,
Strivim și cea mai rară floare
Și sfișiem un suflet drag
Cu-o mîină binevoitoare.

Și adevărului grozav,
Cînd nu se cade îi dăm grai,
Iar vorbele ce *nu* rostim
Ar ști să facă iadul rai.

Păcatele ce făptuim
Prin schingiuri pot fi plătite.
Ne ierte Cerul milostiv
Greșelile nesăbuite,

Căci leac nu au. Noi pe tilhar
'l-încoronăm, punînd sub bici
Unealta sa ; ci, Doamne, tu
Îndură-te de-un măscărici !

Și toți tăcură. Și-mpăratul
Se duse-ntr-un boschet și-aici,
Mergînd agale, murmură :
— Îndură-te de-un măscărici !

(L. L.)

SIDNEY LANIER

(1842-1881)

Cel mai de seamă poet al Sudului Statelor Unite din cea de a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Preocupat de conflictele economico-sociale ale Sudului și de suferințele pricinuite de acea populației (*Porumbul — Corn*, 1874), Lanier este un poet viguros, original, maestru al coloritului local (Georgia). Dintre defectele poeziei sale trebuie amintite: manierismul exagerat, sentimentalismul, tendințele moralizatoare. În *Știința versificației engleze* (*The Science of English Verse*, 1880), poetul și-a expus crezul literar, considerînd că poezia este, esențialmente, o formă a muzicii.

CÎNTECUL LUI CHATTAHOOCHEE

Din munții Habersham,
De-a lungul văilor lui Hall,
Cătam s-ajung de grabă în cîmpie,
Peste gherdapuri, și, fără ocol,
Să spintec stîncă sau, ca altădat',
Culcuș să-mi întocmesc, îngust sau lat,
Să fug de-a lumii orice nebunie,
Tînjînd ca un iubit după cîmpie,
Departe, mult, de munții Habersham,
Departe de ravinele lui Hall.

În munții Habersham,
De-a lungul văilor lui Hall,
Rogozul îmi striga : „Mai stai ; Mai stai“ !
Dudăul din băltoace și nămol,
Ferigile și laurul de ceară
Mă tot opreau, a nu știu cîta oară,
Și stuful, murele și iarba : „Hai“,
Mă îndemnau cu toatele : „Mai stai !
Aici, în munții Habersham,
Aici, în văile lui Hall“ !

De sus, din munții Habersham,
Proteguind ravinele lui Hall,
Alunul despre umbra-i mi-a țesut
Povești duioase sub ceresc pîrjol
Și plopul m-a-mbiat spre umbra lui ;
Stejar și brad, castan, arțar, gutui,
S-au aplecat și semne mi-au făcut,
Zicînd : „Treci ca și cum n-ai fi văzut,
Bogate, umbrele din Habersham,
Dumbrăvile din văile lui Hall“.

Și-ades în munții Habersham,
Ades în văile lui Hall,
Cuarțul lucea și prundul din izvoare
Cerca să-mpiedice piciorul gol ;
Haznalele de pietre nestemate —
Cristale străvezii și-ncețoșate,
Rubin, granat — zvirleau ispititoare
Luciri ca și de piatră curgătoare,
În stîncile din munții Habersham,
Pe firul văilor lui Hall.

Dar, vai, nici munții Habersham
Și vai, nici văile lui Hall
Nu-mi mai tihnesc — cîmpia e pe moarte
Și cere al Oceanului obol
De apă îndrumată ; și Oceanul
Mă strigă ; ca să ogoiesc aleanul
Ogoarelor însetoșate foarte,
Mori să ridic și apa să o duc departe,
Mă cheamă peste munții Habersham,
Mă caută prin văile lui Hall.

(L. L.)

CÎNTEC DE SEARĂ

Vezi, scumpo, în al dunelor pridvor
Cum soarele cu marea se ajung,
Cît se sărută-n văzul tuturor ?
Noi — mai prelung!

Ca perla din Egipt, în roșul vin
Al mării astrul se topește-agale
Și noaptea — Cleopatra bea deplin.
Ia-mi mîna-ntr-ale tale.

Împacă, roi de stele, bolta plînsă ;
Aprindeți, valuri, dunele sihastru.
Desparte, noapte, cer și sori — nu însă
Aceste mîini și buze-a noastre !

(L. L.)

ASUPRIRE

O, bob de primăvară,
Pe viața ta, du-te-ndărăt, la moarte !
Pămîntu-i hlei, vîntul duhnește foarte,
Hrănește viermii, dară.

Toți bulgării, sleiți,
Azi ocolesc al creșterii război,
Sfărîmîndu-se în ticălos gunoi,
Nentorși de plug și nestriviți.

De ce să-ngropi în floare
Blestemul dealului, să-mbălsămezi
A rîului molatec seci livezi
De abur născătoare ?

Zăduf al verii, te îndrumă
Spre noi, să surpi tiparul blestemat,
Să-l faci, tot, hîrburi și nisip pisat
Și stearpă humă.

'nainte de-a ieși-n lumină
Arzi, trandafirule,-n firească pară,
Tu, viorea, ascunde-ți cea ocară
Adînc, în tină.

Feriți, voi, mute mori,
A mușchiului amară gingășie ;
Cîrțiți, ogoare, cînd vreun pom învie
Coclaurii neroditori.

Negoțul tinăr a-ncetat ;
Trist zace munca neagră în ferigă
Și-și frînge mîinile ce nu cîștigă
Și capul i-e plecat.

O, bob de primăvară,
Orașu-ți lasă loc de joacă-n luncă...
Nu te juca — azi iarna dă poruncă.
Hrănește viermii, bob de ceară.

(L. L.)

EUGENE FIELD

(1850-1895)

Ziarist, prozator și poet (volume : *O cărticică de versuri vestice* — *A Little Book of Western Verse*, 1889, *Ecouri de la o fermă a Sabinelor* — *Echoes from a Sabine Farm*, 1891, *Cîntece de dragoste din copilărie* — *Love Songs of Childhood*, 1893), Field s-a impus prin articolele publicate în *The Chicago Daily News* și prin cîteva din poeziile sale lirice (*Cîntec de leagăn olandez* — *Dutch Lullaby*, *Băiețașul străveziu* — *Little Boy Blue* și altele).

BĂIEȚAȘUL STRĂVEZIU

Cățelul, dîrz și ne-nfricat, de lină,
 Mai stă, dar s-a umplut de praf ;
Soldatul, ruginit, mai ține-n mînă
 Muscheta ce făcea „pif-paf“ !
Era cățelul nou-nouț cîndva,
 Soldatul, tare arătos ;
Băiatul străveziu îi săruta,
 Apoi îi rînduia frumos.

Spunea : — Pîn-ce mă-ntorc nu aveți voie
 Să vă clintiți — stați locului !
Și spre pătuț tîrindu-se-anevoie.
 Visa la feți-frumozii lui.

Dar visul l-a curmat vînt din tării.
Amare-s lacrimile ! grei
Sînt anii, dar aceste jucării
Prietenii sînt de mult temei !

Statornice-n credință, stau cuminte
Pe taburelul de odinioară ;
Așteaptă o mînuță să le-alinte,
Să le zîmbească-o fețișoară ;
Și, prăfuite, așezate-n rînd,
Se-ntreabă ce s-a întîmplat
Cu băiețașul străveziu de cînd
Le-a sărutat și a plecat.

(L. L.)

EDWIN MARKHAM

(1852-1940)

A publicat mai multe volume de versuri, caracterizate prin didacticism, dar și printr-o perfectă cunoaștere a tehnicii versului. William Rose Benét l-a denumit „un poet veșnic dogmatic, însă înzestrat cu o mare generozitate spirituală”. Și-a câștigat o imensă popularitate prin *Omul cu hîrlețul* (*The Man with the Hoe*, 1899), poezie inspirată din celebrul tablou al lui Millet, și *Lincoln, omul poporului* (*Lincoln, the Man of the People*, 1901).

OMUL CU HÎRLEȚUL

Îngîrbovit de veacuri, în hîrleț
Se sprijină și cată în pămînt ;
El poartă-a vremilor scorburi pe față
Și-a-ntregii lumi povară pe grumaz.
Au cine l-a făcut nesimțitor
La deznădejde sau extaz, și-n frate
Al boului nerod l-a preschimbat ?
Și cine i-a tras fălcile în jos ?
Ce mînă a teșit această frunte ?
I-a stins lumina minții boarea cui ?

El e zidirea cărui Dumnezeu
Peste pământ și mări i-a dat putere ?
El cercetează stelele și cerul
Și năzuiește către veșnicii ?
Acesta-i visul îndrăgit de-Acela
Ce sorilor le-a-mprumutat plămădă
Și bolta-n stâlpi de raze a proptit ?
În peșterile iadului grozave
Chip nu se află mai spăimîntător,
Mai ne-ndurat cu lăcomia lumii,
Mai neprieten pentru univers.
Ce hău e între el și serafimi !
Rob în galera muncii, pentru el
Ce-i Platon, ce-s gingașele Pleiade ?
Ce-s ale muzicii înalte culmi,
Crepusculul, îmbujorarea florii ?
Prin hîdu-i chip privesc dureri de veacuri
Și ghebu-i e a vremii tragedie ;
Prin hîdu-i chip, trădată, tilhărită,
Dezmoștenită, omenirea-și strigă
Protestul spre mai-marii astei lumi,
Iar glasul ei e și o profeție.
O, domni și dregători din mii de țări,
Acesta-i darul vostru către Domnul,
Robotul scîlciat, cu suflet mort ?
Cum veți putea să-l faceți iarăși zvelt ?
Cum să-i redați furata nemurire ?
Să-i rourați privirea cu lumină ?
Să-l umpleți iar de muzică și vis ?
Să dregeți infamiile străvechi,
Jignirea, nedreptatea fără leac ?
O, domni și dregători din mii de țări,
Ce plată-i pregătește viitorul
Acestui Om ? Cum va răspunde el
La aspra-i întrebare-n clipa cînd
Furtunile răscoalei vor clinti

Ce țărături sînt ? Ce se vor face regii
Și-mpărățiile ce l-au sluțit,
Cînd, după liniștea din veac, cumplitul
Robot negrăitor se va scula
Spre-a fi acestei lumi judecător ?

(L. L.)

LINCOLN, OMUL POPORULUI

Cînd Maica Nordului văzu Vîrtejul
Sporind și-ntunecîndu-se grozav,
Din Cerul hărăzit pentru eroi,
Ea coborî spre a crea un om
În stare să ajute muritorii.
Luă dintr-un drum de care-un bulgăr aspru,
Dar cald precum pămîntul ce-l făcuse,
Îl înzestră cu darul profeției,
Cu-amarul lacrimilor omenești,
Și-adăugă la urmă și un rîset ;
Suflă, și-un nimb strălumină obrazul
Blajin și tragic, veșnic schimbător,
Și-i arată puterile ascunse
Ce forfotesc sub muritorul vîl.
Potrivă numai munților și mării,
Ăst om putea sta lumii împotrivă.
Învolburarea marilor stihii ;
Tăria și răbdarea unei stînci ;
Bunăvoința ploii ce n-alege,
În calea-i, frunzele ; prietenia
Fîntînii de la margine de drum ;
Curajul pasării ce-nfruntă marea ;
Răsfățul vîntului prin holde ; mila
Zăpezii care-ascunde orice răni ;

Discreția izvoarelor ce-aleargă
Sub munte pîn' la steiul despîcat ;
Nepărtinirea astrului ceresc
Ce luminează floarea ofilită
Și marele stejar ne-ngenuncheat,
Sfioasele din cimitir movile
Și Matterhorn-ul ce susține bolta.
Coborîtor din Vest, el a sorbit
Viteaza tinerețe-a noii lumi.
Puterile pădurilor virgine
L-au întărit în cuget, iar preria,
Cu liniștea-i, în suflet l-a-ntremat.
Cuvîntul lui a fost stejar în ghîndă,
Iar gîndurile sale, rădăcini
Înfîpte-n adevărul de granit.

De la bordei și pîn-la Capitoliu,
Un singur foc l-a-nvăpăiat, dorința
De a lovi cu-o bardă ascuțită
La rădăcina răului, creînd
Drum liber pașilor lui Dumnezeu ;
Și-aceasta, sub vegherea conștiinței,
Ca faptele-i să fie pentru oameni
Măsura lor. El a clădit un stat
Precum clădise garduri, despîcînd,
Cu braț neșovăielnic, buturuga.
Iar energia care-a mînuit
Securea-n Illinois, a-mpins condeiul
Cu care-a slobozit un neam întreg.
Venise marele Cîrmuitor.
Cînd casa, sub al judecății tunet,
S-a desfăcut și birnele-au fost smulse
Din vechea tihnă-a lor, a ridicat
Căprioreală nouă și cu scoabe
A ferecat temeiurile ei.
Și n-a plecat. A stat, înfipt și dîrz

Ca pomul care crește,-a urmărit
Îndepărtatul țel, neșovăind
În fața birfei sau a lingășirii.
Cînd l-a răpus virtejul, a căzut
Așa cum cade-n munți, cu zgomot mare,
Un cedru falnic, verde, rămuros,
Și lasă pentru ceruri loc pustiu.

(L. L.)

LIZETTE WOODWORTH REESE

(1856-1935)

S-a născut la Waverly, Baltimore County, Maryland, dintr-o familie englezo-germană. Studiază limba și literatura engleză la Werstern High School din Baltimore. Întîia carte îi apare în 1887 — *O crenguță de mai* (*A Branch of May*); în 1896 i se tipărește *Un drum liniștit* (*A Quiet Road*), apoi *Alăuta de la marginea drumului* (*A Wayside Lute*, 1909); abia în 1920 mai publică volumul *Stirax* (*Spicewood*) ș.a.

LACRIMILE

Cînd judec viața — firavă fișie
Plutind, de ceață, între noi și soare,
Chemare încă prea stăruitoare
La prea devreme stînsa bătălie,
Un scurt fior, o floare-n spinărie;
O briză ce pe țărnul sumbru zburdă;
O muzică zbucnind pe-o stradă surdă —
Mă mir de-a lacrimii zădărnicie.

Ah, voi cei morți de mult și de mai ieri,
Poeți, și căpetenii și oieri,
Pe tot ce-ați pătimit odinioară,

Spălați-mă de lacrimi și-mi vădiți
Că fi-vom toți cîndva despăgubiți.
Precum Homer cu văzul, bunăoară !

(T. D)

GEORGE SANTAYANA

(1863-1952)

Născut în Spania, G. S. a trăit de mic în S.U.A. și a studiat la Harvard. Majoritatea poemelor și le-a scris între 1885 și 1900. Dintre operele lui de căpetenie se citează : *Sentimentul frumosului* (*The Sense of Beauty*, 1896), *Viața rațiunii* (*The Life of Reason*, 1905), *Tărîmuri ale ființării* (*Realms of Being*, 1927-1930). Ideile estetice și le-a expus în *Elementele și funcțiile poeziei* (*The Elements and Functions of Poetry*). Versurile sale au fost criticate pentru convenționalismul limbajului, platonism și pentru detașarea de realitate a imaginilor — păcate ale epocii, dealtfel și care nu constituie o notă generală a poeziei lui G. S.

SONETUL XXV

Precum în toiul luptelor răsar
Simțiri de-amor, cum dulci osinde sînt ;
Flecara cum aruncă vorbe-n vînt,
Birfind și la priveghiul funerar,
Pe lespede defunctului Cezăr ;
Cum ierbi dau colț din dramul de pămînt —
Tot astfel noi, robi gurii de mormînt,
Zimbim, uitînd verdictul cel amar.

Căci zorii, cu lumină aurie
Boind văzduhul sur, ascund tristețea,
Iar serile să primenim ne-îmbie
Aleanul în huzur. Așa-i junețea.

Dar după visul verii te trezești
Între un van trecut și deznădejdi.

(T. D.)

EDWIN ARLINGTON ROBINSON

(1869-1935)

Descendent pe linie maternă din Anne Bradstreet (prima poetesă „colonială“ din Noua Anglie), Robinson s-a născut la Head Tide, Maine, și a copilărit la Gardiner — „Tilbury Town“-ul din poemele sale. La 22 de ani intră la Universitatea Harvard, unde urmează timp de doi ani cursuri de filozofie, literatură și filologie. De timpuriu îi plăcuseră mult eseurile lui Emerson, baladele lui Kipling, Browning, Grabbe, W. M. Praed. În 1896 se stabilise la New York, și neputînd găsi editor pentru *Torrentul și ajunul* (*The Torrent and the Night Before*), publică lucrarea pe cont propriu. În 1897 îi apare, tot fără satisfacții materiale, un al doilea volum, *Copiii nopții* (*The Children of the Night*), în care figurează și *Richard Cory*. În 1902, cînd i se editează *Captain Craig*, era încă necunoscut și lucra ca inspector la construcția unui metro. În martie 1905 primește primul cec de la o revistă. Președintele de atunci căruia îi plăcuse *Copiii nopții*, îi rostuiește o slujbă la vama newyorkeză, unde poetul va funcționa cinci ani. Editura Scribner's îi tipărește volumul *Orașul din jos de fluviu* (*The Town down the River*) în 1910. După 1911 își petrece cîteva veri în Peterborough, New Hampshire, într-o casă de creație pentru oamenii de artă; aici realizează cele mai ample opere din cea de a doua perioadă de activitate: un ciclu de poeme arthuriene. În 1921 i se acordă premiul Pulitzer pentru un volum de poezii; totuși popularitate și independență materială îi aduce abia cel de-al treilea poem arthurian *Tristram* (1927). Succese similare repurtează cu *Omul care a murit de două ori* (*The Man Who Died Twice*, 1924). În ultimii

ani ai vieții a scris câteva povestiri lungi. În *Slava privighetorilor* (*The Glory of the Nightingales*, 1930) și altele, Robinson critică adesea modul de viață al contemporanilor săi. Mai rămân de semnalat *Telifer* — o comedie socială plină de subtilitate și spirit (1933) — și *Regele Jasper* (*King Jasper*, 1935) — o alegorie socială „care prefigurează în mod simbolic căderea lumii capitaliste”¹.

După 66 de ani de viață, Robinson lasă 27 de cărți și este inclus printre primii opt sau zece mari poeți ai țării sale, fiind prețuit pentru disciplina formei și a gândirii, pentru adâncimea observației psihologice, pentru măiestria de portretist, pentru marea distincție intelectuală, pentru modestia exemplară și pentru valoarea umană a operei sale.

RICHARD CORY

Cînd se-arăta prin urbe Richard Cory
Zvelt ca un prinț, frumos la-nfățișare,
Oprea pe trotuare trecătorii :
Un gentleman din cap pînă-n picioare.

Într-una fercheș, însă nici prea-prea,
Se adresa oricui politicos ;
Și inimi tresăreau cînd le spunea
„Good-morning“, defilînd în sus și-n jos.

Perfect deprins cu buna cuviință,
Bogat era cum nici un rege nu-i ;
Într-un cuvînt, noi toți, drept consecință,
Mult am fi dat să fim în pielea lui,

¹ Charles Cestre — *Les Poètes Américains*. Presses Universitaires de France, Paris, 1948, p. 196.

Deci toți trudeam, sperînd neconținut,
Datori și la brutar și la casap ;
Dar Richard Cory, într-un asfințit
De vară, și-a plasat un glonț în cap.

(T. D.)

MINIVER CHEEVY

Miniver Cheevy, biet golan
Lupta cu vremile parșive —
Că s-a născut jelea avan
(Și-avea motive).

Doar zilele de-odinioară,
Zglobiii cai, floreta fină,
Eroii dîrji îl înfioară
Și-l însenină.

Visa la ce nu e (și tot
Visînd își mai uita nevoia).
La Teba și la Camelot,
Și despre Troia.

Dorea cu foc al faimei har
Ce slavei larg deschide poarta
Și Romantismul, azi drumar
Pribeag, și Arta.

Iubea pe toți De Medicis
Batir că n-a zărit nici unul —
Și-ar fi scrintit-o-n mod precis
De-ar fi fost unul

Din ei... Afurisea banalul ;
Pe strai kaki nu da parale :
Rivnea superb medievalul
Ilic de zale.

El zloții îi disprețuia,
Dar greu tînjea fără patace —
Și se gîdea, se tot gîdea
Cum să le-nșface.

Miniver, plod întîrziat,
Se scârpina în creștet, spornic,
Tușea, zicînd c-așa-i fu dat,
Și bea statornic.

(T. D.)

CREZ

Nu-mi dibui drumul ; nu văd nicăieri
Pe-al cerului lințoliu nici o stea ;
Și n-aud nici un glas în preajma mea
Suflînd măcar o șoaptă ; — prin tăceri
S-o prind, asemeni unei adieri
De cîntec îngăimat abia-abia
Cînd se-nmănuncha (pentru nimenea)
Foi moarte, unde nu sînt flori de meri.

Nu, nici un licăr nu-i, nici un îndemn
Pentru acei ce-aleargă, cînd li-i teamă,
Spre sumbrul nopții vălmășag de linii ;
Dar, mai presus de tot, cunosc un semn
Ce, de departe, prin vecii, mă cheamă :
Adulmec biruințele Luminii !

(T. D.)

EBEN FLOOD PETRECE

Moș Eben Flood, stingher, la ceas tîrziu
Urcînd din tîrg, din vale, pe pripor
(Spre chinovia unde-agonisise
Atît cît cere omul trăitor
Unui sălaș răzlet) — făcu popas.
Țipenie-mprejur, doar el drumet ;
Și, timp avînd, grăi (să nu-l auză
Din Tilbury cumva vreun tîrgoveț) :

„Vezi, Mr. Flood, răsare iarăși luna
De seceriș ; e ultima, ce zici ?
Stă pasărea să zboare, cum spun barzii,
Și cum spuneam și noi cîndva, pe-aici.
Bea pentru păsăruică !...“ a săltat
Ulciorul plin, purtat atît amar
De drum, și zise : „Bine, Mr. Flood,
Fiindcă-nchini și stărui, bea-vom, dar“.

Stingher, în parcă ponosită zaua
Nădejdlor ucise, a stătut
În mijlocul cărării, ca strigoiul
Unui Roland suflînd în cornul mut.

Sub el, în orășelul cu livezi
Unde-l cinsteau amici odinioară,
Troparul celor morți suna subțire,
Ca-n vis ; și ochii i se-ncețoșară.

Apoi, ca muma care-și culcă ȋncul
Doar ațipit, el puse jos, cu frică,
Ulcica lângă glezne, cunoscînd
Că, îndeobște, tot ce-i lut se strică.
Și numai cînd știu că e statornic
Proptită — cum de bună seamă nu e
Viața lumii — se urni ; dar iarăși
A stat, cu brațu-ntins, pe cărăruie :

„Hei, Mr. Flood, nu darăm ochi de mult
Așa ca azi ; și mult necaz am tras
Și tu și eu de cînd nu mai băurăm
O dușcă-n doi. Și bun venit acas' !“
Deci, hîtru conducîndu-se-ndărăt,
Năstrapa iar spre zări o aridică
Și-nduplecat îngăimă : „Mr. Flood,
Mă rog, fiindcă ții, la o adică,
Să bem... dar numai o picăturică —
For auld lang syne ¹... Ei, domnul meu, de-ajuns“.

Era, într-adevăr suficient,
Fapt cert ce și pe Eben l-a pătruns ;
Căci, în pustiul nopții de argint
Ca pentru cîntec vocea el și-o-nstrună
Umplînd de armonie peisajul
(L-aude, dublă, numai sfînta lună).

¹ „*For auld lang syne*“ — refren bine cunoscut al unui cîntec scoțian („Pentru vremile de altădată“).

„For auld lang syne“. Gitlejul obosindu-i
Biet cîntecul s-a stins pițigăiat ;
Cam indispus, nălțîndu-și iar ulcica,
Se simte iarăși foarte-nsingurat.
Mult nu i-a mai rămas pînă departe
Deșert îi pare tîrgul din vîlcea...
Acolo, azi e-nchisă orice poartă
Ce alte dăți din drum îl întorcea.

(T. D.)

FIUL RĂTĂCITOR

Cum nu te bucuri, frate-meu, nițel
Măcar de gustul grasului vițel ?
Căci, dacă toate-n casă-s cum le știu,
Nu te-nfruptai, de nu-mi venea să viu.
De n-aș fi eu exemplul demn de jale
Și de dispreț, mă tem că dumitale
Ți-ar fi plăcut să fii pe cît am fost
De iscodelnic, însumi, și de prost.
Mă crede frățioare : pentru tine
Întorsul meu la cuib îți prinde bine...
Da, sînt slinos, dar totuși tot ți-s frate
Plin-ochi de bunățăți și bunătate.
Vei spune „Slavă Doamne“ ! c-am venit,
Și-ți va prii să-nveți din ce-am pățit,
Cîndva-cumva. Și poate că-ntr-o zi
Un pic mai omenos te vei trezi.
Tîrziu, sătul de ură, ai să-ncepi
Să te dezmeticești și să pricepi
Că soarta uite-așa ne-nvață minte.
Atuncea, aducîndu-ți tu aminte

Veninul vechi, vei fi voios că plec,
Dar ști-vei, despre cîte se petrec
Pe lume, mult mai mult ; căci vei vedea,
Mai mult decît vezi azi, cum umblă ea.
Morți, într-atît sîntem altcúm, încît
Tu (viu) te vei căi că m-ai urît,
Iar însumi (duh damnat), mai știi, te-oi prinde
Sădind deasupra gropii mele linte.

(T. D.)

FRUNZELE

Cu țipete, geroasa, trista boare
Își băguia blestemul ei barbar
Peste sleitul smîrc al lui Brumar,
Dînd buzna prin deșarte coridoare.
Moșneagul, auzind-o, i se pare
Că limbi ce-au amuțit îngaimă iar ;
Pași morți pe dușumea i se năzar
Și, vrînd-nevrînd, îl fac să se-nfioare.

Și frunzele... ce chin ! Oftau în stradă
Sfîșietor ; șuvoiul lor curgea
Pe pietre, șui și murg. Din cînd în cînd
Sub geam i se opreau — ca el să vadă
Ce moarte sînt ; dar, moșul cînd plîngea,
Plecau, ca niște duhuri, fluturînd.

(T. D.)

BEN JONSON LA TAIFAS C-UN OM DIN STRATFORD

(Fragment)

— Ești bun prieten, deci, pe cît pricep
Cu-al nostru Shakespeare, singurul dibaci
Un cap de-asin să vîre printre zîne
De parcă-ar pune șiling lingă șilingi
Într-un deplin acord... și din acest
Vrăjit și pururi proaspăt aluat
Îți umple Roma, Troia, orice urbe
Din vremi apuse, cu engleji eterni.
Și, zău, mă-ntreb : ce credeți voi de dînsul,
Voi cei din lumea girlei voastre Avon,
Din Stratford, unde ești mata pîrgar ?
Prepun că-ar vrea să-l vază unii iarăși
Întors ca boiangiu sau potcovar,
Sau poate, agrimensor priceput,
Sau cel mai năzdrăvan dintre tabaci.
Oh, nu și dumneata ! Căci deslușesc
În dumneata un foc izbăvitor
— Principiul viu, caloricul curat —
Îl simt, și-n plus, am și-auzit aceasta,
Chiar criticul mi-a spus, ce ți-i prieten...
Căci dacă-ai fi un om de toată mîna,
(Cum el s-ar exprima — și cum pricep)
Un ins din gloata Ostrovului nostru
Nu l-ai cinsti cu bere pe Ben Jonson.
Acest amic stimat al lui Terpander ¹ ;
El niciodat' n-ar face-asemeni gest
Cu vreun concetățean, măcar în treacăt
Mergînd la repetiți, cum s-ar cere,
Nici chiar de-ar fi s-ajungă duce-n Stratford.
Ce spun acum nu bate-n tîrgul vostru ;

¹ Terpandios — poet și muzician grec care a trăit la sfîrșitul secolului VII — începutul secolului VI î. e. n.

Oh, nu ! Căci e la fel un tîrg ca altul
 Și unul nu-i ca Londra. El o știe...
 (De-aceea-i stratfordean), dar spune-altmintreli
 (De-aceea este Shakespeare)... Iartă-l, Doamne !
 L-îndemn să-nvețe greaca ; dar nici zeii
 Nici greaca nu-l mai scapă, nici nimic.
 Atîtea daruri, vezi, i-a dat ursita
 Că sau înhață tot, sau pierde, sau
 Din Londra fuge — unde-s prea mulți lorzi,
 Căci ei îi scot mai mulți peri albi. Și cred
 Că nici în iad nu-i caznă mai scirboasă
 Decît ce simte cînd și-aduce-aminte
 De mirul irositei lui vocații
 Pe lorzii spectatori, ce rîd de el.
 Un prinț ca el nu e un prinț *de facto*
 Și-i bine-așa, fiindcă nu i-ar place ;
 Căci i-ar vedea cu mult mai sluți pe oameni
 Decît acum, și l-ar pîndi pe urmă
 Lehamitea sau poate-apoplexia.
 El n-are cum fi rege, nici în Stratford —
 Măcar că mulți din noi, de nu chiar toți,
 I-ar da coroana demnă numai de
 Nostalgicul herald al lui Apollo ;
 Și-aceasta nici pe Avon, nici pe alte
 Piraie văduvite de Naiade
 Nu-și mai afla-va patrie... Rău lucru !
 Dar nici prea rău, căci el va stăpîni
 În cel mai falnic Dom — fapt cert, pe cît
 E lucru cert că ești pîrgar. Mă jur !...
 (Rîd noaptea-n loc să dorm, de răul lui).
 Și zici că dumneata îl știi de mic ;
 Un pici năstrușnic trebui' să fi fost
 El, pentru cei cîțiva cunoscători —
 Aș zice, chiar cam înspăimîntător,
 Scrutînd cu ochi maturi o lume unde
 Alți puști de seama lui văd doar cintezi

Chiar cînd au ochi deosebit de ageri.
Dar ăsta ochi avea de prooroc,
Te-avea pe dumneata vecin, și musai
Să fi avut un tată și o mamă
(Chiar el mărturisea) și un dulău,
Cum are orice ținc ; și doar dulăul
Fu singurul creștin ce-l cunoștea.
Un ciîne — asta azi i-ar prinde bine
Mai mult decît orice, așa cred eu —
Să-i fie leac și sfetnic la decepții,
La vechi dureri, la sumbre perspective...
Un ciîne eminent, un emerit,
Spre a-l primi în prag mișcînd din coadă,
Și-apoi, punîndu-i laba pe genunchi,
Să-i spună : „Doamne-Sfinte, ce-ai pățit ?“.

I-ar trebui sau nu un ciîne ? Nu știu —
Sau ce i-ar trebui ?...

(T. D.)

TRISTRAM

(*Fragment*)

Isolt cea cu mîini albe, în Britania,
Niciunde nu zărea, privind spre nord,
Priveliști mai ciudate și mai vii
Decît oceanul gol și-aceleași păsări
Cu zborul alb, vîslind, vîslind mereu
Făr' să-i aducă vești despre voinicul
Din mintea ei, dus astă primăvară
Pe mări, făgăduind că se va-ntoarce
Dar, nedestăinuindu-i cînd. Nici una

Din zburătoare nu-i ştia de urme
Lui Tristram, nici acel bărbat din preajmă-i
Care-i chiar Riga, tatăl ei... Pierise
Şi ultima corabie ; de-acum
Şi pîn' la noapte va vedea doar chipul
Tătine-său. Privindu-l, desluşi
Acel suris cu care-o-nspăimînta
Deşi i-l îndrăgea. Mînuţa ei
I-o prinse Riga-n mîna lui cea mare
Şi aspră, însă tot pe-atît de blîndă,
Rostind agale vechea întrebare :

„De ce mi-a fost ursită o copilă
Ai cărei ochi mereu spre norduri fug ?
La nord ţinutu-i plin de lupi şi urşi,
De inşi bărboşi şi cu purtări de rînd,
Cînd ai aicea tot ce-ţi jindui : cald
Cuibar şi bunăstare, şi iubire ?
Văz : nu eşti mulţămită, nu deplin
Te bucură cuvîntul ce ţi-l spun.
Eşti poate prea necoaptă, să-ţi alcătui
Cuibar tihnit, să preţui bunăstarea“.

„Aşa e, poate“, zise ea, şi-ndată
Roşeata cotropi senina-i faţă ;
Iar el surise iar... „Dar nu-ntr-atît
De crudă-ncît să-mi spui mereu că-s crudă.
De optsprezece ani tot cresc, mă pîrgui
Şi tot aştept ceva sau altceva.
Şi-apoi purtarea lui e deopotrivă
Cu-a ta, şi nu-i bărbos cum eşti, măcar
Că stăpîneşti Britania şi chiar
Şi zeu de-ai fi, şi chiar de-mi eşti părinte“.
Grăind aşa, de gît i se anină
Tremurătoare-ntocmai ca un prunc.

„N-atîrni nici cît un mîț, îi zise el,
Altmintreli, însă, cam aduci cu tigrul ;
Mai lasă, dar, un pic pisicăreala
Și spune-mi mie pentru ce-l visezi
Pe-acel ce va să vie de la nord.
Au n-or mai fi alți regi sau cavaleri
Decît acel ai cărui ochi se-mbie
Oriunde numai nu către Britania ?
Ești ca un prunc, ba ca un cîrd de prunci,
Dar prea de viță ești și prea de preț
Spre-a fi merindea scumpă și păpușa
Pîcloase-i fantazii... Cîndva rîdeam
De ce visai, dar nu pot rîde veșnic...
Doar fiindcă te-a slăvit ca pe-o copilă
Și poate te-a plăcut ca pe-o copilă,
De-aceea te tot uiți spre miază-noapte
Hăt peste ape, țintă, către țara
Pe care-o știi din auzite doar ?“

„Ba doar pentru că Domnul, Englitera
A pus-o hăt la nord de țara mea —
Dar nici așa departe-ncît un om
Să moară pînă pleacă și se-ntoarce.
E drept ce spui, am auzit de toate,
Că mă și mir cum rabdă băștinașii.
Aflat-am despre diavolii de-acolo
Și c-au ajuns și-aici la noi. Griffon
E dintre ei ; și de cumva mă-nșfacă
Eu însumi voi căta să măucid“.

Mai tare-și strînge fiica Riga Howel,
De parc-o teamă dusă și uitată
Prinsese iarăși viață, hărțuindu-l
Într-un chip nou. „Să nu te temi de draci —
I-a spus — nici din Britania nici de-aiuri ;

Am grijă eu de ei, la o adică.
De spaime caraghioase m-ai scuti
Dacă-ai putea să-mi spui cît ai de gînd
Să te hrănești cu amăgirea vană,
Că Tristram se va-ntoarce... Vine el,
Ori moșul său, Crai Marc, cel ce nuntește
În astă seară pe Isolt smolita,
Isolt cea din Irlanda — vine, poate
Deși la fel mi-ar fi de-ar sta acas'
În Cornwall, cu regina lui cea nouă“.

„Isolt cea din Irlanda cine-o fi ?
(Rostit-a ea, de spaime bîntuită).
Făptura, o, de care toți zvonesc
Dar n-o cunoaște nimeni ; cată-a fi
Ciudată foarte, dacă-i chiar așa“.

„Cei cîțiva inși ce-mi povesteau de ea
Mi-au spus că e tăcută și semeață
Și prea frumoasă pentru o femeie.
Eu n-am dat ochi cu ea, și frumusețea
Sînt mai voios pe chipul tău s-o văd.
Ci despre Tristram cînd crezi tu că vine,
Mini-poimîni ? Orice om se poate-ntoarce.
Și Craiul Arthur chiar ; și, dacă-i vorba,
Se poate-ntoarce și Mîntuitorul,
Deși nu pentru toți. Ascunzi veriunde
Vreo făgadă, vreun jurămînt
Pe care gîndul tău se-ntemeiază
Și face dintr-un dor al tău pribeag,
Un crez cețos ? Nu, nu mai ești un prunc.
Și dacă tot ce-ți spun spre bine-ți este
Am spus destul...“ Surîse Riga Howel
Și așteaptă, ținînd în palmi mînuța-i.

„Făgadă am că Tristram vine iarăși,
Rostește ea... și de la el o am.
Ba încă mi-a mai dat și-acest agat ;
Și cred în ochii lui“.

„Crezi în agat,
Îi spuse Riga, cîtă vreme-l ai.
Agatul e-o frumoasă jucărie
Măcar că nu-i nici uriaș, nici trainic
În măreția lui, să nu-l poți pierde,
Dar dacă tu îl ții drept dar de preț,
Ascunde-l cît mai bine și socoate-l
Un boț de lut scăpărător, și-atît.
Tu crede în agat, dar uită-i ochii ;
Și fugi în pat. De-ajuns de jună ești
Încît să stai de veghe depănîndu-ți
La nesfîrșit al fantaziei ghem.
Și dacă-ar fi să vie ? Fi-vei gata
Ca-n ziua de alean, cînd iar pleca-va
Să te îneci cu-al tău agat cu tot ?“

(T. D.)

SNOPII

Pe unde vîntul bîntuia odată
Acuma griul crud s-a pîrguit ;
Și, ca într-un descîntec neghicit,
Treptat se schimbă-n aur lumea toată.
Stau — marfă nicăierea neguțată —
Acolo, trup și duh neodihnit ;
Purtînd un sens cu cît mai nerostit
Cu-atît mai grăitor. Și astfel, iată,

Pe-acel meleag cu zile schimbătoare
Vin zile calde pînă-n ziua cînd
Dorm snopi de aur, mii, 'lucind în soare,
Sortiți să drumețească în curînd —
De parcă mii de fete bălăioare,
Sărînd din pat, să plece au de gînd.

(T. D.)

COPIII NOPTII

Ursuză-i bezna pentru cei
Ce n-au văzut lumina cum e ;
Și-acești Copii-ai-Noptii, ei
N-au nici un călăuz pe lume.

Un om e dîrz — alt om nu e...
Și-aici e-aici. Stă ferecat
Sălașul care-l dibuie
Mulți, neaflîndu-l niciodat'.

Și dacă altă viață nu-i
Și alt drum nu-i mai acătării
Decît ca zbuciumul să-ți pui
Pe tereziile-ntîmplării,

Mai bine, chiar în dimineața
Cînd ancorele se desprind,
Să-ți pierzi pe marea vieții viața
Decît să calci orbecăind.

Dar dacă este vre un ins,
Sub cer, atîta de străin
De tot ce-i sfînt, şi-atît de-nvîns
Că nu mai vede, frînt de chin,

Decît lumini care asfînt,
Şi numai tihna morţii lor,
Şi zei din profeţii ce mint,
Şi nici un crez dăinuitor ;

Dacă nimic — sau rău, sau bun —
Drept sprijin pentru suflet n-ai,
Cel Sfînt te ţine drept nebun
Şi, dacă-i sfînt Cel Sfînt, aşa-i.

Iar dacă-i sfînt, Iubire El e ;
Şi-atunci pricepi, duh pătimăş,
Că te-ai jucat destul cu-acele
Eresuri ce ţi-l fac vrăjmaş.

Un singur crez cunosc, doar unul
Spre slava vajnicului Prinţ ;
Deci bucuraţi-l pe Preabunul
Prin crezul bun în bunul-simţ.

Nu seara sură ne vrăjeşte —
Amurgul roşu îndrăgimu-l...
Doar noua zi ce se vesteşte
Steloasei bolţi îi dă sublimul.

Dirzenia din noi ne ține
În viața asta blestemată —
Deci tu închină-te la tine
Căci tu ești însuși lumea toată !

Copii ai Noptii, mărăcinii
Ce ne-au rănit să-i smulgem deci !
Să fim Odrasle-ale Luminii :
Așa să ne fâlim în veci !

(T. D.)

AH, UN POET — UN FAR SCÎNTEIETOR

Ah, un poet — un far scînteietor
Să-nvîlvoreze anostele spuze ;
Să-nvioreze răzlețite muze.
Parnasului să-i fie-nnoitor ;
S-alunge-al sonetaștrilor ciopor
Ce din sofisticate, reci cobuze
Scot cînturi efemere și confuze
Ce-n beznă se topesc ulterior.

Ast veac al nostru, sterp, cum să-l explici ?
Poftim : și azi vezi fete, flori, voinici,
Amurguri, ierni și veri... Au din azururi
Nu se repede nimeni să sfișie
O flamură aprinsă, spre a-și scrie
Prenumele cu ea pentru de-a pururi ?

(T. D.)

O ALTĂ DOAMNĂ BRUNĂ

Să nu crezi tu că-ți duc, hoinaro, dorul
Cînd mă întreb pe unde naiba ești ;
Din parte-mi umblă razna cît poștești,
Atîta timp cît nu-ți arăți căpșorul ;

Nici cele mai macabre, negre vești
Nu te-ar sluți, nici nu-mi sleiesc fiorul,
Nici Lilith chiar nu mi-ar momi amorul
Ce-avea, cum zice-n cărți, puteri drăcești.

Să te urăsc nu pot, căci te-am iubit...
Sub codrii ca de aur, o cărare
Curgea ; spuneam că zveltele-ți picioare
Par pui de fag. Dar nu aveam dreptate,
Deoarece acum m-am dumirit
Că nu-s ca fagii șui, ci despicate.

(T. D.)

STĂPÎNUL

(Lincoln — așa cum îl văzură unii, curînd după
Războiul Civil)

Prin vorbe spuse ici-colea
Un nume ce-l rostea rîzînd
Răzbise pretutindenea
(Birfit și-apoi temut, curînd).

O recunoaştem, vrînd-nevrînd,
Noi gentlemenii şóltici care
Temîndu-l îl iubeam — sperînd
Că fi-vom vrednici de iertare.

La vremi de vifor s-a ivit,
Şi de-amăgiri şi de suspin,
Şi după ce ne-a cumpănit
S-a împăcat cu-al său destin.
Stăpîn ca dînsul mai blajin,
Dar şi mai dîrz, a fost cîndva ?
Chiar cînd zîmbea, păleam puţin
Noi neştiind ce el ştia.

Ştia că voia sorţii drepte
Dreptate lui are să-i dea ;
Ştia că trebui' să se-aştepte
Din parte-ne la zeflema ;
Ştia, dar nu ne umilea,
Că noi eram ridicoli, dar
La rînd pe fiecare ne-a
Povăţuit ca pe-un şcolar.

Luptarăm noi cum se cuvine
— Dar lupta el o pricepuse —
Şi prea puţine-am izbutit
Din prea puţin cît ne ceruse.
Au ce-a rămas din vremi apuse
Cînd ris de dînsul ne făceam ?
E chipul celui ce ştiuse
Că, tot glumind, ne-nţelepţeam.

Un chip ce rabdă încă-o dat
Veninul ce i l-am zvîrlit
Și spune — azi transfigurat —
Că-n veghea lui am bizuit.
Mintos, nimbat și chibzuit,
Un chip pe taine mari stăpîn,
De om ce n-a copilărit
Dar nici va fi cîndva bătrîn.

Căci el, cernut de noi prin sita
Meschină, de neguțător,
Pur ca un prunc fu cînd murit-a,
Deși părinte-al tuturor ;
El, cel mai trist cîrmuitor,
Surpat de-al grijilor noian,
Primea pe dușman zîmbitor,
Laconic și olimpian.

Iubirea, faima și grandoarea
La bunul plac al gloatei stau ;
Dar calmul pătimaș, răbdarea
Cumplită — ale lui erau :
Cu el, și ele dusu-s-au,
Lăsîndu-ne-n orbirea tîntă
Cu care toți îl stînjeneau
Ca pe Icar — aripa frîntă.

Căci nouă doar ni s-a ursit
Să ne-avîntăm, iar lui — să vadă ;
Ci zborul nalt ne-a ostenit
Și nu-l împiedicăm să scadă ;
Nici cînd nu mai stîrni-vom sfadă
Vorbînd despre sublim... În schimb,
Vom zămisli o floare fadă :
Deși avem un OM și-un TIMP.

(T. D.)

FLAMMONDE

Flammonde, de-aiurea băştinaş,
Profil bizar şi ton trufaş,
Purtînd ştiri noi de pretutindenii
Cu paşi împărăteşte sprinteni,
În ochi cu licăr ca de fier,
Niciînd codelnic sau stingher,
Sosi ; şi falnic s-a oprit
Ca un de regi îndrituit.

Boi drept, cu-o-ncredere vioaie
În el şi-n ale sale straie,
Spunea că datina ne ţine
Datori cu rodul vieţii pline
La ani cincizeci... Nu i-au plăcut
Nici lipsa, nici prea mult avut ;
Şi din puţin se sătura
Împrumutînd şi altora.

Ce hram purta, el nu ne-a spus,
Nici care pricini l-au exclus
De la al Proniei ospăţ,
Făcîndu-l Prinţ-de-Traistă-n-Băţ.
Juca deocamdată bine
Un rol ingrat pentru oricine
(Dar, unul eu, aş pregeta
S-afirm că doar îl simula).

Mă rog, se poate eluda,
Răzorul dintre *nu* şi *da* ;
Şi nici n-am cum să mai măşor
Cît fuse sincer, cît actor

Spre-a spune-o celor ce s-au vrut
Iubiți ca el, dar n-au putut,
Și l-au văzut proteguît
De prieteni greu de-agonisit.

Lui, chiar și cei de ciudă roși
I se păreau mărinoși ;
Curtoazia-i îl ferea
De orice bănuială rea.
Împodobeau... Cu-al său salut
Puteai gira un împrumut,
Iar sexul gingaș, brun sau blond,
Căta cu drag către Flammonde,

În tirg la noi trăia o fată
Cu moda vremii ei certată ;
Cînd noi îi comentam, ironici,
Canafii roșii și-anacronici,
Flammonde nu-i remarca de fel
Și toți ne minunam de el ;
Nepricepînd nici, cel puțin,
Cît ne purtarăm de meschin.

Și mai trăia și un băiat
La carte tare talentat —
Fapt nouă clar. Înțelegeam,
Dar ajutor nu-i darăm neam.
Flammonde, voind a-l promova,
Ne-a zis-o verde cîtorva
Și astfel, foarte ieftior,
I-a rostuit un viitor.

Doi tirgoveți, de ani și ani,
Se-aveau din te-miri-ce dușmani,

Scoțînd peri albi cam tuturor,
Fapt de averi irositor.
Flammonde a spus că tot ce-i frînt
Se cere dres... Într-un cuvînt,
I-a-ntors curînd pe drumul bun
De s-au poftit și la dejun.

Și astea-s numai, să se știe,
Doar cazuri patru dintr-o mie.
Dar cum să-cerc să-l înțeleg
Pe el — un om așa de-ntreg ?
Ce gînd ciudat pe dedesubt
Îl scormonea ? Ce fir s-a rupt
Și îl făcea din mîini să scape
Norocul, cînd trecea pe-aproape ?

El ce-a fost, cînd am prins a-i cerne
Intențiile, și-a discerne
Subtilele criterii care
Sînt ale laudei cîntare ?
Prin ce, aspectul său plăcut
Ne sugera un disc de scut ?
Ce nu puturăm da de rost
La el ? Ce-a fost, ce n-o fi fost ?

Cît deslușirăm noi din el
În veci nu ști-vom ; și, la fel,
Tot ce ne-a dat el nouă nu-i
Decît un strop din zestrea lui.
Acum nici nu mai are haz
De etică să facem caz :
Arar natura-ți dă puteri
Să fii Flammonde și să nu pieri...

Cît ne-nvățară nu se știe
Cei ce s-au dus să nu mai vie,
Dar, cînd și cînd, trecutul prinde
Prin minte iar să se perinde.
Sui-vom toți un dîmb, pe rînd ;
Drept pentru care, cînd și cînd
Din Tilbury Town ¹ spre orizont
Privim, cîtîndu-l pe Flammonde.

(T. D.)

JOHN GORHAM

— Ia zi, ce trebi te-aduc încoa, John Gorham,
Oftînd și simulînd un aer indispus ;
Fii vesel sau fă-mi vînt, căci mutra-ți lungă
E semn c-aștepți să spun ce ți-am tot spus.

— Trecui pe-aici să-ți deslușesc ce pare-mî-se
Că mutra mea de-un an întreg exprimă, zău ;
Trecui să-ți spun ce fel ești tu, Jane Wayland,
Și să te fac, fiindcă ești cum ești, să-ți pară rău.

— Să-nșiri pe loc ce ai de spus, John Gorham,
Altmintreli nici papucii n-ai să mi-i mai vezi ;
Am să dispar și nu vei ști să-mi dai de urmă,
Tu, priceput la turme numai și cirezii.

— Regret că n-ai văzut cirezile, Jane Wayland,
Din ele-ai fi putut să faci — tu una — tot ce vrei.
De dispărut, mă bate gîndul să dispar eu însumi ;
Și-odată dus, de mine chiar că dezbăra-te-vei.

¹ Locul de naștere al lui E. A. Robinson.

— Aşa mi-arăţi ce fel sînt eu, John Gorham !
Cît nu te-nseninezi, n-am să pricep nimic...
Zîmbeşte-mi ca şi cum ţi-ar da cu tifla luna,
Şi-un pic mai lung — să-mi pară c-ai mai rămîne-un pic.

— Tu eşti ceea ce flutură sub soare,
O zi, peste grădini în floare, ca o pleoapă ;
Eşti ca un miţ, Jane Wayland, ce pe şoarec
Îl scapă, îl înhaţă iar şi-n şagă-l papă.

— Nu te-am luat drept şoarec, zău John Gorham ;
Ce-ndrugi e nostim, dar nu-i drept şi nu-mi convine,
Te rog să nu-ţi mai treacă-aşa ceva prin minte
Căci n-aş vrea nici pisoi să fiu, nici flutur pentru tine.

— Imaginile acestor mici dihanii
Mi-au stat sub ochi, de-un an încoace, de-atîtea daţi ;
Portretul lor va fi portretul tău, Jane Wayland,
Pînă-ai să-l rupi sau baremi nu mi-l mai arăţi.

— Vrei să mă iei aşa cum sînt, John Gorham,
Uitînd purtările şi vorbele-mi nătinge ?
O, de-ai putea să dibui drumul către femeia care sînt !
Ori m-ai iubit mai mult de m-aş căi, de-aş plînge ?

— Mă-ndoi că voi avea răgaz, Jane Wayland ;
Şi-aş cuteza să-ţi spun că razele de lună
În van mai ning pe zoburile urnei lepădate
Ca şi pe cei ce nu prea ştiu ce să-şi mai spună.

(T. D.)

AMURGUL SIRENELOR

Fantoma lui Ninon simți-s-ar tristă
Să le mai ia în ris, privind cît zel
Pun ele spre-a-nvăța cum se rezistă
Un an, purtînd cu logica rezbel.

Nu-i alt ca tinerețea giuvaer,
Și lor le pare totul spelb pe lume
Cînd Timpul semn le face, pișicher,
Să cugete la cifre și volume.

Speranța arsă, istovita pîndă,
Umorul tragic, schilava alură
Imploră bătrîneții o mai blindă
Asupra vieții lor investitură ;

Cînd altele-asfințesc frumos ca floarea,
Ele-și desfid amurgul pasămite,
Mereu, deși le doare, cu ardoarea
Unor ființi ce se socot vrăjite.

Biet lut ce-nfrunți vrăjmașul calendar,
Grotesc orgoliu care nu te lași,
Bieți gărgăuni eroici : e-n zădar :
Ninon e hăt, iar groapa la doi pași.

(T. D.)

STEPHEN CRANE

(1871-1900)

Orașul natal, New Jersey. Frecventează, parțial, cursuri la Lafayette College, iar de la șaisprezece ani și pînă la moarte face ziaristică. Apariție „meteorică“ în literatura americană, se impune cu nuvela scrisă la douăzeci și doi de ani *Semnul roșu al curajului* (*The Red Badge of Courage*, 1895).

În afară de cîteva cărți de proză, a scris volumele de versuri : *Călăreții negri* (*The Black Riders*, 1895) și *Războiul e blînd* (*War is Kind*, 1899) ; mult mai tîrziu apar operele complete și, în 1930, *Culegere de poezii* (*Collected Poems*).

Scriitorii englezi ca Henry James, Conrad, H. G. Wells, F. M. Ford, cu care s-a împrietenit într-un scurt interval de timp petrecut în Anglia, îl considerau mare maestru al ficțiunii, care îl depășea poate pe poet.

A practicat versul nerimat și a căutat să obțină efecte noi, folosind simbolul, stilul concis, tonul acidulat și mușcător, la început puțin apreciate. În ultima vreme abia, opera lui poetică este mai bine înțeleasă și mai gustată.

CARTEA ÎNȚELEPCIUNII

Am întîlnit un profet ;
Ducea în mîini

Cartea înțelepciunii.
„Domnule, i-am spus,
Lasă-mă să citesc“.
„Copile...” a început el...
Eu : „Domnule,
Să nu mă crezi copil,
Căci multe știu
Din ce-i acolo ;
Multe, da, da...”

El a suris
Apoi a deschis cartea
Și mi-a întins-o,
Mă mir și azi cum n-am orbit pe loc.

(T. D.)

INIMA

Într-un pustiu
Am zărit o făptură, despuiată, feroce,
Care, ghemuindu-se-n praf,
Își ținea inima-n pumni
Și înfuleca din ea.
I-am zis : „E bună, frate ?“
„E-amară, amară, mi-a răspuns,
Dar îmi place
Fiindcă-i amară,
Și fiindcă e inima mea“.

(T. D.)

AM VĂZUT UN OM

Am văzut un om alergînd să prindă orizontul :
Se fugăreau unul pe altul, mereu ;
Faptul m-a tulburat ;
L-am oprit
Și i-am spus : „N-are noimă,
Nu-i chip să...”
„Minți“, a strigat,
Și-a zbughit-o din nou.

(T. D.)

DRUMEȚUL

Drumețul,
Dînd cu ochii de cărarea către adevăruri,
S-a mirat foarte ;
Era cotropită de ierburi.
„Aha, și-a spus el,
Văd că n-a mai trecut nimeni pe aici
De multă vreme“.
Pe urmă văzu că fiecare fir de iarbă
Era ca un cuțit ciudat
Și „Hm, a mormăit,
Mai sînt, de bună seamă, și alte poteci !“

(T. D.)

A FOST UN INS

A fost un ins cu limba de lemn
Care căta să cînte.
Și zău că ieșea ceva jalnic.
Dar a mai fost și un altul care, auzind
Clămpănitul bieteii limbi de lemn,
A ghicit ceea ce insul
Căta să cînte —
Și asta l-a-ncîntat pe cîntăreț.

(T. D.)

UN OM VĂZU...

Un om văzu în cer un glob de aur
Și, cățărîndu-se spre el,
Pînă la urmă îl atinse.
Era tocmit din lut.

Ciudat e însă altceva :
Ajunse omul pe pămînt
Și se uită din nou
Și iar văzu cel glob de aur.
Aceasta e ciudat peste măsură :
Văzu un glob de aur.
Era un glob de aur, nu vă mint.

(L. L.)

SPUSE ÎNGERUL...

Spuse îngerul : „Greșit-ai
Făptuind ce-ai făptuit.
Bine-i să trăiești ca floarea
Să urăști precum căței,
Să te războiești ca mieii. “

„Nu-i așa, răspunse omul,
Ne-nfricat de arătări,
Numai îngerii greșesc,
Căci ei *pot* trăi ca floarea
Pot urî precum căței
Și purta război ca mieii. “

(L. L.)

PAUL LAURENCE DUNBAR

(1872 — 1906)

Romancier, nuvelist și poet. A cîntat în special pe muncitorii negri, într-un stil caracterizat printr-un anumit patos și umor natural.

PURTĂM O MASCĂ

Purtăm o mască zîmbăreață,
Ce ne ascunde trista față —
Atîta vicleșug mai știm ;
Cu pieptul sîngerînd, zîmbim,
Făcînd o mutră șugubeață.

De ce-ar sta lumea să asculte
La păsurile noastre multe ? !
Mai bine, cînd purtăm o mască
Să ne privească !

Zîmbim noi, dar — o, Doamne ! — jalea
Spre tine își croiește calea.

Cîntăm, dar lutul rău ne doare
Și lung e drumul sub picioare.

Dar lumea să se veselească —
Purtăm o mască !

(P. S.)

BALADE ȘI ALTE POEZII POPULARE

Cercetările întreprinse în ultimele decenii au scos la iveală un impresionant material folcloristic nord-american, astăzi adunat în zeci de culegeri deosebit de instructive (de exemplu, MacEdward Leach, *The Ballad Book*, New York, 1955 ; Alan Lomax, *The Penguin Book of American Folk Songs*, Baltimore-Maryland, 1964 ; Reed Smith, *The Traditional Ballad in America*, în *Journal of American Folklore*, XLXVII, 1934 ; B. A. Botkin, *A Treasury of American Folklore*, New York 1944 etc.) cu toate că, în linii mari, el este inferior din punct de vedere calitativ folclorului englez, scoțian și irlandez, căruia îi este adesea tribut.

Atît baladele cît și celelalte specii poetice ale folclorului american sînt prezente în toate epocile de dezvoltare a istoriei literaturii nord-americane — cu sublinierea că secolul al XIX-lea pare să reprezinte o perioadă de apogeu, iar secolul al XX-lea una de declin.

„America de Nord, scrie Lomax, a fost locul de întîlnire a numeroase și variate stiluri ale cîntecului popular, fiecare din ele avîndu-și rădăcinile în patria sa și fiind transferat în Lumea Nouă. Aceste familii de cîntece s-au întîlnit în pustietățile unui continent nedestelenit și au fost supuse unor nesfîrșite influențe culturale, continui, precum și deplasării neîncetate a unei mari mulțimi omenеști, migrînd rapid spre vest, către Pacific.

Întregi compartimente folcloristice nu au reușit să supraviețuiască traversării Atlanticului ; alte au scăpătat și s-au stins

pe țărmul răsăritean ; noi familii, descinzând uneori din strămoși obscuri și neimportanți din Lumea Veche, au înflorit bogat în Lumea Nouă ; anumite balade medievale s-au răspândit în întreaga țară, alături de noile cîntece hibride care s-au modificat deceniu după deceniu. În ultima vreme, bogata vegetație a melodiei rurale a fost expusă distrugătoarelor vînturi urbane ale radioului, magnetofonului și filmului, cu toate că noua muzică americană rurală și-a însușit rapid trăsături ce nu pot decît să placă orășenilor, astfel încît un mare număr de cîntece populare americane s-au bucurat de o foarte bună primire din partea acestora“.

Selecția din volumul de față se mărginește la cîteva ilustrări caracteristice, baladele deținînd înțietatea.

NORUL ZBURĂTOR

Mă cheamă Edward Holland și
Aflați, vă rog, că țin
De Waterford, ce-i lîngă blîndul,
Bravul ținut Erin.

În tinerețea mea, norocul
Și soarta îmi zîmbeau ;
Părinții m-au crescut frumos,
Doar alt copil n-aveau.

M-a dat la meserie tata
Chiar în Waterford Town,
Ca ucenic la un dogar
Pe nume William Brown.

Stăpinul mi-am slujit cinstit
Un an și jumătate,
Apoi m-am îmbarcat, plecînd
Spre zări îndepărtate.

'n Bermude-am cunoscut atunci
Pe căpitanul More
Și vasul „Norul zburător“,
Ce-l stăpînea Trymore.

More m-a-mbiat să-l însoțesc
Spre țărmuri africane
Cu soare tropical, cu sclavi,
Curmale și banane.

Cam într-o lună am ajuns ;
La-ntoarcere apoi
O mie-optsute de făpturi
Am luat pe bord cu noi.

I-am strîns pe punți și i-am vîrît
În cală, sub podea ;
Cam optsprezece țoli de om —
Atît puteau umbla.

Cu-ncărcătura am plecat
Grăbiți, împinși de vînt.
Sărmanii sclavi ! Decît cu noi,
Mai bine în mormînt.

Jum'ate pradă au căzut
Necruțătoarei ciume.
Tîrînd cadavrele pe bord,
Le-am azvîrlit în spume.

Trei săptămîni și în Bermude
Pe sclavi i-am debarcat
Și i-am vîndut la plantatori,
Pe viață i-am legat.

În zăpușeală să muncească
Pe cîmpuri de secară
Sau în plantații de cafea
Și-apoi, trudiți, să moară.

Cînd banii luați i-am cheltuit,
Pe mare iar ne-am dus,
Iar căpitanul More ne-a strîns
Pe punte și ne-a spus :

— Vreți aur și argint ? Atunci
Urmați-mă de-ndat',
Ca să brăzdăm sub negru steag
Oceanul zbuciumat.

Cinci nu s-au învoit și-aceștia
S-au despărțit de noi ;
Din Boston erau doi băieți,
Din Newfoundland alți doi,

Și-al cincilea, un irlandez
De-al lui Trymore. Vai mie
Că nu am coborît cu ei
Pe coasta albăstrie.

În Marea Caraibilor
Prădam vas după vas ;
Lăsau bărbații și părinții
Nespusă jale-acas'.

Ne azvîrleam asupra lor
Și-n apă-i dam de-a dura.
Avea o vorbă căpitanul :
„Cel mort își ține gura“.

Ne urmăreau neconținut
Vapoare și fregate ;
Degeaba-n pupa trimiteau
Ghiulelele turbate.

Degeaba tunuri bubuiau
Crestînd în aer dungă ;
Degeaba căutau ei toți
La „Norul“ nost' s-ajungă.

Vas spaniol de cinci mii tone,
El întrecea ușor
Orce corabie plecată
Din portul Baltimore,

Sub dalbe pînze ascunzînd
Un tun ce, cu-o ghiulea
De patruzeci și opt de pfunzi,
Orice catarg sfărma.

Asemeni navă pe ocean
N-a lunecat nicicînd ;
Mai mindre vele nicăieri
Nu s-au boltit sub vînt.

De cîte ori am urmărit-o,
Urcat pe artimon,
Cînd se-nălța mai sus pe pînze
Regescu-i galion !

Un vas de luptă spaniol
Ivit ca din senin,
Prin salve trase de pe bord,
Ceru să ne oprim.

Dar nu ne-am sinchisit mai mult
Decît de-o lină boare ;
Cînd, smuls de un obuz, catargul
Căzu cu zgomot mare.

Cînd ne-am apropiat de-ajuns,
Ne-am zis că-î vom înfrînge,
Dar, vai ! curînd, întreaga punte
Era un rîu de sînge.

Ucis fu More şi opt matrozi ;
Noi însă ne-am luptat
Pînă cînd vasul de-un obuz
A fost învilvorat.

Pentru prădările şi-omorul
Ce-ăm săvîrşit pe mare,
La Newgate ne-au adus legaţi
Şi-ncătuşaţi în fiare.

Pentru beţie şi prieteni _
Îndur atît acum...
În chipu-acesta, tineri dragi,
Nu luaţi al mării drum.

(L. L.)

VULPEA

Plecă vulpoiul pe-nnoptat, flămînd,
Lumina lunii binecuvîntînd,
Căci lungă era calea pînă cînd
Avea s-ajungă la ospățul lui,
S-ajungă la rîvnit ospățul lui.

Cînd poposi-n ogradă, zarvă mare
Iscară cele multe zburătoare,
Trezite din uitare și visare
De vizita jupînului Vulpoi,
Noptatecă-a jupînului Vulpoi.

— Rățoiul negru,-și zise, să-l înșfac.
Așa făcu, zvîrlindu-l ca pe-un sac
Pe spate, iar rățoiul — mac, mac, mac !
Și labele îi atîrnau în jos,
Și labele îi spînzurau în jos.

Sări bătrîna, sprintenă, din pat,
Deschise geamul, scoase capu-ndat'
— John ! John ! Rățoiul negru ! A plecat !
O să-l mănînce vulpea, vulpea, vai,
Vai, vai, o să-l mănînce vulpea, vai.

John alergă spre dealuri, minios,
Și năpristan suflă-ntr-un corn de os.
Grăi vulpoiul : — Cîntecu-i frumos,
Dar masa mă îmbie, zău, mai mult,
Mai mult mă-mbie masa, zău, mai mult.

Și-așa, trop, trop, cu vîntul se întrece
Spre vulpișorii lui — opt, nouă, zece,
În spate cu-n rățoi cit cu berbece,
Cu labelle care-i atîrnă-n jos,
Cu labelle ce-i spinzură în jos.

Vulpoiul și flămînda lui soție
Au ospătat și fără farfurie —
O cină cum n-au mai știut să fie ;
Iar puii din oscioare-au ros, au ros,
Și-au ros pîn-ce n-a mai rămas un os.

(L. L)

FERMIERUL CEL ISTET

Poate-o să vă placă-această-a mea
Poveste bătrînească
Despre-un moșneag ce se ducea
Arenda să-și plătească.

Cum călărea pe drumul mare
Moșneagul cătinel,
L-ajunse-un domn tîlhar din urmă
Și îi grăi astfel :

— Cu bun ajunsul ! zise lotrul,
Cu bun ajunsul, bade.
— Cu bun sositul, spuse moșul,
De ești om cumsecade.

— Ia spune, mergi pînă departe ?
Iar moșul, mucațit :
— De unde ! Preț de două mîle, †
 Și poate nici atît.

Sînt arendaș sărac ; lucrez
 O palmă de pămînt,
Și banii pentru șase luni
 Cincizeci de lire sînt.

Pe moșier mai mult de-un an
 Nu l-am văzut măcar
Și-arenda a crescut mereu
 Acu-i duc un sutar.

— Nu trîncăni ; Sînt hoți pe-aci !
 Asupră-ți de-or cădea,
Pe legea mea că nu te mint,
 Rămii făr-o para.

— Să-ncerce, n-au decît ! Eu banii
 I-am pus la loc adînc.
Cin'să-i găsească în desaga
 Ce-am prins-o de oblînc ?

Și cum mergeau și nu gîndea
 Moșneagul la restriște,
Tîlharul scoase un pistol
 Și-i spuse să nu miște.

Isteț de felul lui, bătrînul
 (Și-n lume sînt destui),
Zvîrli desaga peste un gard :
 — Mai pune-ți pofta-n cui !

Înnebunit, după desagă
Sări din şa tilharul
Şi-i dete moşului să-i țină,
'ntr-acestea, armăsarul.

Cît ai clipi din ochi, moşneagul
Sări pe cal oricum,
Lovi-n deşerturi cu nădejde,
Se aşternu la drum.

— Stai ! Să-mpărţim frăţeşte ! Stai !
Răspunse moşul : — Aşi !
De cînd tot vream să păcălesc
O dată un pungaş !

Dar lotrul să se dea bătut ?
Cu gîndul la arginţi,
Împunse şeaua peste tot
Cu-o spadă numai zimţi.

Mai mult mort decît viu ajunse
Moşneagul la conac.
— Plătesc pe-un an, grăi el, dacă
Mă-ncui într-un iatac.

Pe drum făcut-am schimb de cai
Cu-un hoţ şi un mişel.
Dar pîn-la urmă-am dovedit
Că sînt mai hoţ ca el.

În punga hoțului, moșneagul
Află, adăpostite,
Trei sute lire în argint
Și-n aur tot atâtea.

La-ntoarcere, văzîndu-și iapa
Legată de o leasă,
Îi spuse : — Ce zici, Tib, drăguțo,
Nu-ți este dor de casă ?

Cînd baba auzi isprava,
Sări din pat degrabă,
Se îmbracă și se-nvîrți
Ca fusul prin cocioabă,

Apoi îi trase o cîntare
Și zise : — Dacă fata
S-o mărita și ea cîndva,
Are și zestrea gata.

(L. L.)

PĂCALEALA DIN YORKSHIRE

Text tradițional în America, inspirat din *Fermierul cel isteț*

Grăi un fermier : — John, fătul meu,
Să ai și tu un ban la ceasul greu.
Te du la tîrg și vinde-o vacă grasă ;
Pîn-ce-o mai fi, rămîn destule-acasă.
Tra-la-la-la-la-la.

John merse, aşadar, la târg cu vaca,
Şi multă vreme nu trecu, cînd, iaca,
Un negustor căzu la învoială :
El, vaca ; John, cinci lire pricopseală.
etc.

Udară târgu-n crîsmă, iar în zori,
Primi băiatul banii lucitori ;
Apoi o coconiţă tare faină
Îi prinse-n căptuşeala de la haină.
etc.

Băiatu-o luă spre casă-ncetinel ;
Dar un tâlhar, călare, după el.
— De nu mergi prea departe, flăcăiaş,
Sări sus pe cal — prea calci iavaş-iavaş.
etc.

Să fi tot mers o milă jumătate,
Cînd hoţu-i spuse : — Uite ce-i, fîrtate,
Vreau banii şi de bună voie-i vreau.
De nu mi-i dai, eu viaţa am să-ţi iau.
etc.

Băiatul virî mîna-n buzunar
Şi-un pumn de bani zvîrli într-un tufar.
Nevrînd să-i piardă, hoţul sări jos
Iar John, în şa şi... pleacă sănătos !
etc.

— Stai, stai ! strigă tilharul, stai pe loc !
Stai, stai, striga tilharul cu mult foc.
— Stai, stai ! zbiera tilharul, stai pe loc !
Stai, stai ! şi-ai să te umpli de noroc !
etc.

John o ținu-n galop pînă în sat.
Bătrînul, schiopătînd, i-a descuiat
Și-a zis : — Băiatul meu, ce vād ? Halal !
Văcuța noastră-ai prefăcut-o-n cal ?
etc.

Băiatul scoase banii. Să te ții !
Argint și aur ca la zece mii...
Bătrînul începu să se închine.
— Ei, tată, n-am vîndut văcuța bine ?
etc.

(L. L.)

FRUMOASA ELLA

În valea tristă-n care cresc
Sfioase viorele,
Într-un mormînt surpat de mult
E trupul dragei mele.

Pe lună plină, sub un cer
De stele împînzit,
S-a furișat spre casa ei
Gelosul ei iubit.

— Hai, draga mea, să rătăcim
Prin sihlele albastre,
Și, rătăcind, vom hotări
Și ziua nunții noastre.

— Cumplită-i noaptea împrejur
Și-o teamă nențeleasă
Mi-apasă inima — aș vrea
Să mă întorc acasă.

— N-ai să te-ntorci, frumosă Ella,
Acasă niciodată !
Ia-ți, dară, bun rămas pe veci,
Căci va să mori îndată !

Ea se ruga și în genunchi
Cădea în fața lui :
— Dar, dragă Henry, ce-am făcut
De vrei să mă răpui ?

Ce-nvinuire poți s-aduci
Preacredincioasei Elle ?
Ci el cuțitul i-l vîra
În piept, pînă-n prăsele.

— Te iert, o, Henry, dar să știi,
Nu te-am trădat nicicînd.
Rosti aceste vorbe,-apoi
Închise ochii blind.

În zori de ziuă, păsăruici
Cintau cu multă jale ;
Iar trupul i-l găsi un om
Mergînd într-ale sale.

Băieți și fete, luați aminte
La astă întâmplare ;
De tineri vă feriți, căci ei
Pot duce la pierzare.

(L. L.)

MICUȚA MOHEE

...Cum stam tolănit pe-un tăpșan, după lung
Și leneș cutreier, încercînd să alung
Un dor depărtat, am simțit că mă cată,
De neam indian, o mîndrețe de fată.

Șezu lingă mine, mă luă, blînd, de mînă
Și-mi zise : — Străin ești, și-n țară străină ;
Nici eu n-am pe nimeni ; iar micul bordei
Așteaptă un oaspe — poștește, de vrei.

Cînd soarele-n mare prindea a sfinți,
Eu înc-o-nsoțeam pe micuța Mohee ;
Am mers și-am tot mers și la urmă-am ajuns
La micul wigwam între bambuși ascuns.

Și-acolo mi-a spus ea cu vorbe blajine :
— De vrei să rămii, sir, aicea, cu mine
Și n-ai să mai pleci peste marea albastră,
Micuța Mohee te-o-nvăța limba noastră.

— Acestea, Mohee, n-or fi niciodată ;
La capătul mării m-așteaptă o fată,
Frumoasă ca tine la chip și la glas
Și tare săracă, și nu vreau s-o las.

Apoi ne-am văzut lângă mare și-aici
Mi-a spus : — Îți doresc fericire ! Dar nici
N-aș vrea, adăugă ea în timp ce plecam,
S-o uiți, sir, pe fata din micul wigwam.

Acum sînt în țară, precum odinioară ;
Prietenii și rude din nou mă-nconjoară ;
Dar cine se-aseamănă, oare, din ei
Cu mica Mohee din răzlețul bordei ?

Și fetei degeaba i-am dat eu crezare.
Așa c-am s-o las și-am să plec peste mare,
Să plec peste marea albastră, spre-a fi
De-a pururi alături de mica Mohee.

(L. L.)

MUNȚII DE ZAHARICALE

(E posibil ca această poezie să fi fost inspirată
din una din cele mai vechi utopii populare en-
gleze, *Țara Cockaigne* — v. A. L. Morton, *Utopia*
engleză, Editura Politică, București, 1958,
p. 248-252).

Într-o-nsorită zi de mai
Călătorea pe îndelete
Pe-un drum de lume răzlețit
Un pierde-vară lat în spete.
Mergea spre țara depărtată
Cu mii izvoare de cleștar,
Spre Munții de zaharicale
(Voi veți pofți la toamnă doar ?).

În Munții de zaharicale
Ciorapii nu ți-i schimbi nicicînd,
Iar printre stîncile înalte
Vezi rîuri de rachiu curgînd.
Străjerii-s orbi și haidamacii
Îți dau binețe. Este-un lac
De whisky, altul de tocană —
Le poți străbate-ntr-un caiac,
În Munții de zaharicale.

*Ah, bizîitul de albine
În tufele cu țigarete pline !
Sau a sifoanelor cascadă,
Fîntînilor de limonadă,
Cîntările — dar nu de jale —
În Munții de zaharicale !*

În Munții de zaharicale
E-o minunată țărișoară ;
Pomenile cresc în copaci
Și poți dormi oricînd afară ;
Vagoanele de vite-s goale
Și-i soare-n fiecare zi ;
Nu plouă, nu e vînt, și drumul
Nu prinde a se-nzăpezi,
În Munții de zaharicale.

(R e f r e n)

În Munții de zaharicale
Pîrnaiele-s de cositor ;
Cum te-au închis, cum ai scăpat —
Nimic, zău, nu e mai ușor.
Grădina poartă rod, hambarul

E plin de fin și-i verde lunca ;
Ce-am să mai dorm unde l-au fiert
Pe-acel ce născocit-a munca !
În Munții de zaharicale.

(Refr en)

(L. L.)

BILLY BOY

Pe unde fost-ai, Billy Boy,
Pe unde-ai fost, mîndrețe ?
M-am dus să-mi caut o soție,
A vieții mele bucurie.
E tînără și... cum să-și lase mama ?

Dar te-a poftit în casă, Billy Boy,
'năuntru te-a poftit, mîndrețe ?
Da, m-a poftit și n-a zis ba
Cînd o am prins a săruta.
E tînără și... cum să-și lase mama ?

Ți-a dat un scaun, Billy Boy,
Ți-a spus să șezi, mîndrețe ?
Da, m-a poftit pe-un scaun scund,
Dar scaunul nu avea fund.
E tînără și... cum să-și lase mama ?

Plăcinte coace, Billy Boy ?
Le coace ca o gospodină ?
Le coace, zău, și le prăjește,
Sînt gata cît ai zice pește.
E tînără și... cum să-și lase mama ?

Ce vîrstă are, Billy Boy,
Ce vîrstă are, Billy ?
De trei ori șase, patru ori șapte,
Cumva pe lîngă patruzeci și șapte.
E tînără și... cum să-și lase mama ?

Să cînte știe, Billy Boy,
Cîntă frumos, mîndrețe ?
Ei, cum de nu, cîntă frumos,
Dar spune vorbele pe dos.
E mamă... Cum să-și lase pruncul ?

(L. L.)

DE PARTEA CUI SÎNTEȚI ?

(Poezia aceasta, un „veritabil imn sindical“ a fost compusă în 1937 de Florence Reece, fiica unui miner din Kentucky, la vîrsta de 12 ani. Versurile s-au bucurat de foarte multă popularitate.)

Veniți, bravi muncitori, cu toții, —
De marea veste ați aflat ?
A poposit și la noi, iată
Multașteptatul sindicat !

De partea cui sînteți ?

Spuneți, de partea cui ?

Miner a fost și tata, dar
Nu mai lucrează sub pămînt ;
Țineți-i partea, frați mineri,
Și dușmanul va fi înfrînt.

(R e f r e n)

Se spune că-n districtul Harlan
Nu-i nimeni spectator,
Ori ești sindicalist acolo,
Ori coadă de topor.

(Refr en)

Răspundeți, domnilor, vă rog :
Voi ce aveți de gînd să fiți :
Nemernici spărgători de grevă
Sau oameni bravi, cinstiți ?

(Refr en)

Nu trepădați pentru patroni,
Minciuna nu le-o ascultați,
Noi, muncitorii, n-o să-nvingem
De nu vom fi organizați.

(Refr en)

(L. L.)

SĂ NU MĂ-NGROPAȚI ÎN PRERIE, DEPARTE

(Baladă clasică a cowboy-ilor)

(Fragmente)

„Să nu mă-ngropați în prerie, departe“...
Acele cuvinte, un tînăr pe moarte,
Cu buze ca varul, cu inima grea,
În faptu-nserării șoptit le rostea.

Durerea-l zdrobise și fața lui, iată,
De umbrele morții era cercetată.
Cowboy-ii veneau ca să-și ia rămas bun,
Ci el se gîndea la cei dragi din cătun.

„Să nu mă-ngropați în cumplita prerie,
În care coyotii la urlet se-mbie !
Să nu mă-ngropați în grozavu-i pământ,
În scund și răzleț pe vecie mormînt.

Îmi pare c-aud cunoscuta chemare
A vîntului slobod, a mierlei cîntare ;
Că văd casa dragă ascunsă-ntre meri,
Băieții și ulița, — parc-a fost ieri !

Cînd inima-ngheață în piept, mi s-a spus,
Atunci trupul poate fi oriunde pus ;
Dar eu vă rog mult cît mai pot și sînt viu
Să nu mă-ngropați în acest crunt pustiu.

O, nu mă-ngropați în cumplitu-i pământ,
În scund și răzleț pe vecie mormînt ;
Bizoni cu copitele scurmă-n prerie,
O, nu mă-ngropați în această pustie !

Atît ce-am dorit, cînd să mor mi-o fi dat,
Pe dealul capelei să fiu îngropat,
Alături de tata mormîntul să-mi fie —
O, nu mă-ngropați în stinghera prerie !

Acolo măicuța-ar veni să se-nchine
Și sora-mi să plîngă ; și oameni de bine,
Prietenii și rude-ar veni pe colină —
O, nu mă-ngropați în preria haină !“

.

Ci noi i-am săpat în prerie mormîntul
Pe-un loc cu măcieși înfloriți, unde vîntul
Se-asmute din marginea zării turbat ;
Și chipul n-o să-i mai vedem niciodat'.

În prerie săpatu-i-am groapa în pripă...
În fiecă noapte aici buha țipă,
Vintoasele bat cît e anul de mare
Și iarna se-așterne cumplita ninsoare.

Cowboyi i-au pus semn unde zace ; și-acum,
Cînd peste prerie pornesc iar la drum,
Aruncă mănunchiuri de flori pe mormînt
Și pentru odihna-i se-nchin' Celui Sfînt.

„O nu mă-ngropați în grozava prerie,
În care coyotii la urlet se-mbie ;
Mănunchiuri de flori pe mormînt mi-aruncați
Și pentru odihna-mi lui Crist vă rugați.“

(L. L.)

POGOANE DE SCOICI

În goană după aur, țara
Am străbătut-o-n lung și-n lat,
Săpînd, scobind, spălînd nisipul ;
Și-am fost vîndut și cumpărat.

O sută sărăceau cînd unul
Se-mbogătea prin minerit ;
Doar viața de plugar, mi-am spus,
Cîștig aduce negreșit.

Lăsînd uneltele pe cîmp,
Mi-am strîns averea-n-tr-o boccea
Și am pornit spre-un nou ținut,
Spre Puget Sound — așa-i zicea.

Azi rîd de lume și-a ei rele,
Mărirea mi-a ieșit din gînd ;
Și-ntre pogoanele de scoici
Mai fericit sînt ca oricînd.

(L. L.)

INDICELE ALFABETIC AL AUTORILOR
CUPRINȘI ÎN ANTOLOGIE

Barlow, Joel, 41
Bradstreet, Anne, 11
Bryant, William Cullen, 49
Byles, Mather, 21

Crane, Stephen, 271

Dawson, William, 19
Dickinson, Emily (Elisabeth), 207
Dikinson, John, 25
Dunbar, Paul Laurence, 276
Dwight, Timothy, 31

Emerson, Ralph Waldo, 68

Field, Eugene, 233
Freneau, Philip, 34

Harte, Bret, 223
Holmes, Oliver Wendell, 150

Lanier, Sidney, 228
Longfellow, Henry Wadsworth, 75
Lowell, James Russell, 154

Markham, Edwin, 235
Melville, Herman, 178

Oakes, Urian, 13

Poe, Edgar Allan, 125

Reese, Lizette Woodsworth, 240
Robinson, Edwin Arlington, 244

Santayana, George, 242
Sill, Edwin Rowland, 226

Taylor, Edward, 16
Thoreau, Henry David, 152
Timrod, Henry, 204
Trumbull, John, 28

Whitman, Walt, 181
Whittier, John Greenleaf, 105

CUPRINSUL

<i>Prefață</i> . . .	. . .	V
<i>Tabel cronologic</i> .	. . .	XLVII
<i>Nota editorilor</i> .	. . .	LXXXV

POEZIE INDIANĂ

Papago (Arizona)		
Cîntec . . .	.	4
Zuñi (Noul Mexic)		
Norul . . .	.	4
Ocmulgee (Georgia)		
Ploaia . . .	.	5
Chippewa (Minnesota)		
Cîntec . . .	.	6
Yakima (Washington)		
Cîntecul peștelui .	.	7
Crow (Montana)		
Cîntec de rămas-bun	.	8

PERIOADA COLONIALĂ

ANNE BRADSTREET		
În preajma nașterii unuia dintre copii săi	.	11
URIAN OAKES		
Elegie la moartea domnului reverend Thomas Shepard	.	.
(<i>Fragment</i>)	.	13
EDWARD TAYLOR		
Prefață	.	16

Judecarea purtărilor omului	18
WILLIAM DAWSON	
Cîntare . . .	19
MATHER BYLES	
Lui Pictorio, la vederea tablourilor sale (<i>Fragment</i>)	21

PERIOADA REVOLUȚIONARĂ

JOHN DICKINSON	
Cîntecul libertății	25
JOHN TRUMBULL	
Propășirea prostiei (<i>Fragment</i>)	28
TIMOTHY DWIGHT	
Greenfield Hill (<i>Fragment</i>)	31
PHILIP FRENEAU	
Către un autor . . .	35
Casa nopții (<i>Fragment</i>)	37
La aniversarea . . .	39
JOEL BARLOW	
Mămăliga pripită (<i>Fragment</i>) ,	41

SECOLUL AL XIX-LEA

WILLIAM CULLEN BRYANT	
Poetul	50
Preriile	53
Antichitatea libertății . . .	57
Îndrăgostitul din Arctica . .	59
Glasul toamnei	61
Cîntecul oamenilor lui Marion	62
Thanatopsis	64
RALPH WALDO EMERSON	
Fiecare și toți . . .	69
Iubirii dă-i tot . . .	70
Viscolul	72
Fabulă	73

HENRY WADSWORTH LONGFELLOW

Scheletul în platoșă	77
Visul sclavului	82
Proem la „Hoinarul“	84
Psalm pentru viață	86
Algele	88
Peștoria lui Miles Standish (<i>Fragment</i>)	89
Cîntecul despre Hiawatha (<i>Fragment</i>)	92

JOHN GREENLEAF WHITTIER

Predoslovie	106
Massachusetts către Virginia (<i>Fragment</i>) .	108
Prietena de joc	109
Meșterii corăbiilor	112
Surorile	114
Înzăpeziții (<i>Fragment</i>)	118

EDGAR ALLAN POE

Cetatea din mare	127
Corbul	129
Ulalume	133
Eldorado	136
Helenei	137
Pentru Annie	140
Steaua Serii	143
Annabel Lee	144
Clopotele	146

OLIVER WENDELL HOLMES

Nautilus	150
--------------------	-----

HENRY DAVID THOREAU

Sic vita	152
--------------------	-----

JAMES RUSSELL LOWELL

Taina	155
Păstorul regelui Admetus	156
Fabulă pentru critici (<i>Fragmente</i>)	157
Endymion (<i>Fragmente</i>)	162
Înstrăinare	169
Stihuri despre libertate	170

Catedrala (<i>Fragmente</i>) . . .	171
O legendă a indienilor Chippewa	173
HERMAN MELVILLE	
Colina Malvern , . .	178
Rechinul din Maldive	180
WALT WHITMAN	
Pe om îl cînt . . .	182
Aud cum cîntă America . . .	183
Poeți ai viitorului ! . . .	183
Pornind din Paumanok . . .	184
Mă opresc și iau seama . . .	201
Pe cînd înflorea liliacul . . .	201
Mannahatta . . .	202
HENRY TIMROD	
Charleston	204
EMILY (ELIZABETH) DICKINSON	
Bătuse vîntul ca un om trudit	208
Casa răzleață	209
Întîi rîvnеști plăceri	211
Pentru frumos m-am stins	211
Sorb un rachiу nemaigustat	212
Măsor orice alean străin	212
Aur arzînd în purpur scăldat , ...	214
Cînd piezișă cade raza	214
Simțit-am moartea în creier	215
Vara s-a scurs pe nesimțite	216
Liliacul e un vechi arbust	216
Numele său e „Toamnă“	217
În ochii mei — atît de jos a căzut	218
Această țărînă tăcută a fost domni și doamne	218
Nu știm ce-nați sîntem	219
Ce fericită-i piatra mică	219
Biblia este un antic volum	220
După o mare durere, urmează o senzație solemnă	220
M-au cedat — nu mai sînt a lor	221

BRET HARTE	
În tunel . . .	223
Schimbarea gărzii	225
EDWIN ROWLAND SILL	
Rugăciunea măscăriciului	226
SIDNEY LANIER	
Cîntecul lui Chattahoochee	228
Cîntec de seară	230
Asuprire	231
EUGENE FIELD	
Băiețașul străveziu	233
EDWIN MARKHAM	
Omul cu hîrlețul . . .	235
Lincoln, omul poporului .	237
LIZETTE WOODWORTH REESE	
Lacrimile	240
GEORGE SANTAYANA	
Sonetul XXV	242
EDWIN ARLINGTON ROBINSON	
Richard Cory	245
Miniver Cheevy	246
Crez	247
Eben Flood petrece	248
Fiul răătăcitor	250
Frunzele	251
Ben Jonson la taifas c-un om din Stratford (<i>Fragment</i>)	252
Tristram (<i>Fragment</i>)	254
Snopii	258
Copiii nopții	259
Ah, un poet — un far scînteietor	261
O altă doamnă brună	262
Stăpînul	262
Flammonde	265
John Gorham	268
Amurgul sirenelor	270

STEPHEN CRANE

Cartea înțelepciunii	271
Inima	272
Am văzut un om	273
Drumețul	273
A fost un ins	274
Un om văzu...	274
Spuse ingerul...	275

PAUL LAURENCE DUNBAR

Purtăm o mască	276
--------------------------	-----

BALADE ȘI ALTE POEZII POPULARE

Norul zburător	282
Vulpea	287
Fermierul cel isteț	288
Păcăleala din Yorkshire	291
Frumoasa Ella	293
Micuța Mohee	295
Munții de zaharicale	296
Billy Boy	298
De partea cui sînteți	299
Să nu mă-ngropați în prerie, departe (<i>Fragmente</i>)	300
Pogoane de scoici	302

Indicele alfabetic al autorilor cuprinși în antologie	305
---	-----

Lector : CORNEL SIMIONESCU
Tehnoredactor : ELENA CALUGARU

Bun de tipar 25.IV.1977. Tiraj 27 590 ex.
Coli ed. 15,48. Coli tipar 12,5.

Tiparul executat sub comanda nr.
5031/977 la Intreprinderea poligra-
fica Bacău, str. Eliberării nr. 63.
Republica Socialistă România

Lucrarea este tipărită pe hirtie fabricată
de C.C.H. LETEA — BACAU

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2025

